

Kustas Mihály ez az könyv

Két szeretet által monda bent Agoston

Két vár építették e féles Világon

Isteni szeretet által a bent Sion

Világi szeretet által a Babilon

Oh Jerusálemet a ki hívól szeretted,

Isteni szeretet által a Siont építéd,

Kinek az Istennel van is beszélgetésed,

Azon Sionában nyugalmat néked,

— nézd — Dicsérlek téged Uram Isten,

URAM! neqess ha restülök

Köls fel, küldj eléd ha ülök

Táplál e nagy úton Járásban

Mig hozzád jutok Sionban

El lankadtam már még medly, jutok; Ugy tétzik

Többször jutok, El ment jegyezem magam maradtam

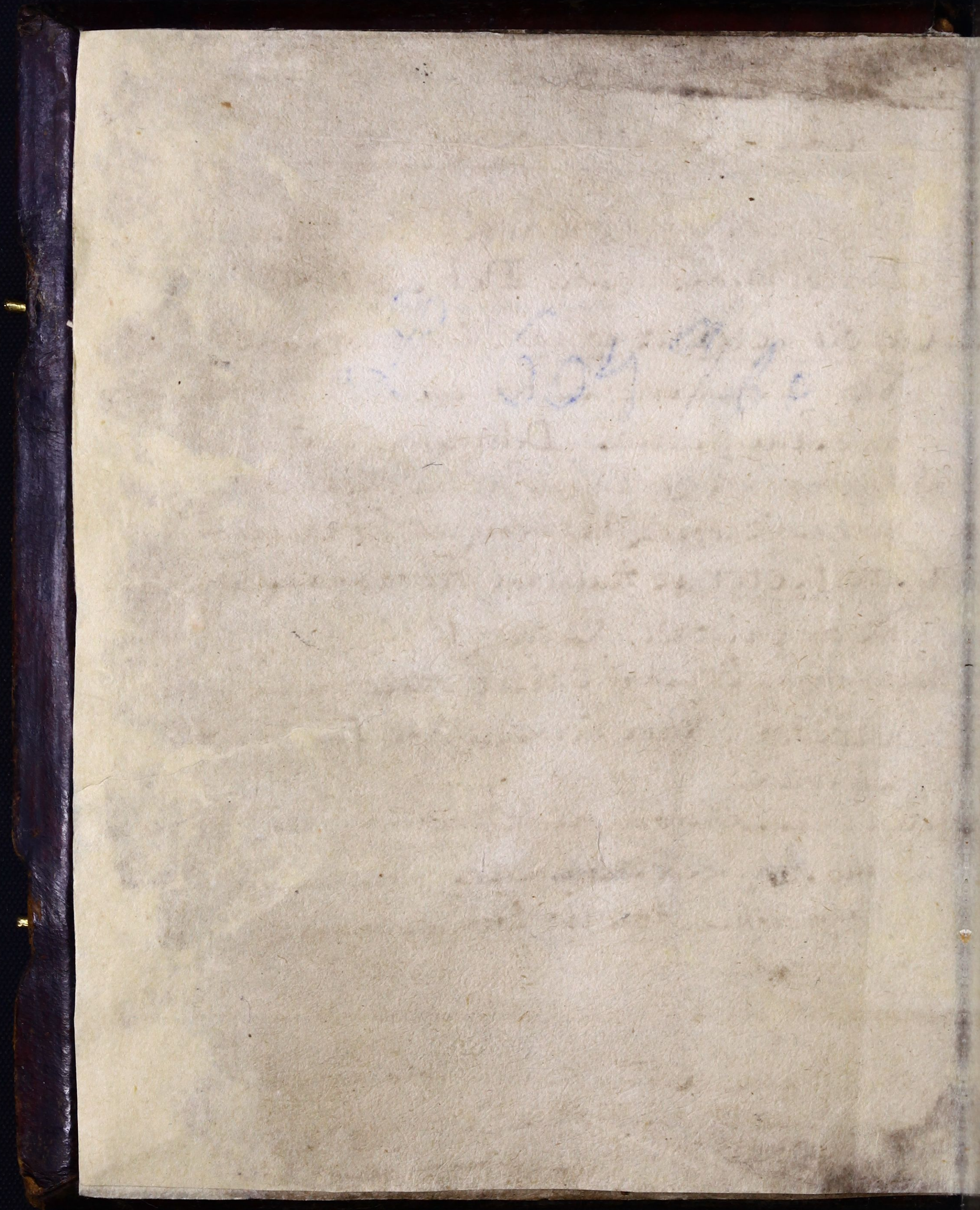
Utban érem, megragadám, Itt vagy, berelmem több

Válsz, Vélem e faluban meg hallj, Lukács, 24: 28

Ezen kötetben vagynak: — — —

- 1.) Felegyházi Thamas a Keresztieni Hitnek Re-
széről való Tanítása. Debrecz. 1580. *L. m. m.*
- 2.) Caroli Peter az ^{Központú jelölésű} igaz Istenről, és az Iesus
Christusnak ezek Istensegereiről és Fivagáról
való Praedicatio. Debreczmb. 1570.
- B. Vágyon ajánlva ezen Könyv Báthori Miklósnak, Szék-
mar és Szabolcz Vármegienek Ispannianak.*
- 3.) Caroli Peter, az Halálról, Fel támadásról, és
az örök életéről. Debrecz. 1575.
- Vágyon ajánlva Boczkai Ersebet Azzonnak, Báthori
Christóf Bihar Vármegie örök Ispannia' Háza
Társának.*
- 4.) Régi Énekes Könyvből való Darabok, két Levelből
álló. Azon Énekek közül, melyek itt vagynak, első ez: Isten
vagy örökre Atya Ur Isten az magas Men-
nyegenben.

A S. Pataki István atya. - Iskola Könyve, k.
Mikály W. hívefőgéből. - Jelenet, S. Pataki
Könyv 28-án napj. 1794-én. Szabolcz.

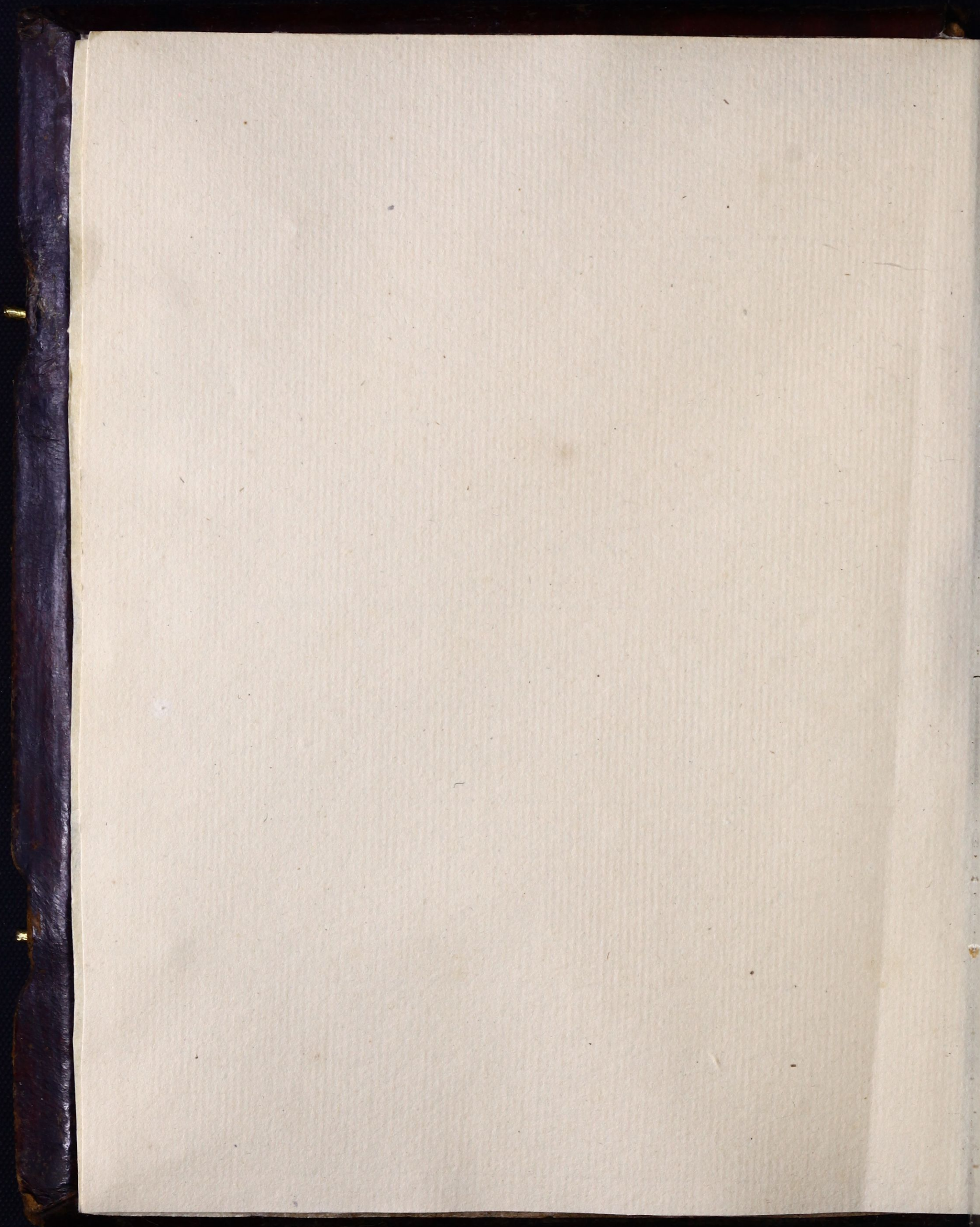

121

1-126917

D
Niomtatt
Anno

A. S. Takaki & Co.
-held Kongtara-

AZ E G I G A Z
I S T E N R E O L , E S A Z
I E S V S C H R I S T V S N A K E O -
R E O K I S T E N S E G E R E O L E S F I V -
S A G A R O L V A L O P R A E D I C A -
T I O K , A Z S Z E N T I R A S -
B O L S Z E D E T E T T E K .

CAROLI PETER
VARADI PASTOR
ALTA L.

DEBRECZEMBE
Niomtattator Komlos Andras altal,
Anno Domini. 1570.

A. A. Jatakier & Co.
-Held Kongen

ristus brunkinak
 aldot (Rudolf) Angyati 17.2
 monyunt B. idnyet mely B.
 kismak mészén v. g. r. zinget

ekk. p. m.

Dicsősej magsagban az Gnek
 v. k. s. y. l. y. n. földi s. k. r. e. k. k. s. j. a. k. a. r. a. t. m. i. n. d. e. n.
 s. a. l. e. n. e. p. n. e. k. s. a. m. z. e. l. e. s. z. n. e. k.

As kemso belemnek varto
 saban az emek s. u. l. e. t. e. k. s. u. s. s. e. i. t. e. k. s. v. i. t. a. r. a.
 ö. r. o. m. e. k. k. o. z. a. s. a. d. a. s. a. r. o. v. a. r. a. k. a. r. a. d. o. t. t. i. r.

Aty a. l. j. o. t. a. z. k. i. l. a. s. s. a. n. l. s. t. e. y. a. k.
 v. a. r. t. a. k. a. z. B. k. i. r. a. l. y. o. k. s. h. i. c. g. h. a. j. t. o. t. t. a. k. k. i. r. i. t. s. j. o. v. n.
 v. i. t. p. r. o. f. e. t. a. k. m. o. n. d. o. t. t. a. k. n. y. i. l. o. a. s. s. e. l. l. e. t. t. e. k.
 n. e. k. s. o. d. o. n. s. v. a. l. y. a. k. s. a. n. a. z. m. a. n. y. i. s. a. n. t. a. k. a. z. a. z.
 k. e. r. e. f. e. y. n. e. k. j. a. y. n. e. k. e. l. n. e. k.

Hala legyen m. belis B. s. a. n. a. k. h. a. l. a.
 s. y. n. s. u. l. e. t. e. k. s. u. s. s. e. i. t. e. k. s. v. i. t. a. r. a.
 n. e. k. b. o. g. s. e. k. t. e. t. e. k. s. a. n. a. z. s. i. l. e. t. t. e. k. m. i. v. i. g. a. s. s. a. n.

Oh kigyus Jesus boldog B. haromsag.
 a. n. y. o. n. m. i. s. a. n. k. m. e. n. y. e. s. v. i. g. a. s. s. a. g. t. a. d. o. t. t. i. k. c. u. l. i. a. k. m. i. n.
 e. n. s. a. l. e. m. o. n. d. o. s. a. g. l. y. n. e. s. a. d. a. n. a. g. v. a. l. s. u. m. i. b.

AZ NAGSAGOS

VRNAK BATHORI MIKLO-
SNAK, SZAKMAR ES SZA-
BOLCZ VARMEGIENEK ISPAN-
NIAK, ES AZ MAXIMI-
LIAN CZASZARNAK HIVV TA-
NACZANAK, ISTENTEO L MIN.

DEN IOKAT KEVAN, ES

SZOLGALATIAT A.

IANLIA.

AGSAGOS VRAM,

Miert hog az embereknek kü-
lömb külömb iteletek vagion
egiebeknek az ő tanaczok es
czelekedetek felől, iol tudom
hog az en ielen valo irasomatis, melyben az igaz
Isten felől valo tudomant az Szent irasbol olta-
mazom, nagy sokan gonoz vegre magiarazzak,
noha en ez munkaban semmit egiebet nem nez-
tem, ha nem az istennek tisztesseget, es az Ania-
szenteghaznak epöletit. Kiualltkeppen penig
hiszem, hog nag sokan cziudalkoznak ezen, hon-

A ij nan in-

nan inditattam en erre, hog en esmeretlen leuen
ez kis kőnueczket az Nagfagod neue es oltalma
alat akartam ki boczatania. De minekutanna
mind azket dolognak okait meg mondom, hiszem
hogy mind Nagfagod az en ügyekezetemet ke-
gielmesen iauailia, mind az hiuek io vegre ma-
giarazzak, az istentől el szakadot eretnekeknek
penig az ő gonoz iteletekkel semmit nem gondo-
lok. Az több romlas között, mellyel az Isten az
mi szegeny meg niomorodot Országunkat az bü-
nert meg ostorokta, ez vtolso vdőkbe az mi ha-
ladatlanfagonkert az pokolbeli ördögnek erre is
hatalmat adot, hog az ő edeni által hamis es dő-
gleletes tudomant tamasztana, mellyel az embe-
reket az igaz istentől el szakasztana. Annako-
kaiert az Satan fel inditor keuely es fel fuualko-
dot embereket, kiket az nagy tisztesség keuanas
erre vit, hogy az igaz Istennek esmeretit el temes-
sek, es az Biblia helieben az Törökök Alkorano-
miat hozzak be. Mert akar mint festskezzek
es fedezzek tudomanioknak vndoksagat, de bi-
zoniara az CHRISTVS IESVSNAK
mind istenfeget, mind Fiufagat meg tagattak, es
az Alkoranomban valo Christust akariak az hi-
uekre

uekre kötni. Tagaggiak az CHRISTVST
örökke valónak lenni, földnek es mennek terem-
tőienek, az Isráél nepenek ki hozoiának az AE-
gyptusbol, azt mongiak, hog akkor kezdetet mi-
kor az Szűz Mariától ez vilagra születetet, meg-
his azt kialtiak, hog az Christust igaz Istennek
valliak, mert az Attia tőtte istenne, mint ha az
Isten ő kiuőle mas igaz istent teremthetne. E-
zenkeppen tagaggiak istentől születet fiúnak len-
ni, mint ez mi irasonknak rendiben niluan meg-
bizonyítottuk.

EZ sok vésa vonas között nag sok keresztienne-
knek az ő szívek meg keseredet, es nag sokan va-
riak ennek veget, nem gondoluan meg, hog szük-
seg az eretneksegeknek lenni, hog az választot-
tak meg probaltassanak es niluan legienek. Eze-
knek meg erősítésekre irtā ez kis köniuecket, me-
lyben meg mutattam hog az Olasz Blandratanak
es az Dávid Ferencznek tudomania az Isten felől
niluan valo hamissag es eretnekseg: Az tudo-
mani melliet mi Prædicallonk az Prophetaknak
es Apostoloknak irasok szerent vagion, mint ezt
Nagfogod az Istentől adatot bölczeseg szerent
meg itelheti. Nem kerestem en ebben semmi

tiszteletet, ha nem czák az Istennek diczseget
akartam oltalmazni, es az ő Ania szent eghaza-
nak szolgálni, annakokaiert hiszem hog az hiuek
en tölem ez kis munkat io neuen veszik.

Hog penig en ez könyucczket az Nagsgod
neue alat boczattam ki, az oka ez volt, melliet
hog Nagsgod kegielmelen es io vegre magia-
razzon felette igen kerem. Hallottak mindnia-
ian es naponkent halliuk nag lelki örömmel, hog
minekutanna Nagsgodat az Vr Isten az ő esme-
retire hozta, es az förtetsegből ki hozta kegielme-
sen, az Vrnak igeiének szeretőie es oltalmazoia,
es az Isten szolgainak taplaloia volt.

Sőt mind az igaz tudomának őrizeseben, mind
az keresztieni eletben Nagsgodat immar az Isten
az mi orszagonkban valo Vraknak vgy mint pel-
daul es tykőről attá. Ertem esztis, hog Nag-
sgod ez mostan tamadot dögletes tudomant
felette igen gyűlöli, es az igaz Istennek esmereti-
ben mind vegig meg akar maradni: es az Sam-
son rokait oltalmazni semmikeppen nem akaria.
Ezen mi nekünk nag örömnök vagion, es hala-
kar adonk az Vrnak, hogy Nagsgodat az vila-
gossagra es az ő igaz esmeretire hozta, es kerük
naponkent

4.
naponkent & Felseget, hogy te Nagfagodat mind
vegig az igaz tudomanban meg tarczia. En-
nek hog valami bizonylat es iegiet mutatnam
enis az több keresztienek közt, ez kis könyvecz-
ket az Nagfagod neue alar akaram kiboczarania.
Nagfagodnak köniörgők alazaroson, hog ez ki-
czin munkat vegie en tőlem io neuen, es legien
Nagfagod az Isten tisztességének oltalmazoia.
Ha Nagfagod ezt io neuen veszi, ez vtan ha I-
S Ten elter bőuebben ezen dologrol akarok ir-
nom: noha Nag: az & iambor es tudos Prædi-
catoratol az Kallai Mihaltol giakorta hal erről.
Az Vr Isten Nag: tarczia meg, es eltesse az &
neuenek tisztességere minden Vduara nepeuel
egietembe. Datum Varadini 1 5 70.

Nag: gegen Kaplannia

Petrus Caroli
Varadi Prædi-
cator.

5.
ELSEO PRAEDI-
CATIO AZ EG IGAZ

Istenről, melliet az Prophetak, es Apo-
stolok hirdettenek,

Summa.

AZ Szent Peter Apostol első leuelenek ötödik részében az mi lőlki ellensegőnket az Pokolbeli ördögöt nem hiába neuezi ordito auagi Siuo Oroszlannak mikor ekkepen szól: Az ti ellensegtek az Sathan mint az Siuo Oroszlan kering ti körniöletők, keresuen kit be nielhessen kinek ellene aliarok erőssék leuen az hitben. Mert eleitől foguan megh mondhatatlan dühösséguel, neha nyluan valo erőuel es fegiuerrel, neha alattomba valo alnoksaggal, neha hizekedessel, ezen mesterkedett, hogi az embereket az igaz Istennek bozzusagara az veszedelmbe be hozhassa, es meg ölhesse. Ioan: 8.

Es iollehet a mi hitünknek minden agait az ö dőgleletős edeny által az Sathan, az embereknek szüdből ki giomlalni akarta, hogi az Istennek,

B minden

minden igazsága teljességgel el temetvén:
mind az által sohol inkább az ő czálad mesterse-
ge t ki nem ielöntötte, mint az Christus Iesusnak
es az Szent Lelöknek igaz Istensegenek megh ho-
maliositasában, es elrontasában. Mert soha
megh semmi rendbeli Eretnekek, az Poganok-
tul megh valua, az Attianak Istenseget nem ta-
gattak, hanem auuagi az Szent Lelöket, auuagi
az Iesus Christusét. Es ennek okaert az iras
az Christus Iesus botrankozasnak köuenek gia-
korta hia, Esa: 8, 28. 1 Pet: 2. Luc: 2. Mert
noha ő magaba eler, es életnek kur feie, mind
az által, az haragnak edeni az ő labokat eleitől
foguan ebbe ütöttek megh.

Noha penigh az Pokolbeli ördög, kit az
Szent Pal Apostol ez vilagnak Isteneinek neue-
zett 2 Cor: 4. az Caintol fogua az Isten fianak
igaz Istenseget giakorta akarja el rontania:
Mind az által ollian niluan es vakmerőkepen az
ő dühösleget ki nem ontotta, mint ez ielön valo
vtolso időbe, honnan niluan megh tecczik, hog
az Istennek fianak az rettenetes iteletre valo el
jóuese nem mezze vagion. Erről minekőnk
niluan valo irasink vadnak, mert az Iudas Apo-
stol,

6
stol, es az, Szent Peter iruan hattak ezt, hogi
az vtolso idokben hamis tanitok tamadnanak, kik
az Christus Iesust megh tagadnak. Az Iudas
Apostol beszedi ezek: Be Idenek alattomba Isten-
telen emberek, megh regen az iteletre be irattar-
tak, kik az mi Istenunknek kegielmet buiasagra
fordittiak, es az egiedul valo Istent az Vr Iesus
Christust megh tagaggiak. Az Szent Peteris
ekkepen szol: Voltanak az regi Atiak kozottis
hazugh Prophetak, de ti kozottetokis leznek ha-
mis tanitok, kik veszedelmes eretneksedoket ho-
znak be, megh az Vr IESVS Christustis aki u-
ket megh valtotta megh tagaduan. 2 Pet: 2.

Hogi peniglen ez Apostolok az mi idonkbeli
eretnekokrol szollianak, eloszor ebbol tecczik
megh, mert ezek az Atianak Istenseget nem ta-
gaggiak, hanem a Christus Iesust az ki minket
megh valtott, tagaggiak orokke valo Istennek
lenni. Masodszor mert az egez sent irasnak fo-
lisa elien, az Christus Iesust csak id szerint valo
Istennek mongiak, es nem o magatol valo iduoz-
zitonek, hanem csak az Atianak solgaianak es
eskozenek az iduozitesbe. Mikepen Basilius
Istuan niluan Prædikallotta, hogi az CHRistus
B ij Iesus

Iesus ollian az Isten hazaba , es az Isten hazanak
gongia viseleleben , mint Ioseph Patriarcha volt
az Pharahó vduaraban. Sőt niluan való em-
beröknek beszédök által halliuk hogi mostan kö-
zülök oli emberekes tamadranak , kik az Chri-
stus Iesust tagaggiak Isten fianak lenni , es az A-
nabaptistaknak minden teüölgesöket Pokolbol ki-
akariak hozni .

Latta ezt az Szent Lelek , ki az Isten titkaina-
kis által nezdie , 1 Cor : 2. es ennek okaert sem-
mi tudomanirol niluabban es böusegösben nem
iratott , mint az Iesus Christus felöl , es ennek ör-
öke való Istensegeröl , melliet noha az hamis
tanitok sokkepen megh homaliosítani ügiek-
znek , mind az által az Isten az ő igazságot mind
ez oraigh megh tartotta az kegiölöm edeniben ,
es ennek ez vtannis ürizdie leszen . Ez niluan-
ualo irások közöl , mellic az fiunak örök Isten-
seget bizonyitiak , minden kereztiénöknek igaz ite-
leti Szerent igen niluan való , es vilagos iras az
Szidoknak irt leuelnek első reze , melli az Chri-
stusnak szemeliet , tiztit , es öröke való Országat
megh Iria . De miért hogi az Keresztieni gyü-
leközött előtt , ennek előtt való Prædikatioiban
akara-

akaratunk ellen David Ferencz ez irast hamisan
magiaraza, az Christushnak czak puzta emberse-
gerol, annak okaert az en hiuatalom szerint az &
Prædikationinak hamissagar rend szerint Isten se-
gitsegeből megh mutatom. Ez ielön valo első
Prædikationkban penigh czak két dologról szolok:
Elsőször azt mutatom megh, mi legiön ez Irasnak
summaia: Masodszor, ezt bizonyitom megh iras-
bol, hogi az David Ferencz vallasa az igaz Istē-
ről hamis legiön, es hogi az Kereztienőknek I-
stene az Atria, Fiu, es Szent Lelek legiön.

A Z P R A E D I C A T I O N A K
E L S Ő R E S Z E.

KE T Fő dologról szol annak okaert
az Apostol ez leuelnek első részében.
Eleőször azt mutattia megh hogi az
Isten az ő tanacha es decretoma szerint sokkal
bősegeben es vilagosban megh ielőntötte az
embereknek az ő kegielmet, es akarattiat az vi
Testamentomba, hogi nem mint az ő Testamē-
tomba. Mert noha akkorones azon Isten volt,
es az űduősségnek azon moggia es vta volt, es
nem cziak testi iokat adott nekik az Isten, hanem

az lelki Canaambais be vitte őket, mind az által
az ő akarattal nem oltan világosan ielöntötte
azoknak megh, mint minekőnk. Mert azok-
nak arniekba, es sok Külömb Külömb Ceremo-
niakban atta eleikben az üdöflegnek tudoma-
niat, az vtolsó üdökben peniglen az Fiu az test-
ben megh ielenuen, az Istenflegnek akarattal nil-
uan ki Prædikallotta. Erről szol annak okaert
elsőör az Apostol, hogi noha az regi Szent A-
tiakis üdözültének. Heb: ii. Iohan: 8. ezen
Christus Iesus által, mind az által az vtolsó idők
be az Euangelionnak tudomania világosan ki
ielöntetött. Ez tudomannak reßerőlis Daud
Ferencznek hamis ertelme vagion, melliről mo-
stan csak rövidedőn akarok emlekezni. Elő-
ször azt iria hogi az Isten az O Testamentombe-
lieknek sohol nem igirt Lelki iokat, hanem csak
az Canaam földet. Másodszor hogi az igaz kö-
nörgefnek csak arnieka volt nalok, sokkal inkább
az idüfleg es az örök elet nekik nem adarta-
tor. Harmadszor hogi ezőknek igazságok, igi-
retők, es feniegetesők, nem volt Lelki, hanem
csak testi, es az eletnek csak arnieka volt nalok.
Negiedszer, hogi az O Testamentombeli Aciak
az ő

az ő ellenfeleikert nem imarkoztának, es hogi vēr
 szomiuhozok voltanak. **Ötödösör**, hogi az
 Christusnak esmereti nalok nem volt, es az kő-
 niörgesben, ez közbe iaro által, Istenhez nem
 mentenek. Ez niluan valo reuelgesökröl, ki-
 ualtkepen valo irasunkban szolunk ennek vtāna,
 mostan az Daud Ferencz Prædikatioinak ren-
 dit köueruen, az több részit magiarazzuk megh.

Masodszor annak okaert megh magiarazza az
 Apostol az Iesus Christusnak semeliet, az ki al-
 tal az Atia Isten szolott, es hogi ez nem czák pu-
 zta ember, hanem igaz es öröke valo Istenis le-
 giön, kilencz megh indithatatlan erősségökkel
 bizonyittia megh. Mert az időben valo Sidok
 közölis nagi sokan valanak, kik az Angialokat
 fellieb valoknak itellik vala az Christus Iesusnal,
 kit czák embernek alitnak vala, Mikepen megh
 recczik az Szent Pálnak Colossus Warasban irt
 leuelenek első es masodik részéből. Az Chri-
 stus Iesus az szolgai formabā melliet mi erettünk
 es az mi iduőségünkert fel vön felette igen meg-
 alazta vala ő magat, Philipp: 2. ennek okaert
 czák köz es puzta embernek nag sokan itelik va-
 la. Ezöknek hamis tudomaniok ellen ezt allar-
 tia az

tia az Apostol, hoga noha az fel vött emberi természetben mi hozzánk hasonló lött mindenbe az bűntől megh valua, mind az által öröke valo Isten, melli Istenegőt az szolgálai formának fölveve seuel el nem vezte:

Első erősege az Apostolnak ez: Az ki minden teremtet allatoknak vra, es örökösse igaz es természet szerent valo Isten, mert csak teremtet allat nem lehet mindeneknek Vra es feiedelme, es az szolgál nem marad az Vranak hazaban. Ioan: 8. Az IESVS CHRISTVS mindeneknek örökösse, vra, es feiedelme, nem csak vg mint Moises volt az Isten hazaban, ha nem vg mint természet szerent valo fiu, es Isten.

Hebræor: 3. Annakokaiert az IESVS CHRISTVS nem csak ollian Isten, mint Moises, Ezod: 7. ha nem igaz es örökösse valo, mindeneknek Vra es Istene. Tes: 43, 45, 48.

Masodik erősege ez: Az IESVS CHRISTVS az Atria Isten diczösegenek fenie, es az ő szemelienek ki mecczet peczeti: Mikeppen azért ez napnak fenienek ég természet vagion az ő allattiaual, noha külsőmb az fenie az kereksegetől, azonkeppen az Fiunak ég örökösse valo Isten-

9
Istenfege vagion az Ariaual el vallhatatlan, es el
szakaszthatatlankeppen, noha az Fiufagban az
Ariatol meg valasztatik. Az ezüstre auag arā-
ra mecczet peczetnekis azon allattia vagion az
ezüstel, azonkeppen az CHRISTVS IE-
SVSNAK eg Istenfege vagion az Attiaual,
minden egienetlenségnekul, mert sem kūt Isten,
sem két Istenfeg nem lehet. Deute: 6.

Hald meg Israél, az te Vrad Istened, eg IE-
HOVAH Isten Ies: 43. 45. 48. En kiudlem
tób Isten ninczen.

Harmadik erősege ez: Az ki által ez latharo
vilag teremtetet, az ki az földnek fundamento-
mat fel vetette, es az egeket kebitette, az az igaz
örökke valo Isten. Mert azt mongia Ieremiás
Propheta tizedik reszebē: Atkozot Istenek mind
azok, kik az egeket, es az földet nem teremtettek.

De az CHRISTVS IESVS által te-
remtetet ez latharo vilag, es ő vetette fel ez föld-
nek fundamentomat, mint az Szent Daud Psal:
102. niluan iria. Valaki azert az Fiar igaz es
örökke valo Istennek lenni ragaggya, atkozot
Iegien. .? .? .?

Negiedik erősege: Valaki az ő tulaidon sa-
C iat ha-

iat hatalmas ereieuel ez egész vilagnak alkotua-
niat igazgattia, tartia, es taplallia, hog el ne ro-
mollion, igaz es örökke valo Isten: Mert az ki
mindeneknek teremtoie, vgian azon taplaloiais,
es gongia viseloieis. Az Istennek Fia minde-
neket az ő hatalmas igeieuel hordoz, es taplal.
Har ő az igaz Isten, kinek sem elötte, sem vtan-
na több Isten nem volt, es nem leszen. Ies: 43. 45.

EÖrödik: Czák az örökke valo Isten dol-
ga, es tisztessege, ő maga ereieuel az Bünből az
embereket ki tisztítani, es az meg romlot terme-
szetet fel építeni. Ies: 43. En vagiok egiedől,
az ki az te alnoksagidar el törölöm, es az ki az te
bűneidről megh nem emlekezem en magamert.
Marc: 2. Kiczoda boczathattia megh az bűnt,
ha nem cziak Isten? De az bünből valo meg
tisztitas, az **CHRISTVS IESVS** tulai-
don hatalmasal es ereieuel lör, mikeppen it, az
Szent Apostol niluan iria, hog ő maga által tisz-
titot meg minket az mi bűneinkből.

Harodik erőssége: Az ki az Atria Istennel e-
gienlő birodalomban, meltosagban, tiszteletben,
es diczségben vralkodik, igaz Isten az, mert
czák pusztá ember, auag Istennek aiandekiual fel-
öltösz-

10
Éltőszteret ember, nem lehet az Istenhez sem hasonlatos, sem egyenlő. Ies: 44. En kiüblem ninczen Isten, es kiczoda en hozzam hasonlo?

Az Iesus Christus az diczőségnek iobian ül az magasságokban, egyenlő hatalomban, es diczőségben az Atiaual vralkodik. Ebből is azért niluā megh tecczik, hogy ő nem csak Istenes ember, ha nem igaz Isten, es igaz ember.

Hetedik: Az IESVS CHRISTVS az Istennek eggietlen eg, es természet szerent való fia, különben hogy nem mint az emberek es Angialok. Mert soha az Atia eggik Angialnak sem mondotta ezt: En fiam vag te, en magútelek tegedet: En ő nekie Attia leszek, es ő ennekem fiam leszen. Ha saiat tulaidon es természet szerent való Fiu, bizon tehat természet szerent való Istenis, nem csak ember.

Niolczadik: Az kit minden teremtet allatok imadnak, es Istenhez illendő tiszteletekkel tisztelnek, örökke való igaz Isten: Mert iruan vagiō Deut: 6. Az te Vradat Istenedet imaggiad, es cziak őtet tisztellied. De az Istennek Fiar megh az Angialokis imaggiak, mellic meg byzonit az Apostol az Psalmusnak kilenczuen hetedik részéből. Psal: 97.

C ij

nem vallia igaz Istennek lenni. Ez vallas io
ertelmmel igaz volna, ha szue szerent minden
halolasnelkül vallana, mert mies ezt tanittiuk,
hogi az igaz Isten, kiudl tob ninczen, az Atria,
Fiu es szent Lelek, mikepen mind az Kereszseg-
ben, mind az mi hitunknek agaiban errdl vallalt
resnk. Az negiediket penigh hamissan keni
reank, es Lelki ismereti ellen, mert iol tuggia
hogi eleitul foguan az mi igaz tudomanionk es
vallasonk ez volt, hogi az eggi drcke valo Isten
az Atria, Fiu, es Szent Lelek el valharatlanke-
pen minden egienetlensagnetl, melli eggi igaz
Istennek elotte sem volt mas, vtanna sem leszen,
mint az Esaiasnak negiuen harmadik resében mō
gia, En elottem sem volt mas formalt Isten, es
vtannam sem leszen. Hogi penigh ezt eggine-
kis mongiuk az Istensegben, az czelekodetben,
es az tizteletben, harmonakis az tulajdonfagban,
nem tanitonk ezzel harom auuagi negi Istent,
mint hamissan minket Karhoztatnak: Hanem az
iras szerent azt magiarazzuk, hoghog legien eg,
Mat. 28. es harom. Egginek mongiuk eldsor azert az
1 Io. 5. Istensegben, mert az Arianak, Fiunak, es Szent
Leleknek eg drcke valo Istensege vagion, mert
nem le-

42
nem lehet több Istenség egnel. Másodszor, az
Isteni természethez illendő közönfegős czielekő-
detőkben, mert miképé az Atia teremő és gond-
viselő, azonkepen az Fiuis Hebr: 1. Colos: 1.
azonkepen az Szent Lelőkis Genes: 1. Iob: 33.
Harmadszor, az eg Istenhöz illendő tizteletben,
mert miképen az Atia tizteltek, azonkepen az
Fiuis Ioā: 5. azonkepen az Szent Lelekis Math:
28. De háromnak mongiuk, az meniben keo-
zölhetetlen tulajdonfaga vagion, mert az Atiáè
czák az szűles, az Fiue az szűletes, az Szent Le-
leke az szarmazas. Psal: 2. Hebr: 1. Ioan: 14.
Mas az Atianak szemelie, es tulajdonfaga, mert
ez soha sem fiunak sem Szent Leleknek nem ne-
vezterik, mint Sabellius mondotta, mas az Fiuna-
kis, es az Szent Leleknek szemelie es tulajdonfa-
ga, mert az Fiu sem Atia, sem Szent Lelek nem
lehet. Annak okaert hogi rövid summaban be-
foglalliuk, az mi vallasonkis ez, hogi az igaz ő-
rőke valo Isten, kinek kiűle mas, es teob nin-
czen, az Atia, Fiu, es Szent Lelek, kinek ne-
vebe megis Keresztelkedők Matth: 8.

HAT

HAT MIBE KÜLÖMBES AZ
mi vallasonk az Dáuid Ferencz vallásától?
FELELET.

HOGI niluan megh erthessek az Ke-
resztienek eot kiualtkepen valo Kü-
lömbsegöt szamlalok elő, melliből az
ő tudomániának hamissága inkább ki tecczik.

ELSŐ KÜLÖMBSEG.

MERT noha mostani Prædikatioiaban auag
feledékenységéből, auuagi az cggigiű kösse-
gnek megh tantorítására azt monda hōgi ő nem
esmer több Istent, az eg Arianal, ennek Fianal,
es ezeknek Lelkenel, mind az által, nem vall
teob igaz Istent az Arianal. Mert ezt neuezi
czák minden irasaban, egiedül valo Istennek, ő-
rőke valonak, földnek mennek terőmődiének, es
ezeknek megh tartóianak. Ha cziak az Ariat
neuezi igaz egiedül valo Istennek, nem az fiat,
sem az szent Lelket, hōgi hōgi vallia ezöket egi
Istennek lenni? Ha siue szerent minden hy-
pocrisisnelkül valo volna az ő vallasa, miért ta-
gadna az Christust, es az szent Lelket őrőke valo
Istennek lenni? Miert munkalkodnek ebben,
hōgi

13.
hogi az mi igaz vallasonkat el ronczia, melliben
hiszük, hogy az Kereztieneknek Istene az Atya,
Fiu, es Szent Lelek? Tagaggia azért az Chri-
stust, es az Szent lelket igaz istennek es öröke va-
lonak lenni, azért az ő vallasa, kit az Keresztie-
nek előtt tőn, csak szin mutatás, auuagi nem aka-
rattiaual mondott mostan igazat.

Mi penigh az Atyat mongiuk vgi lenni igaz
es egiédől valo Istennek, hogi ez egi istenségből
az Fiu es Szent Lelek ki ne rekeztessék. Mert
igaz IEHOVAH auagy természet szerint
valo istennek, nem csak az Atya hia az iras, ha-
nem az Fiatis es az Szent Lelketis, mint ennek v-
tanna megh byzonittiuk:

Ha penigh az ő vallását el akarja hitetni, a-
uagi ezt byzonicza megh niluan valo irasokkal,
hogi az Fiu, es Szent Lelek nem IEHOVAH
Isten, auagi ezt, hogi több IEHOVAH I-
sten lehet eginel. De mind az ketteőt niluan
valo irasok megh hamilsittiak, hat az ő vallasa
igaz semmikepen nem lehet.

MASODIK KILÖMBSEG ez.

MERT az Atya, es az Fiata nem hiszi egy
D isten-

istennek lenni, melli niluan valo istennek egeie-
nek ellene vagion. Deut: 6. Vedeşedbe Is-
rael, mert az te Vrad Istened, egi IEHO-
VAH Isten, Iesa: 43. En kiudlem tdb Isten
ninczien, en eldrttem formalt Isten nem volt, es
vrannam sem lehet Iesa: 44. Lassatok megh,
hogi cziak en vagiok, es en kiudlem mas Isten
ninczen.

Annak okaert az Atiar, es az Fiar, auagi eg
istennek mongia, auagi ket istennek: Ha kett
istennek vallia, mindiarast az & Isten igeie ellen
valo tudomania ki tecczik, mert az iras ket Istent
nem esmer. Ha penigh egi Istennek vallia le-
ni, tehat megh kell engedni hogy az igaz Isten
nem czak az Atia az Fiunekul, hanem az Atia,
Fiu, es sent Lelek.

Giakorta hallottuk Daud Ferencztol, hogi
az Fiu nem azon Isten az ki az Atia, hat mas I-
stenis leszen az & sententiaia berent az egi igaz I-
sten felot. Mi ez ellen eszt valliuk, hogi az A-
tia az & Fiaual egi oroke valo Isten, mert ket I-
stent az Prophetak, es Apostolok nem esmernek.
O ezt byzonicza megh az irasbol, hogi az Chri-
stus mas Isten, auag Kulomb Isten hogi nem mit
az Atia

14.
az Atia Isten, es ha ezt megh byzonithattia, gő-
zedelmes leszen. Touabba, ved esedbe minc-
mő halozással akaria el fedezni, az ő tudomaniat,
mint egi szem feni vezrő, hogi igaznak lattassék,
es ket istent ne csmertessék tanítani. Azt mon-
gia, hogy az Atianak es Fiunak azon istenlege
vacion, de nem engedi eszt, hogi ez kettő eg ő-
rőke valo istennek mondassék. Ha egi őrőke
valo istenlegők vacion, miért nem mondhatod
eg őrőke valo istennek?

Miert nem az fiat teremrő, gond viselő isten-
nek, ki eleitől fogvan velők volt az O Testa-
mentombeli Atiakkalis? De ez az oka, mert
az ember Christust őltőztetik fel az Atianak istē-
legeuel, es ig immar az testben valo szūletes v-
tan az ember CHRISTVST idő szerent va-
lo istennek valliak, Kőlczön mastol vőtt istense-
ggel, kinck az ő hamissagat az Kereztienők itel-
lick megh.

HARMAD KILŐMBSEG EZ.

MERT ket egienetlen istent vall Daud Fe-
rencz az ő tarsaiual egicőmken, az istennck nil-

D ij uan

uan valo igeiének ellene. Minket ezzel karho-
zat hamillan hog három istenünk vagion, de mi
igazan mondhattuk, hog ők ket egienetlen istent
faragnak az ő agioknak gondolattiból, melliet
az iras nem esmer. Hog penigh ez igaz legión,
rend szerent lassuk megh minemő ket egienetlen
istent gondoltanak, el hagiuan amaz istent, kit
az O es VI Testamentőbeli Kereztienek esmer-
tenek. Először azért ebből tecczik megh, mert
az Atria istent öröke valonak mongiak, az Fiar
penigh idő szerint valonak, es akkor kezdetnek,
mikor az Szűz meheben fogantatott, es ez vila-
gra született. Lassak megh az Kereztienek ha-
lehet ollian ket isten, kinek az eggik öröke valo,
az másik penigh byzonios időben lőtt, holott
semmi inkább nem idegőn az isteni természetől,
mint byzonios időben lenni. Hogy penigh ez
legien az ő sententiaia, ez előtt megh mutata,
mert az egész giülekezet előtt megh valla hogy ő
az Christust öröke valo istennek nem hiszi lenni.

De byzonicza megh eszt irasból hogi lehet vi
es esztendő Istent, es az ő ertelme am legión igaz.
Bizoniara soha megh nem byzonittia, mert nil-
uan valo iras, az ki azt mongia Psal: 81.

Ne

15
Ne legien teneked vi Istened, es te idegeon
istent ne imaggi. Ha penigh ezt veti, hogi az
Christus öröke valo Isten, mert az Szent Lelek az
ki benne vagion öröke valo, először ezt kérdöm
tőle, miért hat hogi minapi disputatioban űdeo
szerent valo istennek monda? Masodszor ha nē
idő szerent valo isten, miért mongia hogi akkor
kezdetöt Fiu ez, mikor Szent Lelektől fogonta-
tator, es az Szűztől születet? Harmadszor ezt
kerdem, Ha az Szent Lelöknek valakiben valo
lakozasa czinalhat istent, holott mi bennönkis la-
kozik mertek szerent? Negiedszer, Ha öröke
valo Isten az CHRISTVS, miért mondod,
hogi nem volt az O Testamentomban, nem te-
remtöt semmit az első teremtesben, nem czele-
kődött semmit az Israel nepenek A Egyptusbol
valo ki hozasaban? Byzoniara en illien ellen-
közö, viszalkodo, es ostoba tudomant soha sem
hallottam, sem oluastam, meniucl inkab czudal-
kozom azokon, kik ezt vakmerőkepen oltalmaz-
zak es tanittiak. Nem tud mit miuelni az sze-
geni David Ferencz, mert ha űdő szerent valo
istennek mongia, lattia hogi az szegeni kösszegis
eszebe veszi tudomanianak hamis voltat, mert

az iras nem esmer oli Isten ki őrőke való
uolna. Ha penigh ezt mongia, hog őrőke va-
lo Isten, azonnal el vezti minden mesterseget, es
valamit ez ideig tanitor az ő CHRISTV SA-
ROL mind el romol. Ezennis czudalkozó
hog az CHRISTVS Istenseget őrőke va-
lonak mongia, de azert az CHRISTVS T
ő magat nem engedi őrőke való Istennek.

Mikor azt mondanam, hogi az Atianak istē-
sege őrőke való, de az Atria ő maga nem őrőke
való, kiczoda nem műuetne, es nem szidalma-
zna? Ezenkepen hat műuetsegre való dologh
megh engedni, hog az CHRISTVS Isten-
sege őrőke való, de ragadni őrőke való Istennek
lenni? az házugsaghoz sok festek kel, annakoka-
iert azoknakis sok mesterseget kellett gondolniok
kik az CHRISTVS IESVSNAK ő-
rőke való fiui Isteni természetet megh tagattak.

MASODSZOR ebből tecczik megh,
hogy két egienerlen istent taniczon David Fe-
rencz az ő tarsaiual, Mert az Atria teremőnek
mongia, az fiat penigh földnek mennek terem-
őienek ragaggia lenni, az Istennek niluan való
irasi ellen, mellicet ez vtan első samlalonk har-
madik

második Prædikationkban. Mi azt valliuk, hogy
 illien két egienetlen Isten nem lehet, es ezt az
 irasbol megh nem mutathattia, mert az Atia-
 nak es Fiunak egienlő czelekődeti vagion, az
 teremtesben, az gond viselesben, es az valtság-
 ban, az rend szerent melliet az iras nekőnk előnk
 ben ad. Byzonicza meghazert nekőnk irással, hogy
 lehessen oli igaz Isten ki nem teremő, es az te-
 remtett allaroknak nem gond viselőie eleitől fo-
 gua, es az ő értelme igaz legyen. De az Isten
 igeiben sohol byzoniara megh nem talallia, hat
 valami quintum Euangeliumot kel magatol gő-
 dolni, kiből megh byzonicza: Minekőnk by-
 zonfagonk vagion, hoga több Isten nincz az föld-
 nek es mennek teremőienel Iere: 10. Rom: 1.
 Apocal: 14.

HARMADSZOR Azt mongia hogy
 cziak az Atia, az Nagisagos, Felseges, es Ma-
 gassagos Isten, nem az Fiu, sem az szent Lelek.
 Ebben ő sze veti az Atiat es az Fiat, es azt ennel
 nagjubnak mongia, hoga ekkepen nagy es kisebb
 istent hozzon be az Istennek ania szent egi haza-
 ban. Mi nekőnk illien istenünk ninczen, mert
 noha az fel vőtt emberi természetben az CHRI-
 STVS

STVS kisebb Attianal, de az isteni természet-
ben egienlő attiahoz, Nagilagos, magallagos,
es felseges Isten. Az szent David Psal: 97. az
CHRISTVS T neuezi Naglagosnak es min-
den istenöknel nagiubnak. Ezenkeppen az Sz:
Pal Philip: 2. azt mongia: **ANIESVS**
CHRISTVS mikor istének formaiaban vol-
na, es az Istenhöz egienlő, nem ragadoman se-
rent az földi format fel veue. Hasonlatos-
kepen Lucę 2. az **CHRISTVS** neuezte-
tik Felseges Istennek, kinek orczaia előtt el iött
az Keresztelő Iános.

NEGIEDSZER Azt vallia, hogi csak
az Atia az egiedől valo örök Isten, az fiu penigh
nem egiedől valo örök Isten. Hőg az Atia e-
giedől valo Isten legidőn mi nem tagaggiuk, de
hogi ebből az fiat ki rekeszti semmikeppen nem
iaualhattiuk. Mert ha az igaz Isten az Atia,
Fiu, es szent Lelek, mikeppen az Atia egiedől
valo Isten, azonkepen az Fiues, mert két auag
harom isten nem lehet. Zacharias Propheta-
nak tizennegyedik reszeben, az Christus neuesz-
tetik eg Istennek mikor igi szol az vrnak lelke:
Es ki ő az **IEHOVAH** Isten, es az nepek
ellen

ellen hadakozik, miképpen az hadnak ideiben,
ez előtt hadakozott. Az napon az ő labai alla-
nak az olai fanak hegien, mel Jerusalemben előtt va-
gion nap ramadat felől. Ez legyen ez IEHO-
VAH Isten, Kiral ez egész földön, az napon
lesőn eggi IEHOVAH Isten es az ő neue
eg legyen.

ÖTÖDSZER: Erre tanit, hogy az
Atia természet szerent való Isten, az kiteol min-
denők vadnak: Az Fiu penigh nem természet
szerent való Isten, kitől mindenők volnanak, ha-
nem az Atia Isten tőtte őtet Istenne, hog ez al-
tal szolgaltasson minekőnk az eoreok eletre való
iokat. Ez keppen formalt Istent czinal az
CHRISTVS BOL, es csak egg eszkőzt, ki
az Istennek aiandekinek sáfara. De az iras ezt
megh hamisittia, Először mert őtet IEHO-
VANA K az az természet szerent való Istének
neueszi, masodszor mert az szent Iánosnak 14. re-
szében azt mongia hog ő aggia megh minekőnk,
ha valamit kerőnk az mi kőndörgesünkben. Az
szent Palis minden leueleiben az kegielmet, es
bekefegőt egienlőkepen kerü az Fiutól mint az
Atiatól. Hat nem cziak eszkőz, nem csak V-
E duarbi-

duarbiroia az Arianak, mint Basilius Istuan mō-
gia vala Feieruari Prædicationiaban, hōgi ollian
mint Ioseph volt az Pharahō vduaraban.

HATODSZOR Az Arian az o Te-
stamentombelieknek Istenenek csinallia, az Fiat
penigh az Vi testamentombeli, valasztottaknak
istenenek tanittia lenni. Mert aſt mongia hog
az **IESVS CHRISTVS** az o Testamen-
tomban nem volt, senkinck nem ſzolott, ſenkit
nem taplalt, hanem czāk az Arian Isten: Mostan
penigh az Arian az Fiat tōtte istenne, hog minek-
tanna ſel magasztaltott, ō legiōn gond viſelōie,
nem mindennek, hanem az kegielōm edeninek,
az kiknek az ō aldozattia az ōrōk elerre haſnal.
Es ezkepen mas istent ad az regieknek, mast az
mostaniaknak, melli dologrol az iras ſohol nem
emlekdzik. Sőt erre tanit, hog az Isten el val-
tozharatlan, azon Isten mostanis, ki ennek elōtte
volt, Psal: 103. Heb: 1. Azon Isten volt
iduōzirōiōk az regi Ariaknak, az ki az Vi testa-
mentombeli hiueknek, es azokis azonkeppen id-
uōzültének mint mi Rom: 4. Actor: 15. Heb:
11. 1 Cor: 10. De immar laſſuk megh az ne-
giedik kilōmbſegetis az mi vallafonk kōzōtt, es
az Da-

az David Ferencze között, es hog erre szorgal-
matosan rea halgassatok, igen kerlek.

NEGIEDIK KILÖMBSEG EZ.

AZ IESVS CHRISTVST noha
nielueuel vallia Istennek lenni, mert az niluan
valo irasok ellen tamadni nem mer, es szegienli,
voltageppen tagaggia. Akar mint kialcza, a-
zett, hog ő nem tagaggia az CHRISTVST
Istennek lenni, de ne higgied, mert cziak neuel
valo isteni természetet tulajdonit neki melliet ez
kepen byzonitonk megh rend szerint es halliatok
megh. .?. .?. .?.

ELSEO. Nem igaz Isten az, valaki nem
termeszet szerint valo Isten, Mert az Szent Pal
mongia Galat: 4. hog Poganok azok, valakik
azoknak szolgálnak, az kik, nem természet szerēt
valo Istenek. David Ferencz penigh arczul
tamad az irasra es azt mongia hog az CHRI-
STVS nem természet szerint valo Isten noha az
Atianak paraczolattiaert imadando es tisztelēdō.

MICZODA AZ TERMESZET
SZERENT VALO ISTEN
E ij AZ

A Z ki nem tiszt szerent valo, sem hatalom szerent, sem őrök szerent valo, hanem az ő természetiben örök Isten, minden teremtetett allatoktól küleomb, es kinek magaban valo elete vagion, hogi az egiebb teremtetett allaroknak is életet adhasson. Az seiedelmeket az Moises Exod: 24. Szent Daud Psal: 82. Isteneknek neuezik, de ezek nem természet szerent, hanem tiszt szerent valo istenek, mert noha isteneknek neueztetnek ezert, hogy Isten tisztit viselik, az ioknak oltalmazásokban, es az gonoszoknak büntetéseken, de az ő természetek vgian ember nem Isten. Az Moises Pharaoh Istenenek, Exod: 7. az Cyrus Israel istenenek hiuattatik Iesa: 45. az hatalomert, az tisztert, es az Israel nepehöz valo io teremniert, melliet az Isten ő altalok szolgaltatott, de azért természetek vgian emberi, nem isteni természet. Az Angialokat Isteneknek hia Szent Daud Psal: 8, 97. Ezeonkepen az Örögöket ez vilagnak istenenek neuezi Szent Pal Apostol, de ezek cziak tiszt es hatalom szerent, nem természet szerent valo istenek, mert igi sok istenek volnanak.

Ezeknek

Ezeknek az kik nem természet szerent valo I-
stenek, nem szabad isteni tisztelettel szolgálnunk,
nem szabad imadnunk, auagi lelki aldozatokat
nekik vinnunk, Gal: 4. David Ferencz ez
niluan valo irasnak ellene tamad, es az szent Pal-
ra vakmerőkeppen ellene tamad, mert tagaggia,
az CHRISTVS T természet szerent valo is-
tennek lenni, es azt mongia, hogi istenfeggel fel-
epitetett ember, kit az Atia tött istenne es vrra.
Melliet megh hamisitnak ez mondasok Esa: 42.
IEHOVAH Isten az en neuem, es en ez en
diczőségemet masodnad nem adom. Esa: 43.
En előttem sem volt formalt Isten, es vtannam
sem leszen. Psal: 81. Ne legien teneked idegen
istened, es te Vr Istent ne imagg. 1 Ioan: 5. Ez
IESVS CHRISTVS igaz Isten, es őreok
elet. Byzoniara azért neuezi igaz Istennek, hog
Moisestől, Cyrustól, es egieb teremtettr allarok-
tól, kik tiszte szerent valo istenek, megh valasza.
Mert ha csak birodalomert, es tisztert neuezte-
nek istennek semmiben azoktól nem külembeo-
zne, hanem cziak az aiandekoknak beoszegeosb
voltaban, mzt azokban mertek szerent vagion,
és benne penigh merteknelkül. Iohan: 1.

MASOD. Nem lehet igaz Isten, valaki
nem öröke valo, mert az igaz, es természet sze-
rent valo Istennek eg fő tulajdonsaga az eoreoke
valóság. Byzonittia ezt az szent David Psál:
102. Isten az te elzendőid öröke valok, es az
te emlékdzetőd mind öröke megh marad. Az
Abacuc Propheais masodik részében azt mon-
gia, hog az istent hitta segítségre, az ki öröktől
foguan valo. En azért az egész szentirással ezt
merem mondani, hog hamis istenek azok, es ne
imadandok az kik nem öröke valok, te ha mered
az Isten igeie ellen szolly küldömben. David Fe-
rencz ez mi igaz vallasonknak e lene tamad, es
ast mongia, hog az CHRISTVS noha ima-
dando igaz Isten, de nem öröke valo, mert ak-
kor kezdetött mikoron az Szűznek meheben fo-
gontatot, az szent Leleknek ereienek általa.
Hog penigh az CHRISTVS T üdö szerent
valo Istennek valliak, noha ez előttris megh by-
zonitok, mind az által mostannis reouidedeon az
önön vallásokbol megh mutattiuk. Először is-
tennek mongiak lenni, mert ferfiui magnelkül S:
Lelektői, az Szűznek meheben fogontatott.

De ez fogontatas, mell lött az szent Lelektől
nem

20
nem öröktől fogvan való, hanem byzonios idő-
ben lőtt, vő mint masfel ezer es heruen eštendő-
nek előtte. Annak okaert istenneis byzonios ű-
dőben kezdet lenni, es ig az ő istenſege nem örö-
ke való, az ő ertelmek ſzerent. Masodſor,
igaz istennek valliak ezért mert Isten ſia, de nem
engedik öröke való ſiunak lenni, rehat öröke va-
lo istenſegeris tagaggiak, es az isteni neueteris czák
titulus ſzerent, nem voltakeppen tulajdonittiak
neki. Harmadſor istennek mongiak, az hata-
lomert, mell ő neki az istentől adattator: De
ez hatalom, aſt mongiak hogi byzonios időben
adator neki, hat az ő istenſegeis byzonios időben
aiandekozrator. Negiedſer istennők mongiak
az riſtert, de az ű riſti el kezdetőt byzonios űdö-
ben, azt mongiak, annak okaert az ő istenſegeis
kezdetet. Holott annak okaert az CHRI-
STVST tagaggiak öröke valonak lennimegh
tecczik, hog czák neueter ſzerent es titulus ſzerēt
való istenſeggel ruhazzak fel. Mi ez ellen az
iras ſzerent ezt hiſzuk hog noha az CHRISTus
emberlege byzonios űdőben ſzületött, mind az
altal az ő Fiui isteni természet ſzerent, coreoke
való. Előſör ezért, mert az ſent Iános elseo
refeben

reszeben azt iria, hogy az igaz Isten, az ki által
mindenők lettenek meg az teremtesnek kezdeti-
benis az istennel volt, igaz Isten volt, ez vilagot
czinalta, es annak vtana teste auagi emberre lott.
Ez vilagnak penigh teremtesenek kezdetiben, az
test nem volt, es ez által nem teremtetett ez vi-
lag, erti hat az szent Ianos Euangelista, az I E-
SVS CHRISTVSNAK igaz fiui istense-
get, ki minden időknek elotte az Arianol születe-
tet. Masodszor ezert, mert szent Ianosnak niol-
czadik reszeben ő maga az Isten fia azt mongia,
hogi esztendeouel nagjob az Abrahamnal, mert
minek elotte az születott volna, ő immar vagion.
Harmadszor mert azon szent Ianosnak tizenhete-
dik reszeben, az ő diczoseget ez vilag fondamen-
tomanak elotte valonak mongia. Negiedszer,
mert az Szent Daud Psal: 102. ennek esztende-
iet öröke valonak mongia lenni, mell mondaft
az szent Pal Sydoknak irt leuelenek első reszeben
az CHRISTVSROL Magiaraz. Ötöd-
szer, mert ennek az ő ki iduese, auagi születese,
örök ideoknak elotte leott, azt mongia Micheas
Propheta ötödik reszeben. Hatodszor mert Sz:
Pal Coloss: 1. azt iria, hog az CHRISTVS
által

21.
által teremtettenek mind latharo es latharalan
allatok : & benne es miatta allanak mindenek , es
& mindenöknek elötte vagion .

HARMAD. Harmadszor ezzel byzonit-
riuk , hogy Daud Ferencz , Blandrata Gicorg
es az & tarsai nem valliak voltakppen az Chri-
stust igaz Istennek lenni , hanem czak nieluel ,
Mert nincz több igaz az Mennek es az földnek te-
remteoienel. Ieremias Propheta tizedik resze-
ben , azt mongia , hog atkozott Istenek azok , kik
az eget es az földet nem teremtettek . Az szent
Pal Apostolis Romaba irt leuelenek első reszében
azt iria , hog az Istennek haragia , az egből megh-
ielenik azokon , az kik az teremto Istent el hagi-
uan , teremtet allatnak szolgaltanak . En azért
az Ieremiaffel es az egész szent irással ezt vallom ,
eshiszem , hog nem igaz imadando Isten , az ki az
egeknek es az földnek nem teremtoie . Ez ira-
fok ellen arczol tamad Daud Ferencz , es azt
mongia hog bezzegh vagion , oll imadando iste-
nis , kinek semmi közi nincz az első teremteshez ,
es kinek czak hireuel sem volt , mikor az elebbi
Isten ez lathato vilagot czinalta . Az szent Ia-
nos Apocalyp : 14. aszt paranczollia , hog azt az
F Iste nt

Istent imaggiuk, az ki az eget, az földet, es az
tengernek vizeit készítette, es az kut főknek vi-
zeit. Ninczen hat oll imadando Isten ki az la-
thato vilagnak teremtoie nem volna, mert ig több
igienetlen istenis lehetne, teremto es nem terem-
to, Az hit sem eggi volna, mert eggik hit az te-
remtoire, masik az nem teremtoire nezne. Az
szent Pal penigh Eph: 4. erre tanit, hogi mikent
az Isten eg, azonkepen az Keresztsegh, es az hit
egg, nem fok. Sőt megh az Pogan Törökökis
az természetnek törüenieből, melliet az Isten az
ő szivekben be oltott, által lattiak hog igaz isten-
nek nem mondathatik, valaki az egeknek es az
eges lathato vilagnak nem teremtoie. Mert
mikeppen lehet az ennekem istenöm, az ki enge-
met nem teremtet, az ki eletett, es letelt enne-
kem nem adott? Az istenis azért nevezte ma-
gat IEHOVANAK hog miken mag-
ban valo istensege es elere vagion, azonkepen ő
adott minden teremtet allatoknak, Angyaloknak
es embereknek, eletet. Sőt az Isten valamikor
ő magat az Baluanioktól, es minden teremtet
allatoktól megh akaria valasztani, az teremtet
hozza elő, es ezzel teszen külömbseget, hogi ő te-
remto,

22
teremtő, azok penigh teremtet allatok, miképen
Esaie 40, 42, 43, 45, 48. niluan megh tecczik.
David Ferencz penigh enni sok niluan valo ira-
foknak ellene tamad, es azt mongia, hogy noha
az CHRISTVS igaz Isten, es noha imadā-
do, de az első teremtes, megh hireuel auag ta-
naczaual sem volt, es az Angialoknak teremte-
sőkben semmi reşe nincz, mert ő oll Isten, ki e-
ginehani ezer esztendőuel azoknal kissébb űdő se-
rent, noha az meltosagra nezue nagjub. Az
Vi vilagnak istenenek es vranak mongia, az o
vilagnak penigh nem, es ig ennek mas istener
aggia, hog nem mint az o vilagnak, mell dolo-
gnal semmi bolondab es ostobab soha nem lehet.
Summa ez. Mi azt mongiuk hog oll Isten nē
lehet, kinem teremte az mennek es az földnek,
Ő mutassa megh, ha igen bölcznek iteli magar,
hog lehet mas Isten az teremte kiüöl, az mint ő
az ő agiatol gondolta. Ha penigh ezt veti, hog
az IEREMIAS Propheta az baluaniokrol
szol, mi megh engeggiők, mert mind baluani I-
sten az valaki isteni tiszteletekkel tiszteltetik, es
nem teremte. Akar Angial, akar Czaszar, a-
kar Kiral legien, ha ő magar imattattia, vgian
F ij basuāt

baluant czinal ő magabol, ezért az Angial nem engedi hog őtet Ianos imaggia Apoc: 19. 21. Ebből megh tecczik az Daud Ferencz hamisfeleleri, meliben azt mongia vala, hog az feiedelmek istenenek neueztetnek az irasban, de nem baluaniok noha az földnek es az egeknek nem teremti. En erre eszt felelőm, hogi az feiedelmekből is baluant czinals ha imadod, es isteni tiszteletekkel tiszteled, mert nem teremti istenek. Nem czák az fakepek es kövek az baluaniok, hanem mind az, valaki czák teremti allat es nem ő őke valo teremti Isten, mint Nabugodonozor, es Herodes, baluan vala azoknak, kik őtet imaggiak vala. Eszt noha iol tuggia Daud Ferencz, de az igazsagra neki semmi gögia nincz, czák hog az sok kialtasba az kösségnek fület maganak foglalhassa, es ennek okaiert az ő tarsaiual egietőmben felette igen gyuldi az Dialecticar, mert tuggia hog az rövid es eggigu disputalásnak általa tudomaniának hamissága hamareb ki tecczenek.

NEGIED. Ninczen több igaz Isten ez ki-
üdl, az ki az Mosefnel aszt mongia Deutonomij
sexto: Halgasd megh Israel, mert az te Vrad
istened

istened eg IEHOVAH Isten. Mi azért
az Moissel elst merink mondani hog valaki ma-
gat imadando istenne czinallia ez eg Isten kiudl ,
hamis Isten , melliet sem az Moles sem az teob
Prophetak nem esmertenek . Erreis arczulta-
mad David Ferencz es azt mongia, hog ez Isten
nem az Fiu sem az sent Lelek , hanem cziak az
Atia , mert az Israelnek istene az irasban az o er-
telme szerent mindenot cziak az eg Atia Isten .
Ha azért az Fiu mas Isten , auagi ket istent czi-
nal , auag czak neuezet szerent valo Istennek val-
lia . Az CHRISTVS IESVS Matth:
28 . ast paranczolla , hog Atianak , Fiunak , es
sent Leleknek neueben Keresztrelliok , itt azt
kerdem David Ferencztol , hogy ha azon istene
ez , az Kirol Moises sol , auag mas Isten ? Ha
azt feleli hog azon Isten , az o hamis tudomania,
melliet az iegen epített azonnal el dol , mert azt
mongia hog czak az Atia az igaz Isten , kinel tob
ninczen . Ha penigh ast feleli , hog nem azo ,
eloszor az CHRISTVST teszi hazugga , ki
az igaz istent Atianak , Fiunak , es sent Lelek-
nek mongia az kinek neueben megh kel keresztel-
kednok : Masodszor , sok isteneket hoz be az
F iij Isten-

Istennek eghazaba, kiker az iras nem tud, mert
megh vagion irua: Hald megh Israel, az te v-
rad istened, egy IEHOVAH Isten. Ha
penigh azt feleli, hog az O testamentomban az
egg Atia Isten volt, ki mindeneket teremtet es
taplalt, de az Vi testamentomban az CHRI-
STVS Istenne lott, felette igen nag bolond
sagban esik be. Mert az istenbe valtozt czi-
nal, az Malachias Propheta, es sent Iacob A-
postol irasa ellen, es vi istent hoz be az ISTEN
egihazaban.

Noha David Ferencz es Blandrata Giorg az
8 tarsokkal egietmben fedezik tudomanioknak
ostobasagat, mind az altal, ha rea halgacz, im
megh mondom minden ertolmsket, es el reitet
titkokat. Azt valliak, hog az 8r8ke valo igaz
Isten cziak az Atia, ki egied8l 8 maga volt az O
testamentomban az 8 Fianelkul, teremto, gond
viselo, taplalo, es az Israel nepenek Aegiptus-
bol ki hozoia. Ez Atia Isten az vtolso 8d8kb8
egg embert teremtet, kit CHRISTVSNAK
nevezetni akart, hog ez lenne esko8 az emberi
nemzetnek megh valtsagaban. Ez IESVS
CHRISTVS az 8 születeseszerent David ma-
guabol

24
guabol cziak puzra ember, de az meniben az A-
rianak aiandekiual fel epitetet merreknelkül, if-
tennek es Istenfianak hiuattatik. Vallasoknak
azert summaia semmi nem egieb, hanem hog az
CHRISTVS IESVS Istenes ember, auag
mint irasokban niluan vagion istenséggel fel epi-
tetet emker, mell dolognak hamislagat megh
mutattia az Szent Ianos, mikor azt mongia: Az
CHRISTVS igaz Isten, es örök elett. Es
az Szent Pal Rom: 9. Mindenek felett aldando
Isten mind öröke. Amen.

Ó T Ó D. Ninczen teob igaz Isten ez ki-
uöl, az ki Esaiasnak neguen harmadik es neguen
ötödik reszeben, azt kialtia. En vagiok egiedül
az **IEHOVAH** Isten, es en kiueolem mas
ninczen, En teremtettem az földet, es az egeket,
mint az fatort, en niuitottam ki. Azt mongia
Dauid Ferencz hogy ez az Isten nem az Fiu, es
ez Fiu nem mondhattia hog ő kiueole mas Isten
ninczen, mert cziak az eg Atria Isten az ki maga-
rol azt mondhattia. Lasd megh immar Szere-
tő Ariamfia, minem ő ket egienetlen istent czinal,
Dauid Ferencz az ő feienek gondolattiabol, tu-
dni illik, egiedül valo istent, es nem egiedöl valo
istent.

istent. Mert cziak az Atiar mongia egiedeol
valo Istennek lenni, az Fiu Istennek penigh ez
tulaidonsagot semmikeppen nem engedi. De
hogi az IESVS CHRISTVSIS egiedöl
valo Isten legidn mint az Aria megh byzonitatik
Zach: 14. mikor ig szol: Az idöben az Messi-
as eg IEHOVAH Isten es Kyrál leszen, es
az ő neue eg leszen. Cziudalkozom raita hogi
Dauid Ferencz az IESVS CHRISTV-
SRA illien igen haragutt, hog sem öröke valo
istenfeget, sem biradalmot, nem akar neki tulai-
donitani, az niluan valo irasok ellen, mellicről
ez vtan szolonk mas irasonkban böuebben: Va-
lamikoron vag disputationkban, vag irasonkbā,
igaz es természet szerent valo istennek mongiuk,
azonnal boszonkodik, dulful, haragszik, pök a föl-
dre, fut az niala, ha valaki penigh cziak ember-
nek mongia lenni, es Dauid Fianak Istennek a-
iandekiual fel epitetnek, öröl, es azt felette igē
nagi bölcz embernek tartia. De kerüük hogy
az Vr IESVS CHRISTVSRA ne
haragoggiek illien erőssen es az ő istenfege-
nek oltalmazoit ne giulöllie, mert azt mongia az Sz:
Pal hog valaki az Vr Iesust nem szereti, atkozor
legien

25
legien auagy Anathema Maranatha.

HATOD. Nincz több igaz Isten annal, az ki az Israel neper AEgyptusból ki hozta, mert megh vagion irua: En vagiok az IEHOVAH az te Istened, az ki tegedet AEgyptusból ki hoztalak ne legienek idegen istenid teneked en eleottem. Mi azért az Szent irássaljezt valliuk, hogy mind idegen, baluani es nem imadando istenek, az kik az Israel neper AEgyptusból ki nem hoztak, es valaki azokat imaggia, baluaniokat imad. Ez ellen Daudis ezt mongia, Bezzegh az Christusnak cziak hireuel sem volt, mikor az Isten az ő neper ki hozta, es az CHRISTVS nem neueztehetik Abrahamnak, Isaknak, es Iacobnak Istene, mert ez tisztességh csak az ég Atia Istene.

Mind az által Istennek mongia lenni, mert annak vtanna eginchani szaz esztendővel születetét Szent Lelektől es az Atia ötet Istenne teotte, es Vrra czinalta.

Hogi penigh az CHRISTVS nem alutt akkor, hanem voltakeppen czelekedett, mikoron az Israel nepe AEgyptusból ki időne byzonttia az egész Szent iras Esa: 54. Exod: 3. Psal:

68. 1 Cor : 10. Kerlek annak okaiert Keresztien ember, az Istennek Fianak tisztességre lasd megh minemő istent gondoltanak az iras kiueol azok, kik az CHRISTVS T üdö serent, es nem örske valo Istennek valliak lenni.

HETED. Ninczen rőb igaz, es természet serent valo Isten az kiueol, az ki az teoruenben azt mongia Deut : 6. Az te vradat Isteneder imaggiad, es cziak öter tisztellied. Itt azt kerdom David Ferencztől, Ez Isten cziak az Atiae az ö Fianekül? Ha azt mongia hogi cziak az Atia az Fiunekül, hat az IESVS CHRISTVS nem leszen imadando Isten, mell az egész Szent irasnak ellene vagion. Ha penigh azt feleli hogy nem cziak az Atia, azonnal az ö tudomania el deol, azert it sok fele kel magat tekergetni. De tudom mit felel tudni illik, hog az az Isten az kyról Moises szol cziak az Atia legien, ki annak vtanna sok esztendeonek beforgalaban az imadaft az ö fiaual közlette, nem azert hog azon Isten volna az Attiaual, ha nem hog eoter vrra tette volna az vtolso üdeokban, melliekben tecczet az Atianak az ö fiat ez vilagra boczatani. De ha ez tudoman igaz volna,

26.
volna, iméz három iras ellen valo dolog iſneki
belſle. Első: Hőg az Vi testamentom-
ban valo Kereſtienceknek imadādo iſtenek megh
ſaporodot volna, mert az o Testamentombeli-
ek az Fiat nem imattak, ha nem cziak az Vi te-
ſtamentőbeliek, az mint Daud Ferencz es Blan-
drata mongiak. Maſod: Hamis lenne ez
mondas Deut: 6. Az te IEHOVAH iſ-
tenedet tiſtelliéd, es cziak ő neki ſolgali. Es
Apocalyp: 14. Azt imaggiad, az ki az egeket,
es az földet teremtetted, es az tengernek vizeit.

Harmad: EZ iras is hamis lenne, Ief: 44.
AZ en neuem IEHOVAH Iſten, en az en
tiſtelleget, es diczeſegemet maſodnak nem
adom. .? .? .?

NIOLCZAD: Ninczen több igaz Iſten
annal, az kitől, az ki által, es az kiben mindenek
vadnak es leſznek, mint az Szent Pal Apoſtol Ro-
maba irt leuelenek tizen eggyedik reſzeben iria.

Daud Ferencz penigh aſt mongia, hogy ez
Iſten, kiteol es kiben mindenek vadnak cziak az
Attia az Fiunkül, es az Fiat eſkeoznek tanitia
lenni, ki által az Iſten minden aiandekokat ne-
kőnk ſolgaltar. EZ hamis tudomant az egeſz

G ij Szent

Szent iras megh hamisitia, mel nem esmer ol bal-
uan istent, kitől mindenek nem származnanak.

Sőt megh az Poganiokis, mint Homerus, es Hesiodus ez tulajdonsagot aggiak az Istennek, Hogy ő tőle vadnak mindenek, es ő minden ioknak kur feie, David Ferencz penig azt mongia, hogy az ő Isten Christusa nem minden ioknak kur feie, es ő nem oll Isten kitől mindenek volnanak.

Az Szent Pal minden leueleinek kezdetiben azon iokat kerí az Attiatol, mellicet az Fiutol mint az attiatol, Rom: 1. 1 Cor: 1. Gal: 1.

Eph: 1. Col: 1. Ha penigh Külömben kerí az Atiatol, hogh nem mint az Fiutol, mint eo mongia, hat eggik az másiknál kissé Isten leszen, az eggik Vr, az másik vduarbiro, az eggik első, az másik az elsőnek alaja vetetet, mikeppen David Ferencz Georgius Maior ellen való irasabā az Atiat első Istennek neuezi, hogy ezkeppen vtolso istentis hozzon be az Isten hazaba.

Ezekből byzoniara ezekben vehettek az hiuek, hogy az Photinus tanituan, kik az Istennek nepe között fűstöt tanasítottanak, cziak neuel mongiak az IESVS CHRISTVST Istennek lenni, noha az Szegen kösszegnek, mint ég szem fen vesztők,

vesztők, az 8 semeket ezzel akariak megh czalni.

ÖTÖDIK KILÖMBSEG.

EÖTEDESER es Vtolszor az mi Vallasonk ki-
lembesz az Daud Ferenczetöl es Blandrata Gye-
orgietöl, mert ők ragaggiak az Szent Leleknek
Istenfeget, es imadando istennek nem valliak len-
ni. Hog penigh Isten legien, mostan cziak ez
harom dologgal byzonitiuk megh, miert hog e-
gieb irasonkba szolottonk erröl, es ez vtan beo-
uebben akaronk Deak irasonkban szolni.

Elsö: Mert az Iras niluan neuezi Istennek:
Act: 1. 5. Nem hazuttal embereknek, ha nem
istennek, ez istent penigh ez elöt, Szent Leleknek
neuezte vala Peter Apostol, ezt monduan:
Miert hazudal az Szent Leleknek? Ezechiel
Prophetanakis masodik es tizen eggedik rezeben
IEHOVAH Istennek mondatik. Esaias-
nak hatodik rezeben hasonlatos keppen, mint az
Szent Pal mongia, Acto: 28.

Masodszor, byzonitiuk az istenhez illendeo
czelekedetekből, mellicket az iras neki tulaido-
nit. Elözer, ötet teremőnek mongia, Iob,
33.

AZ IEHOVANAK Lelke teremtet
engemet. Gen: 1. Az Isten Lelke taplallia
vala, az vionnan teremtetet allarokat. Sőt az
CHRISTVS IESVSNAKIS az ő teste-
nek formalaſt azon iras az Szent Leleknek aggia:
Luc: 1. **AZ** Szent Lelek Szal te read, es az
magassagos Istennek ereie tegetet megh kőrnie-
kez Matth: 1. **AZ** mi te nalad vagion, az
Szent Lelektől vagion. Masodszor, azon iras
mongia, hogy ő hozta ki az Israel nepet Aegy-
ptusbol. Ies: 53. **AZ** szent Lelek az Moisset
kezen fogua hordozza vala. Psal: 94. Hebre:
3. 4. Engemet Szent Lelket kesertenek megh
az ti attiaitok negiuen esztendeigh, annakoka-
iert megh eskertem, hog az en nyugadalmomba
be nem mennek. Harmadszor, minden io aian-
dekoknak osztogatoianak neuezi az iras az Szent
Lelket, annakokaieri igaz es természet szerent va-
lo Isten. 1 Cor: 12. Ő osztogat minden iokat
mindennek az mint ő akaria. Luc: 14. **AZ**
Szent Lelek megh tanit titeket azon oraban, mit
kellien boldnotok. Ioan: 14. Mikoron az Sz:
Lelek el id, megh feddi ez vilagot az bűntől, es
az igazsagrol. Negiedszer: Ő ad Propheta-
kat,

38
kar, Apostolokat, Pásztorokat, és tanítókat az
Ania Szent eghazba. Acto: 20. Őrizzetek
megh az niaiat az farkasoktól, mellien az Szent
Lelek titeket Pásztorokká, auag őr alloka teot.
Act: 16. Az Szent Lelek nem engedi, hogh
Pal Apostol Asiaba mennien. Vtolbor, Az
hiueket megh szenteli, hordozza, taplallia, őri-
zi, es megh vilagosittia, es vionnan súli. Io: 3.
Rom: 8. Tir: 3.

Harmadszor ezzel erősítiük, hog az Szent Le-
lek imadando Isten legien, mert Isteni tisztelle-
ket ad neki az iras, melliet semmi teremtet alla-
tnak nem szabad tulajdonítani. Először, Szent
Lelek Templomanak hyuaratonk, senkinek pe-
nigh az iras megh kő templomot sem emel ha nē
cziak az eg Istennek: Sokkal inkább hat az ember
senki temploma nem lehet, ha nem czák az őrek-
ke valo Istene. Masodszor imadaftis tulajdonit
neki, melliet ez három dologgal byzonitok meg.

Első. A Z Szent David Psal: 94. így szól:
Iertek el, imaggiük őtet, esőnk terdre ő előtte,
es sirionk az Vr eleot, az ki minket teremtet,
Mert ő az Vr az mi Isteneonk, es mi ő nepei, es
iuhai vagionk. Ha ma halliatok az ő szauat,
megh

megh ne kemeniczerek az ti sziveitek, mikép-
pen az ti attiaitok engemet megh Keresztnek.

AZ Szent Pal Apostol penigh Sidoknak irt le-
uelenek harmadik rezeben azt mongia, hog ezek
az Szent Lelektől mondatnak.

Masod: AZ Esaiasnak hatodik rezeben az
Seregeknek Vrat Istener az Angialok imaggiak,
kit az Szent Pal az Szent Lelektől Magiaraz.
Act: 28.

Harmad. AZ Szent Leleknek neuebe Ke-
resztelkednk megh: Matth: 28. AZ Szent
Leleknek penigh neuebe megh Keresztelkednk
nem egieb, ha nem magonkat köteleznkn en-
nek esmeretire, tisztetire, imadasara, es segit-
segre valo hiuasara, miképpen az Atianak, es
Fiunak neuebe megh Keresztelkedni miczoda e-
gieb, ha nem magonkat köteleznkn esmeretire,
es tisztetire?

MICZODA HAT AZ ISTEN FELEOL VALO IGAZ VALLAS.

Z Egez derek Szent iras szerent az
Dauid Ferencz hamis tudomania el-
len, eszt kel az igaz Keresztieneknek
vallania,

vallania, hog az Isten czak Eg legien, es atko-
zor legien, valaki az Isteneknek sokasagokat po-
gan modra tanitia, hiszi, es vallá. Mert megh
vagon irua : Deut : 6.

Hald megh Israel, mert az the IEHO-
VAH Istened EG ISTEN. Es Ies : 43.
45. Lassatok megh, hoga en vagiok egiedeol
az Isten, es en kiueolem tob ninczen. De ez
egg ISTEN az Atia, Fiu, es Szent Leleok,
minden valtozasnelkul, egienetlensagnelkul, eg
isteni természetben, tisztetben, es czelekedet-
ben : mellet ez kővetkőzendő irasokkal byzoni-
tonk megh. .? .?

ELSŐ BIZONTSAG.

ELSŐ byzonsagonk legien az Keresztsegnek
formaia, meliben Atianak, Fiunak, es Szent
Leleknek neueben paranczolatunk megh ke-
resztelkedni. Matth : 28. Itt először penigh ezt
vegiük elsőnkben hog nem szabad semmi terem-
tet allatnak neueben megh keresztelkedneonk,
mint Szent Pal 1 Cor : 1. niluan iria ? Ma-
sodszor, ezt tanolliuk megh hog azon Isten szer-
zőie az Keresztsegnek, az ki az kőrnidmetelkő
H desnek

desnek, mert minden Sacramentomoknak az öröke való Isten lehet cziak szörzöie. De az kőniölmertelkedest az Israel istene szerzette, ki az Keresztsegnak szerzeseben, Atianak, Fiunak, es Szent Leleknek neveztetik, mellből niluan megh tecczik ki legiön az öröke való, es imadando Isten. Harmadszor az Keresztleghe Istennek Frigie az emberi nemzettel, mikeppen Szent Peter tanit 1 Pet: 3. Isten azt fogaggia, hog te istened leszen, az te bűneidet el töröluen, ingien kedueben, es kegielmeben fogad, es az örök életnek bogodfagar teneked megh aggia. Te töled visont azt kiuannia, hog ez Isten esmeried, ennek kőniörög, ezt tisztellied, az kinek neueben megh Keresztelkedöl. Es te ember erre kötelezed magadat, hog az Isten kegielme, theneked bűnödet megh ne boczassa, es az eoreok eletere megh ne aggia, ha azt az Isten nem tiszteled, az kinek zasloia ala attad magadat, az Keresztsegnak Sacramentomaban es az kinek neueben megh Keresztelkettel.

Miert hog penigh az Atianak Fiunak es Szent Leleknek neuebe keresztelkettel meg az Isten kegielme semmit nem hasznal teneked, es az örök élet

30.
elet megh nem adatik ha ez eg igaz Istent nem
esmered es nem tisztelel.

De itt először elő al Basilius Istuan es nag böl-
czen megh feiti ez ni uan valo irast, mert azt mō-
gia, hog az margorol czuszott be, es nem Szent
Mathe irta. Ezt penigh czak azert kell el hin-
ni, mert Basilius Istuan mongia, nem azert hog
igaz volna.

Viszontagh David Ferencz ezt feleli, rea, hog
ha Sinte megh kel engednies, hog Atianak, Fiu-
nak, es Szent Leleknek neueben keresztelliconk
de az Szent Leleknek neueben megh keresztelke-
dni semmi nem egieb, hanem az Istennek aiande-
kat venni az kereszsegnek Sacramentomaban.
Hog ez hamissagh legiön, először ezzel byzonit-
tiuk, mert ha az Szent Lelken az Istennek ben-
nönk lakozo aiandekat errene nem szükség volt
volna az Atiatol es az Fiutol megh distinguishalni.
Fő oka az mi bűneniknek boczanattianak, az Is-
ten kegielme, es irgalmassaga, miert hogy nem
paranczolta, hog irgalmassagnak neueben keresz-
telliönk, ha az aiandekok neucbe szabad keresztel-
kednönk. Másodszor, ezzel byzonittiuk mert
semmi effele magiarazatot az CHRISTVS
nem teszen H ij hanem

hanem az Szent Lelket, az Atia es Fiumelle ve-
ti, hog ez haromnak egg Istenseget megh mu-
tassa. Harmadszor, ha az Szent Leleknek ne-
ueben megh kereszstelkedni nem egieb, hanem
az Isten aiandekar venni, hat az Atianak neue-
ben valo megh Kereszstelkedesis nem egieb, ha-
nem az Atiat vg mint aiandekor venni, ezenke-
pen az Fiatis. Negiedszer, Ha az Szent Le-
leknek neueben megh Kereszstelkedni nem egieb,
hanem Szent Lelek aiandekar venni, hat az hi-
retlenekis, es az haragh edenies, veszik az megh
szentel8 Lelket, mert ezekis szent Lelek neueben
Kereszstelkednek megh. Miczoda hat Atianak,
Fiunak, es Szent Leleknek neueben megh Ke-
reszstelkedni? Semmi nem egieb, hanem ez egg
igaz Istent esmern8nk, tiszteln8nk, es imadnonk,
eszt vallanonk, az mi iducossegeonknek okanak
lenni, es keotelezn8nk magonkat, hog ez Isten
kiu8l, az kinek neueben megh Kereszstelked8nk,
t8bet nem esmer8nk: Ha peniglen mast ima-
dandonk, hat az Isten kegielme semmit minek-
8nk ne hasznallion, mint hog az haragh edeni-
nek semmit nem hasznal.

31.

MASODIK BYZONSAG.

MA S O D S z o r e s z e n t m u r a t t i a k e g i e b n i l u a n
 v a l o i r a s o k i s , m e l l i e k a z A t i a t , F i a t e s a z
 S z e n t L e l k e t , n e u e z i k e g g i I s t e n n e k l e n n i . A z
 S z e n t I a n o s e l s ő l e u e l e n e k e o t e o d i k r e s z e b e n a z t
 m o n g i a : H a r m a n v a d n a k a z e g h b e n a z t a n o -
 b y z o n s a g o k , a z A t i a , a z s ő l o F i u , e s a z S z e n t
 L e l e k , e s e Z H A R O M E G ? N o h a p e -
 n i g h B a s i l i u s I s t u a n e r r ő l i s a z t m o n g i a , h o g a z
 m a r g o r o l c z u s z o t t b e , d e h i s z e m h o g a z K e r e s t i -
 e n e k n e l n a g i o b m e l t o s a g a v a g i o n a z B i b l i a n a k ,
 e s a z A p o s t o l o k i d e i e t ő l f o g u a n v a l o D o c t o r o -
 k n a k , h o g y n e m m i n t e z e g t u d a t l a n a l h a t a t l a n
 e m b e r n e k . M e r t h a ő E r a s m u s t , e s S e r u e t u s t
 h o z z a e l ő , e n a z I s t e n k ő n i u e t , e s a z r e g i M a -
 g i a r a z o k a t v e t e m e l e i b e n , k i k E r a s m u s t e s S e r -
 u e t u s t m i n d t u d o m a n n i a l , m i n d i a m b o r s a g g a l f e -
 l ő l h a l a t t a k . M a s o d s z o r , a z s z e n t P a l i s s o k h e -
 l i e n a z e g g i i s t e n t ő l k e u a n m i n d t e s t i e s L e l k i i o -
 k a t 1 T h e s s : 3 . A z V r i g a z g a s s a a z t i v t a i t o -
 k a t , a z I s t e n s z e r e l m e r e , e s a z I e s u s C H R I -
 S T V S N A K v a l l a s a r a : H o l o t t a z V r n a k
 n e u e n e r t i a z S z e n t L e l k e t , k i m i n d e n i o k r a s ő -
 H i i j k t a a z

kra az hiueket igazgarni, az Istennek neuen az
Aciat erti, az CHRISTVS neuen az Fiar,
ki az vtolso iteleltre el iduendö, mikepen az mi
hitünknek agaiban erröl vallast reszönk.

Ezönkeppen 2 Cor: 13. Az mi Vrunk IE-
SVS CHRISTVSNAK kegielme, es
az Istennek szerelme, es az Szent Leleknek közle-
se legyen ti veletök.

HARMADIK BYZONSAG.

HA Rmadszor ezen dolgot byzonittia az IE-
HOVANAKIS az ö neue, mellet az
iras senkinek nem tulajdonit, hanem cziak az ö-
röke valo Istennek, mint Esa: 42. mongia az
Isten. En vagioz az IEHOVAH Isten,
cz az en neuem, es en ezt az en tisztelegömet ma-
sodnak nem adom.

Ezenkepen Exod: 3. azt mongia hog IE Ho-
VAH az ö neue, mellet minden Pogan Iste-
nöktöl es bahuanioktol külömböz. Miert hogy
penigh ez IEHOVAH neu v az irasbā nem
czák az Acianak, hanem az Szent Leleknekis tu-
laidonitartik, annakokaert byzönial hinnönk kell,
hog

32
hog az egg öröke valo isteni természetbeol, sem
az Fiu, sem az Szent Lelek ki nem rekesztetik.
Hog penigh mind az Istenfia, mind az Lelek I E-
HOVANAK neuesztessék, ennek elötte ki
niomtatott könyüönkben megh byzonitottuk, es
ez vtan valo Prædikatioinkban esmet emléköze-
tet reszönk rola.

NEGIEDIK BYZONSAG.

NINczen több igaz Isten annal, az ki az földet
es az egeket teremtetten, mert atkozott iste-
nek azok, az kik az egeket es az földet nem czi-
naltak mint Ieremiasbol oda fel megh byzonitok.
De az egeket es az földet nem czák az Atria terē-
tetten, hanem az Fiuis, es az Szent Lelek, mikép-
pen ennek vtanna niluan valo irásokkal, harma-
dik es vtolsó Prædikatioinkban megh byzonittiuk.
Annakokaiert az egg öröke valo Isten, az Atria,
Fiu es Szent Lelek, kiben az ki nem bizik, es re-
menseget nem veti sult Pogan azt mongia Szent
Pal Rom: 1. Megh ielenik ugmond az Isten
haragia azok ellen, kik az teremto istent el hagi-
uan, megh vtuhan teremtetett allatoknak szolgál-
tanak.

Ó T Ó

ÖTÖDIK BYZONSAG.

C Zák az az igaz es természet szerent valo Istē,
az kit imadnonk es tisztelnōnk kcl, mert meg
vagian irua Deur: 6. Az te Vradat istene-
det imaggiad, es czák ő nekie szolgal Es Psal:
50. Engemet hysegitsegre az te niomorusago-
dnak ideieben, mert en halgathatlak es en szaba-
dithatlak megh. De nem cziak az Atyat tiste-
lik, es imaggiak az szentek, hanem az Isten fiatis
es az Szent Lelket, melből megh tecczik, ki le-
gien az eg igaz imadando Isten. Hog peni-
glen az **IESVS CHRISTVS** imadando
legien, ez vtan beouebben megh byzonittiuk,
mind az altal ez byzonsagok legiōnek mostan elő-
tred Heb: 1. Imaghiak őtet az Istennek mindē
Angiali. Esaię 11. Az Poganok ő benne ve-
tik remenségōket, es ő benne biznak Ioan: 20.
Szent Thamas aszt mongia En Vram es en Iste-
nem. Actor: 9. Ananias aszt mongia Pal-
nak: Kell fel Keresztelkedgiel megh, es az Vr
IESVS neuet hiad segitsegre. Lasd megh
Matth: 8. 15. Marc: 9. Ioan: 9. Lucę 17. 24.
Az Szent Lelek penigh hog imadando Isten le-
gien,

33.
gien, az több byzonságok között megh mutattia,
az keresztfégh, melliben ennek tiszteletre, es se-
gitsegre való hiuására mi magunkat köteleztük,
Matth: 28.

HATODIK BYZONSÁG.

AZ ég igaz latható abra:bannis így mutatta
megh ő magát, hogy noha az Istenfegben,
az tiszteletben, es czelekedetben, eg legien, az
szent irásban előnkben adatot rend szerent, mind
az által ez eg Isten Atria, Fiu, es szent Lelek le-
gien, három különböző tulajdonságokkal megh
valasztatott. Az Atria az szózatban ielenti ki
magat, mikoron azt kiáltia. Ez az en fiam ő-
tet halgassatok. Az IESVS CHRISTUS
az fel vőtt emberi természetben, auag az ferfiu-
nak formaiában megh keresztkedik: Az szent
Lelek pedig az galambnak fel veott formaiában
mutattia megh magát.

Annakokaiert holott ill niluan való irások,
mutassak megh mi nekünk az egg Israelnek iste-
net, vtalljuk megh szerető Atriamfai az Mahu-
met es Seruetus istenct, es ragazkoggionk az Is-
raelnek igaz istenehez, hog az örök életnek bo-

I doglát

doglagat megh nierhessük, es az Christussal eg-
giöt vralkodhassonk.

DAVID FERENCZ AR-
GVMENTOMA.

EZ Niluan valo igaz tudomani ellen
Kereszt fogalt teott vala David Fe-
rencz Prædikatioiaban mellire cziak
rouuadon felelök megh. Ha, vgmond az is-
te nnek neue az Szent Haroslager: vetetik, mikor
ast mongia. Az Isten regen sok Külömb Kü-
lömb keppen solott vtolso üdeokban az ő fia al-
tal, Tehat az CHRISTVS az Szent Ha-
romsagnak fia leszen.

F E L E L E T.

Az Istennek neue neha egcziersmind az tel-
lies Szent Haromsagert vetetik mint Deut: 6.
Hald megh Israel az te Vrad istened eg I EHO-
VAH Isten. Noha penigh cziak eggik sc-
meliert, miert hogy mind az Ariaban, mind az
Fiuban, mind az Szent lelekben azon egg tellies
istenfgh vagion, az az, ez háromnak egg tellies
istenfge vagion. Itt az Szent Pálnal mierthög
az Fi-

34.
az Fiurot emelkedet vagion az Istennek neue, az
Ariaert vetetik. Es ekkepen ezis hamis leszen,
holott azt monda, hogy Iaz CHRISTVST
az Szent Haromsagnak fianak tanittiuk lenni.

MASODIK PRAE- DICATION.

HOGY AZ ISTEN FIA SZO-
LOT AZ O, ES VI TESTA-
MENTOMBA.

*Az Isten Vtolso ideokban szolt Fia által,
Kit mindenekeon eorokesse teotth.*

21

AZ PRAEDICATIONAK ELSEO RESZE.

INEK vtanna az eg Istenrol
valo tudomant, az Szent Iraf-
bol megh mondottuk es megh
byzonitottuk, Immar az szent
Pal Apostolnak irasanak rendi
berent az Iesus Christusnak szemeliorol szolunk.
Ez Praedicationkban peniglen harom dologrul
szolunk.

I 2

Először

Először azt mutattiuk meg, hogy az Istennek fia az Ó testamentumban is szólott miképen az felvett emberi természetbe az Új testamentumban.

Másodszor az bizonyágokat Magiarazzuk meg, mellickek David Ferencz erősíteni akarja ezt, hogy az CHRISTVS IESVS az Ó testamentumba semmit nem szólott.

Harmadszor azt mutattiuk meg az Istennek Fia miképen legión mindenöknek örökösse.

Iollehet az szent Pal Apostol azt mongia hogy az Isten az utolsó üdökben szólott fia által, mind az által ez mondással az Ó testamentumban való Prædikallásat ki nem rekezti. Szólott penigh az Isten fia az Ó testamentumba két keppen.

Először Szent Lelkenek általa szólott a Prophetakba, miképen az Szent Peter mongia elseo levelenek elseo részében hogy a Prophetakba az CHRISTVSNAK Lelke volt, kinek általa iduendőt mondottanak. Hogy penigh az Isten fia szólott legión a Prophetaknak általa niluā való irások bizonyittiak. Az Esaiásnak negyven ötödik részében ekképen szól, En csináltam az földet es az embert en teremtettem ő raita, En vagiok a kinek kezei ki nyitottak az egeket, Es ezeknek

35.
ezeknek minden seregének en paranczolok. En
magamra megh esküttem, hogy ennekem haiol
megh minden terd, es en ream esköszik minden
nielu. .? .? .?

Ez igeke az Szent Pal Apostol Romaba irt
leuelenek tizen negyedik reszeben az CHRI-
STVSNAK tulajdonittia igi szoluan: Min-
dniaian az Christusnak itclö szeki eleiben kel mē-
nök, mert iruan vagion: Ennekem haiol megh
minden terd. Az mit annakokaiert az o testa-
mentomba az öröke valo Isten & magarol szol,
azt az Szent Pal Apostol az Christusra magiaraz-
za. Ha penigh ezt veti Daud Ferencz, hogy
az Propheta cziak az Ariarol szol, de az Szent
Pal Apostol á CHRISTVSRA viszi az I-
steneknek neki adasaert ideo szerent, beszede-
ben csak tetouaz. Mert az Szent Pal effele glossa-
last nem esmer es nem ielent, hanem niluan es
eggigö keppen azt mongia hogy az CHRIS-
TVS IESVS az öröke valo IEHOVAh
Isten, akkinek neube minden terd megh haiol.

Ezenkepen Esaiasnak harodik reszebe lattia az
Propheta az seregöknek vrar istenet, ki ekkepen
szol neki, Menniel es mond megh ez nepnek,

I 3 Haluan

Haluan halliatok es ne erczetők laruan lassatok
es ne esmerietők, Kemenicz megh ez nepnek az
ő szüet. Ez igeke az Szent Iános Euangelista
tizenkettődik rebeben az CHRISTVSROL
Magiarazza, mert azt mongia hog ez őket akkor
mondotta mikor á CHRISTVSNAK di-
czeoseget larna. Lattia penigh á Prophata az
seregőknek vranak istenenek diczoseget, kinek az
Angyalok azt kialtiak Szent, Szent, á seregőknek
vra istene. Annakokaiert ez Iehouah istenak-
ki az Prophetanak szol az IESVS CHRI-
STVS. Ha penigh ez Kereszt fogast veri,
hogy az Propheta az CHRISTVSNAK
düczo-seget lattá nem ő magat, mi megh engeg-
giük. Mert az ő isteni természetiben lathara-
tlan mint az Atia, de magat lathatoua teszi dü-
czeosegenek resz szerent valo ki mutatasaba, az
meniere az emberi erőtelenségh el seniuedheti.
Mint az Moises kiuannia az Istent megh latni,
Exod: 32. de az Isten eo magat lathatatlannak
mongia mind az által az ő düczo-segenek valami
reszet neki ki mutattia.

De felette igen nagy bolondság ezt mondani,
hogy á CHRISTVS IESVSNAK di-
czo-sege

36
ezeosege volt az O testamentomba & maga pe-
nigh ielen nem volt. Mert az dūczeosegh az
istenlege, ha annakokaiert dūczeosege volt, is-
tenlegeis voltakepen ielen volt. Ha penigh
az & istenlege ielen volt, az Fiunakis szemeliének
ielen kellett lenni: Mert miképen az Atianak
istenlege es diczeosege nem lehet az Atia kiueol
es az Atianelkül, ezenképen az Fiunak istenlege,
es diczeosege nem lehet az Fiu kiueol es az Fiu-
nelkül. Ebbeol á CHRISTVS IESV-
S N A K eoreoke valo volta es megh ereosi-
tetik, mert valakinek istenlege es diczeosege &-
reoke valo, annak eoreoke valo istennek kel-
leni. De az CHRISTVS N A K &-
reoke valo Istensege es diczeosege vagyon,
Annakokaiert az CHRISTVS IESVS
eoreoke valo diczeosegeos Isten.

Ha valaki az Prædestinationak, auag az Is-
ten decretomanak barlangiába esik be, meg
nem maradhat, es az eo bolondsagát el nem
ritkolhatta. .? .? .?

Mert miczoda Istensegh az, az mell de-
cretomban rarratik, holot az Istensegnek tu-
laidonsaga legien volta keppen

eoreokteol

öröktől fogvan jelen lenni, miért hog' idő szerent
valo istenlegh semmikeppen nem lehet. Tu-
dom hogy Dauid Ferenez azt mongia, hogy az
Propheta lelekben látta, az ieouendo ember
CHRISTVSNAK az ő diczőségét, de so-
ha en velem az ő agiatól gondolt glóllat es ma-
giarazatot el nem hiteti. Először, mert az Pro-
pheta semmit it nem szól effele latsról, ha nem
az ő öke valo **IEHOVAH** Istentől szól.

Másodszor, mert arról az Istentől szól, az kit
az Angyalok szent Seregeknek Vranak Istennek
neveznek, Szól hat az Propheta it az eorokke
valo istenségről. Ki az Ó Testamentombanis
jelen volt.

Touabba, az Zacharias Prophetanakis ma-
sodik részében az Istennek Fia ekkepen szól: Ó-
reol Sionnak leania, mert ime en el idűk, es te
kőszted lakozom, azt mongia ez **IEHOVAH**
Isten. Sok Poganok aggiak magokat az **IE-
HOVAHOZ** az napokban, kik ennekem
nepem lesznek, es meg esmared hog' az **IEHO-
VAH** Isten küldöt engemet. Ezeket az Pro-
phetara nem huzhad, mert az **IEHOVA-
NAK** nem nevezeték, iollehet az Disputatio-
ban

37.
ban Dauid Ferencz azt monda, hogy Zacharias
hiuattatik IEHOVAH Istennek, mell az
igaz Isten ellen niuan valo karomlas. Az A-
tiarolis nem magiarazharod; mert az Fiu lako-
zor mi közöttünk nem az Attia az fel vőtt embe-
ri természetben, mikeppen Szent Ianos mongia:
A Z IGE emberre leon, es lakozek mi között-
tünk, es lattuk az ő diczőseget. Hamis anna-
kokaiert az Forinus tanituaninak tudomaniok,
meliben azt mongiak, hog az CHRISTVS
IESVS az O Testamentomban, sem szolot,
sem czelekedet semmit.

Masodszor szolot az Istennek Fia az O Testa-
mentomban, es czelekedet az fel vőtt formaban,
meliben ő magat latharoua törtte. Mert noha
megh az üdőkben az emberi testet fel nem vőtte
vala, mind az által ideiglen fel veot abrazatban
az embereknek magat megh ielenterte, es azo-
kat vigasztalta, hog meg mutatafsek, hog eleitől
foguan az Aniaszent eghaznak gondviseloeie ő
volt. Ezt rendel mostan czák ket dologgal by-
zonitom meg, az Moisesnek irasabol.

ELSŐ. Genesis 32: az mell Angial Ia-
cob Patriarchaua tusakodik, auag az Attia, vag
K az Fiu,

az Fiu, vag' teremter angial. Az Atia es Sz:
Lelek nem lehet, mert soha angialnak auag' kö-
vetnek nem neueztetik az irasban. Teremte-
tet Angial sem lehet imez neg' okaiert. Elő-
ször, Mert ez Oseas Prophetanak tizenkettődik
reszeben Seregeknek Vranak Istenenek neuezte-
tik, mell' tulajdonlag soha teremter allatnak az
irasban nem adatik.

Az Isten az Iesaiasnak neguenkettődik resze-
ben azt mongia, hog' IEHOVAH mind ör-
ökké az ő neue, es ez tiszteletet senkinek nem
aggia. Az Amos Prophetais ötödik reszeben
ig' íol: Az ki az czillagokat teremti, az ki az
tengernek vizet hia, es ki önti az foldnek síncere,
ennek az ő neue IEHOVAH Isten. O.
seas Propheta viszontag azt iria, hog' az istennek
emlekezetre valo neue IEHOVAH Isten.
Ez niuan valo mondasokat iol lattia David Fe-
rencz, de megis az ő almaban meg vakoluan,
nem szegenli ezt irni, hog' az IEHOVAH
neű mind az Angialoknak mind az fejedelmek-
nek az irasba tulajdonitatik. Ebben byzonias-
ra meg az meg vakolt Sydokatis feleol halaggia,
mert ezek niuan mongiak, hog' ez neű cziak az
örökké

örökke való istennek tulajdonlaga, mellet sem-
mi teremtet allattal nem közöl. Holot anna-
kokaiert ez Angial, Seregeknek Vranak es Iste-
nenek hiuatasek, niluan valo hazugsagh eszt mő-
dani, hogy ez IEHOVAH teremtet An-
gial volt.

Masodszor ezzel byzonitiuk, hog nem terem-
tetet Angial volt, mert ennek az Iacob aldoza-
tot teszen, nem szabad penig senkinek aldozni, ha
nem czak az örökke valo istennek. Hog penig
aldozot legien ez Istennek, meg byzonitjuk Ge-
nesis 35. Monda az Isten Iacobnak, kell fel,
es meni fel Bethelbe, es lakial ot, es czinal ol-
tart az Istennek, az ki meg ielent vala te neked,
mikor on Esau elöc futnal. Kiczoda ielent va-
la meg Iacobnak? Nem de az Angiale, az ki-
ről az eleot Moses szolot vala, es az kiuel Iacob
tusakodot, tehat annak az IEHOVAH An-
gialnak rak oltart, es aldozik, az ki ő neki megh
ielent vala. Byzoniara az teremtet Angial az
Isteni tiszteletet maganak soha nem veszi, Apoc:
19. Ne iniağ engemet, azt mongia az Angial,
mert en szolga tarsod vagiok, az Istent imaggiad.
Azonkeppen Iudic: 13. Ha aldozator akarz
tenni, vld az Istennek.

Harmadszor, mert ezen Isten, az ki aſt pa-
ranczollia, hog' ō neki oltart czinallion Bethel-
ben, ō magat El Schaddai, az az, hatalmas es
erős istennek neueszi, es az Canaam feolder Iaa-
cobnak, es az ō maradékinak igeri.

Negiedszer: Mert ezen Angialnak az Iacob
halála oraian keonioreg, Gen: 48. Az I E-
HOVAH, vgmond, az ki engemet iffiusa-
gomról fogva táplált. Az Angial az ki enge-
met meg szabadított minden niaualiaimban, ez
giermekeket algia megh. Nem szabad penigh
semmi teremtet allatot imadni, mert iruan va-
gion: Az te vradat istenedet imaggiad, es
CHAK ōtet tisztellied. Ne legien te neked
idegen istened en előttem.

IO L tudom, hog' ezek ellen három dolgot
szokot David Ferencz vetni, mellick az Szent
írásnak ellene vadnak. Előzer ezt veti, hogy
ez nem az Isten Fia, mert Angialnak neuesztetik.
De erre kőniű az felelet, mert először ferfiúnak
neuesztetik az fel vőrt emberi formaiert, mellic
czák byzonios ideig vőrt vala, másodszor Angial-
nak is neueztetik az tisztet, harmadszor IEHO-
VAHNAK az Isteni természetert.

AZ

98
A Z Esaias Propheta az Istennek fiat, nagy
tanacznak Angialanak mongia, az Malachias
penigh harmadik rezeben, Frignek Angialanak
neuezi. It azt kerdem David Ferenczteol,
Kiczoda ez Angial? Niluan azt kel felelni,
hogy az Istennek Fia, mert ez tulajdonfogok,
meliek ez Angialnak adatarak, teremtet an-
gialhoz nem fernek. Ezenkeppen noha An-
gialnak neuesztetik az Mosesnel, mind az által az
istenhez illendő tulajdonfogok megh mutatják,
hog természetiben igaz es örökre valo Isten.

Masodszor azt mongia David Ferencz, hogy
az Isten az O testamentomban engedte, hogy az
Angialokat imaggak, de az Vi testamentomban
nem engedi, mert immar ez tisztességet az em-
ber IESVS CHRISTVSNAK atta.
Ez niluan valo hamissagh, az egész Szent iras-
nak ellene. Mert az Isten ezt kialtia: Deut:
6. Az te Vradat istenedet imaggiad, es cziak
8 neki szolgall. Ies: 42. Az en tisztességemet,
es diczőségemet masodnak en nem adom.

Ha penigh ezt veti, hogy az Angialokban az
Istent imattak, mint it Varadon az disputatioban
mongia vala, vgian azon verembe elik be.

Az Papistakis azt mondtak, hogy az fa ke-
pek nem tisztelik es nem imaggiak ha nem az is-
tent azokban. De az Isten az houa magat nem
kötelezte miluan valo igeicuel, abban nem sza-
bad tisztelnők, sem imadnók. Az Angialo-
kba, es fa kepekbe penig ő magat soha nem kö-
telezte, azért ezekben nem szabad őtet imadnők,
mert ezek baluaniokká lesznek az imadoknak, es
tisztelőknek. .2. .2.

Harmadszor azt mőgia megis David Ferencz,
hogy az tiszte nezué neuezterik I E H O V A-
N A K, es erre nezué tiszteltetik isteni tisztelet-
tel. De akkor szolga volna, es gonoz követ,
hogy ha magának venne azt, az mi az istene, ho-
lot iruan legen: Czák az te vradat istenedet tisz-
tillied. Szükség tisztelnők az Istennek követit,
de nem engedi hogy istenhez illendeo tiszteletet
tulaidoniczonk nekiek, mert mi g vagion iruan:
Az en diczeosegemet en másodnak nem adom.

Az Czászaroknak, auag Kyralioknak keoue-
tek nem engedik, hog őket Czászaroknak hiak,
es az Coronat nem vsurpalliak magoknak, mert
ig nem keouetek, ha nem arolok volnanak.
Sokkal inkább az Istennek Szent Angiali nem ke-
uanniak,

40
uanniak, hogy őket ott tisztelettel tisztellük,
melliek csak az teremtető istenhez illenek. Im-
mar mennünk az második bizonyagra azon Mo-
sesnek második könyvéből.

MÁSOD. Exod: 3. az IEHOVAH
Angyal, az ki Mosesnek az czipke bokorban
meg jelenik, minden kétség nélkül nem teremte-
tet Angyal, hanem az Istennek öröke való fia,
melliet ez négy dologgal bizonyítok meg. Első:
Mert az Szent Pál 1 Cor: 10. azt mondja, hogy
az CHRISTVS IESVS volt az Israel
népének hadnagja, és ő kesértet meg az puz-
tában az atyáktól. Másod, mert ez Angyal IE-
HOVAH Istennek, Abraham, Isaac, és Ia-
cob Istenének hia ő magat, mell semmi terem-
tet állathoz nem illik. Az Moyses vgián meg
kerdi ennek az ő valósgos nevet, ezt monduan:
Ime en el megiek az Israel fiainak meg mondó
az küldet, hogy az ő atyáknak istene küldet
engemet hozzaik, ha meg kerdik az te neve-
det, mit feleliek? Es felele az Isten Mosesnek,
En vagiok, az ki vagiok, azt mondiad az Israel
fiainak, Az Abrahamnak, Isacnak, és Iacobnak
istenek küldet engemet hozzatok, ez az en ne-
vem

uem mind örökke. Larode, hog' ezek terem-
tet angialhoz nem illenek, mert az Isten & saiat,
es tulaidon neuenek mongia, az melliel neuesz-
tetik, tehát ezt semmi angialaua! nem közli.
Ha ezt mondod, hogy az tiszte nezue veszi ma-
gára ez appellatior, immar meg feleltönk, mert
az & Vranak tulaidon tisztesleget maganak nem
veheti. Ezt penigh az tiszte nezue az Ariarol
sem mondharod, mert soha az Angialnak az ira-
sban nem neueztetik: annakokaiert kel ertened,
az nag' tanacznak Angialarol, ki az Israel fiait az
AEgyptusbol ki hozza. 1 Cor: 10. Psal: 68.
Ephel: 4. Ies: 63. Harmad, mert azt paran-
czollia, hog' mikor ki ieonek & neki aldozzanak:
Ime, vgmond, en ti veletek leszek, es ez legien-
iele hog' en küldöttelek titeket, minek vtanna ki
hozod ez nepet AEgyptusbol, szolgaltok ez he-
gien az Istennek. Negied, mert az Israelt eo-
nepenek neuezi, Megh lattam, vgmond, nio-
morulagar az en nepennek, az ki AEgyptusban
vagon, es en az & kialtasokat meg halgattam.
Ezek annakokaiert meg erősitik ezt, hog' az Istē-
nek Fia az O testamentombannis szolot, es cze-
lekedet, noha az fel vöt emberi természetben az
vtolso idökben szolot.

Noha

41.
Noha ezek nyilván való dolgok, de mégis el-
lenek tamad David Ferencz, főkeppen imez ha-
rom bizonyágokkal. Előzer az Szent Pal mon-
da aual, ki azt írja Gal: 3. Heb: 3. hog az Isten
az törüent az Angialoknak kezek által arra
ki. Ha angialok voltak, vgymond, rehar ez
következik beleole, hogy nem az Isten fia volt,
mert az Isten fia cziak egh. De ez ket irasnak
ésue verese meg feiti ez okoskodast, mert az Mo-
ises eg IEHOVAH Angialrol teszen emle-
kezetet, az Szent Pal pen'gh sok angialokrol,
melből meg tecczik, hog az Moses sol az terem-
retlen Angialrol az Isten Fiarol, az Pal penigh
ennek solgairol az Angialokrol, kik az törüen-
nek ki adasaban az Istenfiának solgaltanak. By-
zoniara nag bölczeseget, es Platonhoz illendö eles
elmeiet mutattia it meg David Ferencz, hog az
eg Angialbol sok angialokar czinal, es az sok an-
gialokbol viszontag eg angialt. Mert az Mo-
ses azt mongia, hog az IEHOVAH angial,
az ki neki meg jelenik, eg volt, & penig azt mō-
gia, hog nem angial, ha nem angialok voltak.

Masodszor elő al az Szent Istvan mondasaua,
Act: 7. ki azt mongia, hog az Isten Mosest fe-

L iedelem

17
iedelemme es szabaditoua reotte az tolmacz Angi-
alnak altala. Immar az Angialokbol ismet
angialt czinal, de az Szent Istuan allattia inkab,
es nem rontia az mi igaz ertelmönket, mert ki-
czoda az tolmacz Angial, ha nem az Isten fia,
kinek keze által eleiteol fogua az Isten az Ania
scent eghazar tartotta, es őrizte. Hebr: 1. Col: 1.
Ezertis neuesztetik az teob okok közöttth igenek,
mert ez volt tolmacz az istennek akarattianak ki
hirdeteseben. Ioan: 1.

Harmadszor, az Christusnak mondasat hozza
elő, ki azt mongia, hogy az czipke bokorból az
Isten zolot. De ebből nem latom mit byzoni-
thatna, mert az CHRISTVS Istennek mő-
gia lenni azt, az ki Mosefnek szolot, melliet mi
nem ragadonk. Szokasa ez az Christusnak hog
ő magarol in tertia persona szol, mint az Dea-
kok mongiak, mint Ioan: 3. Senki fel nem
ment az meniorzagba, ha nem az embernek fia:
az az, senki, ha nem csak en.

MIERT

MIERT MONGIA

HAT SZENT PAL, HOG AZ

ISTEN, FIA ALTAL VTOLSO

IDEOKBEN SZOLOT?

FELELET.

ERT az Szent Pal disputal it az Istennek az testben megjelent, auag meg testeseolt Fiarol, kit byzonit istennek es embernek lenni. Es miert hog az Szent Pal azt akaria meg mutatni, hog az Isten az o kegielmet es akarattiat bofegeben szolgáltatja ki az Vi testamentomban, hogy nem mint az oban, ezt hozza elo, hogy az o meg testeseolt fiaban vilagosban es beosegesben szolot, hogy nem mint annak elotte. Ez Golafnak azért moggia, nem rontia el az Isten fiának sem öröke valo semeliet, sem Golafat, ha nem nyilvánban valo ki ielentetet mutatja meg ez utolsó időkben, hog nem mint annak elotte. Effe-le Golafnak mogia több helyiennis vagyon az Szent irasban, kik közzöl valok ezek. Ies: 2. Mich: 4.

L ij az

azt mongiak az Prophetak : Az vtolso időkben
az IEHOVAH hazanak hegie minden he-
geknek felette emeltetik. Byzoniara az Sion
hegie az O testamentombannis meltsagosb volt
az Isten aiandekiert minden nemzetnek hegiei-
nel, de ez aiandekok az vtolso időkbe, mellicke
az Messias el iöue, böuebbek lőnek, annakoka-
iert fellicke emeltetek az Sion hegie, hogy nem
mint az elöztis volt.

Ezenkeppen Ioel, 2. Act: 2. Az vtolso
időkben ki ontom az en lelkemet minden testre,
es Prophetalnak az ti fiaitok es leanitok. By-
zoniara az Isten Lelke az O testamentombanis
volt az Szent atiakban, mert az Christus Lelke
volt az Prophetakban. 1 Pet: 1. de ollian bö-
segesen, es vg mint lathato keppen nem volt,
mint annakutanna az Vi testamentomban. No-
ha annakokaieri vtolso ideokban oztogattia az
Isten az ő aiandekat bösegesen, de ez el nem ron-
tia az O testamentomban valo aiandekat az Vi
Lelkenek. .2. .2.

Ezenkeppen iollehet az fel veot emberi ter-
mezetben az vtolso ideokban bolor, de ez az O
testamentombeli letet, es bolarat semmikeppen
el nem rontia.

A Z

43
A Z Szenc Peter Apostolis, 2 Pet: 3. es
az Iudas Apostol, aſt iriak, hog az vtolſo idſ-
kben ſok hamis Prophetak leſznek: Ha valaki
azt hozna ebbſl ki, hogy az O testamentomban
nem voltak hazug Prophetak, Kiczoda nem
mondana bolondnak?

A Z PRAEDICATIONAK

MASODIK RESZE.

E L S Ő.

 Og az Istennek Fia nem ſolor az O
testamentomban, irassal David Fe-
rencz meg nem byzonithata, ha nem
eg nehan viſza es hamissan magiarazot irasokbol
akara mng erſiteni, hog akkor ingien ſem volt,
ha nem czak akkor kezdetet mind ſ maga, mind
ſaua, mikor az teſtben ez vilagra ſületeret.

Elsſ okoskodasa ez vala: Az Prophetak
aſoni allat maguarol, es David Fiarol ſolnak,
ki az vtolſo ideokban ez vilagra iſuen halalaua
megh valtana. Azert nem ſolnak oll Iſten
fiarol, ki ſrſktſl foguan volt volna, es az O te-
stamentomban ſolor volna.

L iij FE-

F E L E L E T .

A Z Mesiának két természetének kellet lenni, az mi űdue osszegőnknek el vegezeseiért, isteni es emberi természetének. Neha annako-
kaiert bolnak az ő öröкке valo istenfegeről, ne-
ha penigh igaz embersegereol, melliet az vtolsó
időkben fel veendő vala.

A Z Isteni természetiről bolnak ez mondasok:
Ies: 40. Ime az **IEHOVAH ADO-**
NAI el iő hatalomban, es az ő karia vralko-
dik saját ereieben, ime az ő bere elötte vagion,
es az ő munkaia vele vagion: Legelteti az eo-
ni aiat mint az iő Pastor, es az baraniokat őleben
hordozza. Ies: 35. Ime az Isten ő maga iő el,
es meg szabadit minket, akkoron az vakoknak
szemek latnak, es az siketeknek filek megh nita-
tnak, es az santak seoknek mint az saruasok.
Zach: 2. Ime en el iőűők, es te közötted la-
kom, azt mongia az **IEHOVAH** Isten.
Zach: 14. Az napokban ég **IEHOVAH**
Isten leszen, es az ő neue ég leszen. Mich: 4.
Vralkodik az **IEHOVAH** Isten, az ideoról
fogua mind öröкке. Az ő embersegereol bol-
nak ez mondasok: Gen: 3. Az azoni allat
magua

magua meg rontia az kigionak feiet. Gen: 18.
28. Az te magodban meg aldatnak ez földnek
minden nemzerlegi.

NEHA Penig az Prophetak ecczerfmind
az ket természetrei szolnak, hog meg murassak
ezt, hog az eg Iesus CHRISTVS igaz eo-
rőkke valo Isten, es igaz üdö ismerent valo ember.
Jeré: 23. 33. Ime az Daudnak tamaztok igaz
magot, es az ő neue leßen, IEHOVAH
Isten mi igazságunk Mich: 5. Te Bethlehem
te belöled id ki az hadnag, az ki Israelben vral-
kodik, es az ő ki iduese örök idöktöl foguan va-
lo. Ezech: 40. IEHOVAH mi be-
kességeunk. Immar hog meg felelhessünk az
David Ferencz okoskodására, ez regulakat ta-
nold megh. .? .?

ELSEO: Mikeppen az Prophetak nem
rontiak el igaz emberseget az CHRISTV-
SNAK, mikor eotet igaz Istennek mongiak,
azonkeppen az ő Istenseget nem tagagiak mikor
igaz emberseget allattiak, ha nem inkab ket ter-
mézetönek lenni tanitiak.

Masod: Mikor az embersegről Prædicalliak
ezt, hog megh rontia az kigionak feiet, es meg
Gabadit

szabadit minket, meg magiarazzak mas helien;
hog ezért mueli ezeket, mert igaz Isten. Mint
Oseę 1. Iducozitem en eeket az ő IEHO-
VAH Istenekben. Ies: 35. Ime ő maga
is el az Isten, es ő szabadit megh.

Noha azért embernek kellett lenni az Messia-
snak, hogy meg halhasson, de Istennekis kellett
lenni, hog az halálnak ereie lehessen. Hebr: 9.
Az őreokke valo leleknek általa vitte magat al-
dozatol Istennek.

Harmad: Az Apostolok megh magiarazzak,
az CHRISTVS IESVS meniben legien
Dauid fia, es meniben ne legien. Rom: 9.
Az CHRISTVS az Sido nembeol valo az
test szerent, de mindeneknek felette aldando Isten
mind őreokke. Rom: 1. Dauid maguabol
valo az test, auagy embersegh szerent, de megh
byzonitator Isten fiának lenni az hatalomnak, es
megh senteleo Leleknek általa, es az fel tama-
dassnak általa. .? .?

Negied. Noha annakokaiert iŕuendő kep-
pen szólnak az Prophetak az testben valo megh
ielenesre nezuen az Christusrol, de az ő őreokke
valo istenfeget el nem rontiak. Psál: 102. Heb: 1.

Az cē

45

Az te esztendőid őreok időkreol foguan valók,
mert az földnek fundamentomat te vetetted fel,
es az egek az te kezeidnek munkai. Hebr: 13.
Az IESVS CHRISTVS ma, tegnap,
es mind örökre vgian azon. Ioan: 8. Mi-
nek elötte az Abraham lenne, vagiok en.

M A S O D.

AZ CHRISTVS IESVS Luc: 10.
Matth: 13. azt mongia: Sok Kyráliok es
Prophetak keuantak larni, az mellieket ti lartok,
es nem larták, hallani az mellieket ti hallotok,
es nem halhattak.

Annakokaiert senki az O testamentomban az
ő szauat nem hallotta, honnan ezis keouetkezik,
hog nem szolot.

F E L E L E T.

AZ IESVS CHRISTVS latafanak es
szaua hallasanak az Szent irasban három ren-
di vagion. Eleször lartak őtet az Szent Kyrá-
liok es Prophetak, eloészér lelekben es hitben az
ielen valo istenfeget, masodszor sokan ideiglen
fel vót formanak auag abrazarnak altala, mint
Iacob es Moses, lartak remenségnek altala az
emberfeget fel vciendő Istennek fiat, mint Abre-

M

ham

ham látta az ő napját, és őrdlt raita. Ioan: 8.

Másodszor, Látator az fel vcor alazaros formában, meliben noha ő magar meg alasztá vala, de az hiuek igaz Istennekis lenni hitzik vala. Ioan: 20. En Vram vag, es en istenem.

Harmadszor: Lattak az emberseget az hite-
tlenek, de ez ő nekik az iduösslegre hasznos nem
volt. Miert hog' penig az fel vör emberi ter-
mezetben istenhez illendő cziudakat tót, az Isten
akarattiat niluan ki Prædicallotta, es az mi id-
uösslegönket el vegezte, melliet szemekkel nem
lattak az Prophetak, ezért mongia az Apostolo-
knak szemeket bodogoknak.

Mert ezek nem czák lelki szemekkel nezik va-
la, es nem remenség által variak vala, hogy az
Szabadito az testben megh ielenneiek, ha nem
lattiak vala testi szemekkel, lelkiuel nezuen az Is-
tenségre, azért bodogbak voltak az Prophetak-
nal. Ezért mongia az Christus Szent Mathe-
nakis tizeneggedik rezeben: Nem tamador na-
giub Prophetak keresztelö Ianosnal.

H A R M A D.

AZ Euangelistak az meg adatator Fiurol szol-
nak, az ki fogantator Szent Lelektöl, es szü-
leter

46
leter Szűz Mariáról. Azert ez keouetkezik be-
lőle, hog ninczen őreokke valo Fiu, ki az eleor
bolt volna.

FELELET.

S E Mmikeppen ez nem keouetkezik: Mert
noha az ő testt berent valo fogantatasa, es szü-
letet beoseggel megh iriak, mellieket mi nem
ragadonk, mind az által őreokke valo istensegerő-
lis byzonlagot tesnek. Ioan: 1. Az kezdet-
ben vala az Ige istennel, mindenek eo általa re-
mentetnek. Ioan: 5. Az en Ariam kezde-
ttől fogua ez ideig munkalkodik, enis ő vele mű-
kalkodom. Ioan: 17. Diczdicz meg az di-
ceoseggel, meli volt te nalad, minek eleotte ez
vilag lenne.

NEGIED.

G A Lat: 4. Mikor elidue, az időnek tel-
lies volta, el boczata az Isten az ő fiat, aso-
niallattól születeret. Azert nem volt annak
előtte, sem nem szolor.

FELELET.

A Z Szent Pal it ő maga meg magiarazza ma-
gar, hog ő szol arról az időről melben az Is-
tennek fia az testben, melliet fel vör az asonial-
M ij lattol,

latról, meg ielent. De semmikeppen nem kö-
uerkezik, ez, Az Isten űdeonek telles voltaba
boczátta el fiat, azért az elõt az ő iltenlege nem
volt. Mert noha byzonios űdõben ielent meg
az telstben, 1 Tim : 2. mind az által az ő ilten-
lege örõkke valo, mert idõ berent valo iltenseg
nem lehet : Sõt az Szent Pal ez igekben byzon-
sagot teszi az ket természetõl, mikor azt mon-
gia, hogh Fiat boczátta el, születeret aszoni allat
ról. Ezekkel azért megh Daud Ferencz sem-
mit nem byzonitot, annakokaert meghis k riuk,
hog niuan valo irással byzoniczá megh, hog co
neki oll I ten Christusá vagion, ki nem regen
kezdet szoni. .? .?

A Z P R A E D I C A T I O N A K H A R M A D I K R E S Z E.

TM M A R az Szent Pal az CHRI-
STVS semeliének meltosagarol
sol, es ezzel byzonitia, hogy minden
teremtet aiatnaí nagiub, mert mindeneken örõ-
kessé helhezteret. Ez igeketis magiaraza Da-
uid Ferencz az ő feietõl gondoltatot Christusrol,
kir

47
kit istenes embernek tanit lenni. Ennek hamis
voltat hogy megh erthetsük, eleolzer azt lassuk
meg mit ert az öröksegen, az melbe örökelle hel-
hezteret. Daud Ferencz azt mongia, hogy
czák az hiueket es kegielem edenit erti, mert az
hiteetlenekhez semmi közü neküe ninczen, es azo-
kat nem taplallia? De az Szent Pal meghami-
siria eszt, mikor azt mongia, hog mindeneken ör-
ökelle teteter. Vgianezen Pal 1 Cor: 15.
hogy mindenek Labai ala vettettek, az Ariatol
czák meg valua. Az Szent Ianosis elseo resze-
ben, ez vilagot az ki eotet nem fogatta, es nem
esmerete, őuenek mongia lenni. Az őuei keo-
ziben idue, es az őuei őtet nem fogadak.

It az Szent Ianos azokatis CHRISTV.
SENAK mongia, az kik eotet meg vtaltak,
ezek penig az hiteetlenek, annakokaierc nem czák
az hiuek őuei, ha nem az istentelenekis, Az Ro-
maba irt leuelnek 14. reszeben, Phil: 2. azt
mongia Pal Apostol, hog az CHRISTVS
IESVSNAK elötte meg haiol minden terd,
föls dieke, mennieicke, es pokolbelicke. A-
zert az CHRISTVS IESVS őreksegöl
biria ez egez vilagot, az Angialokat, az embe-
reket,

reket, es az Pokolbelieket. Mert iollicher Kű-
lőmben őuei az hitetlenek, hog' nem mint az hi-
uek, mind az által őueinek mongia az iras.

Masodszor, ezt vegiuk eszeonkben, hogy az
CHRISTVS IESVS haromkeppen örö-
kes. Először, az teremtesre nezue, mert min-
denek ő általa leorttenek lathato, es hathatatlan
allatok, mellic vadnak az egekbe, es az földön.
Coloss: 1. Ekkeppen örökségtől biria az An-
gialokat, az embereket, iokat, gonoszokat, es
meg az őrdögöketis.

Masodszor, az valtsagra nezue, mert ő általa
engezteltettők meg az Istennek, ez penig az ő-
rök életre választot emberekre nez. Harmad-
szor, az külseo taplalasra, es iteletre nezue.
Pfal: 2. Te neked adom örökségtől ez Poga-
nokat, es mind az földnek hatarit.

Ezekből immar elsőnkbe vehettiük, hogy az
CHRISTVS IESVS nem csak az em-
berseg szerent örökefe mindeneknek, ha nem az
eoreokke valo természet szerentis, noha Külőmb
modon. Mert az embersegnek byzonios ideo-
ben adatarot, az Istensegnek nem adatarot by-
zonios időben, ha nem vőtte az örökke valo fiu-
saggal.

48.
saggal. Hóg pedig nem csak az emberiség se-
rent legien örökös, ha nem az örökke való Fiui
termeszt szerent, ezekkel byzonitiuk.

Először, ha csak az Valtágra ne zue byzonios
időben az ember lőtt őrekesse, tehát az Angialo-
kat nem biria őrekségeol, mert ezeket meg nem
váltotta. Ha öröksegül nem biria, hat az An-
gialoknak seick sem lehet, mert nem lehet azo-
knak feie, az kiker neki őrekségöl nem attanak.
Feie penigh minden Angialoknak, ha inkab hi-
sönk Szent Pálnak hóg nem mint Dáuid Feren-
cznek, azért ezeketis őrekségöl biria.

Másodszor: Az hitetleneket sem biria őreok-
segeol, ha cziak az valtágra ne zue az emberiség
tetetet őrekesse. Biria pedig ezeketis örököl,
mert azt mongia az Isten az ő Fianak. psal: 2.
En fiam vagy te, ma súltelek en tegedet.

Keuanniad en tőlem, te neked adom az Pogano-
kat, hóg te őreokseged legien, es az földnek ha-
tarat, hóg te birodalmod legien. Vas veszeo-
uel roncz meg őket, mint az sarból czinált edent
roncz eosue eoker. Larode hóg nem cziak az
hiueket, ha nem az hitetleneketis eoreoksegeol
biria, mind ez egez vilagon? Hóghóg ma-
radhar

radhat hat meg az te tudomanied, meliben azt
mondod, hogy az hiueken az ember **CHRIS-**
TVS cziak őreokes, mert ezeket megh val-
totta, es az Atia ő nekie atta?

Harmadszor: Ha cziak az emberseg eoreo-
kes, hat az Angyaloknak az **O** testamentomban,
es az hiueknekis nem volt Feiedelmek, ki eoker
öröksegkeppen birta volna.

Negied: Az **CHRISTVS** ő maga,
Ioan: 8. azt mongia, hogy az szolga nem lehet
örökös az ő Vranak hazaban. Ha annakoka-
iert az **CHRISTVSBÁ** czák szolgai for-
ma volna, es nem volna isteni forma, eoreokős
nem lehetne. .? .? .?

EÖtödszor. Hebr: 3. Az Moises hyű
volt az Isten hazaban, az Christus penigh vgy
mint Fiu az ő tulaidon hazaban volt.

Harodszor. Azt nuezi Szent Pal eorö-
kesnek, az ki által mindenek terem-
tettenek. Heb: 1. Col: 1.

HARMADIK

HARMADIK
PRAEDICATIO.
HOG AZ IESVS CHRISTVS
EZ LATHATO VILAGNAK
TEREMTEOIE.

*Ez Fiú által ez lathato Vilagotis teremtetten, ki az ő di-
csof g:nek fenie, es ő szim:lienek ki mecczet peczeti.*

ELSŐ RESZE.

EZ Ielen való Prædicationban,
az Iesus Christust igaz iltennek
lenni az Szent Pal Apostol két
dologgal byzonitia. Először,
ez Vilagnak teremtesével, ma-
sodszor, mert az Istennek kepe, es ki mecczet pe-
czeti. Mies ez két dologról akaronk moltan
szólni, es először ezt byzonitiuk meg, hog az IE-
SVS CHRISTVS teremteoie legien ez
Vilagnak.

ELSŐ BYZONSÁG.

AZ Szent iras ketfele teremtesről szol: eggik
N ez

ez latharo vilagnak, ezekben valo allaroknak
semmiből valo alkotások, kyreol szol az Moises
Gen: 1. Az kezdetben teremte az Isten az e-
get es az földet.

Masik, az meg romlot embereknek fel epi-
tesek, es az mennek földnek vionnan valo meg
vitasok. Erről szol az Szent David Psal: 51.
Teremcz Isten tiszta szívet en bennem. Ies: 65.
Ime en teremtek vi egeket, es vi földet, es az re-
giekről semmi emlekezet nem leszen. Apoca-
lyp: 21. Es latek vi eget, es vi feolder, mert
az első egh es az első föld el mulek. Inimar az
igassagnak es az Iesus Christusnak ellenfegi, aszt
mongiak hog az első teremtes az Atia által leot,
az malik penigh az Fiu által, es az Fiunak az el-
seohez semmi keozi ninczen. Mi peniglen azt
alittiuk hogy mikeppen az masodik teremtesnek
azonkepen az elseonekis az Istennek fia oka az ő
Attiual egietőmbe. Erről legiőn első byz on-
sagunk az Szent Palnak ielen valo irasa, melly-
ben azt mongia, hogy ez latharo vilagh az Fiu
által teremterett. Iollehet peniglen ez igeke-
res az vionnan valo teremtesről magiarazza Da-
uid Ferencz, tudni illik hogy az ember Iesus
Christus

Christus az megh romlott vilagot fel epitette volna, de ez magiarazat az Isten lelkenek ertelme ellen vagon.

Eleoszeor ezt cuel byzonittiuk mert az Szent Palnak tanacza ez, hog az Isten fianak az ő isten-seget, es meltosagat megh magiarazza. Miert hogy penigh ennek elotte mindeneknek örökeosenek monda, immar megh magiarazza, hogy örökös mind az teremtesre nezue, mert ez vilagh eo általa czinaltarott, mind az embersegre valo fel magasztaltatafra nezue, mert á Nagisagnak iobiara ult az meniegbe. Ezenkepen Colossus Varosba irt leuelenek első részebe. Eleoszeor azt mongia hogy minden teremtet allatoknak első bűleotte, az az, természet szerent valo fiu, es mindenőknek örököse, annak vtanna azt mongia hogy ezért örökös, mert mindeneok ő általa teremtettenek, lathatok es lathatatlanok. Másodszor mert ennek vtanna niluabban megh magiarazza hogy az első teremtesreolból mikoron azt mongia az Isten fiarol, A kezdetben the fundaltad á feolder, es az egek az te kezed munkai.

Harmadszor, mert amminemő igeuel az Szent Pal itt el, Secula, sohol az irasba az vionnar

N ij terem-

teremtetet emberekert nem vették.

De ez niuan valo igazsagnak el rontasara, e-
lőször ellene akara allani David Ferencz, az E-
saiasnak kilenczedik részében va. o irással, holott
az Hyeronimus forditasa szerint az Christus ieo-
uendo vilagnak attianak neveztetik, mellibeol
ezt akara ki hozni, hogy az elseo vilaghoz az
Christusnak semmi közi nincz, de az Esaias nem
iducendő vilagnak Attianak neuezi, hanem örö-
ke valóságának Attianak, mert miképen ő örö-
ke valo, azonképen az örök életnek ő adoia.

Másodszor elő hoza, az Esaiasnak negyven ki-
lenczedik es Ötveneggyedik rész. Az en ige-
met en attam az te szadba, hogy plantalliam az
tégeket es fundalliam az földet. Ez igekkel by-
zonitani akara, hogy a Christus az első vilagnak
nem teremője. De ezökből semmit nem by-
zonithat, mert szol az Christusnak a fel vett em-
beri természetben valo tisztiról az tanitasba, mel-
az vilagnak teremtesében valo czelekedetiről nem
rontia. Sőt az istennek fiának öröke valóságát
es isteni természetit ezen ötveneggyedik részben
byzonittia mikor igi szol kelli fel kelli fel o te vr-
nak karia, kelli fel miképen ez előtt valo ideok-
ben

51
ben eleitől fogva. Nemde te vagie az Wra-
nak karia ki az Szarkant az az az Pharaot megh
őled? Nemde nem te vagie, ki az tengernek
nagi őruenit megh szárazrad, es ki az mellegeos
tengőrt szárazza czinalad, hogy az te megh val-
tott neped által mehetne?

Harmadszor elő hoza az Esaiafnak őruen niol-
czadik reszet, melliben azt mongia az Propheta:
Es epitenek the belőled regi pusztakat, sok ideo-
knek fundamentomit fel epited. Ezeketes az
Christusrol magiaraza hamisan, es vakmerőke-
pen, mert jól a Propheta nem az Christusrol,
hanem az hiuekről, es ezeoknak maradekoknak
megh aldasokrol. De ha szinte az Christusrol
jólnaes, mit byzonit ezzel mi ellenconk David
Ferencz? .? .? .?

Mi azt kiuanniuk tőle hog ezt byzonicza meg,
hogy az Christus Iesus nem teremteoie az első
vilagnak: Ő peniglen azt byzonittia melliet mi
nem tagadunk hogy ő a romlott vilagnak fel epi-
tőie. Sőt azt mongiuk hogy azért fel epiteoie
ez vilagnak, mert ő volt teremőie, es az ő ke-
ze munkaiat el vesni nem harra.

Negiedszer elő hoza azon Esaiafnak Hatuan

eggyedik részt, holott az Propheta így szól.
Es építenek reghi pusztaságokat, es elpusztítator
varolokat fel allatnak sok időknek pusztaságokat
építik. Ezeket nagy vakmerőséggel es szem-
telenül az Christusról magiaraza, holott az Pro-
pheta az Apostolokról szól, ez ezeknek Prædi-
kallásoknak hasznáról. De az irásnak igazan
valo magiarazattára David Ferencz semmit nem
gondol, vag' fer' á kaptara vagi nem de rea huz-
za, hogy valamit latassék mondani. Örödsör-
ezzel akara el rontani az igazságot, mert az szent
Pal nem mongia hogi ez világot az Christus te-
remtette, hanem hogy ez világh & általa terem-
tetett. Az Arrius kinek Wnokaia David Fe-
rencz, ezen erősséggel akarta el rontani az Chri-
stusnak igaz istenséget, es Attiaual valo egienlő
meltóságát. De ez iskolának moggia, Per eum
fecit secula, sem istenséget el nem rontia, sem az
első teremtesben valo czelekedesét, Mert ezen
iskolának moggia az Atiarolis mondatik Heb: 2.
Rom: 11. Galat: 1. 1 Cor: 1, 2. Cor:
1. Annak felette azon irás, nem csak azt tulai-
donittia az Christusnak hogy ez világh & általa
teremtett, hanem ezis, hogy ez világot & re-
remtette

52.
remette miképen ez követközendő bizonyágból
megh tecczik. .? .?

MASODIK BYZONSAG.

AZ Szent Dávidnak szaz második Soltarából
ez mondata az Apostol az CHRIST V-
SNAK Istenfegenek bizonyítására hozza elő.

Az Fiúrol penigh ezt mongia: Az kezdetben
Isten te fundaltad az feoldet, es az egek az te ke-
zednek munkái. Ezek el vesznek, te penig meg
maracz, es mindniaian mint az ruha meg auol-
nak, te penig vgian azon vag, es az te elstendő-
id el nem foginak. Ezt az második teremtesre
nem meri magiarazni, ha nem megis ezt talalta
raita, hogi az Atiarol mondatnak ezek, es nem
az Fiúrol. .? .?

EZ hog hamis legyen imez három dologgal
byzonitiuk. Elseo, mert neuezetkeppen az
Szent Pal Apostol írta ezt, hog az Fiúrol mon-
dotta ezeket az Dávid, meliben noha ki nem re-
keszti az Atiat, de az Fiúnak az ő istenfeget aka-
ria allatni. Az Szent Pal Gal: 1. 3. atkozo-
tnak es Anathemanak írta, valaki más tudomāt
hirdet az kiűöl, melliet az Apostolok nem hirde-
ttenek. Nem kel hat mi nekőnk iob magiara:

zator

zator keresnők auag gondolnonk az Apostolo-
ke kiueol, mert meg czalattatonk. Szent Pal
aszt mongia, hogy az Daud az Firol mongia,
Daud Ferencz penigh azt kialtia, hogy nem az
Firol, ha nem az Atiarol, lasd meg kinek kel
nagiub hitelt tulajdonitanod. Byzonicza meg
ő, niuan valo irassal, hogy ezek nem az Firol
mondanak, mint mi az mi értelmönket es magia-
razatonkat meg byzonittiuk, es az ő magiarazat-
cianak allonk. Lam az Varadi disputatioban-
nis asz: keuanniuk vala teole, de semmikeppen
nem tuda meg byzonitani, annakokaiert kerik,
hogy ennek vtanna ez niuan valo irast idestoua
ne hurczollia. .? .?

Masod, Mert az Szent Palnakis az ő tanacza
nem az hogy az Atianak melcosagar aianlia, ha-
nem hogy az Fiunak az eo semeriet iria megh.
Mert akkoris sokan va'anak az Szidok közul kik
az Christust cziak embernek itelik vala, es ennek
okaierc kissebnek az Angialoknal, kiknek az eo
hamis velekedseseoket, az több erősségök keozeor
ezzel rontia el, mert az feoldnek fundaloia es az
egeknek czinaloia. Miert hogy annakokaiert
az fiunak az eo melcosagarol disputal, ez Szent
Dau-

53.
Davidnak irasat, masuua nem vonharod. Har-
mad, Mert ha az Szent Davidnak eneketis meg-
nezed, megh talalod hogi az Propheta az Chri-
stus Iesusrol szol. Mert & az akki fel keluen kő-
niőrült az Sionon, es az Ania bent eginaznak el-
romlott kőueit fel epitette. Masodszor & az ki
a Poganokat hitta, es akkinek diczőseget ez földi
Kyraliok lattrak. Harmadszor & az akki az so-
glioknak kőnieorgesseket megh ha' gatta, es az
ha'alra kőteleztetött embereket megh szabaditot-
ta. Negiedszer & az ki az neper vionnan terē-
rette hogy ezek az istent diczeriek. Ezeket az
Szent David az Messiasnak tulajdonittia annako-
kaiert az teremtesnek czelekedetites azon Messi-
asrol iria. Sőt az Szent Peter Apostolis maso-
dik leuelenek harmadik reszebe, az egeknek el-
valtozasat az Christusnak tulajdonittia, mellicket
az Szent David az őrőke valo istennek tulajdonit.

Lassuk megh immar az okoskodasokatis mel-
liekkel ez igaz magiarazatot David Ferencz el-
akaria rontani.

Először azt mongia hogy az Credonak ez mi
magiarazatunk ellene vagion, melliben az men-
nek földnek teremtese az Arianak tulajdonitatik.

O

De

De ez az mi magiarazatunkat megh nem hamis-
sítja, mert nem vgy tulajdonítatik az Arianak
hogy az fiu ki rekeztessek. Mikepen az val-
sagh nem vgy tulajdonítatik az fiunak hogy az
Arianak czelekedési tellességgel ki rekeztessek.
Ezenkepen az Christus egyy Vrnak neveztetik
az Szent Paltul, nem azért hogy az birodalom-
tol az Arianak megh fosztassék. De miért hogy az
Arianak es fiunak mind istensége mind czeleke-
dési eggy, mikor az Arianak istennek a magi teremte-
nek mondatik, nem az fiura nevezue hogy ez ki re-
keztessek, hanem az teremtetett allatokra es az Bal-
uaniokra nevezue vagion.

Czudalkozunk ezónis pen'gh, hogy az ő ma-
giarazattal az Credoual erősíti David Ferencz,
melliet ő megh vesztőgette az Szent leleokban
valo hitet onnan hamissan ki akaruan törölni.

Masodszor ezzel erősíti mert az több irások is az
első teremtetett mindenőt csak az Arianak tulaj-
donították. De ez nyilván valo hazugság, mert
sohol az egész Szent irasba nem találod, hogy az
teremtő csak az Arianak volna. Ez gyakorta va-
gion az irasban, hogy az Isten egiedől teremte-
te ez világot, de ez az fiat ki nem rekezi, kit
igaz

54.
igaz istennek neuez, hanem az teremtet allato-
kat es baluaniokat, mint megh mondok.

Harmadszor ezzel akara rontani, Mert az Sz:
Pal az Fiurol szol, akki által az Isten vtolso id-
kben szolott. De mi ennek elotte megh byzo-
nitok, hogy az Istennek fia az o testamentomba-
nis szolott, noha az fel vott emberi természetben
az vtolso időkben szolt. Byzonicza megh Dá-
uid Ferencz niluan valo irással hogy ez fiu, by-
zonios ideobe kezdeteott Istenne lenni, auuagy
hogy, oll fiu legien kinem regen kezdett szolni
az ő isteni természetire nezeis?

Negiedszer, ezzel akara rontani, mert az szent
Pal ellenköznek ő magaua, ha az földnek men-
nek teremtetet az Christusnak adna, miért hogy
ennek elotte, nem monda azt hogy ő teremtet-
te ez vilagot, hanem hogy ez vilagh ő általa terem-
tet. De ez Kereszt fogassalis semmit nem ha-
sznal, melliet az Arriustol tanult, mert ez ket
szolafnak moggia mind egiert iclent, es nem csak
az Fiunak, hanem az Atianakis tulajdonitatik,
mint oda fel megh byzonitok.

HARMADIK BYZONSAG.

VE Giük elő immar az Szent Iánosnakis elseo-
reket,

reſet, holott mindeneknek teremteſet az Chri-
ſtusnak ekkepen tulajdonittia: Az kezdetben va-
la az ige, es ez ige Iſtennel vala, es ez ige Iſten
vala, mindenök ő általa teremtettenek, es ő na-
lanelkül ſemmi nem teremtetet, valami terem-
tetett, ez vilagh ő általa teremtetek, es ez vilagh
ötet megh nem eſmere. Itt legh először ezt by-
zoniczuk megh, hogy az Szent Iános az iſtennek
öröke valo fiarol ſol, es nem az emberſegről.

Először euuel byzonittiuk, mert ez ige az ke-
zdetben az iſtennel volt, tudni illik ez vilagnak
teremteſenek kezdetiben. Az emberſegh ez vi-
lagnak teremteſenek kezdetiben nem volt volta-
kepen, ſeor igiretben ſem volt, hanem cziak az
iſtennek el vegezött decretomaban. Annako-
kaiert az igen erti az Szent Iános az iſtennek eo-
röke valo fiar. Hogy peniglen az kezdeten ez
vilagnak teremteſenek kezdetit ercze, byzonitom
az egeſz Szent irasnak foliaſaua, melben minde-
nőt ez ket ige (az kezdetben) az teremteſnek
kezdetiről vetetik Gen: 1.

Mert mas az in principio, es, à principio, au-
uagi ab initio. Mert az in principio ez vilagnak
teremteſenek kezdetiert vetetik, az à principio

55.
penigh auuagy örök időkert, auuagy valami by-
zonios ideoiert. Ielenti annakokaier az Szent
Ianos, hogy az Istennek fia nem teremtet allat
mint Arrius mondotta, hanem hogi volt akkoro-
nis mikor ez vilagh teremtetnek. Tudom hog
ez igeket magiarazza Daud Ferencz az Christus
Prædicallasanak kezdetire, hogy akkoron az
embereknel nem volt ismeretes hanem cziak az
istennel. De miczoda nagy dolgot mondana
az Szent Ianos az Christufrol, ha azt mondana
hogy volt akkoron mikor Prædikalni kezdett.
Kiczoda kerelkedett valaha erről, hogy az Chri-
stus az eo Prædikallasanak kezdetiben nem volt
volna? .? .? .?

Annak felette, mutassa megh czis irasbol
hogy istennel lenni nem egieb legien, hanem Is-
tennek ismeretiben lenni, es embereknel esme-
retlennek. Byzoniara az ember Christus Iesus
az & Prædikallasanak kezdetiben sok embereknel
volt ismeretes kik keozul valok ezek, Ioseph,
Maria, Zaccharias, Kerelzteleo Ianos, es nagy
sok tanituanok.

Masodszor ezzel byzonittiuk hogy az Szent
Ianos az Istennek őreoke valo fiarol szol, merr

czt

ezt istennek neuezi. Hogy penigh ne alitana
valaki tiszt szerent valo istennek lenni, mas irasa-
ban igaz istennek neuezi, es örök elernek adoianak
1 Iohan: 5. Az embersegh nem Isten auuagi
istensegh, mert az Daud maguabol valo, min-
denben hasonlatos mi hozzank az bunteol ki val-
ua, az emberseghnek természetiben. Annako-
kaiert az Szent Ianos szol az öröke valo fiurol, ki
minden üdösknek elötte az Atiarol sülettetett.

Ha peniglen ez ige Isten akkor kezdetött mint
Daud Ferencz magiarazza, mikor az ő tisztit el
kezdette, tehat kezdetett istensege vagion.
Mert azt mongia Daud Ferencz, hogy ez isten
nem volt az teremtesnek kezdetibe, hanem cziak
az ő tisztinek el kezdeseben, annakokáert formal-
tatott es idő szerent valo Isten leßen.

Harmadszor ezzel byzonittiuk hogy az Szent
Ianos az öröke valo fiurol szol, mert, annak v-
tanna az embersegről emlékeozetet teszen mikor
azt mongia. Az ige testeleon, ez lakozek mi
közöttünk, es lattuk az ő diczöseget. Az test-
nek penigh neuen az iras mikoron az Christusról
szol erü az ő igaz emberseget Roma: 1, 9.

1 Pet: 4. Miert hogy annakokaiert az ember-
seget

56
seget megh valasztia az igetől annakokaiert cse-
ned kel az igen az istennek öröke való fiat.

Vtolbor ezzelis byzonittiuk mert azt mongia
hogy ez vilagh ez ige által teremtetet, Az em-
berlegh által nem teremtetet ez vilagh, Azert
az Szent Iános nem az emberlegőt érti.

Masodbor, itt aztes byzoniczuk megh hogy
az Szent Iános nem csak az masodik teremtesről,
hanem főkepen az elsőről szól. Előbor ezzel
byzonittiuk, mert az Szent Iánosnak tanacza ez,
hogy az Christusnak istenfeget byzonicza meg az
Cherintus es Ebion eretneksége ellen, Ma od-
bor, mert azt mongia hogy mindenők az fiu al-
tal teremtettenek, az másik teremtes penigh nem
nez mindenőkre, mert sem az Ördeogők sem az
Ördögh edeni ő általa viőnan nem teremtetek,
Szol rehar az Szent Iános ez vilagnak első terem-
teséről, mellibe minden lathato es lathatarlan al-
latok ő általa teremtettek. Harmadbor, mert
azt mongia, hogy ő naanelkül semmi nem terem-
tetet valami teremtetett. Ha az első vilagh ő
naanelkül teremtetet mint Daud Ferencz mon-
gia az Szent Iánosnak mondasá helien nem ma-
radhar. Negiedbor, azt mongia ezen Szent Iá-
nos,

nos, hog' abban az vilagban volt az Christus ak-
ki & általa teremtetett. Volt penigh az Chri-
stus ez lathato vilagba, mert nem cziak az hiuek
között volt, hanem az hitetlenek közöttis. Erti
annakokaiert az Szent Iános ez lathato vilagot,
es nem cziak az bencéknek, megh vitalokat.

Ötödzeor, az melli vilagh & általa teremte-
rett, az nem esmerte megh őtet, Az kiker penigh
& vionnan teremtet, azok őtet megh esmertek,
mert az Christusnak ősmertinekül vi teremtet
allat senki nem lehet. Hatodszor azt mongia
az Szent Iános, hogy az őuei közibe ieott, es az
őuei őtet megh nem ősmertek. Akkik Chri-
stus az valtsagra, auagy az masodik teremtesre
nezue, azok byzoniara őtet megh esmertek, es
be fogattak. Semmikepen annakokáert az Da-
uid Ferencz hamis magiarazattia megh nem al-
hat.

NEGIEDIK BYZONSAG.

VGIANezent byzonitia & magais az Szent
Iánosnak eoreodik resében, az **CHRI-**
STVS IESVS, tudni illik hog' mind az te-
remtesben, mind az vitan az meg tartasban az eo
Atiaual eggiör munkalkodot. Az en Atiam,
vg mond,

vgnond, eleitől fogván ez oraig munkalkodik,
enis ő vele munkalkodom. Vadoltatot vala
az Sydokrol, hogy Szombat nap az beteget meg
giogituan az inneper Isten parancziolattia ellen
meg ségre volna. Annakokaiert megh menti
magat, mert az parancziolat, nem az Istennek
munkaiat tiltia meg, ha nem az embereknek mű-
kaiokat. Mert az Isten mindenőt, es minden-
kor, meg az Szombatonnis az teremtetet allato-
knak taplalasaban es meg tartasaban munkalko-
dik. Ebben penig az munkaban, mell az Isten-
hez illik, azt mongia hog őis az Atriaual egietem
ben eleiteol foglalatos volt. Ezt czák az em-
bersegre nem borithatod, mert az CHRISTUS
embersege az ő Atriaual egietemben eleiteol fo-
gvan nem czelekedet.

Ez niluan valo igeket ezzel akaria Daud Fe-
rencz czák az emberseg által leot czelekedetekre
vonni, mert nem mongia az CHRISTVS
hog munkalkodot, ha nem hog munkalkodik.
De miczoda ostobasag, meg nem nezni az Chri-
stus tanaczat, es az egész sententiat? Mert est
akaria ielenteni, hogy ő az Szombatot meg nem
rontia, mert istenhez illendő cziudakat czeledik.

P

Mikep-

57
varta munk Desen D bil
Quem v-gy. D etul D v. sen

Mikeppen azért az Atia Isten taplaluã az terem-
tet allatokat, nem mondatik az paranczolatnak
ellene czelekedni, azonkeppen ő sem mondatha-
tik, mert az ő Atiaual egietemben, mint Isten,
czelekedik. Masodszor, ha ez eg igebeol okos-
kodik, tehat az Atia sem munkalkodot az terem-
tesben, mert őrolais nem mongia, hog munkal-
kodot, ha nem hog munkalkodik. Byzoniara
az Sydoknal alab valok, az kik ebből az CHRI-
STVSNAK Istenfeger eszékbe nem veszik.
Mert azok megh ertek, hog az teremtesből iste-
ni hatalmat tulaidonit maganak, es ennekokaert
fokkal inkab kezdek őtet keresni, hog ezért meg
öllick. Ioan: 5.

ŐTÖDIK BYZONSAG.

AZ Colossus Varosba irt leuelnek első resze-
ben, az Szent Pal eszent byzonitia, mikor ig-
szol: Az CHRISTVS IESVS az la-
thatatlan istennek kepe, minden teremtet alla-
tnak elseo szuleotte, mert ő általa teremtettenek
mindenek, mellick az egekben es az földön vad-
nak latharok, es lathatatlanok, akar ülco szekek,
akar vrasagok, akar feiedelemsegek, akar hatal-
massagok,

58.
massagok, mindenek ő általa és ő benne terem-
tettenck, és ő mindeneknek eleotte vagion, és
mindenek ő miatta allanak. Ez irasnak magia-
razattiaban először byz onicziuk megh, hog az A-
postol nem az masodik teremtesről szól, masod-
szor az David Ferēcz magiarazattiat lassuk meg.

EL S Ő byzonfagonk ez legien, mert az szent
Palnak tanacza először ez, hog megh mutassa ezt,
hog az mi iduössegönknek minden reszeit czák az
Iesus Christusbā talalliuk. Nem lehet pedig id
uössegönk czák emberben, ha nem az igaz ester-
meszet szerent valo istenben. Ies: 45.

Masodszor, hogy meg mutassa ezt, hogy az
CHRISTVS vg mint Isten nagjub az An-
gialoknal, mert Istennek kepe, és minden latha-
to, és lathatatlan allatoknak teremteoie, nagjub
penig az teremto az teremtet allatnal. Masod-
szor, mert az iras az lathato és lathatatlan allato-
knak neuezetin soha egiebet nem ert, ha nem az
első teremtesben formalt allatokat. Harmad-
szor, mert az teremtet allatoknak meg tartasat
az CHRISTVSNAK tulaidonitia, mi-
kor azt mongia, hog ő benne allanak mindenek.
Vgian azon penig az teremteo, az ki taplallo,

P ij mert

mert két különbözo Isten nem lehet, az eggik
teremteo, az masik taplalo. Negiedszer ezzel
byzonitiuk, hog az Szent Pal az első teremtesről
szol, mert az masodik teremtes az Angialokra nem
nez, kiket az lathatatlan allatokon ert. Mert
valahol az masodik teremtes vagio, sükssegh hog
ot az romlas eleol iarion, de az szent Angialok
meg nem romlottanak, az kik az igazsagban meg
marattanak. Annakokaiert az valtsag, es vi-
onnan valo fel epites nem nez ő reaiok, kik elnē
estenck. Az Szent Pal aszt mongia 1 Tim: 3.
hog eg az közbe iaro, Isten között, es az emberek
között, nem mongia hogy az Angialok között kö-
zbe iaro es engeztelő.

Sőt az Angialis Luc: 2. aszt mongia: Hir-
detek **TI NEK TEK** nag örömet, mert szü-
leter ma **TI NEK TEK** az megh szabadito,
nem mongia, hog mi nekeonk születet. Erre
nesztenek az Nicenum Symbolombais, mikor ig
szoltanak: Ki mi erettönk emberekert, es az mi
iduösssegeonkert, meniorzagbol le szallot. Ez
okaiert az Szent Palis Hebr: 2. aszt iria, hog az
CHRISTVS nem az Angiali természetet
vötte fel, ha nem az Abrahammaguar, mert az
epitef-

59.
Építésnélkül nem az Angyalok, hanem az emberek bukólkódnak vala.

Ötödik : Az űlő békekre, hatalmasságokra, Vraságokra, láthatatlan allatokra mikeppen fer az második teremtes ? Mert noha az egekis még Vitatnak, de az Szent Pal el mult dologról szól, Creata sunt, teremtettenek, nem iduendőről, mint Szent Peter, 2 Pet : 3.

Lassuk meg immar, minemő dolgokkal akata byzonítani, hog az Szent Pal az második teremtesről szól, mel lőrt az ember Christus által.

Először azért, ezzel byzonita, mert oll Christusról szól Pal Apostol, az ki vert ontot, es verrel vegezte el az mi valtságunkat.

FÉLELET. Először az Sz : Pal, miért hog szól az mi iduösségünkről, es valtságunkról, az iduösségnek moggiat írta, tudni illik hog az Istensianak aldozattianak általa adatik. Mert az Veren az iras az CHRISTVSNAK tellies aldozattiar giakorta erti, mint az Szent Ianos: Az CHRISTVSNAK vere még tisztit minket minden bűneinkből. De miuelhog az aldozatnak ereie az istenségreol fűgh vala, meg mutatia masodszor hog az CHRISTVS IE-
P iij SVS

SVS igaz Isten, ki által az első teremtesben is minden állatok formáltattanak. Az valtságnak el vegezése ver ontas es halál keuantarik vala, ezért veszi fel az éberseget, de az Valtonak isten- nekis kel vala lenni, hog az örök életet meg ad- hassa. Mind az kettőről annakokaiert rend se- rent szol az Apostol, es főkeppen az ő isteni ter- meszetit erősíti. Másodszor, ezzel akara byzo- nitani, mert nem mongia, hog az egek es az föld ő általa teremtettenek, hanem az mellick az eg- ben, es az földön vadnak.

FELELET. Hog ő teremtetten legiem az egeket es az földet, lásd meg Psal: 102. Heb: 1. Ies: 45. De miért hog azt akaria megh mutatni az Szent Pal, hog az CHRIS- TVS nagjub minden teremtet állatnal, az Angyaloknalis, annakokaiert ezekről emlékezik, es ezeknek mongia teremteoienek lenni, mert az vissza vonas nem arról vala, ha nagjubbe az ege- knel, ha nem erreol, ha nagjubbe feokeppen az Angyaloknal? Felette igen czekel vizekben halaz David Ferencz, es az vilagosságbanis só- terseget keres, mel az Isten iteletinek iele. Rő: 1.

Harmadszor: Mert az Prophetak az maso-
dik te-

60.
dik teremtesről mondottanak iŕuendõr. Ies: 43.
Ime en vi egeket teremtek.

F E L E L E T . Szep okoskodas. Az
Prophetak iŕuendõr mõdottak az masik teremte-
srõl: azert az **CHRISTVS** ez lathato vila-
gnak nem teremtoie. Az masodik teremtes nem
rontia el az elsõ vilagnak teremteset, seot azon
istennek kellett fel allatni az el romlot vilagot, az
ki elõször teremtetete. Az **CHRISTVS**
penig az, az ki által fel epitetet, tehat & az ki al-
tal elõszöris teremtetet.

Negiedser: Mert az O testamentomban az
Elsõ teremtesről azt mongia az iras, hog az Isten
egiedõl teremtetett mindeneket. Iob: 9. Ies:
45. 48. Az Vi testamentomba penig azt mõ-
gia, hog az Atia az Fia által teremtetete.

F E L E L E T . Ez okoskodasnak summa-
ia ez, hog az Isten az elsõ teremtest egiedeol ve-
geszte el, az vi teremtest penig nem egiedõl, ha
nem Fia által: De ez hamissag, mert mikeppen
az masodik, azonkeppen az elseo uilagis az Isten
Fia által teremtetet. Heb: 1. Az Isten az &
Fia által teremtetete ez lathato vilagoris. Hog
penig az Isten **EGIEDÕL** mondatik terem-
teni,

teni, nem az Fia rekezteti ki, ha nem az teremtet
allatokat, es az baluaniokat, mikeppen oda fel
immar megh mondottuk. Deut: 6. Az te
Vradat istenedet tisztellied, es egiedől czák ő ne-
kie szolgál. Azt kerdem teoled, az tiszteletből
es imadasból az Fiu ki rekeztetike? Niluan aszt
nem mondhatod, hog ki rekeztetnek, mert az Is-
tennek Fia vg tiszteltetik mint az Atia: Azert
mikeppen az imadasba be foglalatik az Fiu, a-
zonkeppen az teremtesnek czelekedetiben, mint
ez vtannis megh byzonitiuk.

Örösz: Mert mind egnek mongia lenni,
Mindeneket fel Epiteni, es mindeneket teremteni.

F E L E L E T . Mikor az Vi teremtesreol
szol az iras, mind eggiet reszen: De miért hogy
az Szent Pal Apostol lathatatlan allatoknak, es
ülő bekeknek teremteséről emlékezik, semmikep-
pen ezeket az masodik teremtesre nem vőhatod.

Könyő meg ertened, mikoron szollion az iras
az első teremtesről, es mikor az masodikrol, mert
neuezerkeppen az masodikat vi teremtesnek, fel-
epitesnek, egbe seiezesnek, es meg engesztelésnek
neuezi. It penig semmi ez fele iegieket auagy-
norakat nem tezen az Apostol, azert az első te-
remtesről szol.

T O -

64
T O V A B A Az Angialok földis nem eg
ertelme vagion David Ferencznek mi veleonk,
Mert ő azt mongia, hog az valtság, mell leor az
Christus által, ezekreis nez, nem czák az embe-
rekre. De ezt semmi irással meg nem byzoni-
thattia, mind az által lassuk, minem eo irasokat
hurczol az ő értelmének erősítésére.

E L S Ő. Ephes: 1. Col: 1. Meg
engeztelt mindeneket az ő keresztfaianak vereuel,
mind azokat kik az egekben, mind kik az földön
vadnak. Azert az Angialokis meg engeztelte-
ttenek, es az masodik teremtes ezekreis nez.

F E L E L E T. Az egez Szent iras sohol
mas okat nem aggia ellőnkben az Christus IESus
születesenek, ha nem az emberi nemzetnek meg
valtasat: az Angialoknak meg szabaditasokrol
egy bőrtüel sem emlekezik. Annakokartert ez
ielen valo irasokat Ephes: 1. Col: 1. nem
magiarazhatod az egez iras ellen, ha nem illendő
magiarazator kel keresnők. Azokon azert kik
az E G B E vadnak erti az Szent Pal Apostol
az kegielemnek cdenit, kiket az Isten ez vilagbol
ki hyut. Azokon az kik ez feolden vadnak a-
zokat erti, kik meg h az eleo testben vadnak.

Q

Iclenti

Ielenti annakokaierc hogy mind azok , az kik
meg elnek , ezen Christusnak aldozattiaual iga-
zultak megh . .? . .?

MASOD. Colos: 2. Az CHRI-
STVS IESVS feie minden Vrasagoknak
es hatalmassagoknak , az az, mindē Angialoknak.

FELELET. Ha szinte meg engeggü-
kis , hog az hatalmassagokon az Angialokat erti,
meg sem faczarhattia ki azt , az mit ő akar .
Mert mas Feiedelmeknek lenni , hogy nem mint
meg Valronak Verenek altala. Nem tagagguk
mi hog feiedelmek nem volna , mind az terem-
tesre nezue , mind az menieben az emberi terme-
setbennis fel magasztaltator : Phil: 2. De esz-
kel megh byzonitanod , hogy ezek megh romlo-
rtanak , es az romlasbol fel epitettének .

HARMAD. Lam az Szent Iobnak ne-
giedik resében irua vagion : Meg az ő Angiali-
bannis talal gonossagot. Es mas heliennis azt
mongia az iras . Az artatlan te elötted nem ar-
tatlan .

FELELET. Az Szent Iob-
nal valo mondas , az en iteletem szerent , az go-
noz Angialokrol szol , mert ezek az igazsagban rē
marattanak , Iohan : 8. es az ő gonossagokkal
Istentől

Istentől magokat elszakítottak. De ha az Sz: Angyalokrol akarod erteni, erced az Istennek az ő tisztasagahoz es artatlanlagahoz kepest. Mert ha az Istennek szentsegehez hasonlitarik az ő szentsegek semmi leszen, mint ha egy kiczin czillagot hasonlitanal az fenies naphoz. Ezen közben az ő természetekben vgian artatlanok, es nem bűköldödnék az valtsagnelkül. Az őreok eletben hasonlatosok leszenek mi az Angyalokhoz, de mi benneonk akkor nem leszen macula, azért az angialoknak természetekben sinczen ol macula, mel tisztasnelkül bűkölkeggiek. Nem veszi eszbe magát David Ferencz, de az Manichæus reuelgeset oltalmazza, es az Isten munkaiat szidalmazza, hogy az Isten az angialokba teremtet valami széplőt, kit ki kellien az aldozat által tisztítani.

NEGIED. Negiedszer elő hoza az Szér Pal mondasatis 1 Tim: 3. Az Isten meghie-
lenek az testben, es lattatek az Angialokrol.
De itellick megh az keresztienek, mely igen ercos
byzonsagh legien ez: Az CHRISTVS az
testbe latatot az Angialokrol, azért az meg en-
gelbreles ezekreis nez. Byzoniara azt ruggia
David Ferencz, hog az ő tudatlanlagat senki eke-

be nem veszi, ha nem valamit ki szalazt szaiabol,
azonnal mind el hizik.

Ó T Ó D. Hebræorum 9. azt mongia az
Szent Pál Apostol. Mindenek verrel tisztítat-
nak meg az töröven szerent, es vernek ki ontasa-
nelkül az bűnnek boczanattia nem lehet. An-
nakokaiert szükség, hogy ezeknek példazattiók,
mellic az egekben vadnak ezekkel tisztitassanak
megh.

FEL ELET. Ittis nem gőzök
cziudalkozni az Dáuid Ferencz nag vakmereose-
gen az irasnak hamissan valo magiarazattian.
Mert csak eseben sem volt az Apostolnak, hogy
it az Angyalokról szollion, ha nem az külső tör-
övenbeli aldozatokat, mellic tulkoknak verekekkel
lesznek vala, hasonlitia őszue az Christusnak aldo-
zattiaual, mell nem tulkoknak verek által, ha né
az ő tulajdon verenek általa leot. De haggiuk
el ezeket, es menniönk az több bizonylagokra.

HATODIK BYZONSAG.

HOgy az Iesus CHRISTVS meninek es
feoldnek teremőie legien, meghis bizonyító
az Esaiásnak 45. reszebeol. En czinaltam az
feoldet, es az embert en teremtettem raita.

Az en

63
Az en kezeim nívítottak ki az egeket, es ezeknek minden sereginek en paranczolok. En kiueolem ninczen több igazito, es iduőzító, En magamra esküttem megh, hogy ennekem haiol minden terd, es en ream eskezik minden nyelu. Ez ige-
ket minden ketsegnelkül az Istennek Fiara kel magiaraznonk előber az Szent Pal Apostolnak meltofagaiert, ki Rom: 14. az Chrifusfra vísi ezeket. Mert noha czák az terd haitafrol valo reszet hozza ő elő, mind az által azon Isten az ki az előt azt monda, En teremtettem az földet, es az egeket. Masodzor ezert magiarazzuk az Istē fiara, mert ő kiüőle több idueozító es igazito ninczen, mellet it az örökke valo IEHOVAH Isten ő maganak tulaidonit. AZ CHRIS-
TVSNAK embersegereol nem magiarazhatod, imez negy okaiert.

ELSŐ. Mert ő magat IEHOVAH Istennek mongia, kinck kiueole több ninczen, ez tulaidonsag penig cziak az eoreokke valo istenhez illik. .? .? .?

MASOD. Mert eo magat feoldnek, es mennek teremődienek mongia, az embersegh penig ezeknek nem teremődie.

Q iij

HAR-

HARMAD Mert ő, az ki az Cyrust fel-
tamaztotta az Izrael nepenek megh szabadítására
az Babel fogfagabol.

NEGIED: Mert ő magara eskeozik, az
kisseb penig, azt mongia Szent Pal, hogy min-
denkor az nagiubra eskezik, az Isten ő magara es-
közik, mert nalanal nagiubbat nem talal. Heb: 6.

Touabba, az masodik teremtesre ezeket nem
viheted, mert az ő Istenger az Földnek, es men-
nek teremteseből akarja erősíteni az Poganoknak
hamis Istenek ellen.

HETEDIK BYZONSAG.

VTOLSZOR az teob byzonsagokhoz ez
ket dolgotis hozza adom: Először, Senki
az irasban IEHOVAH Istennek nem ne-
ueztetik, ha nem czák az egy teremő. Atko-
zor Istenek azok, kik az menniet es az földet nem
teremtettek. Ier: 10. Az Christus penigh
IEHOVAH Isten, mint ez vtan megh hal-
liuk, azért teremő Istenis. Mert az Isten elő-
ször azért neueztetik IEHOVAHnak, mert ő
magaban valo Istensege es elete vagion. Ma-
sodszor, mert ő ad minden teremtet allatoknak
életet

64
életet és lelet. Ha azért az CHRISTVS
igaz IEHOVAH, bizonyára teremőnek is
kell lenni. Másodszor: Mert csak az Földnek
mennek teremőket kelimadni. Apoc: 14.
Imaggiatok azt az ki teremte az menniet, és az
földet, és az tengert. AZ CHRISTVS
penigh imattatik és tiszteltetik hasonlatoskeppen
mint az Atria, Iohan: 5. atkozot tehát, az ki
teremte nek lenni tagaggia. Az Varadi Di-
sputioban azt monda Dávid Ferencz hogy oll
Istenis vagion, imadando, ki az földnek nem te-
remőket, de ezt irással meg nem bizonyithata.

AZ PRAEDICATIONAK

MÁSODIK RÉSZ.

 AZ CHRISTVS IESVS se-
melienek meltságar harmadszor ezzel
bizonyitia az Szent Pál Apostol, miért
az Isten diczeosegenek fenie, és az ő szemelienek
peczetei, Ez igeekben az első hasonlatosságba,
néz az Szent Pál az napra és az ő feniere. Mert
míképen az napnak fenienek, az nappal egy ter-
meszetők vagion el valhatatlankepen, azonkepen
az A-

az Arianak es Fiunak egg Istensege vagion.
Az nap mikopen nem lehet az ő fenienelkül mert
ved el az feniet es nem leszen nap. Ezenkep-
pen soha az Arian Istent nem lehetett az ő bölcsesé-
genelkül mell az Christus Iesus. Ha peniglen
az Christus Iesus csak ember volna az Isten aian-
dekiual fel ekesitetett, Isten diczesegenek fenie
nem lehetne. Mert az Istennel egygy természet-
tunek kell lenni az ő fenienek, Es mikopen az
Arian öröke valo az ő fenienekis öröke valonak
kell lenni. Nevezetik azért az Christus dicző-
segnek fenienek, két okaiert.

Először, mert az Istennek öröke valo bölcsesé-
ge az Arianhoz egienlő, kiben az Arianak min-
den valóságai ki tecczik. Másodszor az fel vőtt
emberi természetbenis nevezetik Isten diczősege-
nek fenienek, mert az láthatatlan Isten az fel vőtt
emberi természetbe, neminemeo kepen ő magac-
láthatoua reorte. Hogy peniglen az Istennek
fia, az testnek fel vetelenek előtteis az isteni ter-
mészetbe diczesegenek fenie volt ezökkeol by-
zonittiuk. .2. .2.

Először, Mert azt hia az Szent Pal Apostol
diczősegnek fenienek az ki által ez látható világh
teremtetett

65
teremtett es ki annak vtanna az vrois idokben
szolot, annakokaiert nem cziak az embersegre
nezue, hanem az Istensegreis, neuezterik dicz-
segek fenienek. Masodszor, mert az Esaias-
nak haruanodik reszen mind egygy iegizesbe
vettetik ez ket ige Wrnak diczosege es lehoua.
Mert eloszor azt mongia, Az lehouah Istennek
diczosege ramad fel te raitad, Masodszor mind-
iarast vtanna veti azon iegyzesbe ezeket, Az
Wr ramad fel the raitad es az o diczosege megh
lattatik. Holott annakokaiert az Wrnak di-
czeosege lehouanak neueztessek, megh tecczik
hog nem czak az embersegeben diczosegek fenie.

Harmadszor ezzel byzonittiuk mert az Chri-
stus Iesusnak diczosege, az O testamentomban is
lattatott, az menire o magat ki akarta ielenteni,
Esaie, 6. Ioã: 12. Az Esaias latta vgmöd az
Christusnak diczoseget. Negiedszer, az Isten dicz-
segenek, öröke volt az o tündöklö fenie, mert di-
czosege sem volt ha fenie nē volt, mikipē az nap
nem nap ha fenie nincz. Az Christus Iesus pe-
nigh az Isten diczeosegeuek fenie. Annakoka-
iert az o Attiaual egieteomben coreoktul foguā
volt. Ötödseor, az Szent Ianosnak tizen he-

R

tedik

tedik részében, az Christus Iesus azt mongia, hog
őneki diczősege volt ez vilagnak fundamentónak
felverese előt. Harodszor, az Sz: Pal Apostolis
Colosse: 1. azt neuezi Istenkepenek, akki által
lathato es lathatarlan allatok teremtettenek.

Hetedszer az O testamentombanis ezt az Isten-
nek kepet imattak. Zach: 8. Iertek el ima-
ggiuk az Vrnak az ő orczaia. Az vrnak pe-
nigh az Christus Iesus, mikepen ő magais magia-
razza David Ferencz az Christus Istensegeről irt
köniuebe. Az embersegh penigh uem imatta-
tott az O Testamentumba, mert megh akkoron
cziak igiretbe volt, tehat az Christus Isten kepe
auuagy orczaia az Isteni természetre nezucis.

Niolczadszor, az mit Szent Pal itt ir az Chri-
stus Iesusrol, azt az Salomon Sapiens: 7. az Is-
tennek őreoke valo beolczesegeiről iria, Hogy
peniglen ezt veti David Ferencz hogy az Chri-
stus nem lehet Istenkepe ha azon Isten az ő Attia-
ual, köniu az Felelet: Mert noha egy Isten-
sege vagion, de az Fiu nem Atia, sem az Atia
nem Fiu, azért az menieben az Atiarul az Fiu
megh valaztatik, igazan neuezi az iras őtet Isten
kepenek, es diczősegek fenienek.

MA

MASODIK Hasonlatosságott vötte az
Szent Pal az peczettül, kinek eggy allattia va-
gion az Ezüstel auuagy Arannial. Az Arani
auuagy ezüst, nem mondatik addigh peczertnek
migh az beliegeot ra nem mecczik. Ezenke-
pen az Isten nem lehet isten az & beolczesege
auuagy Fianekül, es soha az Isten semmit nem
peczertelt sem czelekeodot semmit sem igert az eo
fianekül. Ha ez így vagion tehát az Christus
Iesus nem cziak az emberlegbe az Istennek ki me-
cczet peczeti, hanem az öröke valo füsagbanis.

Az Zacchariasnak Harmadik reszeuel akara
byzonitani Daud Ferencz az & magiarazattiar
az embersegről, de ott az Propheta az Christu-
snak kin beniuedeseről szol.

NEGIEDIK

PRAEDICATIO.

MINDeneket igazgat az & hatalmas igeie-
uel, es az & tulaidon creieuel az bünből meg tisz-
tituan, ült az diczőségnek iobiara az
magassagokban.

R ij

ELSŐ

ELSŐ RÉSZ.

H AROM Dologgal byzonitia az Szent Pal, hog az **CHRISTVS IESVS** nem cziak pusztá ember legien, auag Istenes ember, ez ielen való Pre-dicatioban. Először, mert az ő Isteni hatalmas ereieuel mindeneket hordoz es taplal. Másodszor, mert ő maga által az bűnbeol minket megtisztit. Harmadszor, mert az diczeosegnek iobian ül. E Zekről rend szerent szollionk, hogy az hatalgarok inkább eszékbe vehessék.

AZ IGAZGATASON erti ez egez vilagnak taplalasar, es feokeppen az hiueknek auuagy kegielem edeninek oltalmazasar, kiknek nem cziak testiekert, ha nem lelkieketis kegielemesen szolgaltarot.

AZ HATALMAS IGEN, nem az tudomant erti ez helien, ha nem az ő Isteni ereiet, es hatalmasagar, melliel taplallia, es eleiteol foguan taplalta ez vilagot. Mert az egez vilag eg sem Pillattasban el romolna, es semmie lenne, ha az Christus Iesusnak ereienek általa
nem tar-

67
nem tartatnak. Inmar azért az & Istenfegének
erősirefere illien byzonfagot hoz elő az Apostol.
CZiak az örökke valo Istenhez illik ez vilagnak
meg tartása, es taplalása. De az CHRIS-
TVS IESVS az & hatalmassagaua tart
megh mindeneket, azért & természet szerent valo
Isten, es nem Istenes ember.

TAPLAL pedig es hordoz mindeneket
ker keppen: Először köszönfeges gongia vifele-
seuel, meliel mind ez egez vilagot az & termeze-
tekben akarattia szerent meg tartia. Hög ez ig
legien, először byzonitom ez ielen valo mondas-
fal. Hordoz es taplal mindeneket az & hatal-
mas igeieuel. Masodszor az Apostol mondas-
faual Colofs: 1. Mindenek & benne allanak
auag tartatnak es & mindeneknek előttte vagion.

AZ Szent Daud es Psal: 33. Az Vrnak
igeienek tulaidonittia az egeknek megh erősité-
seket. Prou: 8. Mindeneket jez Beolczeség
rendel. Harmadszor meg tecczik ez kiualtkep-
pen valo peldakbannis, mert & az ki az Israel ne-
pet ki hosta AEgyptusbol, az iokat taplalta, az
Istenteleneket megh büntette. Psal: 68.

IEHOVAH Isten mikor az pusztaba az te

R iij nepeq

neped elöt megý vala, az seold ingadoz vala, es
te az te öreoklegednek eghi harmatot solgaltacz
vala. Fel menel az magassagba, es fogua vit-
ted az foglagot. Ez igeket Szent Pal Ephes:
4. az Chrístusrol magiarazza. 1 Cor: 10.
Ne kesercziuk az Chrístust, mikeppen az puzta-
ba meg kesertek, es megh öletenek az túzes kigio-
krol. Isnak vala az Lelki kő siklabol, ki öket
kőueti vala, az lelki kő sikla penig az CHRI-
STVS vala. EZEN IESVS CHRI-
STVS hozza meg az ő nepet az Babel fogla-
gabol: Mert Iels: 45 azt mongia, hogy ő ta-
masztia fel az Cyrust, ő kezen fogya, es el reitet
kenczet megh nilatkozttat, hogy az ő nepe megh
szabadulion. Ezt az Szent Pal Chrístusra ma-
giaraza Rom: 14.

Masodszor, taplallia kiualtképpen valo gögia
viseleseuel az Hiueket, Kiknek eleitől fogua min-
den vtokat igazgattia, es laboknak niomdokit
igazgattia, es az ő Szent Lelketatta, mert valaki-
nel nincz az CHRISTVS Lelke, azok nem
őuei. Előzeor ezt ezzel byzonitom, mert azt
mongia Szent Peter 1 Pet: 1. hog az Prophe-
tak Chrístus Lelkeuel Prophetáltak. Mert
hogy

68
hogy pedig megh akkor az emberseg nem volt,
azert bukleggh erteneonk az & Isteni természetit,
melyben & r&kt< foguan volt, az & Attiaual egie
temben. Ioan: 1. 17. Masodszor, mert cz<
azok az Isten fiai, az kikben az Christus Lelke
vagon. Rom: 8. De az O testamentom
ban az Patriarchak es az Prophetak Isten fiai vol-
tanak, es azon Christusban valo hirnek általa id-
ve<lt;tenek, mint mi. Act: 15. Azert az
Christus Lelke hord<ra elc<lt; fogua az Szente-
ker, es & volt gond visel<ie az hiueknek Adam-
tol fogua. Harmadszor: az kiualtkeppen va-
lo peldakbannis meg tecczik: Mert az Isten-
nek Fia az az ki Iacobot megh &r<zi es oltalmaz-
za. Gen: 32. Ose: 12. Sapient: 10.
EZ b<lczeleg te veled volt, az teremtetet em-
bert meg tartotta.

EZ &r<zte meg az Iacobot, mikor Esau elc<
furna, Az Iosephet az szabadította megh az r<m-
l<zb<lt;. EZ hozta ki az igaz nepet A Eryp-
rusbol, be ment A Egyptusba es meg szabadito-
tta &ker. Vgian ezen Istennek Fia, ki az Mo-
sest hia, es & neki oltalmaz<ia az Aron Pappal
egietembe. Exod: 3. 14. Sapi: 10. Az
Vi

Vi testamentombanis az fel veor emberi termec-
zetben & volt gond viselő es idűzítő, mert & ki-
űle igazito & idűzítő mas ninczē. Ies: 43. 45. 48.

BYZONIARA ezekből ezis niluan va-
gion, hog az **IESVS CHRISTVS** nem
akkor kezdetet mikor az Mariatol az test szerenc-
sűleteret, ha nem az & Istensege szerent az előtis
volt. Mert soha ez vilag nem volt gondviselő-
nélkül, estaplalonélkül az első teremtetől foguā.

Az **CHRISTVS** pedig az ki az & hatal-
massagual mindeneket taplal, azért nem mostā-
sag kezdetet az Istennek Fia, mint David Ferencz
mongia, ez vilagot oltalmazonélkül, mint egy
Epicurus, meg foztuan. Ha ezt feleli, hogy
az O testamentomban az Attia Isten & maga igaz-
gatta ez vilagot, mostan immar az & Fia, előzőr-
ket őstrozo Istent faragg az & agianak gondolat-
tiabol, eggiket az o vilagnak oltalmazoiat, ma-
sikat az vinak őrizeoiat. Hiszem hogy ezbe az
Poetaknak fabulaiokat kőucti, kik azt mongiak,
hog az Regy Aran űdőt Saturnus birra, de annak
utanna hog az byrodalommal megh elegedet, es
el vnta, az & Fianak Iuppiternek atta, hog & le-
gien ez vtan gondviselőie. Ezenkeppengon-
dolko-

69.
dolksdik David Ferencz, hogy az Atria Isten ő
maga birta ez első Vilagot, mel volt az O testa-
mentomban, de immar minden byrodalmot az ő
Fianak adot, kit maganak emberből szült, es mer-
teknélkül valo aiandekokkal fel epitette. Mi
penig a szr mongiuk, hog az Istennek Fia volt e-
leitől fogua az ő Atriaual oltalma, minden egie-
netlensegnekül. Iohan : 5. Az en Attiam
eleiteol foguan ez oraig czelekedik, enis ő vele.

Valamit az Atria czelekedik, vgian azonokat
az Fiuis hasonlatos keppen czelekedik. De az
Atria eleitől fogua munkalkodot, azért az Fiuis.

MA Sodor az Istent változoua testi, mikor
aszr almadozza, hogy mas Isten igazgattia az Vi
testamentombeli vilagot, hogy nem mint az O
testamentombelit. Az Isten penig soha el nem
változik. Malach : 3. Psal : 102. Heb : 1.

Te azon Isten vagy, es az te elzendőid el nem
fognak. .? .?

TOVABBA Tudom hogy ez igeket,
(Mindeneket raplal az ő hatalmas igeieuel) csak
az valasztottakra szoritia David Ferencz az ő Pai-
tarfaiual egietemben. Mert meg az Vi testa-
mentombannis nem engedi eszr megh, hogy ez

S

egcz

egez vilagot hordozna es tartana, ha nem cziak
az hiueket, esris vg, mig az iteletre el id, mert
az vtan ismet az byrodalmot le teszi.

O IESV CHRISTE HATAL-
MAS ISTEN, byzon az te byrodalmodat
es hatalmassagodat igen megh hatarosza David
Ferencz, es Blandrata, hog cziak anni byrodal-
mot sem akarnak engedni, meni ez scoldi Czia-
saroke. Hi sem hog megh az Szenteken valo
byrodalmodatis le vonnak, es uld sekedbol le ta-
sitananak, ha lehetne: De te oltalmazd megh
az te tisztellegeder, es iduel hamar az iteletre.

Először, **O IESV CHRISTE**, ez
hamis tudomant melliet it oltalmaz David Fe-
rencz, meg hamisította az te szolgad Iesaias, ki-
lenczedik resében, mikor azt mongia: Hatal-
mas Isten, es örökre valosagnak Atia. Ha az
te byrodalmad, nem mindenekre teried ki, es
nem ez egez vilagot őrizned, miczoda hatalmas
Isten volna? Mert miczoda Isten, az ki nem
mindenekkel byr megh az teremtet allatok köz-
zolis? Hat ig az egekel nem byrz, az egez föld
nem tied, az őrdögnek, es az te ellensegidnek né
paranczols? De hiszem, hog az te hatalmassa-
godat.

70
godat megh mutatod, mikor az iteleltre nag' ha-
talomban, es diczsegeben el isz. Masodszor:
Az Szent Pal meg namissittia ezt az te Istensege-
dnek oltalmazoia, Colofs: 1. Mindenek o
altala tartatnak, es o mindeneknek elotte vagio.
1 Cor: 15. Semmi ki nem vetetet, az mi la-
bai ala nem vetetet volna, az atiarol megh val-
va. Hat ti mit czigankottok Fotinus tanitua-
ni, kik azt mongiatok, hogy cziak az kegielem e-
denit taplallia, es ezeknek viseli gongiokat.

Harmadszor: Az Sz: Ianos Apoca: 1. Ime el
isz az koddokban, es meg lattia otet mindensem, a-
zokis az kik otet meg oklöl döstek. En vagiok az
első es vtolso, azt mögia az vr, az ki vagion, es az
ki volt, es az ki el iszuendő, az mindenható. Ha
mindható az IESVS CHRISTVS, byzo-
niara conduifelőie es taplaloia mind ez egez vila-
gnak, lathato es lathatatlan allatoknak. Col: 1.

SEOT ez tudomani, megh az David Fe-
rencz vallasanakis az CHRISTVS felöl el-
lene vagion: Mert ha az Atia tellies Istenseget
neki atta, es valami az attia, telliesseggel az Fi-
uban vagion, hog hog nem volna ez egez vila-
gnak oltalmazoia? Szükség hat megh több Isten-

S ij segetis

segetis gondolni, ki ez világot byria az szentek
kiueol, ha az Christus cziak ezeket byria. Az
Szent Palis miert mongia, hog ő neki meg haiol
minden terd, mennieieke Pokolbelieke, es feol-
dieke, ha cziak az hiuekre vagion gongia? Ta-
lam Daud Ferencz Pokolbannis gondol hiueket,
ha cziak azokat veti az CHRISTVS byro-
dalma ala. De haggiuk el ez niluan valo bo-
londfagor.

AZ PRAEDICATIONAK

MASODIK RESZE.

EZ Ideiglen az első Vilagnak terem-
teseről, es ennek gongia vifelesereol
szola az Sz. Pal Apostol az CHRI-
STVS IESVS által: szol immar az maso-
dik teremtesről is, melyben az embereket az ő bü-
nőkből meg tisztituan az coreok elerbe be vitte.
Ezeket hog niluabban meg ercziük, először asz
lassuk miczoda az bünből valo ki tisztitas.

Masodszor, lehete cziak emberteol az bünnek
boczanattia. Harmadszor, Miert mongia, hog
ő maga által tisztitor megh.

EL-

71.
E L S E O : Az Bűnből való megtisztítás
feoképpen ez négy dolgot foglalnia be : Eleo-
sor , az bűnnék az ő terhetől való megh szabadí-
tást, mellyel az egez emberi nemzet meg nioma-
sztatot vala . Mert az Adamnak esetinek miatta
ez világ ra az bűn be ieot vala , Rom : 5 . es az
bűn ala rekesztet vala ez egez világ minden va-
logatás nélkül . Rom : 11 . Ebből az Istennek
Fia minket az emberi testet fel veuen, megh sa-
baditor , es az bűnnel egyetemben az bűnnék sol-
giasis el vőtte . Másodszor : Az ördögnek rab-
ságarol való megh szabaditást, kinek minden ereiet
el rontotta , Luc : 12 . az halálból való meg
mentést, es az örökre való karhozatból szabadu-
last . Mert noha az testi halálnak aláia vetet-
tönk , de ez vt es Kapu az Szenteknek az örök
életre való menésnek . Harmadszor , az miter-
mesztetőknek megh vytasat, es fel építet .
Mert az ő Szent Lelket aggia minekeonk , kiuel
byzoniosokka tessen hog Isten Fiai vagionk , Rō :
8 . vi életet , Istent felelmet , hyter , szeretetet,
es minden iosagos czielekedeteket indit mi ben-
nönk . Negyedszer : Az örök életnek aiande-
kozását, mellic mi nekönk megh ad, minekutan-
S iiij na ez

na ez nyugodalomra hyu. Iohan. 5. Mikep-
pen az Attia fel tamasztia az meg holtakat, es
megh eleueniti, ezenkeppen az Fiu, az kiker a-
kar megh eleuenit. Ioan: 10. En örök ele-
tet adok nekiek. Ioan: 6. **EZ** az en atiam-
nak akarattia hogy minden valaki lartia az Fiar,
es hiszen ő benne, örök elere legien, es en fel ta-
masztom őtet az vtolso napon.

M A S O D. Lehetneke ezek embertől? Czák
puzta embertől, auag Istenes embertől semikeppē
byzoniara nem lehetnek. Ies: 43. En vagiok, en
vagiok egiedől az ki el törleom az te bűneidet, es
az ki az te alnoksagodrol en magamert meg nem
emlekezē Marc: 2. Kiczoda boczathatta meg
az bűnt, ha nem cziak az Isten? Ies: 25.

Az **IE HOVAH** Isten, az Seregeknek
Istene el nieli az halalt gőzedelemmel, es el törli
az siraft minden orczarol. **AZ IESVS**
CHRISTVS penig ezeket czelekedi, mert
bűnt boczar, Matth: 9. meg igazit, Ies: 53.
az halalbol, es az ördögtől megh szabadit. Ioā: 8.

Ha az Fiu titeket megh szabadit, byzoniara
szabadosok lesztek. Ies: 25. Az mi Isteneonk
az kit varonk el törli es el nieli az halalt. Heb: 2.

El ron-

El rontotta azt, az kinel az halálnak byrodalma
volt, az az, az örögdör. Ican: 16. Byzza-
tok mert en megh giőstem ez vilagor. Anna-
kokaiert az Istennek Fia, byzoni es természet be-
rent valo Istenis, nem cziak az Daud maguabol
valo ember. Mert noha igaz emberseget veor
fel, hog meg halhasson, es vert onthasson, mind
az által örökke valo Iehouanakis keller lenni.

HAT AZ KEOZBE IARONAK KET TERMESZETEONEK KEL- LETTE LENNI?

ISTENNEK es embernek keller
lenni, az mi iduőzicönknek, es közbe
iaronknak, annakokaiert nem cziak
az CHRISTVS IESVST illetik bo-
szulaggal, ha nem az mi iduőzegönkeris meg cző-
kitriak, kik auag igaz emberseget, auag igaz Is-
tenseget megtagaggiak. Igaz embernek keller
lenni, negy okaiert.

ELSŐ: Hog az Istennek Adammal teot
Frigie, es igassaga be telliessegiék. Mert az Is-
ten aist mondotta vala Adamnak: Ha nem esel
az meg

az meg tiltot fanak gimolczéből el, ha ezel halál
nak halálaua halz megh. Az Adam meg seguen
Isten paranczolatit, az Isten igazsága keuannia
vala, hog meg hallion az bünert. De az CHRI-
STVS IESVS az Adam semeliet es neuet
veszi fel, hog ő erette. es ő kepeben meg halli-
on, es ig az igazságnak eleget tegien. Miert
hog penig az Isteni természet meg nem halhat va-
la, emberre leszen, hog vert onthasson, meg hal-
hasson, es az Isten igazságot be tölthesse. Rom: 8.

AZ Isten az ő saját fiat el boczara az bűnös
testnek hasonlatosságában, es az ő aldozatiaual el
karhoztata az bűnt, hog az törüennek igazsága be-
tellesednek. Rom: 5. Eg ember által őve be
az halál, azonkeppen az igazság eg által berezre-
tek meg. 2 Cor: 5. Az CHRISTVS T
erokka teue, hog mi igazak lennenk ő benne.

Masodszor: Nem eleg vala cziak meg halni,
es az halálban maradni, ha nem az Adamtól oll
csfeg, es igazság keuantatik vala, mellet meg al-
hasson az Istennek iteleti elét. Ő kepeben an-
nakokaiert az Isten fia fel veszi az emberi testet, es
be tölti az törüent, teokelleres csfeggel, mellet
Adamnak es az ő maradékinak tulajdonit. Matt:
3. Rom: 5. 2 Cor: 5. Har-

73
Harmadszor: Hóǵ ǵ hozzáia bizuast meriǵnk
folianni, mert az mi természetǵnket veszi fel, es
mi attiankfiaua leszen. Hebr: 2. Nem ǵe-
genl minket Attiafiainak hini.

Negiedszer: Hóǵ minekutanna mindenekben
megh Kesertetnek tudna mi raitonk kǵniǵrolni.
Hebr: 2. 4. Ninczen mi nekǵnk ol Papi feiedel-
mǵnk, ki nem tudna raitonk kǵniǵrolni, ha nem
o ly vagion ki mindenekben meg kesertetet, hóǵ
azokon, az kik kesertetnek kǵniǵrolne.

De ezen kǵzbe iaro IESVS CHRIS-
T V S N A K Istennekis kellett lenni, negǵ oka-
iert feokeppen. .? .?

ELSEO: Hóǵ gǵzǵdelmet vehetne az ha-
lalon, es az ǵrdǵgǵn, mel halalt az fel vǵt emberi
termeszetben el ǵenueder. Mert noha az em-
bersege az ver ontas, es az halal, de ezeken valo
gǵzedelem az Istensege. Annakokaier az Iras
IEHO V A N A K hia, az az, természet ǵe-
rent valo Istennek, ezeknek meg gyǵzeoiert. Ies:
25. Az IEHO V A H Isten az halalt el nieli
nagǵ gǵzedelemmel. Apoc: 21. A Z IE-
HO V A H Isten tǵrli el az siralmar, es az ha-
lalt. 1 Cor: 15. Hóǵ penig az iras az vernek
T es ha-

és halálnak tulajdonítia az halálnak és bűnnek el-
törleset, nem az Istenfeget rekeszi ki ha nem az
mediomot, az az, azt aggia eleonkbe, mi által
gíszte meg az Istenfegh az halalt.

M A S O D. Hog az mineműiokat Istenfe-
genek creieuel az rest által talalt, mi nekünk ad-
hassa: az mi bűneinket meg boczathassa, igazakka
tehessen, es az meg romlot természetet fel epi-
thesse: Ezek penig cziak természet berent valo
Istentől lehetnek. Ies: 43. Ies: 45. Enkiu-
lem ninczen több iduűzitő. Osee 1. En I E-
H O V A H meg szabaditom őket az ő I E H O-
V A H Istenekben. Ies: 54. Ime az te meg
valtod, az te fcried az Seregeknek I E H O V a h
Istene. Ies: 40. Ebr: 1. Col: 1.

H A R M A D: Hog mi nekünk Szent Lel-
ket adhasson, es az mi biueinknek által latoia le-
gien, meg halgathasson, es meg adhassa az mit
kerünk: meliek az örökke valo Istenhez illenek.
Ioel 2. Act: 2. Zach: 12. 1 Reg: 17. Psal: 2.
Act: 1. .2. .2.

N E G I E D: Hogy az őreok életbe be vi-
hasson, holot az Istenkepet reokelletesen minden
maculanelkül fel epicze. Ioan: 10. En adok
nekik örök életet. Miert

74
Miert mōngia Szent Pal, hog' ō mágā által ti-
bit megh bűneinkből?

F E L E L E T.

K E T Okaiert: Először, hog' az IESVS
CHRISTVSNAK igaz Istenfeget
megh mutassa, hogy az Isteni természetre nezue,
nem keolczeon vőrt hatalommal iduőzit, ha nem
faiat es rulaidon ereieuel. Iohan: 5. Valaki-
ket az Fiu akar meg eleuenit, hasonlatoskeppen
mint az Atia. Masodszor, nez az O Testa-
mentombeli aldozatokra, mellick nem vehetik
vala el az bűnt: de az CHRISTVS aldo-
zuan az eo rulaidon testeuel meg tisztitor, hogy
tőb aldozator ne legyen szükség keresnők. Heb: 5.

A Z PRAEDICATIONA K

HARMADIK R E S Z E.

T O L s o r szollionk immar az CHRI-
S T V S N A K az diczőségnek iobiā
valo űlcsferől rövideden.

Az CHRISTVSNAK az Diczeose-
gnek iobian valo űlcsfereol nem kel mi nekeonk

T ij emberi

emberi mod szerent gondolkodnonk, mint ha az
Attianak iobian testi mod szerent allana. A Z
Isten Lelki allar, Iohan: 4. annakokaiert & ne-
kie sem iob keze, sem bal keze ninczen. T O-
uabba, Az Attia az Fiuban vagion, es az Fiu
az & Attiaban, hog hog ülhet hat az & iobian, ha
testi mod szerent gondolkodol eröl? Az Isten-
segnek telliessege az Christusban lakozik, Col: 1.
mikeppen ülhet hat emberi mod szerent az dicz-
segnek iobian? Nem egiebet ert azert az & üle-
sen, ha nem egienlő hatalmat, byrodalmat, cze-
lekedetit, es tiszteletit az & attiaual. Ha penig
ast kerded, mellik természeti szerent illik cz az
Christusra, ezt felelem rea, hog az CHRIS-
TVS IESVS Isteni természetű szerent örö-
kreol foguan az Atia iobian ult, mert & vele e-
gienlő byrodalomban, es hatalomban vralkodot.
Ezt byzonitia az Szent Pal Phil: 2. mikor ast
iria, hogy az Istennek Formaiaban egienlő volt
az Istenhez, nem ragadomani szerent. De az
Istennek iobian ül, az menieben az emberi ter-
mezetbennis fel magasztaltator az vele eggiesolt
Isteni természetert. It azert az Szent Palnak
mondasaban az CHRISTVS IESVS
ertetik.

ertetik, ki inniar az megh testeseoles vran egy
semelyben Isten es ember. Mert az ember-
segis erre ez meltosagra emeltetet fel, hog Isten-
nek iobian ullieon az magassagokban. De ez
Kulombseget eszedben tarczad: Az emberseg-
nek byzonios udoben adatarot az hatalom, es by-
rodalom: Az Isteni természetre nezue oreok-
tol foguan byria, mert azt veotte az orekke valo
sziletetnek altala, melyrol ennekutanna szollionk.

Az Credo az embersegnek fel magasztaltasa-
rol szol, mely az o orekke valo Istenseget el nem
rontia. .? .? .?

E Zekbol megh erthetettek mind az mi tudo-
manionknak igaz voltat, mind az Daudid Fe-
rencz Vallasanak hamissagat: Annakokayert
az igaz tudomannak vallasaban kel meg-
maradnotok, hogy az oreok eletet el-
vehesetek az Christus Iesus
altal. Amen.

EO TEODIK PRAE- DICATIO.

HOG AZ IESVS CHRISTVS
AZ ATTIANAK EOREOKTEOL FO-
GVAN VALO FIA. LEGIEN.

5. **A**NNIEualnagiub az Angialoknal, menicuel
meltosagosb neuet öröksegekpen bir: Mert
mellik Angialanak monta ezt valaha, En fiam
vag te, en ma bútelek tegedet. Es ismer: En
é nekie Attia leszek, es é ennekem Fiam leszen.
Es ismer mikor be hozza az é elseo biletet ez vi-
lagnak kereksegebe, azt mongia: Imaggiak éter
az Istennek minden Angiali.

ELSEO RESZE.

KET DOLoggal byzonitia az
Szent Pal Apostol, hogy az
CHRISTVS IESVS,
vg mint termeszet szerent valo
Isten, az Angialoknal nagiub
es meltosagosb legien. Elseouel, mert az Is-
tennek

46
rennek saiat es tulaidon fia, Kőőmben hogy nem
mint az Angialok, masoddal, mert az Angialo-
ktol imadtatik.

Mies annakokaiert az vrnak Szent Lelke velőnk
leuē ez rend szerent, ket dologrol Golonk ez mo-
stani Predicationkban, tudni illik, az I E S V S
CHRISTVS NAK őrókke valo fiufaga-
rol, es imadasarol. E G Mi das, ki neuet el-
titkolta, az ő leueleben, melliet az Hispanica in-
quisicio eleiben irr, kit magiarra forditor, min-
ket Kakukoknak neuez, kik az őreokke valo Fiar
toituk, az irasnak ellene: mint ő hamissan Ka-
romlast szol. De hogy az eo alhatatlanfaga ki-
tessek, es hog megh mutatassék, hog nem religio
ha nem kazdag bania, es arani legien az ő lelke,
eshog hamissan neuez minketis kakukoknak az ő
Szentseges Attiasaga halgassa megh: mert nem
mi talaltuk az Istennek őrókke valo Fiar, mint ő
lelki esmereti ellen mongia, ha nem az Istennek
irasaban talaltuk.

ELSEO BYZONSAG.

E L S Ő Byzonfagonk legien ez mi nekeonk,
mert az Istennek Fia az Angialoktol az Fiu-
fagban

sagban meg valasztatik. Byzoniara azokis ne-
ueszretnek Isten fiainak Psal: 89. Iob, 35. de
Kileomben, hogy nem mint az Iesus Christus.
Mert ezek eloszor Fiaknak neueszretnek az terem-
telre nezue, masodszor, az Christus Iesusban valo
valasztasra, harmadszor az tiszte nezue, melyre
az Istenreol rendeltettenek. **A Z I E S V S**
C H R I S T V S pedig neueszretik Fiunak az ter-
mezzetre nezue, mert az Atiának tulajdon es ter-
mezzet szarent valo Fia. Ennek eleotte David
Ferencz nem engedi vala meg, hogy termeszet
szarent valo Fiunak mondassék, mostan pedig az
Georgius Maior irasa ellen valo responsioban
meg engedi, melybol tudomanioknak alhatatlan-
saga meg tecczik. Ha penigh termeszet szarent
valo Fia, byzoniara azon termeszetnek kel len-
ni az ő szülő atiaual. Az emberseg nem eg ter-
mezzet, mert mas az Isteni termeszet, s - mas az
emberi, hat Isteni termeszeti szarent születet az ő
Atiatol, hog termeszet szarent valo Fia lehessék.
Mert mikeppen Abel azért Fia Adamnak, mert
az co természetibeol vagion, azonkeppen az
C H R I S T V S azért természet szarent valo Fiu,
mert az ő Atiaual egy Isteni természetibeol vagion.
S E R V E.

77.
SERVETVS azt mondotta, hogy az em-
berseg az Istennek allattiból születet, es az I-
steneknek nemimico része. Ez tudomant noha
nyelueuel netalam Daud Ferencz nem iauallia
de voltakeppen azon verembe esik be. Mert az
emberseget mongia azon természetének lenni az
Attiaual Perrus Melius ellen irt keonyueben, es
termeszet szerint valo Fiunak Georgius Maior
ellen irt könyueben. Ha az emberseg azon ter-
meszetű, hat az emberseg Istenne val, es ekkep-
pen örökre valo leszen. Mert az Istenseg val-
tozhatatlan es örökre valo, tchat így az CHRI-
STVS embersegeis változhatatlan es örökre
valo leszen. Ha touabba azon természetű az
Attiaual, byzoniara nem lehet Daud Fia, min-
denben mi hozzánk az büntől ki valua hasonlatos.
Azt kerdem azért Daud Ferenczteol, Az mell
emberseg születet Mariatol Szent Lelek által,
az Attianak természetiből születetette? Ha azt
feleli, hogy az Attianak természetiből születet,
hog leszen az Daud maguából valo? Ha azt
mongia pedig hog nem az Attianak természetiből
valo, miért mongia tchat természet szerint valo
Fiunak, es az Attiaual egy természetének lenni.

V

Ha to-

Ha továbbá azt feleli, hogy az test szerint Da-
uid Fia, de az Szent Lelektől való születést, és
az aiandekokert Istennek fia, azt kerdem tőle, ha
az Szent Lelekteol természet szerint való ember
fogantatott? Ha természet szerint való em-
ber, bizonyára tehát az embersegh szerint nem
lehet az Atiaual egy természetű Isten. Ha az
aiandekokert Fiu, és az Istenlegnek benne lako-
zásaert, tehát az Isten Fia az Atiának Istensege-
lésen, mert az emberseg Dauidnak Fia, az mely
Szent Lelekteol fogantatott. Summa ez: Mi-
keppen az IESVS CHRISTVS Dauid
Fianak és ember Fianak nevezetik, és természet
szerint való embernek, mert az igeretek szerint
Dauid maguabol születik azonkeppen azért Istē-
nek természet szerint való Fia, mert Istensege
szerint az Atiatól születet. Mert ha tiszt szerint
való Fiu, auag aiandekok szerint való, az An-
gialoktól nem különböz és így az Szent Pálnak
erősege meg nem maradhatna, sem meg nem
alhatna. .? .? .?

Mies mongiuk az emberseg szerintis az Chri-
stus Iesust Istennek Fianak, mert az örökre való
Fiu, és az föl vőti emberi természet immar egh
közbe

78.
közbe iaro, az természeteknek tulajdonfagi meg-
maraduan

Ezt érőlti az Angial, Luce, 2. mikor azt
mongia : Annakokaiert azis, az ki te töled sü-
lettetik, az Nagfagos Istennek Fianak hiuatta-
tik . Mert ielenti az Angial, hog ez tellies se-
me'y, ki Isten-es ember hiuattassék Fianak, noha
annak előtteis az Isteni természet szerent Istennek
Fia volt . Az Szent Ianosis ezenről szol első re-
zeben : Az ige Isten, ki által mindenek terem-
tettenek, teste lőn, lakozek mi közöttőnk, es la-
ttuk az ő diczőseget, mint Attiatol eggietlen ég
szőlőnek diczőseget . Az Szent Palis Rom : 8.
Az Isten, vő mond, az ő saját es tulajdon fiat el-
boezata, az bűnös testnek hasonlatosságában . Es
vizontag 2 Tim : 3 . Az Isten meg ielenek az
testben, Predicalratek az Poganoknak, es fel c-
meltetek diczőségben .

NO Ha annakokaiert hamissán karhoztatnak
minket, hogy ket Fiat tanitonk, es vallonk, mind
az által iob mi nekőnk az iras mellet meg marad-
nonk, hogy nem mint embereknek gondolattio-
kat köuetnőnk . Byzonlara mies nem vagionk
oly bolondok es elztelenek, hogy meg nem latnok

V ij mire vőna az

na az okosság, de iob mi nekünk az Vrnak vran
iarnonk, hogy nem mint az okosságot kőuennünk.
Az Törökök Alcoranomia nem hiszi hogy az Is-
tennek Fia lehessen, azért meg verette az mi id-
uőzítő es közbe iaro Iesus Christusonkat. Az
hazug Seruetus Poronty, nem hiszik hog az Istē-
nek örökke valo Fia legyen, annakokaierc megh-
tagattak az mi iduőzítő Christusonkat igaz es ter-
meszet szerent valo örök Istennek lenni. Az em-
berseget Istenne czinaltak, az Atianak benne la-
kozo aiandekit, es az Szent Lelket az Attianak
Istensegeuelegietembe Fiua törttek, az CHRI-
STVS meg testelőt attianak czinaltak, es
megh mondhatatlan szurauarokat gondoltanak,
melliekből soha ki nem feselnek. Mi azért kő-
uesük az egienes vtat, es meg foituan az okossa-
got, az Istennek igeiet tökelletesen es alhatatoson
kőuesük

MASODIK BYZONSAG.

MA Sodszor az Szent Pal byronitia, hogy az
IESVS CHRISTVS az Attianak
termeszet szerent valo Fia legyen, születet min-
den űdőknek eleotte az masodik Soltarbol: En
fiam

Angolosa Filg m. 7. 79
fiam vagy te, ma születek en tegedet. Hogy
penig az Szent David nem cziak az testről, ha né
az örökke valo Fiurot szollion előőr byzonitiuk
az Szent Pal tanaczaua, mely ez, hog meg by-
zonicza az CHRISTVS T nagjubnak lenni
az Angialoknal. Nagjubnak lenni ezzel erő-
siti, mert külömben Fia az Istennek, hogy nem
mint az Angialok. Mert azok tiszt szerent, va-
laztas szerent, es aiandek szerent valo Fiak, az
CHRISTVS penigh természet szerent valo
Fiu. David Ferencz az emberseget mongia Is-
ten Fianak lenni az aiandekokert, meg szentele-
sert, es az tisztet, de így az Pal Apostolnak erő-
sege meg nem alhatna. Mert ha az Angialo-
kis azon okokert Istennek Fiai, mellickert az em-
ber Christus, miczoda külömbsege legyen az Chri-
stus es angialok fiúsaga között? Ha ezt veri, hog
azoknak mertek szerent adattak az aiandekok, es
nem valasztattak az valtsagnak tisztire, tehát így
az Christusnak fiúsaga külömböz az Angialoketol
cziak az aiandekoknak es tisztnek külömbsege sze-
rent. .? .?

EZ penig hamis, mert az külömbseget mu-
tattia az iras az születésnek külömbsegeben, miért

V iiij hog az

hog az Angyalok teremtetet fiak, az Christus születet Fiu. Ennekokaiert soha az iras azokat nem mongia Vnigenitusoknak, az az, Istennek eggietlen egy születinek, sem penig saiat Fiainak, sem Istentől isteknek es születetteknek, ha nem teremtet allatoknak, es az tisztet valo Fiaknak.

A Z Emberi természetis az Christusban nem születet az Attiatol, ha nem teremtetet az Dauid maguabol, es Mariatol születetet. Soha niluan valo irassal meg nem byzonitia, hogy az emberseget az Isten szulte volna, ha nem eszt meg talliuk hogy teremtetete, Ies: 45. Rom: 8. es hogy Szent Lelek által fogantator az szűznek meheben. Matth: 1. Luc: 1.

Ha annakokaiert az CHRISTVSBAN cziak emberi természet volna, teremtetet Fiu volna mint az Angyalok, nem az Attiatol születet. De azért nevezetetik Vnigenitusnak, Istentől születetnek, mert az Attiatol születetet öröktől foguan, nem vgy mint az Angyalok: kik teremtet allatok, es kegielemből az Fiusagnak meltoisagara fel vetetrennek. Az embersegetis mongiuk Istennek saiat es tulaydon Fianak, mert az örökke valo Istennek Fiaual eggiesült, es így im-
mar az

80.
mar az két természet egy Fiu, egy CHRISTUS,
egy közben iaronk es iduozitónk : nem két Fiu,
sem két CHRISTVS, mint az mostani ha-
zug tanitok Seruetussal kialtiak. Másodszor,
az Szent Daudnak Soltarabolis meg tecczik, hog
nem cziak az embersegreol valo születest erti :
mert ezt Barnak Sidoul, az az, természet szerent
valo Fiunak neuczi, es oly Fiunak, kiben az mi
hytónket es remenségónket kel helyhesztetnónk.
Nem szabad penig cziak emberben byznónk, mert
mikeppen az Isten egy, azonkeppen az hitnekis
eginek kel lenni: Ephes: 4. Kettő lenne pe-
nig az hit, ha az CHRISTVS IESVS
cziak üdő szerent valo Fiu es Isten volna. Ez
igaz magiarazator el nem rontiak ez mondasok:
Keried en tőlem es te neked adom az földnek ha-
tarit, hogy öröksegtől byriad az Poganokat.
Mert az Soltar, mint meg tecczik, szol neha tisz-
tiról az Christusnak, neha Fiusagarol, neha Iste-
ni természetiről : az ő tiszti penigh, melliet el ve-
gezet az emberitester fel veuen, az ő örökke va-
lo Fiusagat es Istenseget el nem rontia.

De ez magiarazaton meg nem niukszik Danid
Ferencz, ha nem ez igeket vonsa az CHRI-
STV-

STVSNAK halálból való fel támasztására,
mint ha akkor születne volna az Attia Őtet, mikor
fel támasztotta. De ha ez magiarazat igaz le-
ben, először tehát ő maga Fia is lenne az **CHRI-**
STVS, mert ő maga erejevel támasztotta fel
az testet: miképpen ő maga mongia: Roncza-
tok el ez templomot, es harmad nap után fel e-
pittem. Es Ioan: 10. Hatalmam vagion az
en életemet fel vennem. Másodszor ez magia-
razat berent, az fel támasztásnak előtte nem volt,
az **CHRISTVS IESVS** Istennek Fia,
mert ha akkor születet, mikor fel támasztatotte-
hat az előt nem volt Istennek Fia, es így nem az
Istennek Fia holt volna meg mi erettünk.

Harmadszor: Azon egy embersegh kecczer
születet volna, tudni illik az halál előtt, es az fel
támasztásban, mely niuan való hamisság. Azt
kerdem azért David Ferencztől, mi zoda napot
ért az Isten, mikor azt mongia: Ma születlek.

Ha az fel támasztásnak napját erti, hat az előt
nem szület, ha pedig erti az emberseghnek formal-
tatását, byzonicza még niuan való irással, hogy
az embersegh az Attiától születet, es természet
berent való Fia legyen az Attianak.

HAT

84.
HAT AZ SZENT PAL Acto-
rum 13. miért hozza elő ez bizonyoság, mikor
az CHRISTVS IESVSNAK fel tama-
dasról Predical?

*Cur aplur' locu
di resurrexio
intus talis*

FELELET.

EZ Bizonyossággal három helyen claz Pal Apo-
stol, tudni illik Act: 13. Hebr: 1. 7.
de meg kel latni az ő tanaczar, hogy idegen ma-
giarazatot ne gondoljonk. Miért hogy penig
irással kel magiarazni, az Romaba irt leuelenek
első részebeol sepen ki tecczik, miért hozza elő
Act: 13. az Szent David mondasar. Mert no-
ha az CHRISTVS az Istennek Fia volt ő-
rökös foguan, mind az által az ő Fiúsaga es Iste-
ni hatalma az Fel tamadasbol, es Szent Leleknek
aiandekanak osztogatásabol az emberek között nil-
uabban ki mutatek. Azt akaria azért ielenteni
az Apostol, hogy az CHRISTVS IESVS
niluan megh mutator es ielenteret igaz Istennek
es Isten Fianak lenni, mert fel tamador az halál-
bol, nem vgy mint Lazar, auag az több halottak,
ha nem saiat ereieuel. Mert noha az Ariana-
kis tulajdonitak az Christusnak fel tamasztasa az
X czeleke-

*Enos
Amo pign n. Naly
Fily pit, affamia
in summo ni, p. p.
Sicubi - X nro
oxy - Xitonic*

ezekedeknek egyenlő voltaier, mind az által az
ő ereiuelis mondatik fel tamadni.

Az Sydoknak itt leuelenek hetedik részében
ez mondással az CHRISTVS Papságat e-
rősíti, mert senki mi nekünk Papi Fejedelmünk,
idűzítőnk, es meg valtonk nem lehet vala, ha
nem-cziak az Isten Fia. Erre nez az CHRIS-
TVSIS Szent Iánosnak tizedik részében, mi-
koron az ő Istenfeget es Fiuságat oltalmazza.

Holott nem azt akaria byzonítani, hogy ő tiszt-
szerent, auagy kegielem szerent Fia az Atianak,
ha nem ezt mutatja meg, hogy az ő ez vilagra
valo boczatarfa niluan valo iele az ő Fiuságának,
mert ez Vilagnak meg szabaditoia senki nem le-
hetet, ha nem cziak az Istennek fia. Mikeppē
Salomon Daud Fia, nem azért hog IZRaelnek
Kyrallia, ha nem azért, mert Daudtol születet,
de azért az ő Kiralyfaga niluan valo byzonsaga-
ennek, hog Daud Fia, mert idegen nemzetseg-
ből nem szabad vala Kiralt emelni. Ezenkep-
pen az CHRISTVS Istennek Fia, mert az
Atiatol születet minden űdőknek előtte, de hogy
ő legien az Fiu ezzel byzonitator megh, mert ez
tiszte valasztator, hogy ez Vilagnak Szabaditoia
es Valtoia legien.

Summaia

Summaia annakokaiert az **CHRISTVS**
disputatioianak Ioan: 10. ez: En nem tiszte-
serent valo Isten, auagy Fiu vagiok, mint ez
vilagi Feiedelmek, kiker az iras az tiszteret Istene-
knek es Fiaknak neuez. Ezt ebből esmerheti-
tek megh, mert en rendeltettem es Küldettem,
hogy szabadito legiek, Az emberi nemzernek
penig meg szabaditoia senki nem lehet, ha nem
IEHOVAH Isten, igaz es természet szerent
valo Isten Fia, es az Istennek kepe, ki által latha-
tatlan es lathato allatok teremtettenek. Osee 1.
Iesa: 35. 40. 45. 48. 54. Hebr: 1. Coll: 1.
Ioan: 1. Az meg benteles azért (hogy rövi-
deden ez dolgot el vegezzük) es el boczatas az
CHRISTVS IESVS nem tesz Isten
Fiaua, auagy természet szerent valo Istenne, ha
nem, meg byzonittiak es erőfittik, mert minden-
kor Fiu volt, de ez Vilagnak meg ielentetet, mi-
kor az testet fel veuen az Valtsagnak tisztit el ve-
gezte. De erről ez vtan, ha Isten engedi, ma-
szor bőuebben szolonk, mostan menniönk az több-
birc. Az mely byzonsagot az vtan elő hoz Pal
Apostol: En ő nekie attia leszek, es ő ennekem
Fiam lezen, az Samuel masodik könyucnek he-

tedik részebeol vőtte. Ezti mongia az Szent
Pal az CHRISTVS születeséről, es az Fiu-
sagnak nyíluan való ki jelentéséről az emberek kö-
zét. Nem azért akaria, hogy annak előtte is nem
volt volna az Isten & Atria, ha nem, hogy nyí-
uabban ki mutattia, hogy & Atria, es & nekie fia,
mikor az fel vőtt emberi természetben az valt-
sagra el is. Bőte szert noha lattatnak az Salo-
monról ezek mondatni, de ha jól meg tekinted az
igeket, nem mindenek illenek Salomonra, ha né-
az Istennek Fiara az CHRISTVS IESV-
SRA. .?.. .?..

HARMADIK BYZONSAG.
AZ Feleol első samlaltatót byzonsagokhoz
megh egy nehaniat szerkeztetek az hívekert,
hogy ezek meg lassak, minemő megh tapasztal-
ható vakfagban legienek az mostani eretnek tani-
tok; kik az CHRISTVSNAK éreokke
való Fiusagat, es azzal egyetemben igaz Istenfe-
get tagaggiak. Legien azért harmadik byzon-
sagonk az Micchæas Prophetának ötödik része:
Es te Bethlehem, te belőled is ki az herczegh, es
ennek ki isüese örök időkről foguan való.

Elő-

83
Elsősr, Attiamfia, ezt ved ezedbe mit ert
az Propheta az ki iſuefen: Byzoniara az Bethle-
hemből valo ki iſuefe nem egieb, ha nem az Be-
thlehemben valo ſzületefe, mint Szent Matthe
magiarazza maſodik rezeken. Tehat az őreok
időkteol foguan valo ki iſuefennis nem egiebet
ert, ha nem ſzületett, mel őrők időkteol foguan
vacion. Maſodszor azd laſd megh, hoghog fer
őzue az Bethlehemből valo ki iſues, az őreokke
valo ki iſueffel? Byzoniara cziak az emberfe-
gre nezue őſzue nem fer, mert az nem iſt ki őrők
időktől foguan, annakokaiert az ket természetre
nezuen ezek mondatnak, mert az emberi terme-
zet ſzerent Bethlehemből vacion az ő ki iſuefe, de
az Iſteni természet ſzerent Attiatol őrők időkteol
foguan. Ez igeket Dauíd Ferencz, az ő tarſai
ual egieremben nem engedi, hogy az őrőkke va-
lo ſzületefreol magiarazzuk. Annakokaiert ő
közölők, (mint amaz eſze veſet Baſilius Iſtuan,
kinek bolondsagar meg az gyermekekis cziufolli-
ak) nemelliek viſzik az Iſten decretomara, hogy
az Chriſtusnak ſzületefe volt az Atianak el vege-
zet akarattiaban, noha voltakeppen nem volt.
De byzonicza megh iraffal Baſilius, hog az Iſten-

nek Præscientiaia auagy decretoma valahol eg-
ressusnak, ki iduesnek neuesselek. Mert az el-
titkolt dologgal az egressus ellenkezik, es miczo-
da nagy dolgot Predicalna az CHRISTVS
seleol, ha azt mondana, hogy volt az Istennek
vegezeseben? Byzoniara mies voltronk decre-
tom berent, es el valastattonk ez vilagnak fon-
domontomanak fel verese elot, mint Szent Pal-
tanit, Ephes: 1. Mutassa meg ezris, hol va-
gion az irasban, hogy Præscientia, auag Præde-
stinatio, az az, örökreol foguan valo decretum
berent valo ki iduest ert az Michæas, mert addigh
nem melto, hog neki higgienek. Ha az örök-
töl foguan valo ki idues Predestinatioban löt nem
voltakeppen, hat az Bethlehemből valo ki idue-
scis nem löt allattia berent. Nemelliek magia-
razzak, mint David Ferencz es Blandrata, az ige-
reteknek giakorta valo megh vytasarol, tudni il-
lik, hog az Isten az ő Fia felöl teremtestöl fogua
giakorta igereteket tüt.

De byzonicza megh, ha igen bölcznek iteli ő
magat, hog valaha az ki iduesen az iras ertene,
az igereteknek megh vytasar.

Ezris byzonicza megh, hog az Messias felöl
valo

84.
valo igeretek örök időkreol foguan valok, mert
az mi Bibliánkban vg oluassuk mi, hog az Adam
esetinek vtanna lör az igeret, nem örök idők előt:
ha nem ha az ő vi Bibliaiaban külbmben oluassa.
Ezeket hiszük, hogy niluan valo irással meg nem
byzonithattia, mind az által lassuk megh minemő
okoskodásokkal akaria az mi igaz magiarazaton-
kat el rontania. Első okoskodása ez: Az Pro-
phetaknak, vg mond, tisztek ez, hogy icouendő
dologrol irianak: Azert nem szólhat az Miche-
as az örökke való születesről, ha nem az iduendő-
ről. Cziudalkozonk byzoniaraira ita, hogy Da-
uid Ferencz ki az irashanes annak magiarazattia-
ban felette igen bemefnek alittia magat, hogy il-
lien gyermekie es czufsagra melto dologgal tama-
ztia az ő magiarazattiat. Soha nem szólta az
Prophetak el mult dologrol? Mikor az Moises
azt mongia, kezdetben teremte az Isten az eget,
es földet, iduendőreol szól, auag el multrol?
Iduendő dologrol szól az Iesaias, mikor azt mon-
gia: Nem hallottatok, hogy az I E H O V a h
Isten, ki ez vilagnak hatarit teremtetie, el nem
farad, es az ő beolczesegenek senki vegere nem
meher? Iduendő dologrol szól Ies: 43. En-
vagiok.

vagiok az öröktől foguan valo Isten. **E Zék**
ielen valo es el mult dolgok nem következédök,
tehat az Prophetak nem cziak iöuendö dologrol
szolnak, ha nem giakorta el mult, es örökke va-
lorolis. Az Michæas Propheta annakokaiert
az menieben az **CHRISTVS** emberseget,
es Bethlehembben valo születeset iria, iöuendö do-
logrol szol, de az menieben az örökke valo ter-
mezetet aggia elnkbe, nem iöuendöröl.

Masod okoskodás: Az Michæas, végmond,
azt mongia, hog az **CHRISTVS** ki iöuese
örök napoktol foguan valok. Az napok penig
nem öröktől foguan valok, azért erti az igerete-
knek giakorta valo megh vytasat az teremtes v-
tan. **E Zis** hasonlatos cziúfsagh az elsőheoz,
mert az iras giakorta napot es üdöt tulajdonit az
örökke valo Istennek emberri mod szerent. **Pla:**
102 azt mongia az Szent Daud az örökke valo
Istenről: Te vgian azon változhatatlan Isten
vagy, es az te elstendőd el nem fogynak. **A Z**
elstendőknek kezdeti vagion, annakokaiert, az
Daud Ferencz Cauillonia es magiarazattia se-
rent az Istennekis kezdeti vagion. Több byzon-
sagokatis hóshatnek elő, de ez fele bolondságo-
knak

knak megh hamisításában mi szükség az űdeot el
mulatni?

Harmad Okoskodása ez: Mert az hiueket az
Propheta Christus Attiafiainak neuezi: azért
csak az éberlegnek sületeserdi sol. FEL ELET.

Megmagiarazza az Szent Pal Sydoknak irt le-
uelenek második részében, miképpen legidők mi
az Christus Iesusnak attiafiai: Mert az Istennek
örökre való Fia, ki által ez latható világ ter-
tetet, részesült az testtel és verrel, fel vőuen nem
az angiali természetet, ha nem az Abraham ma-
guat, ezért nem szegenly minket attiafiainak hini
ezt monduan: Psal: 22. Megh Prædicallom
az te neuedet az en attiamfiainak. Noha azért
mi erettünk az Isten fia, anniera meg alazta ő ma-
gat, hogy mi nekünk attiankfia akart lenni, mind
az által az ő örökre való Istenfeget el nem vesz-
tette. .? .? .?

EZENKEPPEN az Atya Christus Istennek
mongia az Michæas, az embersegre nezüe, mely
Bethlehembeol iőt ki, de negiedik részében I E-
HOVAH Istennek monda lenni: es az Isra-
el és nepenek neueze, mely cziak az őreokke vá-
lo es természet szerent való Isten.

Y

Negied-

Negiedser ezzel akaria byzonitani, mert az Szent Mathenak masodik reszeben az Mariatol sületeret Christusrol magiarazzak az Sydok az Michæasnak mondasar. Ez Propheta mondasanak ket rese vagon, az elseo szol az Bethlehemből valo ki ieouesreol, mely leot az emberi természet szerent byzonios üdöben. Az masik szol az örök időktől foguan valo ki iduesről, mely minden üdöket feleol halad. Inmar az Szent Mathenal cziak az első resereol vagon emlekezet, tudni illik az emberi természet szerent valo sületeréről, mert az Isteni természet szerent nem Bethlehemből iöt ki byzonios üdöben, ha nem Attiatol sületeret minden üdöknek előtte. Az masodik resereol nem emlekezik az Szent Matthe, mert az Bethlechemben valo sületeréről vagon az kerdes.

Vtolsor az ő magiarazzattianak erősitesere akaria vonni Caluinus Ianost, kit iollehet tud hog az ő hamis tudomanianak ellensege, mind az által nag semtelenöl vadasz, ha valamit kapharna. Ez eges vilagon valo iambor Doctorokat, kik az Apostoloknak ideiekteol foguan eltenek nagy vakmeroseggel meg vtalliak az Seruetus
tani-

56.
tanitani, de azért ha valaniit irásokban Kapha-
tnak, meliek az ő értelmekeket lattarnak valami-
ben erősíteni, örömeit hurezollia, vagy fer az
kaptara, vagy nem. De hogy ezielen valo ira-
fra teridnk mostan, Caluinusnak irasat az ő szo-
kasa berent David Ferencz meg czonkitia, es az
mi ellene vagion örömeit el haggia, mint az Sa-
tan az CHRISTVS IESVSNAK ke-
ferteseben. Matth: 4. Mert Caluinus Ianos
ez igeknek magyarazattiaban ezkeppen szol: To-
nabba, vgy mond, az Sydoknak nem engedem
ezt meg, hogy az CHRISTVS IESV-
SNAK örökteol foguan valo ki idüese, cziak
az Isten vegezeseben volt volna. De kettőt kel-
mi nekönk esönkben tartanonk, Elsőt hogy az
CHRISTVS ki az restben meg ielent az A-
nia szenteghaznak szabaditására, az Istennek örök-
ke valo IGEIE, ki altal ez lathato vilag terem-
tetet: Masodikat, hogy az Istennek öröktől fo-
guan valo tanaczaua rendeltetet, hogy minden
teremtet allatoknak első szülötte legien. Ez ige-
knek elötte azon Caluinus viszontag ezt iria: Az
Propheta, vgy mond, meg mutattia ez igekben,
hogy az CHRISTVS ez vilagnak teremte-

se előtti Fő volt, es azért hiuattatik minden te-
remter allatoknak első főleottnak, mert minde-
nek ő általa lőtnak. Mert szükség volt, hogy
azon Istennek igeie legien az Ecclesianak Feie, es
az által epitessenek fel mindenek, az mely által
ez vilagh teremteret vala. Ved eszedbe azért,
Francisce Daudis, hogy Caluinus az te magia-
razarodat nem Proballia, ha nem inkab megha-
misittia, de te az te főkasod szerent egy cikkelt
kapcs első benne, es huzod az te kaptadra, ha va-
lamikeppen rea fertetheted. Az eleit az vtolia
ual ved őszue, es meg ertheted miczoda legien
az Caluinus ertelme, melyről en mostan többet
nem főlok, hogy ne lattassonk hogy embereknek
meltosagokhoz kötöttük az mi iduöllegőnket.

Azonközben cziudalkozom Daud Ferēcznek
tőkelletlenségen, ki az Papat es Papistakat ereo-
ssen fődalmazza, azon keozbe mind Glosa ordina-
riat, mely valami Papistatol iratarot, mind Ioa-
chimus Abbat, ki Clastrom beli Barat volt, mind
Erasmust, ki az Romai Papanak feo drabantia
volt, es az religionak aroloia, nagy tapsolassal
be hozza, ha valahol az eo tudomanianak latta-
tnak irasokban valamit suffragalni.

Luther

87.
Luther Mariton azt szokta mondani, hogy Erasmus alab valo az Pogan es Istentelen Lucianusnal, mert Lucianus az eo religioiat niluan cziu-
falta irasaban, Erasmus pedig mind Papa melle,
mind az igassag melle akart vonni, az hol melli-
ket itelte erbenienek hasznosnak.

NEGIEDIK BYZONSAG.

NE Giedszer, hogy az IESVS CHRI-
STVS Istennek Fia volt megh az ember-
segnek formaltatasa eleot, ezzel ereofittiuk, mert
az Pal Apostol ezen Sydoknak irt leuelenek első
rekeben, melliet mostan magiarazonk, azt neue-
zi Fiunak, az ki által ez latharo vilagh teremte-
ter, es kinek kezei fundaltak az feolder. Az Sz:
Pal beszedi ezek: Az vtolso űdeokban az ISTEN
szolt Fia által, ki által ez világok is teremtet-
te. Es viszontagh ekkeppen irr: Az Fiuro, vg
mond, azt mongia: Te IEHOVAH az
kezdetben fundaltad az feolder, es az egek az te
kezednek munkai. Az latharo világ pedig az
Istennek örökre valo Fia által teremtetet, mert
az emberseg az első teremtesnek kezdetiben meg
igeretben sem volt: Annakokaierc nem akkor

Y 3 kezdetet

kezdetet Fiaua lenni az Istennek, mikor az testbē
ez vilagra születet, ha nem annakelőtte is Istennek
Fia volt. Az Szent IANOS Euangelista
es azt neuezi Istennek eggietlen eg születtenek, az
ki az kezdetben Isténel volt, es ki igaz Isten volt,
ki által mindenek teremtettenek. Hogy pedig
ez mondasok nem cziak az pusztá ember IESVS
CHRISTVSROL szollianak, ennekelő-
tte bősegeffen meg byzonitok, annakokaiert im-
mar az többiről is rövideden szollionk.

ÖTÖDIK BYZONSAG.

AZ Szent Iras az Istent Attianak neuezi meg
az CHRISTVS embersegenek születé-
senek előtte is. Az Szentek is az O testamentő-
ban minden homalynelkül Atioknak neuelztek,
mint IESA Iasnak es MALachiasnak irasiból
meg tecczik. Seot megh az Angialokatis, kik-
nek az ő meltságotok nem függ vala az időuendo
valtságtól Isten Fiainak neuelzetenek, Iob 38.
Psal: 97. Soha pedig az Isten senkinek Attia
nem volt sem leszen, ha nem cziak az természet
serent való Fiuiert, az IESVS CHRISTU-
SERT, kiert megh kegielmez, valakiker az
örök

88.
örök életre választ. Ha azért az Atria öreokke
valo volt, es az Szentekis Isten Fiai voltak az O
testamentombannis, byzoniara az Istennek Fiais
volt az testnek előtte. Tudom, hogy it mind-
giarast az Præsciētianak es Prædestinationak kön-
tőseuel fodezik be magokat, mert ennél iob pala-
stiok ninczen, de az hatok vgian ki tecczik.
Mert valakit az Isten Fiaua fogad, az CHRI-
STVS Lelke vagion abban, mert valakiben az
CHRISTVS Lelke ninczen, az nem eoue,
Rom: 8. Ha pedig az CHRISTVS Lel-
ke volt az regi sēnt atiakban, minden ketsegnel-
kül ő magais ielen volt, mert az ő lelke nem le-
hetet ő maganelkül. Az Szent Peter Apostol
első leuelenek első részében azt mongia, hogy az
Prophetakban CHRISTVS Lelke volt,
az ő Lelke penigh nem volt, az mint megh mon-
dok, az ő maga ismereliene kül. Ha pedig cziak
az teremtesre nezuē mongia David Ferencz az
Istent atianak, megh czalatik, mert így az Poga-
noknak es Istenteleneknek is attia volna, nem czák
az hiueknek. Nagy ereosen tollia vtol iutua
Heltai Caspar David Ferencz vtan az taligat,
hogy mi nekőnk meddő Isteneonk vagion, kinek
Eia

Fia nem volt. De byzoniara az ő agioktól gondolt Isten felől sokkal meltabban mondhatnok ezeket okaiert. Először: mert az ő Isteneknek sem az teremtes eleot, sem az teremtes után az utolsó ideoig Fia nem volt, annakokaiert mind addig Fiunkül volt, míg az emberiség sületeret. Ha pedig ezt vetik, hogy volt az Fiu az igeretben, meghis megh kel engedniek, hogy az teremtes eleot nem volt, mert akkor megh igeretben sem volt, tehát az teremtes előtt meddő volt, es az teremtes utánis cziak gondolatban volt az Fiu, es így az Arianis gondolatban volt. Ittis valamint tekergetik magokat, de az Prædestinatio Fiura kel menniek, es ekkeppen meg kel engedniek, hogy az Arianis Prædestinatio volt. Másodszor ezért meddő, mert az ő Isteneknek ninczen sületeret fia, ha nem teremtetet, ki neuezeth legyen Isten, es Istennek Fia, de voltakeppen az tiszte nezué, es az aiandekokra Istennek Fia, es Isten. Az mi Istenöknek penigh örökke való sületeret Fia vagion, mely Fiu által ez vilagh teremtetet, es annakutanna az üdönnek telliessegeben az emberi nemzetnek megh valasaiert az emberi természetet fel vőtte. Ioã: 1. Heb: 2. 9. 1 Tim: 3. &c. Czufol

89.
Czufol minket Heltai, hogy az **CHRIS-**
TVS IESVSNAK öröktől fogva valo
bűleref, oly myfteriomnak mongiuk, melynek
az ember ez meg romlot természetben vegen tel-
liesseggel nemmehet. De mi nagybna bűcző-
lliuk az Istennek ki ielenter aharattat, hogy nem
mint az ő istelen czufolasat es iteletit. Az Tör-
kök es az Sydok meuetik az keresztieneket, hog
az Istennek Fiat tulaidonitok, kinek Felcsége
nem volt, de ezeknek meueteseket mi semminek
alittiuk, sőt ezért itelliük igaznak lenni, mert az
Poganok es Istentelenek meg Cziufolliak es me-
ueryk. .? .? .?

DE IIA MYSTERIUM auag el reiteteritok
miert Predicalliuk ez tudomant? **FELELET,**
Enis azt kerdem te tőled, ha az Euangelium
mysterium, mint az Szent Pal neuezi Coloss: 3.
miert kel hirdetni? Mert az Szent Pal ig bol:
Köniörögietek az Istennek, hog szolgálsonk az
CHRISTVS mysterioma felől. Ezenke-
ppen Coloss: 1. Eph: 3. mysteriomnak ne-
uesitetik az **CHRISTVS** felől valo tudo-
mani, ezért mert az emberi okosság soha erről
cziak ingien sem tudot volna gondolkodni, ha az
Z Isten

Isten kegyelméből ki nem jelentette volna. E-
zenképpen az CHRISTVSNAK bölc-
tese az emberi okosságnál el reiteter, es ennek
vegere nem meher, ha nem cziak az meniere az
Isten ki jelentette. EO magar penig így ielen-
tette ki, hogy mikeppen az Attia őreokke valo
Attia, azonképpen az Fiu az Atianak bölcse-
ge, őrsőtől foguan valo Fiu, ki által mindenek
teremtettnek, lathato es lathatatlan allatok.
Ioan: 1. Ebr: 1.

Czuffol ezertis Hel'rai, hogy mi azt mongiuk,
hog az Isten felől valo tudomannak tökelletesen
vegere ez romlot természetben nem mehetünk.
Azt mongia, hog mi erre tanitiuk az embereket,
hogy az szemeket be hunniak, es mindent el hig-
gienek. Ha az ő vessegenek nem akarnak ke-
duezni, byzoniara melto volna ki meg tracta-
tnek, effele hiaba valo es hitsagos beszdekert
mellick az ő somelielhez nem illenenek.

Mert soha mi erre az halgatot nem tanítottuk,
hogy el higgiek az mi az Szent irasban nem talal-
tatik, ha nem ezt tanítottuk estanittiuk, hogy az
Istennek Szent igeiehez köteleztettünk, es az mi-
re az Isten az ő igeieben tanit aszt el kel hinnünk.

Meg

30.
Megtalalljuk pedig ezt, hogy az Istennek Fia nem
údszerűt való kis Isten, mint ti tanítottatok, és
aiandékokkal felöltöztetett Istenes ember, hanem
örökké való Isten az Atyától született. Te ha
igen bölcs vagy, és az írásban immár sokat for-
gottal, mutasd meg, hol vagyon az írásban ke-
gyenetlen Isten, eggik teremő, másik teremte-
tet, eggik nagy, másik kicsi, eggik ki senkireol
nem függ, másik ki az nagybiktól függ, eggik
örökké való, másik údszerűt való, eggik ima-
dáló mint természetű szerent való Isten, másik nem
vgy mint természetű szerent való Isten, ha nem
mint ember az Atyának cziak az ő paranczolatiaert.

Erőssen fellekeztetek, és külömb külömb ruha-
ba öltöztetik fel tudományokat, hogy inkább el-
keljen mint egy Gritti safrania, de az ti emberes
Istenteket, és Istenes emberteket soha az írásban
megtalálhattatok, ha nem ha az Thalmudokat
forgattatok fel. Arkozot Istenek mind azok,
kik az eget, és az földet nem teremtetek, az
igaz Isten, az első Isten, és örökké való Király,
kinak haragiatól fel es resket az egész föld.

Ierem: 10.

Valljuk mi azt az Szent Pál Apostollal, hogy

Z 2 tökéle

tökellelesen az igaz Isten felől való tudomannak
végére nem mehetünk, mert it ez vilagon cziak
relz szerent Prophetalonk, es mostan nezzük tū-
kőr által homalyban, 1 Cor: 13. mind az által
el hiszük, mert az Istennek ieleneset, es ki ielentet
akarrattiat igaznak lenni ruggiuk. Matth: 3. 28.

Hog ha Heltai immar mindeneket tud, es al-
tal lat, es az örök életben adando tökellest segnel-
kül nem sükölködik, & am lassá, mi nem iregke-
dünk rea, mi aszt nem szegeni yük vallani, hogy
igen keueset tudonk az Isten felől szolni, es keo-
nidrgünk, hogy az mi elmenket naponkent vila-
gositza, es az ő esmeretit mi bennünk epicze.

Hog ha ő neki olly Istene, es CHRIST Vsa
vagon, kit immar fontba veter, es tökelleste-
ggel minden allapattianak végére ment, az az Is-
ten legien őue, mi az mi Istenönkről alazaroson
es Isteni felelemmel aszt valliuk, hog relz szerent
tudonk szolni az Pal Apostollal, es nem mehe-
tünk végére minden titkainak. Mind az által,
hogi meg lassá Heltai iobban ha mindeneket tud,
egy nehany dolgokat kerdők tőle, hogy ezekre
az ő melleges Philosophiaiaabol megh felellien.

Először, Ez Kettő, az Attia es az Fiu, az ő
ertelme

94.
ertelme szerint hogy hogy lehet egy Isten? Mert
az Atriatis Istennek mongia, az Fiatis, két Isten
penig nem lehet, hogy hog' azért az CHRI-
STVS egy Isten az Atriaual? Azt mongiak,
mi rólunk, hog' soha az harminc eggie nem tehe-
rtük, mongia meg Heltai az Kettőt hog'hog' teszi
eggie? Ezt ha megh mutattia, miés meg mon-
giuk, mikeppen legyen az három egy.

Másodszor: Azt kerdem tőle, ha az CHRI-
STVS ollian Istene mint az Atia, auag különb
Isten? Mert ha ollian Isten, byzoniara örökke
valonak, teremőnek, természet szerint valo Is-
tennek kel lenni: Ha penig nem ollian Isten, kü-
lömbözőnek es egienetlennnek kel lenni. Tudó
hog' azt feleli, hog' azon Istenfege vagion, de azt
keuannam, hog' minden halolafnelkül az en ker-
desemre felelné. Harmadszor: Az Szent Le-
lektől ember fogantatotté, auagy Isten? Mert
ha Isten fogantator, tehát formált Isten leszen, es
az Isten az asoni allat maguar megh el nem bo-
czatotta. Ha penig ember fogantator, byzo-
niaba nem az Szent Lelektől valo fogantatasert
neuesitetik Istennek. Byzoniara az fogantator
Szent Lelektől, az ki szűz Mariától születet: De

Z 3 az szűz

az szűz Mariától ember születet, hasonlatos mi
hosszánk mindenbe bűntől ki valua. Heb: 2, 3, 4, 5.

Negiedszer: Azt mongia Helrai, hogy az
CHRISTVS Istennek mondatik az Szent
Lelekert, ki ő benne mereteknélkül lakozik, az
Szent Lelket pedig Istennek lenni tagaggia.

Ha az Szent Lelek azért nem Isten, mint Hel-
rai mongia, mikeppen tehet más Istenne? Mert
ha ő maga nem Isten, sokkal inkább most Istenne
nem czynalhat. Eördödszer: Ha az Christus

embersege Dávid Fia, az benne lakozó Szent
Leleke az Isten Fia? Hatodszor: Ha az CHRI-

STVS Istensege örökre való, és teremő, eo-
rökre való Istene az CHRISTVS, és te-

remő? Hetedszer: azt írja Basilius István, hogy
valami az Atria, tellességgel az emberseggben la-
kozik, és ezért nevezetnek Fiúnak és Istennek.

Ha az Atria mindenőt vagion, és veghetetlen,
tehat az Fiús, kiben az Atria vagió tellességgel?
Ezeknek ha immár vegere ment, tanicza meg az
több tarsaitis rea, kik meg nem tuttak ez ideiglen
magiarazni.

VEGEZETRE HELTAI tudatlan
Szamaroknak, Szalai Kaszának, Maczkának, és
Cziko-

92.
Czikoknak neuez minket, azért hogy azket egie-
netlen Istent nem akariuk esmerni, melireol sem
az Prophetak, sem Apostolok nem szoltak.

E Z Az alazarosság, es modestia, mellet ez
ideiglen erőssen hantanak es mellyel az begeny
köllégnek semeket be akartak dugni. Neuez
bennök Papistaknak, es ez Palattalat minden
szidalommal illet, de az Isten meg boczassa neki,
mert it lattiuk igaznak lenni, az mit az Georgius
Maior ellen valo irasnak az margojara irt, Sene-
bis pueri. Tudatlan samaroknak azért neuez,
hog az 8 almokat, az ket különbözö Isten feleol
nem akariuk esmerni. De ha 8 felette igen
bölcz es tudos ember, miért hog minden disputa-
tionkban olly nema volt, mint az hal? Miért
hog soha irasbol megh nem tutta byzonitani vol-
es meg mutatni az mi tudomanionknak hamis-
tat? Czikoknak neuez, mert boszonkodik,
hog Isten igeieuel bankat be nem dughattia: De
ha czikok vagionk, Szoricz iol meg cziak, nem
cziuszonk ki az kezedből, mert az Pataki czikot
vg szoltak meg győzni. Az te markodkol by-
zoni igen könnyen ki cziuszonk, mert arra valo
kezed nincz, mellyel erőssen minket meg szorithas.

Halakat

Halakat adonk az mi Istenünknek, hogy megh
az igazlagnak ellensegies vallast tesznek erről, hog
az mi tudomanyionk gőzherezlen, mert ezzel aka:
rattok ellen vallast tesznek annak igaz voltáról:
noha azonközbe hamis vadolasokkal akariak az
igazat el nyomni. Basilius Istuanis irt mostan
ellenünk valami maculatoriomot, melyben cza
uargoknak hiteteoknek, es tetouazoknak neuez
minker, az ő tökelletlensegeről mast iteluen.

Azt keni mi reank, hog mi három Istent es ket
Christust vallonk, kinek hamissagar sokszor meg
mutattuk. Az ő kaba feieben valamit el gon
dol, azt alitia, hog mas emberis azon velekedes
ben es bolondlagban vagion, de az ő iteletiben
meg czalarik. Olly alaualo dolgokkal rakua
könyuc, mellic meg az gyermekekis pőknek, an
nakokaiert nem alitiuk szükségessnek lenni, hogy
az eo hamis Calumniainak meg hamisitasaban
munkalkoggionk.

Sőt kerük az keresztieneket, hogy ezekreolis
mi nekünk boczanatot aggianak, mert az mi tu
domanyionknak oltalmazasaiert keniserite
rtünk ez sidalmokrol es hamis va
dolasokrol bolnonk.

A Z

93
A Z PRAE DICATI-
ONAK MASODIK RESZE.

HOG AZ CHRISTVS IESVS
IMADANDO LEGIEN.

Z Szent Pal Apostol az több ereossegek vran, mellicet ez ideiglen előszamlalt, immar ezzel byzonittia az Christus Isten-seget, mert megh az Angialokis maggiak, mint eszt az Szent Daud enekenek 97. rekeből meg byzonittia: Imaggiak őtet az Istennek minden angiali.

DE HOG ezeknek vilagosb értelmere mehefőnk először azt lassuk, hog ha cziak teremtet allator sabade imadnonk, es az Isten paranczolatiaie, hog teremtet allatnak Isteni tiszteletet tulaidonicziuk. Masodszor azt byzonicziuk meg hog az CHRISTVS imadando legien.

Harmadszor, azt lassuk megh, kölömben kelle az Fiat tiszteelni, hog nem mint az Attiat.

ELSEO. Daud Ferencz Principioma ez,
A a hogy

hogy nem cziak az egy őreokke valo Istent kel
imadni, ha nem szabad teremtet allatnakis ez ti-
tesseget tulajdonitania. Hog penig ő vallasa
ez, ket dologgal byzonita meg az Varadi dispu-
tatioban. Először, mert azt monda, hog az
Angial, kit az O testamentombeli Patriarchak ti-
steltének, imattak, es kinek aldozatot teottének
teremtet Angial volt. Mert az Isten az O te-
stamentomban megh engette, hog az Angialok
imattassanak, kik az követségben Istennek szolgál-
tanak. Másodszor, mert azt monda, hog az
Christustis nem azért kel imadni, hog őreokke va-
lo, es teremtet Isten volna, ha nem ezért, mert
az ember Iesus Christust az Isten fel magasztalta
es paranczolta hog őtet imaggiuk. Mi mind az
kettőt hamisnak, es az Isten igeie ellen valo do-
lognak mongiuk lenni. Először, mert az Isten
Ief: 42. nyilván kialtia, hog az ő tistességet, sen-
kinek nem aggia. Az imadas penig Istennek
tistessége, es diczősege, Psal: 50. azért az ima-
dast teremtet allatnak az Isten nem engedi.
Másodszor, az Moisesnel Deut: 6. azt paran-
czollia az Isten, hog cziak őtet tistelliuk, imag-
giuk, es őnekie szolgálionk. Ha az imadas csak
az Eg

94
az Eg Istene, teremtet allatban valaki remen-
get helyhezreti, baluani ozo leszen. Harmadsor,
Az Szent Palis Galat: 4. Poganoknak mongia,
valaki teremtet allatot imad, az ki nem terme-
set serent valo Isten. Byzoniara David Fe-
rencz az Patriarchakat baluani imadokka czinal-
lia, mert azt mongia, hog az Atiak az mely I E-
H O V A H Angialnak aldozatot töttenek, te-
remtetet angial volt.

Ezt hog vilagosban es niluabban meg erthes-
sük, lassuk meg minemco tulajdonfogoknak kel-
abban lenni, az ki imadando. Mert valakiben
ez tulajdonfogokat nem talalod, ha imedod, bal-
uant czinalsz magadnak belöle. Elöször az ke-
uantatik, hog az eo természetiben Isten legien,
mint megh byzonitok ennek előtte. Gal: 4.
Az Angialok nem természet serent valo Istenek,
azert az ki ezeknek Istenhez illendő tulajdonfago-
kat ad, baluant imad. Az CHRISTVS
IESVS SIS ha cziak pusztá ember volna, auag
Istennek aiandekiual fel epitetet ember, imadni
nem volna szabad, de miért hog természet serent
valo Istenis, meltan tulajdonitok neki Istenhez
illendő tiszteleteket. Másodszor, az keuantatik,
A a ij hogy

hogy örökke valo legien, mert valaki nem örök-
ke valo, ha nem cziak üdö szerent valo, tisztelni
Isteni tiszteletekkel nem szabad. Psal: 81. Ne
legien te neked idegen Istened, es te vi Istent ne
tisztelly. Az Angyalok nem örökke valok, an-
nakokaiert ha azokat az Attiak imattak, baluant
imattanak. Az CHRISTVS IESVS
imadando Isten, mert noha az emberseg üdö sze-
rent valo, de örökke valo Istenis. Psal: 102.
Mich: 5. Ioan: 8.

Harmadszor, hog az imadando Isten, teremto
legien. Apoc: 14. Imaggiatok azt az Istent,
az ki az eget, es az feolder, es az tengernek vizer
teremtette. Annakokaiert nem szabad oly Istér
tisztelni, az ki nem teremto, mely tulajdonilag az
Angyalokhoz nem illik. Ezenkeppen Psal: 86.
az Propheta az teremtest, es az Isteni tiszteleter
öské szerkezteti: Minden nepek, vg mond, az
kiket teremtetel, te elődbe mennek, es tegeder
imadnak. Ennekokaiert Cziudalkozom raita,
mint ez előtis emlekezem rola, hogy Daud Fe-
rencz az Varadi disputatioban azt monda, hogy
olly imadando Istenis vagion, ki ez vilagnak nem
teremtoie. Azert az Daud Ferenczeggik ima-
dando.

95.
dando Istene, az teremő Isten, másik az terem-
teret Isten, ki sem őrkke valo, sem teremő.

Meghis mind az által nag erőssen halolia, hog
nem val, es nem tanit Ket egienetlen Istent, de
itelliek megh az kereztienek, ha Ket külömböző
Istent imadni, eggiket teremőt, másikat nem te-
remőt, ne legien Ket egienetlen Istennek vallasa
es tanitasa. Hapenig irasbol meg mutatia ezt,
hogh az eggik imadando Isten teremő, az másik
Isten nem teremő, kebek vagionk az ő vallasa-
nak es tudomaniának köuerefere. Az Varadi
disputatioban meg nem tuda byzonitani, es oltal-
mazni, hiszem hog ez vtannis az Bibliaban nem
talallia, ha nem ha valami Quintum Euangelio-
mot gondol. Ha az eggik teremő, az másik
nem teremő, byzoniara az hűtis kettő es egiene-
tlen leszen, eggik az teremő Istenben valo hűt,
másik az teremteret Istenben valo. Kethűt pe-
nig nem lehet, mert mikeppen az Isten eggy, a-
zonkeppen az hűtis egg. Eph: 4. Vegiek a-
zert eszbe az kereztienek, ez tudomannak ha-
mis voltat, melynek az Szent irasban fondomon-
toma ninczen, es az igaz mellől el ne vonatassa.
nak az Daud Ferencz Euangeliomara.

A a iij Ngied.

36.
segítsegre hiuando és imadando legien megh mu-
táttiak az irafok, és szenteknek példaiok. 10^a: 5.
Az Fiat mindniaian tisztelliek, hasonlatoskeppen
mint az attiar. Rom: 1. Kegyelem és beke-
sége, az Attia Istentől, és az. Vr IESVS
CHRISTVSTOL. Act: 9. Hallottam
Vram az Pal felől, hog mindeneket kerget, va-
lakik az te neuedet segítsegre hiak. Az Szent
Pali 2 Tim: 2. arra inti Timotheust, hog be-
kelessége legien azokkal, kik az Vrat segítsegre hi-
ak tiszta szüből. Gen: 48. Az IEHOVAH
az ki engemet raplal iffiusagomtól fogva, az An-
gial az ki meg szabaditor minden haborusagimból,
algia meg ez gyermekeket. Zach: 8. Iertek
el, imaggiuk az IEHOVAH Orszaiat.
Act: 7. Vram IESVS, ved hozzad az en lel-
kemet. Luc: 17. Vram, neued az mi hysznket.
Ioan: 20. En Vram, és en Istenem. Masod-
szor az hala adastis tulajdonitia az iras CHRI-
STVSNAK 1 Tim: 1. Halakat adok an-
nak az ki engemet meg erősítthet, az az, az Vr
Iesus Christusnak. Harmadszor, az vallast terelt,
és diczeretet sok helien aggia az Christusnak:
Marth: 10. Az ki engemet val emberck elöt,
en is.

enis vallom őret az en attiam előre. 2 Pet: 3.
Neuekeggietek az kegielemben, es az Iesus Chri-
stusnak elmeretiben, kinek diczőség legyen most es
mind őreokke. Negiedzer, az eskőueft, hiter,
azonkeppen az CHRISTVSNAK ad,
Rom: 9. Igassagot mondok az Iesus Christus
altal, es nem hazudok. Ioan: 14. Az ki en
bennem hiszen, az mellicket en czelekedem, őis
czelekedí. Io: 20. Bodog vag Tamas, mert latal,
es hiuel, bodogok az kik nem latnak es hisznek.

HARMAD. Hög az CHRISTVS
IESVS imadando legyen az Fotinus tanituani
sem ragaggiak, de azt mongiak, hög nem vgy kel
imadni mint az Attiar, ha nem vgy mint keozbe
iarot, az Atianak paranczolattiaiert. De ez tu-
domanakis hamisslagat ez nehany dolgok meg mu-
attiak. Első: Ioan: 5. niuan mongia, hög
az Fiat hasonlatos keppen kel tistelni, mint az
Attiar. Ha az CHRISTVST nem imag-
giuk vg mint igaz Istent, es minden ioknak ado-
iat, nem leszen az tistelet egienlő. Masod: Ha
nem egienlő leszen az tistelet, es imadas, az hüt
kettő leszen, mint ennek előtteis megh mondam,
eggik az őrőkke valo Istenre, masik az közbe ia-
rora nez. Harmad:

97.
Harmad: Ha az CHRISTVS csak vgy
kel imadni mint közbe iaror, semmit & tölle nem
kelkerni, ha nem csak & általa. Meg mutattiak
penig az szenteknek köniérgesek, hog az CHRI-
STVS Tol kel minden iokat kerni. O magais
azt mongia Io: 19. Valamit keretek, en adó megh.
Negied: Az mi keresztsegönknek formaiais meg
mutattia ennek hamis voltat, melybē azonkeppē
köteleztetönk az Fiunak es Szent Leleknek csme-
retire, es tiszteletire, mint az Atiaiera. Matt: 28.
Az menieben azért Isten az CHRISTVS,
vg köniörgönk, es vg hyuk segitsegre, mint min-
den ioknak Kut Feiet, es adoia, es ki meg hal-
gatuan, meg adhattia az iokat, mellyeket teole
kerönk. Az menieben penig mi nekönk közbe
iaronk, & általa foliamonk az Atiahoz, es & alta-
la kerük hog meg halgattatasonk. Hog penig
az Fiunak az Atia által nem könicorgönk, az
CHRISTVS Istensege, es egienlő tiszteleti
az Atiaual el nem rontatik, mert ez volt, az Is-
tensegnek Decretoma, hogy az Fiu legyen közbe
iaro, es az emberi nemzetnek meg váltoia.

Annakokaiert ne foszuk meg az CHRI-
STVS IESVS az & igaz Istensegetől, ha
B b nem

nem tisztelliuk mint mi örökre való Istenönket, és
az Angyalokkal egyetembe tisztelliuk, kinek legien
tisztelleg és diczőség. Amen.

HATODIK PRAE- DICATION.

HOG AZ IESVS CHRISTVS
IGAZ ES TERMESZET SZE-
RENT VALO ISTEN.

*Az Eürol pedig a szí mongia: Az te seked ő Isten, mind
örökön öröckeo egicnességnek vssie az te byrodalmodnak
vszeis. Szeretted az igazságot, és gyulelted az hamissá-
got, annakokáért meg kent t gedet Isten az te Istened, vigas-
gnak s eorcomnek olaranal, az te eoröckeo s tarsaidnak felte-
se.*

ELSŐ RESZ.

EZ Mostani vtolfo Predication-
kban ket dologrol szolonk, elő-
ször az Christus Iesusnak Isten-
segeről, másodszor, az ő byro-
dalmorol és meg keneteféről.

Iollech.

98
Iollehert; azt mint oda fel meg mondok, az
igasságnak ellenfeleis valliak az CHRISTVS
Istennek lenni, de azt mint első Prædicationkban
meg mutatok cziak nevezet szerent, mert az em-
bersegen való qualitasokat, tudni illik, az aian-
dekokat teszik Istenne. Mi annakokaieret azt by-
zonicziuk meg hog az IESVS CHRISTVS
igaz es természet szerent való Isten, es nem cziak
Istenes ember.

ELSEO BYZONSAG. Elsőör ez-
zel byzonittiuk mert ötet az iras minden határo-
zasnelkül IEHOVAH Istennek mongia,
melly nevezet az iras propriè csak az eg örökke
való Istennek tulaidonit. Mert hog az Frigi
Ladaia, IEHOVANAK mondatik, Psa:
24. Sacramentum szerent nevezetetik, az IE-
HOVAH Istennek ielen voltaier. Hogy
penig ez nevet az iras cziak az örökke való Isten-
nek aggia, három dologgal byzonittiuk. Eleo-
ször Exod: 3. az Isten minden teremtet allatok-
tol ez nevet valasztia meg magat. Másodszor,
Icf: 42. azt mongia: IEHOVAH az en
neuem, az en diczöfegeniet en masnak nem adó.
Amos 5. Az ki az czillagokat teremti, annak

B b ij az 6

az emlékezetre való neve IEHOVAH.

Harmadszor, Osee 12. mikor az Propheta az IEHOVA angialrol szól, ennek örök emlékeztet lehouanak tanitia lenni. Hamis azért az Dávid Ferencz irása, melyben azt mongia, hogy az Angialoknak, es az tiszben való embereknek is ez nevezet tulaidonitrik.

TOVABBA, hog az CHRISTVS IEHOVAH Isten legien kiualtkeppen való könyuben meg byzonítottuk, annakokaiert sok beszédrel erreol mostan nem szükség szolnonk.

Lásd meg, Exod: 3. Ies: 6. 25. 35. 40. 43. 45. 48. 54. Osee 1. 12. Zach: 2. 12. 14. Ierem: 23: 33. Mich: 4. Ioan: 20.

MIT IEGEZ AZ IEHOVAH Nev?

ELEŐSR, az mint az Szent Pal magiarazza Galat: 4. terméket szerent való Isten, kihez minden Istenhez illendő tulaidóságok fennek, mindenhatóság, örökke valóság, veghetetlenség, sziveknek által látása. Mert valakibé ezek meg nem találnak, nem lehet igaz Isten. Apoc: 1.

Másodszor, az kinek magaban való elete, es örök Istensege vagió, es kit nem mas tót byzonios időben Istenne.

Harmad-

93.
Harmadszor, az kitől vāgion minden terem-
tet allaroknak lētek es eletek. Ezekből immar
könyd meg ertened, miért nem aggia ez neueze-
ret az iras teremtet allarnek, az eg örökke valo
Isten kyueol. Estis megh ertheted, hogy az
CHRISTVS IEHOVA Istensege nem
qualitasokban, az az, nem az aiandekokban al, ha
nem az örökke valo Fiutermeszetben. Az Da-
uid Ferencz CHRISTVSA eleb volt em-
ber, hogy nem mint Isten, mint az Vasarheli gyű-
lesben mondotta, azért az & CHRISTVSA
igaz IEHOVAH nem lehet, mert ember-
ből IEHOVAT soha az iras nem czenal.

MASOD BYZONSAG. Masodszor
ezzel byzonitiuk mostan, hogy az IESVS
CHRISTVS igaz es természet szerent va'ol I-
sten legien, mert az mit az Prophetak az örökke
valo EG Istenről irtanak, azokat az Apostolok
az CHRISTVSROL magiarazzak. Va-
laki penig mas magiarazatot es tudomant talala-
uag oltalmaz az Euangelistak es Apostoloke ki-
uól, atkozot legien, ha az Angial az egbeol ala-
ballanais. Gal: 1. 3. De ez dolog hogy nil-
uabban valo legien, irassokkal byzonicziuk meg.

B b iij E L S S

ELSO. Az Iesaias Propheta harodik fe-
szében azt írja, hogy látta az Seregeknek Vrat Isté-
net ülni az ő székiben, kinek előtte ezt kiáltottak
az angialok, Szent, Szent, az seregeknek Vra Is-
tene. Az Szent Iános Euangelista Cap: 12.
azt írja, hogy az kinek diczőséget az Propheta lát-
ta, az **IESVS CHRISTVS** volt. Az
kit azért az Iesaias Seregeknek Vranak Istenek
nevez, az Szent Iános Christusnak nevezi, hōnan
meg tecczik, hogy az **IESVS** Christus igaz es
termeszete szerint való Isten, es nem cziak istenes
ember. Ezeket sem az arnyekokra, sem Præde-
stinatióra nem vohattiak, mert ez **CHRISTUS**
diczőségenek latása, az meniere magat ki akarta
jelenteni, valósággal lőrt, nem alomban sem ar-
nyekben.

MASOD. Az Iesaias 8. es 28. részében
azt írja: Az Seregeknek Vrat szentellietek,
ő legien az ti felelmetek, es rettegestek: Eo le-
sz az botrankozásnak kőve, es az romlásnak kő-
szik laia az Israelnek két hazának. Az Szent Pál
Apostol Rom: 9. es Szent Peter, 1 Pet: 2.
azt írja, hogy ez botrankozásnak keoue az
Iesus **CHRISTVS**.

HAR-

100.
HARMAD. Azon Iesaiásnak 45. feje-
ben az örökre való Isten így szól: En magamra
meg esküttem en, hogy ennekem hárol meg min-
den terd, es en rolam tében vallást minden nye u.
Az Szent Pal Rom: 14. így magiarazza: Mind-
niaian az CHRISTVS itelők beki eleiben kel-
mennők, mert megh vagion iruan: Elek en,
minden terd ennekem hárol meg.

NEGIED. Az Moises es az Szent Dávid
ábr iriak, hogy az örökre való IEHOVAH
Isten keferteter meg az pusztában, ezt az Szent Pal
CHRISTVSNAK neuezi. 1 Cor: 10.
Lásd meg Psal: 68. Eph: 4. Psal: 102. Heb: 1.
Psal: 91. Heb: 1. It szükség sok figurakra, ar-
niekokra, latosokra, es sok keresztfogalokra menni
Dávid Ferencznek az ő tarsaiual, hogy ezekre
meg felcshessen, de mi az niluan való magiara-
zatokkal elegendők meg, mellieket az Apostolok
írasokban találunk.

HARMADIK BYZONSAG. Har-
madszor ezzel byzonittiuk, mert az iras Nag Isté-
nek, es igaz Istennek neuezi. Tit: 2. 1 Ioā: 5.
Byzoniara azért neuesztetik igaz Istennek, hogy
minden teremtet allatoktól meg valasá, kik ne-
uezet

vezet szerent, es ists szeret hivatának Isteneknek.
Byzoniczá meg David Ferencz, hogy az emberi
termeszet, mely teremtet allat, igaz Isten lehessé,
es hogy az Isten emberből magához hasonló es e-
gientő Istent teremhessen, es az ő tudomaniat iga-
znak lenni mongiuk. Az Szent David Psal: 97.
aszt mongia, hogy mindeneknek felette való Isten
az Christus, kit megh az Angyalok is imadnak, hat
nem cziak puzta teremtet allat, auag Istennek a-
iandekiual fel ekesitetet ember.

NEGIEDIK BYZONSAG. Ne-
giedszer, mert valami tulaidonsaga vagion az Eg-
örökke való Istennek, aszt mind az iras azonkep-
pen aggia az Fiunak mikeppen az Attianak. Io-
han: 16. Valamie vagion az attiamnak, az
mind eniem. Ioan: 5. Vallamellicket az at-
tia czelekedik, azonokat az Fiu hasonlatoskeppé
czelekedik. Mikeppen azért az Attia eoreokke
való, azonkeppen az Fiu, Psal: 102. Heb: 1.
Az te esztendőid örök időkteol foguan vadnak,
mert az feoldnek fundomōromitis te vetetted fel.
Ioan: 8. 17. Heb: 13. Az CHRISTVS
IESVS ma, tegnap, es mind örökke vgian a-
zon. Mich: 5. Az ő ki idűese örök időkteol
foguan

104.
foguan való. Mikeppen az Attia teremű, a-
zonkeppen az Fiu teremű, mikeppen harmadik
Prædicationkban beoseggel meg byzonítottuk.
Col: 1. Ioan: 1. Az Israel nepenck AEgy-
ptusbol ki hozoia, Exo: 3. Ies: 63. 1 Cor:
10. Plal: 68. Ephes: 4. Az szüeknek titka-
nak által latoia, Apoc: 1. Magasságos es nag
Isten, Luc: 1, Plal: 97: Tit: 2. Bűnnek,
ördögnek, es az halálnak el rontoia, Iesza: 25.
Oscz 13. Eorők életnek adoia, Ioan: 10.

EOTEODIK BYZONSAG. Vtol-
szor ezzelis erdsittiuk, mert Istenhez illendő tisz-
teleteket ad neki az iras, mikeppen az eortodik
Prædicationkban meg mutatok az Szent irasbol.

HANI OKAIERT MON-
GIK AZ CHRISTVST IS-
TENNEK LENNI?

LO Llehet lok Külömb Külömb feste-
kekkel ekesitik az ő tudomaniokaz, hog
ne lattassanak az Christus Istenfeget
tagadni, mind az által imez három dologert mő-
giak feokeppen az embert Istennek lenni.

C c

Először,

Először, mert Szent Lelektől fogantatót fer-
fui magnelkül, mikeppen Luc: 1. az Angial
tanit. De az Szent Lelektől való fogantatásért
az ember igaz Istenne nem lehet ez három oka-
iért. Első, mert az Szent Lelektől ember for-
maltatik, nem Isten, mert az Istenis nem terem-
thet magához egienlő Istent, miért hog' iruan va-
gion Iel: 43. En eleottem nem volt formalt
Isten, es en vtannam sem leszen. Noha azért
az CHRISTVS ferfui magnelkül fogan-
tatik, mind az által igaz ember, es azoni allat
magua az Istennek igereti szerent. Hog' ha i-
gaz ember formaltatik az Szent Lelektől, byzo-
niara nem Istenseg, melliet emberből czinalni le-
heterlen. Ha penig ezt veti, hog' igaz ember
az CHRISTVS az & természetiben, de az
menieben Isten az & attia, meltan neuezethetik
Istennek, igen tetouazo felelet es magiarazat le-
szen. Mert az Attia az & Lelkenek ereieuel nem
egy formallia az emberseger, hogy az Isteni ter-
mészetbe valkozzek, ha nem hogy mi hozzánk
mindenben hasonlatos legienbűntől megh valua.
Hebr: 2. 3. 4. A Z A D A M N A K
ninczen több Attia az egy Istennel, de ezert nem
igaz

102.
igaz Isten, mert az Istenseghez nem fer, hogy teremtetet es formaltator legyen. Az Angyaloknak, kiker az iras Isten Fiainak hyu, nincz az Istennel több attiók, de ezért nem mondatnak I EHOVAH Isteneknek.

Ez iollehet az Christusnak embersege szerent valo fogantatasa nagjub mind az Adamnak, mind az Angyaloknak teremteseknel, mind az által az Szent irással nem mondhatonk egiebet, ha nem hogy az Szent Lelektől ember fogantator.

Masod oka, mertha az Szent Lelektől valo fogantatasert Isten, bűkség hog' üdö szerent valo Isten legyen, mely az igaz Istenhez nem fer, mint megh mondottuk.

Harmad: Hoghog' lehet Isten az Szent Lelektől valo fogantatasert Isten, ha az Szent Lelk az ő ertelmek szerent nem igaz IEHOVAH Isten?

Masodszor, azért mongiak Istennek lenni, mert az Attia az ő Istensegeuel fel epitette, es Szent Lelket merteknelkül atta neki. Ezis hamis feokeppen három okaiert.

Első: Mert az iras az embersegnek fel vete-
lenek előtteis az Istennek Fiar Istennek neuezi,

C c ij mint

mint Ioan: 1. Az Kezdetben vala az ige, és
ez ige Isten vala, es ez teste leon, es lakozek mi
közöttünk. Es Psal: 97. 68. Ies: 43. 45.
48. Osee 1. 13.

Masodszor, mert az Istennek Leleknek lakozasa teremtet allatban, soha azt igaz Istenne nem teszi. Az Cyrusrol azt mongia az Isten Ies: 45. Cziak te benned vagion az Isten, es te kiueoled ninczen Isten, de ezert az Cyrus nem mondathatik igaz imadando Istennek. Az valasztottakbā az Isten tökéletesen leszen, 1 Cor: 13. 15. de ez öket Istenne nem teszi. Ezenkepen noha az Christus ba mereteknelkül vagion az Szent Leleknek aiandeka, Ioan: 1. mind az által ez az emberi természetit Istenne nem változtattia. Nag sok irasokat szed öszue Daud Ferencz, meliekben byzonittia ezt, hogy az Szent Lelek mereteknelkül lakozik ö benne, es az Vrnak Leleke eoraita nyugszik, de ezt mi soha nem tagattuk, mostan sem tagaggiuk, azért az ö maga arniekaual tusakodik. Ezt byzonicza megh niluan valo irassal, hogy az CHRISTVS, az mint eomongia, byzonios üdeoben Istenseggel epiteter fel, es hogy az Szent Leleknek aiandekiért legien igaz

103
igaz Isten. Masod oka, mert ha csak Istenseg-
gel felépítet ember, kölczön vő Istensege va-
gion, es az ő Istensege nem tulajdona ő neki, ha
nem az Attiaie. Azt mongia pedig Ioan: 16.
hog valami az Attiaie, azok mind őve, az attia-
nak örök Istensege vagion, es örökre való Isten,
rehat az Fiuis örökre való Isten, es örök Istense-
ge vagion. Harmad oka, mert igys üdö szeret
való Isten lenni, miért hogy az Istenseg byzonios
üdöben adatatot ő neki, az ő tanitása es értelme
szerent. Iol tudom erre mit felel Daud Fe-
rencz, tudni illik, hogy az CHRISTVS
Istensege örökre való, mert az Attia Istensege,
az ki ő benne lakozik, örökre való. DE elő-
ször byzonicza meg, hogy az Istensegnek lakozá-
sa az teremtet allatban, azt örökre valóva te-
hesse. .? .? .?

Mert az hiuekbennis, noha meretek szerent, az
Istennek örökre való lelke lakozik, de ez őket ör-
ökre valókkal nem teszi. Masodszor, ha nem
tagadod az Christusnak örökre való Istenseget,
miert tagadod eörökre való Istennek lenni?
Hogy pedig az te tudomaniodnak hamis voltat
megerczed, ez három dologra felely megh.

Első. Valakinek igaz Istensege örökre való, annak örökre való Istennek kel lenni, hatalmasnak, bölcznek, es veghetetlennek.

De az CHRISTVS Istensege örökre való. .? .?

Azert az CHRISTVS örökre való Isten.

Másod. Az igaz örök Istenseg nem lehet hypostasis auag személyenkül, mint az Attia Istensege, nem lehet az Attia személyenkül.

De az CHRISTVS Istensege örökteol foguan volt.

Azert az CHRISTVS személyeis örökre való az Isteni természetre nezue.

Harmad. Ha az Attianak es Fiunak egy Istensege vagion, természeteknek is azon egynek kel lenni, mert két külömbözö természethez nem illik, hogy azon egy Isten legyen.

De az Attianak es Fiunak Istensege egy, azert természeties egy, az attia természeti pedig Isteni természet, tehát az Fiu természeties, az kiben az & attiaual egy, Isteni természet.

Harmadszor, Istennek mongiak az CHRISTVS T, mert mi nekeonk meg Valtonka, Kiralyonka,

Kiralyonka, es Vronka Szentelteter es rendelteter. Az CHRISTVS IESVST mi meg Valtronknak, es Feiedolmeonknek lenni nem tagaggiuk, de hogy ez tisztert neuelztessek Istennek, az irasban mi nem talalliuk. Azert murassa meg David Ferencz, hogy az Christusnak tisztekerent valo Istensege legyen. Az Szent Ianosnak tizedik resében niluan meg mutattia, hogy ő nem ollian Isten, mint az kiker az tisztre nezue az Iras Isteneknek neuez. Ha az tisztert Isten, tehat mig az ő tiszte veghez nem vitte, auagy nem volt Isten, auagy cziak reskerent volt. Ez tudomani azert myert hogy az irasnak ellene vagion, keouesük az egienes vtar, es valliuk az CHRISTVST igaz eoreokke valo Istennek, es igaz ideo kerent valo embernek lenni. Ioan: 1. 5.

Phil: 2. 1 Tim: 3.

AZ PRAEDI-

AZ PRAEDICATI-
ONAK MASODIK RESZE.

AZ CHRISTVS ORSZAGA-
ROL ES MEG KENESEREOL.

IK ORON azt mongia az
Szent Pal az Dauiddal, hogy
az Fiunak Szeki öröke valo,
erti az ő byrodalmar, es min-
deneken valo vralkodosat, ki-
uallkeppen penig az Ania ſent egyhaznak igaz-
gatasat. Ezt tanolliuk azért meg, hogy az
CHRISTVS Orszaga, es byrodalma örök-
ke valo, es annak ſoha vege nem leſen, mipe-
pen niluan meg magiarazza az Angial, Luc: 1.

Te velgenek tehát azok, kik azt mongiak,
hogy az iteletnek vtanna az CHRISTVS-
NAK ſem ni byrodalma es vralkodasa nem le-
ſen, ha nem az teob valasztottakhoz haſonlo le-
ſen. Az közbe iarnak tibtit le teszi, melyben
moſtan az Iſten az Ania ſent egyhazar ő általa
byria es igazgattia, es az hitetleneket meg rontia,
Pſal:

105
Psal : 2. 110. i Cor : 15. De byrodal :
ma vgyan coreokke valo leszen , mert az co
Attiaual eggieot vralkodik , abban az diczeo-
segben , melyben volt ez vilagnak fondomon-
romanak fel verese eleot . Ioan : 15.

A Z CHRISTVSNAK meg ke-
nelen ketteot ert az iras : Eleozer az em-
beri nemzetnek valtsagara valo rendelest az
Istensegnek decretoma szerent . Iesza : 61.

Masodszor , az Szent Lelekkel valo meg-
kenest az fel vort emberi természetben .

Mert az 8 tisztinek el vegezesevert fel veszi
az Abraham maguabol az emberi testet , hog
mi nekeonk attiankfia , es coreokeos tarsonk
lehessen . Hebr : 2. Psal : 22. E Z fel
veot embersegben valo tisztre nezue monda-
tik meg kenetni , es mi nekeonk attiankfia
lenni , es erre nezue mongia az Attiat eo Is-
tenenek . Igy magiarazza az SZEnt Pal
Sydoknak irt leuelenek masodik reszeben .

Mert azt mongia , hogy az Isten fia , ki al-
D d tal ez

tal ez latható világ teremtetet, nem az an-
gyali természetet veszi fel, ha nem az Abra-
ham maguat, es nem segenl minket attiafia-
inak mondani. EZ meg kenetettes annako-
kaiert az **CHRISTVS IESVSNAK**
igaz es természet szerent valo Istenleget
el nem rontia. Ennek legien di-
czeosleg, tisztesség, es byro-
dalom mind eoreokke.

Amen.

F I N I S :

106.
MINDEN KERESZTIEN OLVASOKNAK;
KIVALTKEPPEN AZ VARADI
LAMBOR ES ISTENFELEO
KERESZTIENEKNEK, KIK AZ
IGAZ ISTENNEK ESMERETIBEN
ALHATATOSON MEGMA-
RATTANAK, CAROLI
PETER ISTENTEOL
MINDEN IOKAT
KEVÁN,

INCzen semmi az Keresztien
embernek hiuatalliban draga-
atosb, es nagjub vigasztalalara
valo dolog, mint az ISTennek
igeie szerent valo io. Lelki esme-
ret. Kiua tkeppen penigh az igaz tanitokban
mind az ő magok vigasztalasaiert, mind az ő tisz-
tekert, melliet az Istennek Fia reaiok bizor, az io
Lelki esmeretnek búkseg lenni, es minden szin mu-
tatásnak tauol kel lenni. Miert hog annakoka-
iert az Erdeli ellenkezeo tanitok, kik az Istennek

E e

Fiat

Fiat es az Szent Lelket ragaggiak igaz es örökre
valo Istennek, Mindenör ezt hirdetik en felölem,
hog iol errem az ő tudomanioknak igaz voltat, de
lelkem esmereti ellen mondom hamissagnak, elő-
ször erre akarok meg felelnem.

Hog penig ezt miuelliem az en tisztém es hi-
uatalom kenyszerit, mert nagy sok iambor es Isten
felő keresztieneket ezzel akarnak meg tantorítani,
es az igaz tudomani melleol el vonni, hogy enis
az ő vallásokon vagiok, de cziakemberek kedue-
iert lelkem esmereti ellen titkolom el. Annak-
okaier minden keresztieneket, es kiualtképpen az
Varadi Ecclesiát, melyben az Isten engemet cor
alloua tőrt, intem, hog effele hazugságoknak sem-
mi helyt ne aggianak, mert meg czalatik az Ördög
minden ő seregeuel egietemben az ő velekedese-
ben es remenlegeben. Tano bizonyosagot teszek
azert az **Vr IESVS CHRISTVS** előt, ki
mindeneket az vtolso rettenetes napon meg itel,
hog en soha az ő tudomaniokat nem iauallottam,
es mostan sem iauallom, nem lelkem esmereti el-
len, mint őkkialtiak, ha nem szuemszerent.
Hog az keresztieneknek **E G** igaz Istene Attia,
Eiu, es Szent Lelek legien, tiszta es alhatatos szí-
uel val

107.
uel vallom, es ez vallasban akarok ez vilagbol az
örök életre menni. Ezt Prædicallottam az Va-
radi Ecclesiaban minden szin mutatasnelkül az en
szolga tarsaimmal, először az en tisztelendő Vram-
mal es attiamfiaual Cegledi Giörgiel, ki mostan
az Tarczali Ecclesiának hyuseges Pastora, az v-
tan Vetesi Iános Vrammal, ezt akarom ez vtan-
as mig elek Prædicallanom. Byzoniara min-
den embereknel alab valo es bolondab volnek en,
ha az igazsagot lelkem esmereti ellen rontanam,
es az hamissagot oltalmaznam: Es az örök élet-
ből en magam tudua magamat ki kereszenem.

Keuanok enis az Vr Iesus Christussal az örök
életben együttlenni, mert ha mind ez vilagot
meg niernemis, mit hasznalnek az en lelkem ve-
szedelmeuel vele? Latom az en' eletemnek is
reouid voltat, es naponkent varom az en Vram
Iesus Christusnak el ieoueset az itéletre, mellben
mindennek meg fizet az ő czelekedeti szerent, mint
az iras tanit.

Latom először az Ellenkező felnek tudoma-
niokat hog' az Szent iras ellen vagion, es ő ma-
gaban ellenkező, annakokaert io lelki esmerettel
nem tudom kiczoda iaualhattia. Eleőször azt

E c ij mongiak,

mongiak, hog az CHRISTVS IESVS
igaz iniadando Isten, mert az Attia Istenne tötte,
ha penig meg kerded, ha teremthete az Attia mas
Istent & kiueole, nem merik mondani hog terem-
thet, auag valakit Istenne tehet: mert meg va-
gion irua, En elöttem sem volt Isten, es en vtā-
nam sem leszen. Masodszor aszt Prædicalliak
hog az Christus nem örökke valo Isten, de aszt
sem engedik megh hog üdö szerent valo Isten le-
gien. Az Christus azért, kit ök Prædicallanak,
sem örökke valo, sem üdö szerent valo: mint ha
valami medium lehetne az örökke valo es üdeo
szerent valo közöt. Harmadszor asztis mongiak,
hog az Christus nem teremtd Isten az első terem-
tesben, de ezt sem engedik meg hogy teremtetet
Isten legien. Annakokaert az & Christusok sem
teremtd Isten, sem teremtetet, mint ha lehetne
oly, ki sem teremtd sem teremtetet.

Negiedszer, azt kialtiak hogy az Christus nem
Naglagos Isten sem Felseges, de ezt sem engedik
meg, hogy kiczin Isten legien. Azert az &
Christusok sem Nag sem Kiczin. Ötödször, aszt
mongiak, hogy az Christus nem azon Isten az eo
attiaual, de aszt sem meri mondani, hogy mas Is-
ten le-

ten legien. Azert az ő feiekreol gondoltator
Christus sem nem mas Isten, sem nem azon Isten
az Atriaual. Eggiket byzoniara meg kel enge-
dni, auagy ezt, hogy azon Isten, auagy ezt, hogy
mas Isten. Hatodszor, Kerd meg tőlök, ha az
Attia az ő Fiaual egy Isten legien, azt mongiak,
hogy nem egy, az vtan kerd meg, ket Istene te-
hat, nem merik elstis mondani: Annakokaier
az ő értelmei berent az Attia es Fiu, sem egy Is-
ten nem lehet, sem ket Isten, de byzoniara eggi-
ket szükség meg engedni.

Heredzer, azt mongiak, hog az Christus Isten
legien az Szent Leleknek benne lakozasaiert, de
azert az Szent Lelek nem Isten.

Latom eletekben valo gyümölczöketismeliek
az ő tudomaniokhoz hasonlatosok, Funnak nagy
erössen sok Ecclesiaba hiuatalnelkül, es sok iam-
bor tanitokat heliekbeol ki üzuen, mint Basilius
Istuan Beleniesből Basilius Nagfaluit, az mi at-
tiansiat, mind addig forgodek hogy ki excutiala
hideg telbe haza nepeuel: Makorol azonkeppé,
Simandrol, Colosuarrol, es nag sok heliekről.

Az Ecclesianak akarattia ellen erőuel magokat
be furiak, ministeriomhoz valo hazakat occupal-

E c iij nak,

nak, kiben byzoniara az Apostoloknak regulaio-
kar nem követik. Semmit sem Istennel, sem at-
tiasui szeretettel, sem keozónseges tilztesseggel
nem gondolnak, cziak az & tudomaniokat mint
eg Gritti Safraniar emberekre keossek. Miert
nem követik az Gamaliel regulaia, Ha Istentől
vagon el nem bonthartiak emberek, ha penigh
ninczen, mint hog ninczen, el kel bomlania.

Minket neueznek Papaknak, de byzoniara az
Papai hatalmat & benne mint eg túkeorbe meg
lathatod.

Mostan immar miert hogy irassal nem artha-
tnak tragarfagokatis gondoltak eg nehanian köz-
zők, es az Logos neucuel irtanak leuelet az mi
tisztelendeo Vronknak, es az Christusban szerel-
mes attiankfianak Melius Peternek, melyben ne-
uezik Szent háromsag kepenek, Papanak, Horri-
dusnak, es ezt ki niomtatta Heltai Caspar, hogy
az egy embernek neue alat minket mindniaian
cziufollianak. Ha ez cziak az mi szemeliönket
illetne, byzoniara el szenvednők de miert hogy az
mi Istensnkeris egietembe cziufolliak, ha mies ez
vcan az Isten tilztessegenek oltalmazasaiert kemē-
ben ironk, senkinek cziudanak ne lattassek.

Mert

Mert iollehet mindniaian nehez neuen szenu-
ggiuk, hogy az vndok tudomano ala valo em-
berk cziufsaggal illetik ez tudos es Istenfelő V-
ronkat, mind az által inkab banniuk, hog az Isten
fiat cziufolliak. Aztis kente rea az Varadi di-
sputationak ki niomtatafaban Heltai Caspar, hog
az Szent háromsagot meg rugta es meg vetette,
mely niluan valo hazugsag az Ven feoheoz nem
illenek, mert soha Petrus Melius az Varadi dispu-
tatioban azt nem monta, hog az Szent háromsa-
got meg vetette. Sőt ha az mi kegielmes es ter-
meszet berent valo Feiedelmönk az ő dihöflege-
knek ellenc nem allot volna, es mindenben az ő
tanaczokat követte volna, ez ideig heliönkbeolis
mindniaian ki üztenek volna. De az Vr Isten
az mi kegelmes Feiedelmönket eltesse, hog az A-
rianusoknak es cziufolo Istenteleneknek tanaczo-
kat meg vonsa, es azt nem haggia veghez vinni.
Legien az Vr Istennek akarattia mindenekben, es
valami az ő semei elöt kedues azt czelekeggie.
Ezeket azért samlalam elő, hogy azoknak saio-
kat be dugiam, kik egynehan esztendőreol fogua
hamissan engemet karhoztatnak.

Touabba

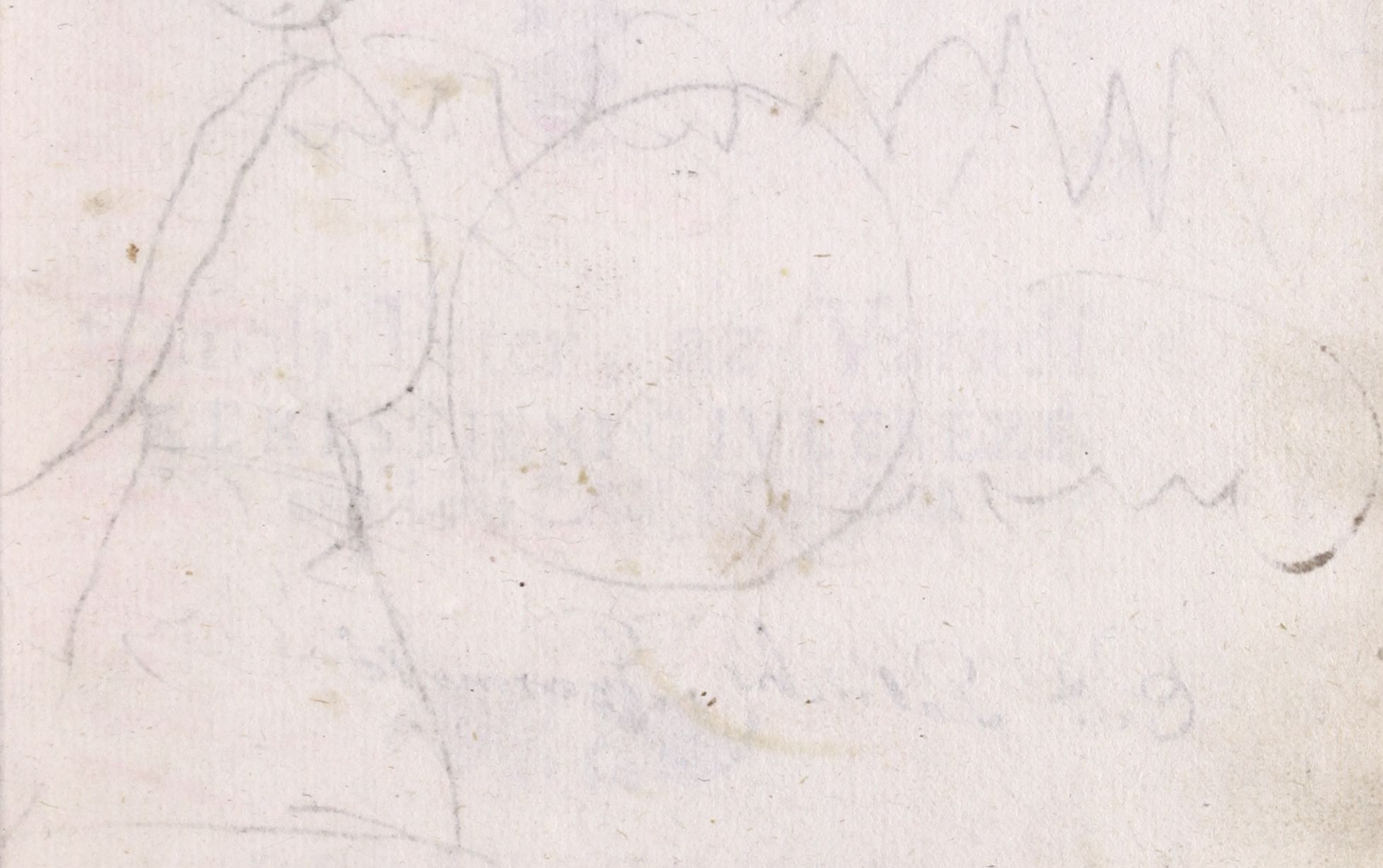
Touabba halakat adok az Vrnak, hogy az mi
tanitások az Varadi keresztienek között nem volt
hiaban való, mert alhatatoson ez ideig meg ma-
rattanak az igaz Istennek értelmében és vallásá-
ban. Mostannis intem és kerem ti kegyelmete-
ket, hogy az dögletek tudomantól őrizzettek meg
magatokat, és hízelted és beszédalazaros-
sának általa az igazságtól el ne vonatassatok.
Meg marad az ti kegyelmek alhatatosságának
emlékezeti minden iambor keresztienek eleor, az
Istentől penig lelekben és testben megh aldatatik
ti kegyelmek, hogy minden tudomannak szelétől
nem haggjatok magatokat idefoua vonatani.
Az Vristen az őmunkaiat erőficzte megh ti kegyel-
mekben, és tarczion meg az őrk életre.

A M E N.

VTOLSzor az Keresztien olvasokat kerem,
hogy meg bocziatsanak, ha az niomtatásban
valami vetek vagion, mert az Niomtatok Ma-
giarol nem tudnak, és en magam az Correctio-
ban ielen nem lehettem. Eg nehaniat az vet-
keknek,

Ar. W. Enckem. Omb. Pastor

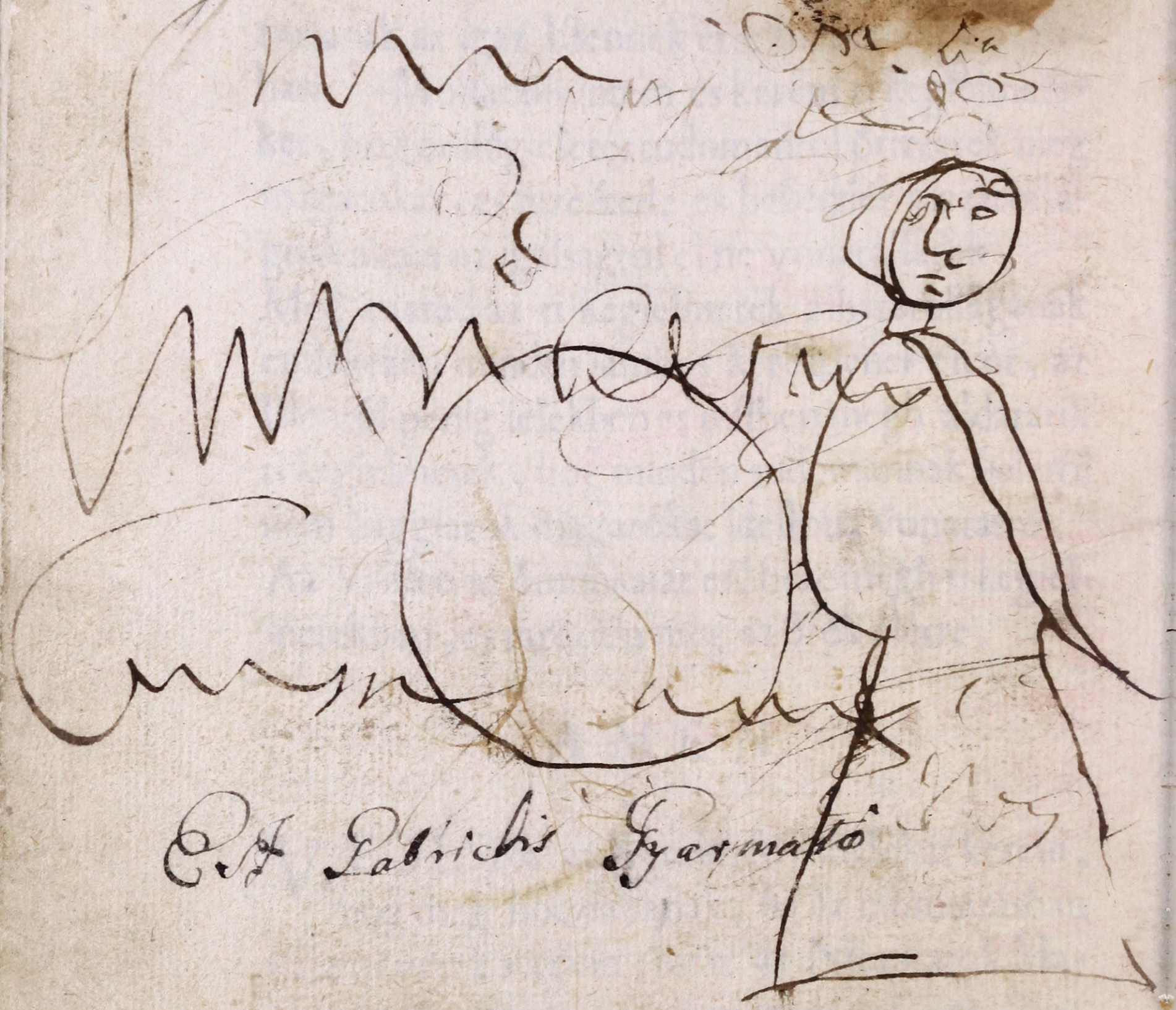
Servant of the Lord

1772

157

01 97

Ed. Fabricis Germasto

110. **AZ HALALROL,** 2. 604.
Fel Tamadasrol, es az Ő-
RŐK ELETÉRŐL HAZNOS, ES
SZŰKSEGES KÖNIVECZ-

ke, az keresztienek epoclekre es vigaz-
talasokra, az Szent Irasbol ki
szedegetteret.

Carolj Peter, az Varadi
KERESTIENI GIVLEKEZE-
nek Lelki PASTORa Altal.

DEBRECZEMBE,
Niommattatot Komlos Andras Altal.

An. Do. 1 5 7 8

Ex Libris Collegii Reformati S. Patrie ab An. 1794. J. B. ...

HAZINOS ES

Carol Peter ss Vargi
KERESTIENIGIVLEKEZE
Luk Pekki PASTOR Alaj

DEBRECESEMBE

1 2 3

444.
A Z N A G I S A G O S

V rnak Bathorj Chriſtoh=

N A K B I H A R V A R M E G I E N E K

örök Iſpannianak Iambor I S T E N F E L Ő,

es az V r Lelketől meg Szenteltetet Hazas Tar=

ſanak, az N A G I S A G O S B O C Z K A I

E R S E b e t A z z o n n a k, K e g i e l m e t e s b e k e ſ e g e t k e=

u a n a z A t i a I S T E N től, es az V r I E.

S V S C H R I S T V S T Ő L

es Szolgalatiasaianlia, mint

bizodalmos es kegielmes

A z z o n i a n a k.

A G I S A g o s A ſ z o n i o m: H o g h a
e n e z k ö n i j u e c z k e u e l, m e l i b e n a z
H a l a l r o l, ſ e l t a m a d a ſ r o l, e s a z ö r ö k
e l e r r ö l h a ſ n o s e s ſ ű k ſ e g e s d o l g o=
k a t i r r a m, v a l a m i I S t e n t e l e n, e s e z
V i l a g h o z r a g a z k o d o t e m b e r e l e i b e n m é n e k, i o l t u=
d o m, h o g ſ e m m i k e d u e t v e l e n e m t a l a l n e k, ſ ő t h o g
e n m a g a m r a n e h e ſ ſ e g e t, e s h a r a g o t h o z n e k. M e r t
e z V i l a g n a k F i a j e l ő t, k i k m i n d ö r ö k k e e z r o m l a n=
d o V i l a g n a k g i ö n i ö r ű ſ e g i b e n a k a r n a n a k ö r é m e ſ t

A i j

m e g

meg maradni, felette izonio és nehez az halálnak e-
mlekezeti, es ez okaiert, haragoznak azokra, kik ő-
ket az halálról, es az el iduendő Vilag feől tanitják
es intik. De, miért hog Nagsgodat az kegielmes
I S T E N az ő irgalmaságának kazdaglagabol az
ő szerelmes fiaban az örök életre el valasztotta, es
Szent Lelkeuel meg szereltta, es az örök életre va-
lo keuanlagoris gericsztet az Nagsgod siueben, hi-
szem, hog az en irasomat io akarattal veszi es olua-
ssa Nagsgod, meliben az en itiletem szerent nem
hazontalan dolgokat foglaltam, be.

De hog senkinek czudanak ne lartassék, hog iu-
tor ennekem eszemben, hog ez dologrol irnek, es ez
munkara miczoda kenszeritet engemet, Nagsgod-
nak először meg ielentem, melliet hog Nagsgod ke-
gielmelen meg halgalson, Nagsgodat kerem. Ez
el mult telbe mikoron Erdelijből hozza idttem vol-
na, houa Vayda Vronknak ő Nagsgaganak az en ke-
gielmes Vrrmnak es Patronusomnak akarattabol
az menniej tudomannak prædicallasara hiuattartam
vala, az Vr Isten hoszu ideig valo betegseget bo-
czator vala ream, meliben ez romlando eletem fe-
lől vg mint kessegben essem vala. Akkoron az több
gondolatok közt, iura ezis eszomba, mi dolog vol-
na, hog az bölcz emberek semmi derek dolgot nem
irna-

112
rinának az keresztien embernek vigasztalására az ha-
lal felől, holot semmi tudomani, miad illien búk-
Goes es haznos nem lehetne. Mert az keresztien em-
bernek vtolso vitezkedese es az Sarannal valo har-
czolasa főkeppen halalanak előtte vagion, es sem-
mire nagyub gongianak es későletinek nem kell en-
ni, mint hog ez vilagbol bodogul es giőzedelemmel
mehelsen az örök életnek bodoglagaba, melliet Isten
Vilag teremtesetől fogua az kegielem Edeninek az
IESVS CHRISTVSban meg szerzet. An-
nakokaiert meg akkorō el vegeztem vala magam-
bā, hog ha az vr Istē kegielméből eletemet meg ho-
szabitanā, ez tudomanirol valami vigasztalásokat
irnek, melliel mind en magamat, mind egieb kereszt-
tien atiamfiat erősitenem, es az halalhoz későite-
nem. Ez en gondolkodasomra es szankekoma an-
nak előtte alkotmatossagoris ador vala az Nagysa-
gos Giulaffi Lazlo Isten felő hazas tarsa az Nagysa-
gos Forgacz Margit, ki engemet nagy giakorta in-
ter es kert mind leuelei, mind emberi által, hog az
halalhoz valo későletéről az Szent Irasbol valami
vigasztalásokat, es oruolsagokat irnek, meli Isten be-
rent valo intesnek nagy örömet akartam engedni,
nohasok foglaltatos dolgaim miat, netalam későbbē
lehetet, hog nem mint keuantatot volna.

A iij

Halakar

Halakat adok penig az en kegielmes Istenemnek,
ki ennekem ez dologra alkolmarosagot es erot sol
galtatot, hog az mit el kezdettem, azt veghezis vi-
hettem. Elsozor, mert bizoniara ennekem ez koni-
ueczkenek irasa nag vigaztalasomra, es epöletemre
volt, holot rendel az Szent irasbol elo keresgettem
azokat az oruofsagokat, mellickel az halalnak elle-
ne az kereztien embernek kezdolnie kel. Azt sokrak
mondani hog az halal ellen ninczen oruofsag, meli
mondas, ha az külsö oruofsagokrol, es kertben va-
lo fuekröl magiarazonk, igaz leszen. De bizoniara
az Isten kertebe, az Prophetaknak es Apostoloknak
irasokban talalonk oruofsagot az halal ellen, mellic-
en ez kiczin koniueczkeben, az menire az Vr az ö
aiandekat niuitotta, elo kerestem az Szenteknek c-
pöletekre. Masodszor, mert ez koniueczbeuöl min-
den kereszienek meg itelhetik, mit tanitottam, es
mostanis mit taniczak az Varadi Szent giülekezer-
ben, meliben az Vr Isten engemet eg nehani ezren-
dörol fogua az en solga tarsaimmal egieremben ör
alloua tot. Mert iollehet ez iras fö keppen az halal
rol, fel tamadasrol, es örök eletröl vagion, mind az
altal az kereztieni tudomannak töb agairolis az ma-
giarazarba röuiteden emlekeztem. Es noha sande-
kom es ügickezeterem ez hog ennek vtanna az kere-
ztieni

113.
ztieni tudomannak minden eikkeliről rövideden i-
riak, mind az által, ha az V r Isten ezenközben ez vi-
lgból az életre ki hű, ez kőniueczke az en vállasom
felől tano bizonyosgot tessen, melibé az V rnak Lel-
ke által mind végig meg akarok maradni. Harmad-
szor, es kiczin kőniueczket ezért irtam, hog az se-
geni eggiűgiű kereztienekeknek epőletekre legiē, hog
meg tanolliak, mi modon kellien az halálhoz kezd-
ny, es miuel ronthassak meg az Satannak merges ni-
lait. Sőt hog az alomból fel serkenczem azokat, ki-
knek semmi gongiók ninczen az halálról, es az idő-
uendő eletről, hanem csak ez vilagi szorgalmatos-
ságban merőltek be, es kiknek halok az ő Istenek,
mint Szent Pal szol, Philip. 3.

Nag' lokan vadnak, kik az ő beteg selebarattiok
latni kereztieni szeretetből el mennek, de semmiuel
őket nem tuggiak vigasztalni, mert az Istennek ige-
ieből annak előtte semmi oruolsagokat es vigazta-
latsokat nem tanoltanak, azért ezeknek az ő runia-
ságokrol, es tudatlanfagokrol az I S T E N Eianak
iteldő szeki előt nag' szamot kel adni. De gonozban
vagian azoknak dolgok, az kik az ő maga niomoru-
ságokban, es betegsegekken nem tudnak ő magok-
nak vigasztalást keresni, ha nem azt alitriak, hog igaz
eleg, ha eg fel oraig az prædicatoroktol valo vi-
gazta-

gáztafokar halgathattiak Annakokaiert hog az
eggiügig kereztienek mind felebaratioknak, mind ő
magoknak haznalgassanak, rövid summaban az Szer
Irasbol az fő vigáztafokar be foglaltam. Az iten
meg fedde kemenien az iobnak barátit, hog az io-
bor betegsegeben nem tuttak vigázalni, ha nem in-
kab meg keseritettek, az ő kegietlensegekkel. De az
Isten az iob Parriarchatis meg feddi, hog az ű ügiet
nem tuda tisztan az Isten igeie szerent az ő barati el-
len meg oltalmazni, melyből meg tetczik, hog mind
azok meltok az feddesre kik felabarattiokat niomo-
rusagokbā nem tuggiak vigázalni, mind kiualikep-
pen az kik ő magoknak nem tudnak oruofsagot ra-
lalni.

Hog pedig ez kőniuet ez Nagfagod böczőleres
neue alat akartam ki boczatni, es Nagfagodnak a-
kartam aianlani, nem valami Vakmerősegből czele-
kettem, ha nem erre kiualikeppen ez három okok-
bol inditattam, mellijeket hiszem, hog mind Nagfa-
god kegielmesen veszen en tőlem, mind az több ke-
reztienek io vegre magiaraznak. Először, hog az
Nagfagod böczőleres pelda adasaua egieb kerezti-
enekis ez kőniueczkenek oluasafara fel inditassanak.

Mert iollehet az Vrnak igeiet olj nag szorgal-
marofsaggal halgatta estanolta Nagfagod mind ki-
czinlegetől

114.
czinsegetől fogva, hogy nem csak magát tuggia min-
den fele niomorulagok es haborulagok ellen viga-
ralni, ha nem egiebeket is tanítani tud Nagyságod
az Istennek kazdag aiandeka berent, mind az által
ha lattiak egieb kereztiene kis, hogy Nagyságod ez ki-
czin munkát io neue velsi en tőlem, es meg is olua-
lsa, ő kis nagiub szeretettel fogiak venni es oluasnj.

Semmi penig ebben nem ketelkedé, miért hog
mikor on Nagyságodnak az en ügyekezeterem meg
ielenterem volna, Nagyságod mindiaraft ezt en tő-
lem io neuen vőue, es az ki niomtarasara az Ania
zenteghaznak epőletire kegielmesen minden segít-
seget aianla, kiert az VR IESVS CHRIS-
TVS Nagyságodat mind Lelki es mind testi ia-
uaiban meg algia, es meg Coronazza. Masodzor,
hog Nagyságodnak sok velem tőrio tetemenirol ha-
lákat adnek, miért hog az haladatlā embernek sem-
mi sem ISTEN előt, sem ez világ előt vta'atosb
nem lehet, es ezért mongia az Salamon: Hog az
haladatlan embernek hazatol az bűntetes el nem ta-
uozik. Iollehet penig esmerem igen kiczin aiande-
knak lenni, mellicen Nagyságod eleibe viszek, mind
az által hiszem, hog Nagyságod az Vrnak, igeiehez
valo szerelmeiert ezt en tőlem io neuen uelzj, me-
liben az kerezti en embereknek epőletekre az en

B

munka-

munkammal egiertemben ügickeztem. Az Pogan
Historiak beszellik, hog mikoron az Artaxerxes ki-
rának nag sok külömb külömb aiandekokat vinne-
nek az ő kazdag szolgai, nemellick araniat, nemellick
ezüstöt, nemellick draga giöngyöket, egy szegenijem-
ber markaua merite egy marok vizez, es őis azzal
az Kiralijeleibe mene, mellic az feiedelem tőle nag
io neuen vőn, es megis aiandekoza erette. Az kik-
nek az Vr Isten nagio b es bősegesb aiandekar atta,
azok nagiu bbar vihetnek, de ez egy Marokni kiczin
aiandekrais hiszem hog Nagilagod rea tekint. Az
Istének hazanak epöletire az Izraelirak közzől nemel-
lick araniat viznek vala, nemellick ezüstöt nemellick
fat, nemellick szőrt, mellick mīd az által keduesek va-
lanak Istének elötte. Mind az által ha nagilagod ezt
en tőle io neuē vezi, ez vran az Isten hazanak epö-
letire az Vrnak kegielméből mind Deak nieluen,
mind Magiar nieluen nagiu bbarakat ügickezem vin-
ni. Kere es inte engemet ez el mult napokbā mind
Nagilagod, mind az Nagilagos Bebek Giörgnek meg-
marador Isten felő hazas tarsa az Nagilagos Patoczi
Sophia, hog az miaz Bibliaba meg hatra volna, mel-
lic Magiar nelűere nem fordítottak volna, azt meg-
forditanok, es erre Nagilagok minden segitseget, es
gonduiseletet aianla. Annakokaert az Vrnak ha-
zanak

115.
zanak épöletire örömet és munkalkodni ebben
az én szolga tarsaimmal egyetemben, hogy az Nag-
sok is és Isten szerent való intesnek engedjék.

Remenlem, hogy az V r Isten több keresztienekeris
tamazt, kik ez munkában minket meg segítene, ha
az V rnak segítségével véghez vihetjük, és kiualt-
keppé az Nagyszelecs és szerelmes Annia az Nag:
Suljok Christina, és az Nagfogod Nennie Suljok
Sara az Nag: Dobo Istuannak meg hagiatarot Iste
felő hazas tarsa, kikben bizoniara azon Istennek szer
Lelke lakozik, azon hit, és azon remenseg vagion,
mint Nagfogodban: és kik eleitől foguan az Isten
Ecclesiainak és Daikai voltanak.

Vtolzol, halakat akarom az én kegielmes Iste-
nemnek adni, hogy és Fellege mostannis az és Ania-
szenteghazarol el nem felekezzer ha nem tamaztot
is Daikakat, és gondviselőket, kik az V rnak Szent
igiet örömet szeretettel veszik, és oltalmaznak, kik
közzel esmerjük Nagfogodatis lenni. Ez Isten ige-
iehez való is indulatban hogy és Fellege Nagfago-
dat meg tarczia, szüntelen köniörgők és neki, hogy
az Istennek igeie és diczősége ennélis inkább terie-
gien. Annak okaiert Nagfogodat kerem, mint bi-
zodalmas, és Kegielmes Afzoniomat, hogy ez kis
munkat végie én tölem is neuen, és az több fogla-

B ij

latos

latos dolgai közöt oluassa meg. Az VRISTEN
Nagfagodar tarczia meg es eltesse mind Vrammal
ő Nagfagaua es szerelmes magzatual egie-
temben Bathori Miclossal, Bathori
Sigmondal, es Bathori Griseldi a-
lzonniai Varadon. 1574.

CARolj Peter Varadi
PRAEDICATOR.

Az hala-

AZ HALALROL,
Fel Tamadasrol, Es az Ő-
RŐK ELETRŐL, DRAGA ES
HAZNOS KÖNVE CZKE, AZ KERET-
TIEN EMBEREKNEK EPŐLETEKRE
IRATATOT CAROLI PETER ALTAL.

ELSŐ KERDES.
SZŰKSÉGE AZ KERET TIEN
embernek az Halalrol, fel Tamadasrol, es az örök
eletről gyakorta emlekezni es gondolkodni?
FELELET.

 Iert hog az meg romlot természet-
ben, meli az Adamnak esetinek v-
tanna minden emberekre szalla, az
cesti embereknek, kik az Isten ke-
gielméből az CHRISTVS
IESVSERT Szent Lelek által vijonnan nem
bülettettenek, semmi iszoniob es rettenetesb dolog
ninczen az Halalnal: Annakokaert arrol soha sem
gondolkodni, sem emlekezni nem akarnak. Hog ha
penig valamikor az emberi természetnek romlása
es az Halal eszékben iut es hasonnelkül czelekedik,

B iij merz

mert auag mindiarast el felekeznek rola, auag ő
magoknak holu eletet igeruen soha az meg sokor
Istenelen eletből meg nem ternek. Sőt meg ha
mek előt vadnakis az halottak, soha fel nem inditta-
thainak hog az ő magok halalarol gondolkoggia-
nak, es eleteknek meg iobbitalara ügyekezzenek ezt
meg gondoluan: Ma te neked, holnap ennekem.
Ha penig ennek az okait meg vizsgáljuk, kiualtkép-
pen három okat samlalthattiuk elő.

Elő, az emberi Termeszetnek romlot volta, me-
li az első embernek engedetlenlege mia ez vilagra
be idue Rom. 5. Mert iollehet az Pogan bölczek asz-
alítottak, hog az emberek vgian az első teremtes sze-
rent kötelesek az halatra, es mikeppen az Alma mi-
koron meg erik ő maga le hul az farol, azonkeppé
az Isten vg teremette volna az embert, hog az ro-
mlalnak, halalnak es rothadasnak alaia vettesek.
Mind az által az Istennek igeie meg mutatia, hog
az halal es Romlas az első teremtesnek es az emberi,
termeszetnek ellene vagion. Annakokaiert az ter-
meszet isoniodik az halaltol, mind addig mig az I-
stennek Fia Szent Lelke által meg nem eleuenit, es
az ő halalanak es fel tamadasanak iauait velőnk né-
közli, az ki az halalt el nielte, es az eletet elő hostra.

Miert hog penig az hitőtlenebben az ISTennek
Lelke

117.
Lelke nem lakozik, annakokaiert az halálnak meg
az emlékeztetől is isoniodnak, es haragoznak ha va-
laki őket az el köüderkezendő Romlas felől írj.

Dör nag'giakorra ördögi segítséghez, varaslokhöz,
büüösökhöz, es egieb meg tiltot ezközökhöz is kelek
foliamni, ha mikoron őket az halálnak seplőie meg
üti.

Masodik oka ez: Mert ezek testek, es minden
Bodogsagokat csak ez vilagi vndok giönieressegek
ben, es kazdagsagokban helijhezterik. Az menniej
Bodogsag felől, es az örök életnek iauairol, melliet
I S T E N az kegielem edeninek igert, semmit nem
gödozkodnak, es azt ingié sem akariak, ertéi vag'kere
fni. Annakokaiert az ő tiszatalan giönidrelegitöl,
es Romlando kazdagsagitól felette igen nehezen
valnak meg az haragnak edeni. Ezeknek mind fű-
löket, mind semeket be dugta ez vilagnak Istene az
Saran, mikeppen Pal Apostol neuezi, hog' se hala-
lok felől, se fel tamadasok felől haszonnal soha ne el-
melkeggierék.

Harmadik oka: Mert rettegik amaz' el iduendő
Nag', es az Vrnak rettenetes napiat, meliben az Ie-
sus Christus ez vilagnak Biroia igalsagban minde-
neket meg itel, es meg fizet mindének az ő czelekede-
ti berent. Rom. 2. Azt mögia az Szent Pal Rom. 14.
hog'

Hog minden embernek az **VR I E S V S**
CHRISTVS itelõ szék eleiben kel mennõnk,
hog minden az õ czelekedetirõl számot adjon an-
nak, az ki mindennek meg fizet. Miert hog az I-
stentelenek penig baluaniozok, paraznak, aratlan
vernek ki ontói, vsurasok, Sodomiták soka az õ vn-
dok eletekbõl ki nem rettenek, rettegik az reaiok
következõ haragot, melirõl az Istennek fia az hiue-
ket meg szabadittia 1. Thess. 1. Ig az Szent **P A L**
Actor. 24. Mikoron az felix tiltarto elõr disputalna
az Istennek itéleti felõl, es az fel tamadas felõl, meg
retten, es elõle az Apostolt el küldi.

Iollehet penig effele emberek hizelkednek ma-
goknak, es az terminust nag melle vetik, mind az
altal az **I S T E N** iteletit semmikeppen el nem ke-
rõlhetik. Ezert nag kemenien szolittia ezeket az
S Z E N T P A L Apostol Roma 2 Velede te
gonoz ember, hog az **I S T E N N E K** iteletit el
kerõlheted? Auag az õ kegielmenk, es hosu tú-
resenek kazdaglaga meg vralode, nem tuduan azt,
hog az Isten io volta es hosu túrese tegedet az pœ-
nitentiara hív de te az te kemenleget szerent, es az
te pœnitētiā nélkül való siued szerent, gijúitod mint
eg kéczet az haragot feiedre az haragnak napiā, me-
liben ki nilatkozik az Istennek igaz itéleti, az ki meg
fizet

448
fizet mindennek az ő czelekedeti szerent. De az
kerezienek, kik iol tuggiak hog ninczen it meg ma-
radando varasok, ha nem az iduendő eletet variak,
nem ragaszkodnak ez vilaghoz, ha nem az halaltrol
haszonniai sünetlen gondolkodnak. Mert iollehet
az mig ez bündös testnek satorat velönk hordosuk,
test szerent az bentekis rettegik az halalt, mind az al-
tal Lelek szerent keuankoznak az öröкке valo ha-
zaiokban, mikeppen Szent Pal ő maga felöl mon-
gia. Cupio dissolui, et esse cum CHRISTO,
keuanok az testöl el valni, es eggijut lenni az Chri-
stussal. Phil. 6. Emlekeznek penig az Szentek az ő
iduendő halalok felöl, né vg mint az Istelenek, kik
azt mögiak, egidnk es igidnk, mert holnap meg ha-
lók 1. Cor. 15. Ha nem kiualtkeppen imez neg vegre.

Először: Hog meg emlekezzenek az Adamnak
esetiröl, az emberi természetnek meg romlasarol, es
az Istennek rettenetes haragiarol az bündnek ellene.
Mert az első embert teremette vala az Isten az ő
kepere, es hasonlatossagara, az az, tökelleres Szent-
ségben, igazságban, artatlanágban, halhatatlanág-
ban, es mindé ioknak reszeső leleben. Gen. 2 Col. 4.
Ephe. 3. De az ő engedetlensege által az Adā bünd
hoza be ez vilagra, es az bünd által az halaltis Rom 5.
Egj ember által be idue az bünd ez vilagra, es az bünd

C

nerc

nert az halál. Az Iehouat Isten azt mondta vala Adamnak : Az ionak es gonoznak tudomanianak fabel ne egiel, mert valamikoron esel, meg haluan meg halz, az az bizonyial minden kecség nélkül meg halz. Gen. 2. Miért hog pedig az Adam az Sarannak hazug es hizekedő szauanak inkább akara hinnj, hog nem mint az Istennek igaz mondo szauanak, Isten igazsaga szerent az halálnak be kellett ez vilagra ióni. Gen. 3. Rom. 5.

De it ezt forgattiak nag sokan : Mi az oka, hog az Isten iteletj, es az halál, nem csak Adamon tartozot meg, ha nem az ő maradekirais ki arador, es ezeknekis meg vasot az fogok az Almaban ? Lam azt mongia Isten Ezechi. 18. Az Fiu nem hordozza az Atcianak alnoksagat ? Először ez az oka, mert az minemő iokat az Isten Adamnak aiandekozot vala, az első teremtesben, nem csak őmaganak atta vala, hanem az egez emberi nemzetnek az adá kepeben. Azert nem csak maganak vezte el az iokat Adam, mellicet Istentől vőte vala, hanem az ő fiainakis.

Mikeppen az Atia, ha el vezti az ióságot mellyet Isten aldasabol giuitör, nem csak maganak vezti el, ha nem fiainakis, es minden örökösinek.

Masodszor: Mert mindniaian az eletnek vranna, az meg rohdador hituan fanak giümölczi vagionk
az mi

129
az mi természetünk és első bűnünk szerent, azért
lehetetlen hog az gűmölcreis io legiē. Mindniaian
immar az el efer Adānak kouazabol valok vagiōk,
fogantatások bűnünk az bűn alatt vagiō. Plal 51.
Rom 5. Annakokaiert minden emberek az Isten
haragia, iteleti és az halál alá kötelestetrennek, mert
valahol az bűn vagion, or vagion az halalis. Az
Ezechiel azért Cap. 18. Szol az fele fiakrol, kik az
ő attioknak gonofsagok és bűnőket semmikeppen
nem követik. De mi az Adamnak niomdekik kö-
vetiuk, mert ő rola mi reankis az bűn el arador, ta-
har az halálnakis el keller aradni.

Masodzor: Hog az Istennek veghetetlen szerel-
me, czudalatos bölcseloge, kegielmenek kazdag sa-
ga, és az IESVS CHRISTVSNAK az
emberi nemzethez valo io volta elsőnkben iusson:
Es ezekert őtet mind örökre diczeijuk. Mert sem
Angyaloknak, sem az több teremtetet allaroknak se-
gitsegek által ez niomorusagalol ki nem szabadulha-
tonk vala, ha az Isten, az ki az Crristusban meg ez
vilagnak Fundamentomanak fel vetelse előtt el va-
laszot vala, az mi meg szabadulásokbā modor nem
talalt volna, hog mind Igasaga, mind irgalmasaga
helien maraggion. Veghetetlen szerelme azért eb-
ben tecczet meg, mert noha bűnösök volnank, mind

C ij

az által

az által kőniőről raitonk, es az ő eggietlen ég fiat
atta az mi valczagonkra, kiről igeretet tőn az para-
dilomban Gen. 3. Erről szol az CHRISTVS
Ioan. 3. Vg szerete az Isten ez vilagot, hog az ő eg-
gietlen ég fiat adna erette 1. Ioan. 4. Ebben ielent
meg az Isten szerelme, hog az ő eggietlen egy fiat
küldötte ez vilagra, hog ő általa ellőnk. Rom. 5. A-
ianlia az Isten az ő szerelmer mi hozzank, hog mik o-
ron bűnősk volnank, az CHRISTVS mi eret-
tőnk meg hala. Czodaltos bölczessege ebben tet-
czik meg, mert az bűnnek, es halálnak el rontalabā,
es az igazsagnak, melliet Adam el veszte, fel epite-
leben, olj modot talala, hog mind igazsaga, mind ke-
gielme helien maraggion. Ha az Adam az ő mara-
dekiual mind, őrkke az bűn es halál alar marador
volna, sem szerelme, sem irgalmasaga az emberek-
hez meg nem lattator volna. Vilzontag ha fizete-
snelkül Isten meg kegielmezet volna Adamnak, iga-
zsaga helien nem maradhator volna, miért hog A-
damnak ezt monta vala: Ha esel az meg tiltot fa-
bol, haluan meg halz. De az Isten illien modot ta-
lala ebben, hog az Fiat boczatana el az bűnőst rest-
nek hasonlatossagaban. Rom. 8. Melij Fiu az ő en-
gedelmesteguel be tőltene az Isten igazsagar, el rő-
tana az bűnt es halalt az ő halálauval, mellijeket az
ellő

120
első adam engedelőségevel be hozot vala 1. Cor. 15.
Es ig az I S T E N Fiaiert minekőnk meg kegyel-
mezne. Pál. 85. Az irgalmaság es az igazság őzue
talalkozanak, az igazság es az bekeesség meg czoko-
lak egymast. Kegelmanek kasdaglagais azért meg
tecczet, mert ingien minekőnk az mi fizetésőnknel-
kül es érdemőnknelkül meg szabaditor az halaltól, es
az örök életre fel emelt. Esa. 52. Ingien adattatta-
tok vala el, de ismer ingiē az ti fizetéseknélkül meg
váltatok. Mellijekből meg tarczik hog az mi vált-
sagonk az Christusra nezue Aron lőrt, mert ő fizetec
meg erettőnk, mi reank nezue ingien lőrt, mert mi
semmit nem fizettőnk. Az Istennek Fianak io vol-
ta, szerelme, es hatalmaságais niluan meg tarczik,
mert mi ertőnk az Abraham maguabol fel veszi az
szolgaj format, Heb. 2. Phil. 2. Hog az ördög mű-
kait el ronczia, az bōnt es az halalt, es az Istennek
keper mi bennőnk fel epicze: Ephe. 5. Az Christus
szerette az Aniazenreghazar, es ő magat halatra attra-
erette, hog őtet meg tisztitana. Lásd meg Esa. 25.
Olee 13. 1. Cor. 15. Rom. 5. 1. Pet. 1. 1. Cor 6.

Harmadzor: Ez veghre kel gōdolkodnonk, hog
az halálnak, es annak ideienek bizonytalan voltanak
emlekezetiuel sünetlen az igaz pœnitentiara, es az
mi életőnknek meg iobbiasara vonattasunk.

C iiij

Merr

Mert miképpen semmi bizonyosb ninczen az halálnal, azonképpen annak Orainál semmi bizonytalamb ninczen, hog ezképpen az Isten az bűnetlen való vigiazafra, iozan életre, imarkozafra, es gonoz életönknek meg iobbitalsara inczen, mint az bölcz mongia: Emlkezzel meg az te vtolsó napodrol, es soha nem vetkezel.

Es Hieronimus Doctoris ígól: Vág elzem, vág ísom, vgjterezik hog mindenkor ez Izo Szeng az en fileimben: Kelietek fel halottak, es iertek elő az itilette.

Sőt az egez Szent irás rakua illien intelsekkel hog naggiakorta gondolkoggionk az mi halalonkrol, es az Istennek Fianak diczőleges el idueletől, melibe minden restet igazan meg itel. Actor. 17. Az Iesus Christus Math. 24. Ígól: Vigiazatok annakoka-irt, mert nem tuggiatok meli oraban id el az ti vratok. Bizoniara ha tudna az Czialados ember, meli oraban iene el az lopo vigiazna, es nem hadna meg asni az ő hazat. Azert ties legietek kezen, mert akkor id el az ember fia, mikoron nem velnetek.

Azonképpen Luc 12. Az ti agiekorokat éuezzetek fel, es lampastokat giuczatok meg: es legietek hasonlatosok azokhoz, kik az ő Vrokat variak: bodogok azok az szolgak, az kiker vigiazuan talal az Vr, mikoron meg iduend. Az Szent Pal Apostolis

121.
postolis Rom. 14. Ig tanit: Minden embernek ec-
czet az I E S V S C H R I S T V S itelõségi e-
leiben kel menni, hog el vegie az iutalmar, vag iot
czelekedet, vag gonozt. Azonkeppen 1. Telsa. 5.
Ti magatok iol ruggiatok hog az V rnak napia vg
id el, mint az lopo ecczaka Annakokaiert ne alo-
gionk, mint egieb Poganok, hanem vigiazzonk es
iozanok legidnk. De ez dologrol cz vtan bõuebben
szolunk.

Negiedzer: Hog ez tudomannial az kegielem-
nek Edenj õ magokat ez vilagnak, es az Erdõgnek
minden haborusaghi, keserõseghi, es niomorusaghi
ellen vigaztalliak. Mert mind az buntõl, mind az
Erdõgnek tõb munkaitol az halal által meg szaba-
dulnak, es az Istennek Fiainak el iduefe által az õ-
rõk eletet el veszik. Ig tanit az Christus Ioan. 5. El
id az ora, meliben az halottak meg halliak az Isten
Fianak szauat, es kik az koporsokban vadnak elõ id-
nek, nemellick az eletnek fel tamadasara, nemellick
az karhozatnak tamadasara.

Ezenkeppen szol Luc 22. Mikorõ lattiatok hog
ezek meg lesznek, emellietek fel az ti feieiteket, mert
közæl vagion az ti valtsagrok. Sõr az SZent Pal
Rom. 8. Azt mongia, hog meg az nema okralan te-
remtet allatokis vg mint fel emelt fõuel variak az
Isten

Isten fiainak meg ieleneseket. Mert mostan ôk is az
hiszagnak alaia verterenek, es niegnek mint az fû-
lô alsoniallatok, de akkor meg szabadittarnak az I-
sten Fiainak szabadságokra. Hog ha mind az egy,
mind ez föld variak az meg vitatt az Isten Fianak
altala menicuel inkábbkel minekônk keresztiereknek
aitatolson varnonk, es minden keseruterek ellen az-
zal magonkat vigasztalnonk? Mert akkor az Isten-
nek fia tôkelleretelseggel el nieli az mi halalonkat, el
tôrli az Siralmot az mi orczainkrol, es be tôlt min-
ket minden örömmel es vigassaggal Esa. 25. Akkor
mongiak az hiuek nag barorsaggal, hol vagion az
te giôzedelmed ô halal? Hol az te fulakod ô pokol?
Olee 13. 1. Cor. 15. Akkoron fenlenek az igazak
mint az Nap Math 13. Akkoron terem az Isten vj
eget, es vj földet, meliben az hiuek mind örôkke la-
koznak Esa. 65. 66. 2. Pet. 3. Apo. 21. Ezeket ertuen,
bizoniara az Zenrek Lelek szerent nag örömmel ez
mostani ideig valo saroronkbol keuankoznak az ô-
rôkke valo hazaban, melibe az Isten minket meg ro-
molharatlan diczôsegeben fel ôltôzter, hog ha mezi-
telen nem talaltaronk, mikeppen erôl Szent Pal
2. Cor. 4. Igen sepen prædical. Daniel. 12.

M A S O D I K K E R D E S.

Honnan iôt be az halal az emberekre?

auag,

A V A G, K I C Z O D A O K A A Z

Halálnak?

F E L E L E T.

Illehet az Regi Pogan bölcsek, kiket Philoso-
 phusoknak neveztenek, elméiket felette igen tör-
 tek ebben, Mi az oka, hog' illien draga teremtetet
 allat mint az ember enni szantalan niomoruságok es
 vegezetre az halálnak alaias vetteret: Mind az al-
 tal soha csak eggis azok között, ennek igazan vege-
 re nem meheret. Mert ha meg olua'od ezeknek kö-
 niuöket, szantalan iralsokat talál, neljben syrattiak
 az emberi nemzetnek niomorult volrat, de honnan
 legien ez, meg mondani nem ruggiak. Nemeliek
 hasonlítottak az embert az vizben valo bugborek-
 hoz, meli hirtelen tamad, es hirtelen el vez. Pinda-
 rus azt monta, hog' ollian az ember, mint ha valaki
 arniekrol almadna, Homo somnium vmbra. De-
 mocritus tellies eleteben siratta az embernek ni-
 morult allapattiat, heraclitus vizontag tellies elete-
 ben mduette, mert vegere ez nag' Romlasnak nem
 mehettenek Söt nemeliek azt montak, hog' iob vol-
 na az embernek nem szülni, auag' születe se vran
 mindiarast meg halni, melj dolognak oka ez volt,
 mert sem az Romlasnak okat, sem abbol valo fel e-
 pitetést nem ertettek.

Elő rendben az Pogan bölczek között az Epicureusok azt mondtak, hogy az emberek minden egyéb állatokkal egyetembé csak történetből vadnak, és történetből vesznek el az Lelkekkel egyetemben.

Mert ezek tagadtak az Istennek gongyauiseleset, és az emberek között való czelekedetit, és ezért mindeneket csak az vak zerenczenek tulajdonítottanak. Annakokaiert ezeknek Istenek az ő hasok volt, és ezt moudottak: Egiőnk igiőnk iacczonk, mert halonk vran semmi giőniőre segőnk nem leszen. De ezeket meg feddi és meg hamisítja SZent PAL 1. Cor. 15. Meg ne czalattasatok vg mond, és el ne hittetsetek ez fele sokkal, mert az gonoz beszéd az embernek io erkölczetis meg vndokittiak.

Ez fele emberekkel mindenkoron rakua volt ez világ, nem csak az Poganok között, ha nem meg azok között is, kik ő magokat Isten nepenek neveztek.

Ennekokaiert az Isten Lelke az Prophetaknak és Apostoloknak irásokban ez illien Ebeket és Dinokat giakorta feddi, kiknek hasok Istenek Phil. 3. Az Elaias Propheta Cap. 22. Ig pirongattia az Izraél nepet: Ime az ti vigalagtok az io lakásban vagion, mert ezt mongiatok, egiőnk és igiőnk, mert holnap meg halonk. De az seregeknek Istene ez gonofságot ti nektek meg nem boczattia, hanem meg

123.
megkel halnotok. Hasonlatos keppen Esa 56. Az
és őt alloj mindniaian vakok, es nemia ebek, kik nem
tudnak vgarai, kik csak aluznak es az almor bere-
tik : Az kik ezt mongiak : Irtetekel igionk es resze-
geggionk meg, holnap sokkal iobban lakionk.

Az Salomon penig Sapien 2. Ezeknek termere-
teket es beszedeket nag' bō beszeddel meg iria : Ki-
czin es igen rövid, v'g mond, az mi eletionk es az
embernek halala v'ra semmi gionidorese'g ninczen,
mert kiczoda iōt meg valaha az meg holt emberek
közöl ? Semmiből sülettettionk, es lemmik lesionk,
egionk, igionk, mert holnap meg halonk.

Masod rendben az több Philosophusok, iollehet
vallottak ezt, hog' az embernek Leike halhatatlan,
mind az által az testi halálnak, es az örökke valo ha-
lálnak okairol semmit nem tuttanak igazan irni.
De nagio'b resze tulaidonitottak az természetnek,
hog' az ember v'gian így teremtetet, hog' eggik sü-
lette'sek az masik meg hallion. Mert mi'keppen az
Fakban lattiuk, hog' eg' nō, mas el rothad, eggik
viragzik mas el szarad, eggik leuelez, mas el hanna
leuelet : Auag' az fünekben eggik viragzik, masik
Koroua leßen : Azonkeppen iteltenek az emberek
felől, hog' az Romlas es az halal Isten teremte'seből
iōt be ez vilagra. Melij tudomannak hamis voltat

az Moles Gene. 1. 2 Meg mutattia, mikoron azt
mongia: Lata az Isten az mellicet teremtet vala,
es mindenek felette igen iok valanak. Azon Mo-
les azt mongia, hog Isten az embert az ő kepere te-
remtette, de az I S T E N kepe halhatatlanlag, a-
zere az adamotis halhatatlanlagbā teremtet volt.

Harmad rendben ezek vtan voltanak az Mani-
chæusok, kik az Istennek Aniazenteghazaba retten-
tes eretnekseget hoztanak volt be. Ezek azt tani-
tottak, hog ket öröktől foguan valo teremő Lelek
vagian, io es gonoz, az iotul vagion az vilagossag,
elet, bekesség: Az gonoztol penig az sötetleg, bün,
halal, vesedelem, es minden fele niomorusaggj.

De ez vndok tudomantol minden kereztienek-
nek tauol kel lenniek: Mert eg az örökke valo te-
remő Istē, kinck természetitől mind az bünnek, mind
az halálnak teremese igen idegen. Plal. 5. Te le-
houah, te vag az ki nem akarod es nem szereted az
bünt.

Annakokaiert lalsuk meg az Szent Irasbol, hon-
nan iőr be ez vilagra az halal? Az Salomon Sap. 2.
Ig szol az ördögnek iregsege altal idue be az halal
ez vilagra Az Christus loa. 8. Az ördög hazugsag-
nak Attia, es kezdettől foguan Gilkos volt. Szent
Pal Rom 5. Ig tanit: Az eg ember altal ez vilagra
be

124
be iſue az bűn, es az bűn által az halál 1. Cor. 15.
Mikeppen az Adamban mindniaian meg halonk, a-
zonkeppen az CHRIſtusban meg eleuenitetőnk.
Viſontag Szent Pal az euanak tulaidonitua ezt
1. Timot. 2. Nem az ferſu czalattatot meg ha nem
az Azzoniallat. Eccleſiaſtici 25. Az azzoni allattol
kezdetet el az bűn, es ő általa mindniaian meg ha-
lonk. Ez mondaſokból meg terezik hog az Szent i-
ras niluan meg mutatua, hog az bűnnek, es halál-
nak ſerző oka, az őrdög, az Adam, es Eua.

De ezt mondhatnad: Mi módon vagion ez, hog
azon eg dolgot, noha az iras az őrdögnek, neha
Adamnak neha Euanak tulaidonit? Ennek errel-
mere, ket dolgot kel meg it gondolnonk: Tudni il-
lik az eſetnek kezdetit, es annak el aradaſat. Az bűn-
nek es eſetnek első kezdeti az Satantol vagion, az ki
az igalsagban meg nem marada, hanem az Iſtentől
el ſakada 1. Ioan. 3. Io. 8. Az emberi nemzet közőt
penig Eua vetkezet előzőr, ő általa iſue be az bűn
es az halál, mert az őrdögtől előzőr ő czalattatek
meg.

De ha neſz az propagatioiara, az az, az emberi
nemzetre valo el aradalara eredendőkeppen, Ada-
mrol aradot el az ő maradekira, nem az őrdögtől
ſem Euarol. Az őrdög Euara nem ſarmazas ſerét

hoza az bűnt, es az halalt, hanem hitető czialadsa-
gual cziala meg, azonkeppen Euarol Adamra né
szarmazas szerint szala, hanem hitető bezedakal. De
az Adamról el arada szarmazas szerint, hog valakik
ő tőle születtenek, az bűnnek es az halálnak aláia
vettesenek. Noha azért az bűn es az halál az ér-
dőgtől kezdetek előzőr, az vran Euarol: Mind az
által az egez emberi nemzetre eredendő szarmazas
szerint nem szállot volna, ha Adam nem vetkezet
volna. Mert az szarmazast főkeppen az iras nem az
Astoniallatnak tulaidonittia, hanem az Felfiunak
es ezokaier az kőrnidmetelkedes csak az Felfia-
kra nez vala.

Ebből vagion ezis, hog az el eset gonoz Angia-
loknak vetkek nem szalla az több Szent Angialokra,
kik az igazsagban meg maradanak, mint Christus
Ioan 8. bol, hanem kiki mind az ő gonofsaganak
terhet, es tőkelletersegenak iuralmat vőtte. Mert
azoknak bűnök non sunt deriuata in ceteros pro-
pagatione seminis, az az, nem szállottanak szarma-
zas szerint az többire, miert hog ő között az születes
által valo szaporodas ninczen. De az Adam Fiaira
mind rea szalla az bűn es halál meg az fogantatas-
ban, mert immar az ő tisztatarlan maguatol szarma-
znak minden maradeki, meg az kicsin gyermekekis.
Rom 5. Ha pe

125.
Ha pedig akarod meg érteni, miért kelteztünk tud-
nonk, hogy az bűnnek és halálnak ez világra való
bejövése Adam által vagyon, rövideden két okat
számlálom elő.

Első: Hogy meg hamisítsassanak azok, kik az
bűnt és az halált Istenre kenik, hogy ő oltotta be A-
damban és vgiā meg kellett volna halni, hanem ver-
kezet volnais. Iol tudom az Agia furt embereknek
alkolmatlan disputalások, kik Istenre kenik az A-
dam életinek minden gűmölcsöt, ezért mert Isten
Decretoma és akarattianélkül semmi nem lehet.

De ezeknek mostan csak ezt felelőjük, hogy noha
az Adam esete nem lőtt Istennek sem tudásánélkül,
sem Decretománélkül, sem akarattianélkül, mert az
ő irgalmaság, és igazság az emberekben így a-
karta meg jelenteni: Mind az által az verék, és az
halál Adamban és Euaba vagyon. Mert az Isten
igaz világsággal, Szentseggel, bölcseséggel, szabad
akarattal meg ajándékozta vala őket, és az Isten tu-
dala, és Decretoma nem kenlerítette őket az vere-
kre, hanem szabad akarat szerint elszakadának Istē-
től, és fel fuvalkodott keveliségből az ördögnek v-
tanna indulának el. Hogy immar az Isten az ő De-
cretoma szerint az Adam esetit io vegre fordita, ru-
dni illik az Dicsőségére, ez nem tezi az Istent verke-
se, ha

se, hanem inkább az ő kegyelme, és bölcsesége a-
ianlia. Hogy pedig Iste szerző oka ne legyen az bűn-
nek és halálnak, ez négy dologgal bizonyíttuk.

Elő : Mert az Isten természetéhez nem illik, hogy
bűnt, és halált teremtsen, holott ő, Szent, tökéle-
tes igaz, és örök élet legyen. Valami az ő természé-
től idegen, lehetetlen hogy azt cselekezzék, a mag
paranczollia, és az ő töle származhassék : De az bűn
és halál idegen az ő természetől, Psal. 5. Non De-
us volens impietatem tu es. Annak okaiért az bűn-
nek oka, szerzőie teremőie czinaloia nem lehet.

Másod. Mert az Isten Adamot az ő kepe és
hasonlatosságra teremtette. Gene. 2. Az Isten ke-
pe és hasonlatossága nem bűn, nem halál, hanem,
igaság, Szentseg artatlanság, halhatatlanság, élet,
világosság : Hát az Adam kepeis melire teremtet
vala, igazságban, Szentsebben, artatlanságban va-
la. Colo. 4. Eph. 3.

Harmad : Mert Isten meg tiltá, és meg paran-
czola Adamnak, hogy Isten ellen ne vetkezzék, és az
meg tiltót fának gyümölcséből ne egyek. Az mi I-
stentől származik, azt Isten meg nem tiltia, azt gono-
znak lenni nem mongia, azért az Adam vetke, az
bűn és halál Adamról időt be ez világra Roman. 5.
1. Cori. 15. Ezért meg atkozta Isten az Adamot:

Miert

126.
Miert hog' te őrrel az meg tiltor fanak giűmőlcze-
ből, arkozor az föld te eretted: Az te orczadnak
vereitekeuel esed az te kenieredet, miglė porra lez,
mert porbol valo vag', es ismet porra loz.

Negied: Mert ha Isten volna oka, zerzdie az
bűnnek, teremtdie, czinaloia az halálnak, ez vilag-
nak igaz itelő biraia nem lehetne. Mert mi modon
itelherne meg, es karhoztathatna az embereket a-
zett, az kinek ő volna oka, zerzdie es czinaloia? Ig'
ranit Szēt Pal Ro. 3. Hog' ha az en bűnöm az Isten
igazsagar aiālia, mit mōgiők? Nem de hamissā czele-
kedike az Istē, hog' minker bűntet? Tauol legiē ez:
Miert hog' hog' lehetne az Istē ez vilagnak igaz itelő
biraia? Az Abrahamis azt mōgia, Gen. 18. lehoua
Te vag' ez vilagnak biria, te itiled meg ez földet i-
gazan, azért az igazat az bűnőssőkkel eggiut el nem
vezthered. Vtolzor eztis meltan ide szamlalhar-
tiuk: Hog' ha Isten volna az bűnnek es halálnak o-
ka, eggietleneg' Fiar az fel vőt emberi testben az ke-
nokra, halalala, es az atok ala nem vethette volna.
De Isten az emberi nemzetnek bűneiért Saiat Fia-
nak nem kedueze, meg vere őret mi erettők, es az
Iesus Christus atokka lőn mi eretők hog' az Adamra
szallor atkor el tőrlene. Ga. 3. 4

Masod. Ezert kel ezt megtalalnonk, hog' bizo-
E niosok

niosok legiónk ebben, hog' az Adamnak esetinek v-
tanna, csak eg' igaz es Szent ember sem talaltatik I-
stennek elotte, sem nag' sem kiczin, sem ferfiu, sem az-
zoniallat, hanem mindenek az bűnnek alaia rekez-
tetenek, kinek bizonyaga es iegie az halal. Galat. 3.
Az iras mindeneket az bűn ala rekeztet, hog' az ige-
ret az Iesus Christusban valo hit által adassék az hi-
veknek. Rom. 14. Az Isten mindeneket ez bűn ala
rekeztet, hog' mindeneket csak kegielméből iduőzi-
czon. Miert hog' az bűn eredendőkeppen elarador
Adamrol minden maradékira, valameli ferfiui mag-
tol születtetik, azért senki ő maga felől nem mond-
hatta: En tiszta es artatlan vagiok. Psal. 51. Ime en
az bűnben fogantattam, es az bűnőkben, alnoksagok
ban meleteret az en Aniam az ő meheben. Lasd
meg Rom. 5. Iob 4.

HARMADIK KERDES.

Hani fele halalrol emlekezik az Szent Iras?

FELELET.

HO G ez tudomannak magiarazattiaban vila-
gosb erzelemmel eleb mehesőnk, ezt kel immar
meg errenőnk, hog' az Szent irasban neg' fele halalt
talalunk, meliekrol ez vtan rend berend szolunk.

Ellő : Az bűnben valo halal, meli semmi nem
egieb, hanem először meg fosztatni Isten kegielme-
ből,

127.
tól, az eredendő igazságtól, Szentlegtől, arratlan-
ságtól, és iora való szabad akarattól, mellicben Adam
teremtetet vala: Másodszor, az bűnben fogantatni,
születetni, és az bűnnek minden keuanlagat belső és
külső keppen Isten törvénye ellen be tellessíteni rő-
videden, elszakadni Istentől, és az ördög akarattal
járni mindenkoron, vőg hog egiebet bűnnel az te e-
rődből semmit ne czelekedhessél. Col 2. Ti regen
az ti bűneitekben meg holtatok vala. Eph 2. Mi-
koron az ti bűneitekben meg holtatok volna, Isten
az Christussal meg eleuenite.

Másod. Az örök halál, mellicet Szent Iános Apo-
cal. 20. 21. Második halálnak neuez, az testi halálra
nezue. Ez nem egieb hanem az első halálnak giű-
mölczé, az az, Istennek haragianak meg emeltő sze-
ne az bűnert, az ördögnek raitonk való hatalma, az
törveni atka, örökke való pokol, kenőstetetség. Le-
leknek és testnek veghetetlen giőtreime, mellicnek
fergek soha meg nem hal, és férgek soha meg nem
aluszik: Esai 66. Erről szólnak giakorra az irások:
Rom. 5. Eg ember által be idűe az bűn, és az bűn
által az halál. Math. 4. Világosságamada azok-
nak, kik űlnék vala az halálnak arniekaban. Rom. 8.
Meg zabadita engemet az bűnnek és az halálnak
törvényéből Osee 13. Halál en leszek te halálod.

E ij

Harmad

Harmad. Az testi halál, mellet Szent Iános első halálnak nevez, meli semmi nem egiéb, hanem az Leleknek az testől való elválása, az mig az Istennek Fia amaz utolsó napon meg jelenik, meliben meg itel minden testet igazságban. Acto. 17. Rom. 2. Math. 25. Ez testi halál pedig az két fele embereknek rendire nevez két fele: Az hitetlenek halála, és az hiuek halála.

Miczoda az hitetlenek testi halálak? Az testnek az Lelektől való elszakadása, meli által be mennek mint eg kapien az örökre való karhozatra, halálra, pokolra, és kenokra, kiknek soha vegek nem lesz: Es ezeknek fel tamadások karhozatra és gyalazatra lesz Ioan. 5. Dani. 12. Miczoda az hiueknek testi halálak? Nem egiéb hanem az Iesus Christusban való el nyugasok, kik mint eg áiton az örök életre be mennek: Lelkek az Abraham kebeleben nyugzik, testek az földben aluszik, mig az Isten Fia az tökéletes bodogságot elő hozza. Ez két fele halottakról szól az Christus Ioa. 5. El is az ora, meliben meg halliak az ember fiának zavar, mind azok kik az seregben vadnak, és elő időnek az kik iokat czelekettenek az életnek fel tamadására, az kik pedig gonoszokat az karhozatnak fel tamadására, erről szól Daniel 9. 12. Az kik az földnek porába alusznak fel tamadnak

128
ramadnak, nemelliek az eletre, nemelliek az gyalazatra es karhozatra.

Negied. Negiedik halál az Szent irasban ez világi háboruságokban es niomoruságokbā való halál, meliben az hiuek mint eg halalbā vgian be meriternek. Mert iollehet az kegielemnek edeni, kik az Szent Lelek által viőnan bültetettnek, az Christus által Istenben bizoniaba elnek, mikeppen az hitelenek eluen meg holtanak, mind az által Isten ezeket az ő iauokra, oli igen saitolia es niomorgattia minden fele háboruságokkal es kesserusegekel, hog az halottaktól nem sokat lattassanak külömbezni.

Erről szól David Psal. 44. Melliet elő hoz Szent Pal Rom. 8. Te eretted lehoua Isten minden nap meg halonk, hasonlatosok vagionk az Mezar serekre rendeltetett iuhokhoz. Erről szól főkeppen az Esais Cap. 26. Az te halottid elnek, es mint az en restem fel ramadnak. Ezechiel Prophetanalis az Isten Cap. 37. Ime en meg nitom az ti koporsókat, es o en nepem ki hozlak en titeket az ti koporsótokból, es be vizlek titeket az Izrael földében. Mert ic az Isten az Babilon fogságában való nepet solittia, es az Rablágot koporsónak neuezi, az meg szabaditást penig az koporsóból való ki hozásnak. Ezekről ennek vtanna rend szerent bőuebben szólunk.

lonk : De annak előtte eg' nehani dolgokat kel meg
ertendők, az Szent Irtalnak niuabbā valo értelmere.

Előzőr : Mond' meg, miczoda külömbfeg vagion
ez ket mondas közőr, meg halni az bűnben, es meg
halni az bűnnek ? Felelet. Nag' külömbfeg vagion
ez ket szolalnak moggiaban : Ezech. 3. Mert meg
halni az bűnben nem egieb, hanem az bűnnek ra-
bianak lenni, ördögnek testnek es ez vilagnak keuā-
saginak szolgálni, es Isten törüenie ellen czelekedni
ezeknek minden keuanfagokat be tölteni Ioan. 8.
Az ki az bűnt czelekedí, rabia az az bűnnek. Rom. 8.
kiczoda szabadit meg engemet ez halalnak testből ?
Meg halni penig az bűnnek, nem egieb hanem I-
sten kegielméből az Christus által az vionnan valo
születésnek vranna az bűnnek, ördögnek, es testnek
gonoz keuanfagat el temetni, hog' azokat hatra ha-
guan Isten előtt Szentlegben es igazsagban iarionk.
Rom. 6. Az kik meg haltronk az bűnnek, ni modon
elők megis abbā ? Es ímet, meg halók az bűnnek
es eltek Istennek az Christus által. Mikeppen azért
az Christus vg' holt meg, hog' az ő halalaual el te-
mette az bűnt es halalt, az őkeppen az ő tagiai Chri-
stus által mikor meg foitíak az bűnt, es el temetik,
hog' nem haggiak azt magokban Vraikodni, akkor
az bűnnek meg halni módának. Ez penig csak az
kegiel-

kegyelē edenibē vagion, az kikbē Isten magua vagiō,
az az, kiker az Istē lelke meg zētek, hog az bűnt vral-
liak. Masod: Miczoda meg halni az tōruennek ?
Felelet. Szent Pal Galat. 2. Ig sol: En az tōruenij
altal az tōruennek meg holtam vala, hog Istennek
elnek. Az Christussal eggiōt fel febittertem. Az
tōruennek penig meg halni nem egieb, hanem az
tōruennek atka abol meg zabadulni, hog az Szent-
ken semmi birodalma ne legien, de Istennek az Chri-
stus által Szentlegben es igazsagban ellienek. Mert
az tōrueni azokon Vralkodik, az kik elnek, Rom. 7.
Az kik penig meg halnak, azokat az nem sententiaz
hattia. Azonkeppen az Christus tōkelleres engedel-
melsegeuel, es az Atoknak fel veueueuel vg zaba-
ditotta meg az hiueket, hog ezeket soha Isten elōt
ne karhoztathassa. De miért mongia, hog az tōr-
ueni általholt meg az tōruennek ? Ezert, Mert az
tōrueni az ő termeszeti szarent meg sebelsit es meg
öl, ezert mindenkoron az Christusra vg mint meg
eleuenitő oruos Doctora igazgat. Miért hog an-
nakokaiert az Christusra igazit az tōrueni, az kik hit
altal ő hoza mēnek, azok az tōruentől meg szabadul-
nak, hog Istennek ellienek. Ez mikeppē legien ol-
uasd meg bōuebben Roma 7.

Harmadzor. Miczoda meg halni az Christussal.
Felet.

Felelet. Azon Apostol Rom. 6. Ig tanit: Ha meg
holtonk az Christussal eggiüt, hiszük, hog ő vele eg-
giüt elönkis. Ez igeknek értelmere szükség meg ra-
nolnonk, hog az Christus Iesus-sal el remetterni es
meg halni nem egieb, hanem az Christus halalaban
reszeseknek lennönk, es annak minden giümdolczer
es hasznar meg erzenönk. Mert mikoron az Chri-
stus meg holt es el remetteret, minketis minden bü-
neinkel egietemben el remeret, hog az ő halalanak
ereienek általa az halál mi raitók ne Vrakoggiék.
Mert ő meg holt az mi büneinkert, es fel tamador
az mi igazsagonkert Rom. 4.

Negiedzer: Miczoda az Vrbán, az Christusban
meg halni? Felelet. Nem egieb, hanem az Iesus
Christusban valo igaz hitben, es pœnitentiaban ez
Vilagbol ki mulni, es reszesnek lenni az Isten fia-
meg szeretteret örök eletben, es vitetni az Paradi-
sumba, Abraham kebelebe. Apo. 14. Bodogok kik
az vrbán meg halnak. De ezek csak az valasztotta-
kra neznek.

NEGIEDIK KERDES.

Mas tarazd meg böuebben, miczoda meg hal-
ni az bünben, kik halnak meg az bünben es mi
modon szabadulhatonk meg ez halalbol?

F E L E L E T.

Noha

130
NOha rövidedőn az Szent Iralnak summaiat az
halal felől meg módok, mind az által az mi ranu-
sagonkra es vigasztalásokra szükség ezeket rendsze-
rent bővebben meg magiaraznonk. Mert ha ezeket
meg nem értjük, mi magunkat az halal ellen derek-
szerent vigasztalni nem ruggiuk.

Először: Hőg meg érthessük miczoda legien az
bűnben valo halal niluabban, szükség elsőnkbe ven-
nőnk, miczoda volt az Adamnak elete az esetnek
előtte, mert az halal az eletről valo meg fosztas.
Az Adam eleltre azért főkeppen imez negy dolog-
ban volt. Először az eredendő igazságban, szentis-
ben, es artatlanságban: Mert Istentől vő teremte-
tet vala, hőg természeti szerent az ioban meg ma-
radhatna, es azon igazságban szarmaznanak az ő fi-
aics Masodszor: Az igaz Istennek igaz es tökelle-
tes esmeretiben, es homalinelkül való vilagossag-
ban, meli Istennek esmeretiben vala minden gi-
niörősege az esetnek előtte. Harmadzor: Mind el-
meienek, szijuenek, indulatinak, es minden tagiajnak
epsege, meliikkel fogiarkozasnelkül az Vr törue-
niet be töltheri vala, es Isten akarattia szerent ren-
delheri vala eleter. Valamit Isten az ő töruenieben
ki ielenter, mind azoknak be tölthőie vala Adam az
eset előt, meli ez sententiaba be foglaltator: Szere-

E

sed az

fsed az te Iehoua Istenedet telles elmédből, telles
te erődből es tehersegedből, es az te felebaratodat
szerelsed mint te magadat : Luc. 18. Math. 22. Ne-
giedzer, az iora valo szabad akaratban, mellet Istentől
vg aiandekoztatek meg, hog az igazsagban, es
Szentleghen mellibé teremtetet vala, meg alhatna.

Ezeket neuezi az iras Isten kepenek es hasonlato-
saganak. Col. 4. Eph. 3. Gen 2.

Azökeppen az bünben valo halál kiualtkeppen
az Neg dologban al. Előzőr : Az eredendő bün-
ben : Mert az efernek vtanna minden emberek meg
foltartanak Isten kegyelmétől, az igazságtól, es mind
fogantatások, mind ez vilagra valo születések az
bün alatt vagion. Mikeppen Szent David Psal. 51.
Ő maga felől így szól : Ime en az bünben formaltat-
tam az en Aniamnak meheben, es az en Aniam en-
gemet bünben fogadot, bünben melegeget az ő me-
heben.

Így szól Szent Pal es Rom. 5. Hog azokonnis v-
ralkodik az bün es halál, kik az Adam vetkenek ha-
sonlatosaga szerent nem vetkeztenek. Mert az
kiczingiermek is az első születés szerent ez bünben
valo halálnak aláia vettetnek, noha ezekben külső
bün ninczen : Eph. 2. Ezeknek fogantatások az ti-
statalan magból vagion, azért ő magok is tisztatala-
nok.

131
nok Iob 14. Kiczoda adhat tiszat, az tisztatalan mag-
bol?

Masodzor: Az bünben valo halallal, az terme-
szet szerent valo isretlegben, es elmeneknek, ziuön-
nek homaliosagaban Isten felöl, es az ő akarattia-
nak esmereti felöl. Mert az mi Lelki bemeink an-
nira meg homaliosottanak, hog az mi erönkből sem
az mi Istenönknek, sem az ő akarattianak esmeretire
nem iuthatonk, hanem mint az vakok az isretleg-
ben budosonk es teneligönk. Ezert morgia Szent
Pal Ephes. 2. Hog Istenelkül voltonk ez vilagon,
mig az Isten Fia az ő seregebe be nem hozot mi-
ket, mert hatra haguan az Istent, Baluaniokat, cziu-
so, maszo, repeső allatokat imattonk es tisztelönk.
Rom. 1. Ig tanit Gal. 4. Mikor az Istent nem esmer-
nerek, bolgaltok vala azoknak kik nem természet
szerent valo Istenek. Niluabban szol penig Eph 4.
Az Poganok vg mond, meg isretitet elmeuel va-
dnak, el idegenöltek az Isteni eletről, az tudatlan sa-
gert meli ő benne vagion, es az ő sziveknek vaksa-
gaiert. Mert iollehet az Isten az lathato Vilagnak
teremtese által ő magat niluan ki ielenretre, mind
az által el szakattonk volt ő tőle, es vaklagban iar-
uan az mi elmeneknek es szuönknek gonoz keuanla-
sagit köuettük. Acto. 14. 17. Roma. 1.

F ij

Harmad-

Harmadzor, al az mi Sziuónknak, indulatonknak,
es minden tagainknak Istentől es az ő törüenietől
valo el szakadalaban: Rõuiteden mind belső es kül-
ső czelekedetinknek gonoz voltaban Istennek elle-
ne. Mert gődolatink gyermek seginktől fogua csak
az gonofsagra hailando Gen. 8. Sziuónk gonoz, es
meg foghatatlan vetkekkel rakua Hier. 17. Ninczē
igaz ember, ninczen csak eggis. Ninczen ki az Istēt
keresse, mindniaian el szakattanak es haszonalanok-
ka lőttenek. Ninczen csak eg emberis, ki iot czele-
keggiek. Psal. 14. Az ő szaiok mint az fel nitattot bű-
dös koporso, nieluekkel cziarlardsagra elnek A spis
kigionak merge vagion az ő aiakok alatt. Ezeknek
szaiok rakua atokkal es zidalommal, giorak az ő la-
bok az ver ontasra, es semmi Isteni felelem ninczen
az ő szemek előtt Psal. 5. 140. 10. 35. Rom. 3. &c.

Negiedzer, al az iora valo szabad akaratnak el-
veléseben: Mert immar csak az Gonozra vagion
akarattia es minden keuanfaga az embernek az ő
termeseti szerent az esernek vtanna: Az menniei
io do'goknak akarattiaban es be telliesitteseben
sem akarattia, sem ereie ninczen, mig Szent Lelek-
től vionnan nem formaltatik. Gen. 8. Az ember-
nek minden gondolattia, csak az gonozra hailando
gyermeksegetől fogua. Ier. 13. Nem de az szerecten

az ő

132
az ő fekete bőret el változathatták? Nem de az
parducz az ő seplős színet el vethetie? Tijs vg ior
nem czelekedhetek, mert az gonofsagot meg szok-
tarok. Psal. 49. Az ember hasonlatosza lőn az bar-
mokhoz, kik ercelemnelkül vadnak. Ezert mongia
nag'giakorta az iras, hog' az embernek szíue vas, ke-
meni, kő mert az ő romlot természetiben csak az
bűnre hailando lere. 3 4. 17. Ezech. 11. 36. El ve-
szem az ti kő szíueiteket, es adok hus szíuet.

Masodzor, Miert neuezi az Szent iras ezt bűn-
ben valo halálnak? Felelet. Ket okaert, első oka
ez, mert mikeppen az meg holt emberekben sem
erelen, sem akarat, sem indulat, sem gondolat, sem
czelekedet ninczen: Soha semmit az ő ereieből nem
czelekedhetik, mig Isten őtet fel nem tamasztia az
halalbol: Ig' az Adamnak eseti vtan az menniei es
örök eletre valo io dolgokban semmit az ember az
ő ereieből nem czelekedhetik, soha az ő bűneiből fel
nem tamadhat, mig Isten az ő kegielmeből Christu-
sért Szent Lelke által vionnan nem szűli. Mert az
ember csak bűn, sötetség, ördög Rabia, Isten ellen-
sege, es egiebet nem czelekedetik bűnnel: Mikep-
pen erről szantalan irasok vadnak. Ioan. 3. Az mi
az testől szűlertetik, test az Rom. 7. Az embernek
minden erelme ereie, bölcsesége, Isten ellen hada-

kozik. Rom 8. Lehetetlen az törvénynek be töltése.
i. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea, quę sunt
Spiritus Dei. Melj dolgot azért kel esőnkben ven-
nőnk, hog az idűőségnek dolgaban semmit az mi-
erőnknek ne tulajdoniczionk, hanem csak Isten ke-
gielmenek, az ki az bűnben meg holt emberket fel-
támasztia. Phil. 1. 2. Mind az akarator, mind azt hog
veghez vihessük az el kezdet dolgot Isten czelekedı
Col 2. Eph 2. Isten eleuenitet meg minket az bűn-
ben valo halalbol. Hier. 31. Ezech 11. 36. En fordı-
tlak meg titeket, en vessem el az ti kő síueiteket, es
en adok hus síuet. Masodik oka ez mert az bűnnek
vege es giűmőlcze az halal, es az bűnert mindē em-
berek kőtelesek az halakra. Rom. 6. Az bűnnek iu-
ralma az halal. Miczoda hasznatok vagion, hog az
bűnöknek szolgaltatok, mellicket mostan begienle-
tek : Mert azoknak vegek az halal.

Harmadzor: Kiczodak holtanak meg az bűnben?
Felelet. Az bűnben valo halal minden embereket
be foglal, valakik ferfiutol es Azzoni allattol súlter-
ternek, es senki ez alol ő magát ki nem veheti. Mert
az iras minden embereket az bűn alá rekezt, es meg-
giőz minden embereket, hog az bűn alatt vadsnak,
mikeppen ennek elōtte meg bizonyitok Psa. 14. Nin-
czen csak eg igaz emberis, ninczen ki ior czelekeg-
giek.

133
giek. Pro. 20: Kiczoda mondhatta, tizra vagiok
en, es en bennem bűn ninczen? Esa. 64. Omnes iu-
sticie nostre tanquam pannus mulieris menstruat.
Rom. 11. Gal. 3. Az iras mindeneket az bűnnek ala-
ia rekeztet, hog az örökség ingien az Iesus Christus
ban valo hitnek általa adattassék.

Ezr pedig ket okaert kel tudnonk. Első, hogy
Istenelőt minden test meg alazzassék, es az iduőzi-
tesben minden diczőség egiedől csak az Istennek a-
dattassék. Mert ha mindniaian meg holtonk az bűn-
ben, es minden emberi igasragonk Ganei Istennek
előtte, miuel kerkedhetők Isten előt? Masodzor:
Hog meg hamissitassék az Romai Antichristus, ki
eg nehanij szenteket bűnnelkül fogantatnak es szü-
lettetnek lenni hamissan tanit, es ennekokaert azt
mongiak, hog az iduezitesre elegek voltak vol-
na az Christusnelkülis.

Negiedzer, az hiuekis meg holtanake az bűnben?
Felelet. Bizoniara az ő első születesek serent az ő
magok természetiben ezekis meg holtak volt, mert
mindniaian természet szerēt haragnak fiai voltonk,
Eph. 2. Ezert mondatik Iob. 15. Ime az ő szenti kő-
zöt senki ninczen artatlan, es az egek sem tisztak ő
előtte. De immar az valasztottakat az Isten az ő fia
által fel tamasztotta ez halalbol, es meg eleuenitet-
te, Szent

te, Szent Lelket aduā ezeknek Colo 2 Eph 2 Azert
az hiueknek ez halaltól semmit nē kel felniük, mert
az Isten fia ezeket meg szabadította, az ki meg holt
az mi bűneinkert, es fel tamadot az mi igazsagon-
kert. Ioa. 8. Ha az Fiu titeket meg szabadít, bizonia-
ba szabadolok lesztek.

Örödzet, Micsoda moggia vagion az mi meg
szabadulásoknak az bűnben halalabol? Felelet. Mi-
keppen az halottak ő magoknak életet nem adhat-
nak, es az ő ereiekből fel nem tamadhatuak: Ig az
emberek az ő ereiekből az bűnből fel nem tamad-
hatnak, es meg nem eleuenitethetnek. Sőt vgian
nem keuanniakis az szabadulást, mig Isten nem von-
za, mert vgian giőniörkednek az bűnben, es roha-
rabok, mind az által az bűnnek örömeit szolgálnak.

Czak az öröкке való Isten miueli azért ezt, hog
az kegieleninek edeni az ő bűnőkről meg szabadul-
nak.

Ez meg szabadításnak penig imez három mog-
gia, auag oka vagion. Ellő: Az Istennek kegielme-
nek kazdaglaga, es hozzánk való vegheretlen szerel-
me melliel az mi bűneinkert ingien el törölőre, es mi-
nekőnk meg boczatta. Mert mikeppen öröktől fo-
guan kegielméből el választot minket az életre, a-
zonkeppen irgalmaságabol bűneinkert ingien meg
boczatta,

boczatta, es azokat minekőnk karhozatonkra nem
tulaidonittia. Rom. 6. Az hol az bűn bűnődik, or
az Isten kegielme fellieb bűnődik Psal. 32. Ro 4.
Bodog ember az kinek Isten el fedelte bűnet, es az
kinek alnoksagit meg boczatta. Valakinek penig
Isten ecczer meg kegielmez, attol kegielmet soha
örökre el nem vonza, az kinek ecczer bűnet meg
boczattia, mind örökre kőniörül aző. Exo. 32. Esa 44.

Masod. oka: Az Iesus Christusnak tőkelleres al-
dozattia es engedelmessege. Miert hog az Isten
meg nem kegielmezhet vala fizetesnekül, mert iga-
saga helien meg nem maradhat vala, azért az Iesus
Christusnak el keller idni az bűnös testnek hasonla-
tosagabā, hog az Isten igazsaga ellen be hozot bűnt
el ronczia, es minket Isten elöt igazakka tegien. El
rontotta penig az mi bűneinket, három keppen.
Először: Fizetessel, mert az Isten az mi alnoklagin-
kat az ő vallara rakta, es valamit minekőnk keller
volna fizetnőnk az bűnert, azt az Isten fia meg fizet-
te, vere ki ontasaua, halalaua, es tőkelleres enge-
delmessegeuel Esa. 53. 1. Pet. 1. Meg váltattunk nem
ezüstön, sem Aranion, hanem az barannak draga
vereuel. Masodszor: Tőkelleres igazsaggal, Szent-
seggel es artatlanisaggal, mellic fogiatkozafnekül
Adam kepeben az Isten törüenier be tölte. Math 5.

G

Nem

Nem iſtten az törüennek fel feiteſere, hanem be
tölteſere. Roman. 8. Mikoron lehetetlen volna az
törüennek be tölteſe, miért hog erötelen vala az
teſt által, Iſten az ő Saiar tulaidon fiat boczatta el
az bűnös teſtnek haſonlatofſagaban, hog az törüen-
nek keuanſaga be tellieſsednek. Harmarzor: Az
Szenteknek meg eleueniteſekkel, mert az ő elre-
meteſeuel el remette az mi bűneinket, es fel tama-
dalual az bűnből fel tamaſtot minketis, es igazakka
tör, es az eletet melliet el vezretönk vala, elő ho-
za Rom. 4. Az Chriſtus meg holt az mi bűneinkert,
es fel tamador az mi igazulaſonkert Ioan. 5.

Mikeppen az Moſes fel magasztalta az kigior az
puztaba ig fel kel az ember ſianak magasztaltatni,
hog minden valaki lattia, es hiſzen ő benne, el ne
veſzen, hanem örök eletre legien. Harmadik oka,
az Szent Leleknek meg ſenreleſe, ki az mi bűnönk-
nek boczanattianak, es az örök eletnek meg czialar-
kozhataratlan zalaga, mikeppen Szent Pal Eph. 1. ne-
uezi. Az Szent Lelek penig mi bennönk ez kerör
czelekedi. Előzör az o Adamot, az bűnt mi ben-
nönk meg foita, hog azt meg vtalliuk, es annak kö-
ueteſeben ne giöniörköggiönk. Sör ha eröteléſeg-
ből eleſönkis, mint hog giakorta el eleönk, mindia-
raſt meg iobbiczuk eletönket, es az teſtnek, es örök-
gnek

135
gnek keuanfagiban eleb ne mennionk. Masodzor:
Meg sentel minket, hog minden ugiekezeronk ezen
legien, hog az mi Istenonk eler Szentlegben es iga-
lsagban iaronk. Ezert mongia Szent Ianos az o
Leueleben: Az ki Istentol vagion, nem czelekedik
bunt, mert az Isten magua vagion o benne. Holoz
nem azt akaria mondani, hog az hiuek soha el nem
esnek, es soha nem vetkeznek, hanem hog ezeknek
minden sandekok az keresztien Szent eler, es az bun-
ben eleb eleb san sandekkel nem gazolnak, mint az
haragnak edeni sokranak czelekedni.

Harodzor, Honnan esmerhetuuk meg, kik hol-
ranak meg az buntben, es kik eleuenittetnek meg
az bunnak halalabol? Felelet. Iolleh vakmerok
pen senkirol nem kel iteletet renndnk, mert nemel-
lieket az Isten az bunnak sarabol eleb ki vonson, ne-
mellieket kelsebben: Mind az altal imez horom ie-
gibol foképpé az buntben meg holt embereket meg
esmerhetni.

Elözör: Az vegiglen valo hitetlenségből: Mert
valakik sem az Istennek igaz esmeretire nem iutnak,
sem az eg igaz Istenben valo hitre, hanem meg v-
ralliak Isten kegielmet, az baluaniokat imaggiak es
tisztelik, el haggiak az eletnek kutseiet, es budos ku-
takat asnak magoknak, ezek meg holtanak az o bu-

G ij

nokben

nőkben Ephes. 2. Roma. 1. 2. Az Pogan Törkök
meg holtanak az ő bűnökben, mert Isten ellen valo
hiteitlensegben akarnak mind végig meg maradni.
Hasonlatos keppen valakik az Romai Antichristu-
sának az Papanak, ersekeknek Canonoknak baluanio-
zásokban, meg holt szenteknek imadásokban, es sok
Isten paranczolattia ellen valo szerzesekben meg
maradnak mind végig, ezek meg holtak az ő bűnök-
ben, es magokat Isten kegyelméből ki rekeztettek.
Valakik az varga David Ferencz' Blandrata, Hel-
tai Gaspar vndok eretneksegekben meg marad, az
ő bűneiben meg holt, es az örök karhozatban marad:
Mert az Isten frigiet fel bonrorta Math. 28.

Masodzor, Az Istennek iduőzítő igeiének meg
vtalásabol, meli ige Istennek hatalma az iduőzitel-
re minden hiueknek. Rom. 1. Az kik azért soha hal-
lani sem akariak az Isten Fianak Euangeliomat, sok-
kal inkab annak semmi giümölcszet nem teremtik,
az ő bűnökben meg holtanak. Mint az kiknek na-
giub giőniörősegek vagion az vadazásban, hazugok-
nak, hizekedőknek, czelczapoknak tragarfagokban,
hog nem mint az vrnak szauanak halgarafában, es
szeretettel valo meg bölczőlefeben: Az kik csak az
resti giőniörőseget üzik, esznek, iznak, tobzodnak,
reszegeknek inkab, hog nem mint az prædicator
halgar-

halgattiak, ezek eluen meg holtanak. Harmad. Az Erdőgneke, az testnek, es ez vilagnak gonosz keuanfaginak kőuereleből végiglen, es annak be tel liesiteseből. Valakik azért paraznak, gilkosok, reszegesek, kegyetlenek, hamisan eskőuők, lopok, ragalmazok, azok az ő bűnökben niluan meg holtanak. Ig tanit Szent Pal Gal. 5. Niluan vadnak az testnek czelekedeti, melliczek ezek: Hazasag tőres, paraznasag, tiltatalanfag, buiasag, baluaniozas, eres, giűlősege perpatuar, harag tartas, viszaufonasok, eretneksegek, negedsge, gilkofsag, rezegsege, robzodas, es ezekhez hasonlatosok: Valakik ezeket czelekedik, az Isten orzagot öröksgeől nem biriak.

Viszontag az kiker Isten kegyelméből ez halalbol meg eleuenitet, es fel tamaztot, kiualtkeppen azoknak ez három rendbeli iegiek vagion. Ellő. Az Isten Lelkenek benne valo lakozasa, az ki bizonyosokka teszi az hűeket, hog Isten őket kegyelmbe vőtte, meg boczatta bűneit, meg eleuenitette őket elő remenlegre. 1. Pet. 1. Ephe. 1. Masod. Az Istennek igeiehez valo szereter, annak buzgosagos szerelme, es meg tartasa, es az Iesus Christusban valo hit, mellic el hiszük, hog az Isten az ő fiaual egieremben minketis meg eleuenitet, es minekőnk minden bűneinket meg boczatta. Harmad. Az keresztien

Szent élet, tudni illik, az o Adamnak czelekedetinek
el hagyása, es az vij életnek kéntetése. Gal 5. No-
ha pedig ezek is el esnek giakorta, mind az ahal ismet
fel kelnek, mert az Christusba ecczer be oltatának,
es ezert soha el nem vezhetnek. Rom 8. Esa. 54.

Ö T Ö D I K K E R D E S.

Az örök halálról

MICZODA AZ ÖRÖK HALÁL,
kik halnak meg ez halállal, es mi módon zaba-
dulhatnak meg ez halalbol?

F E L E L E T.

EZ másik halálról való tudománnak is hog' vila-
gos értelemmel vegere mehőssönk, őt kiualtkép-
pen való kérdésben foglalom be az egez dolgot,
mellijekről rendel szolok.

Először azért, mond meg miczoda az örök halál?
Felelet. Az örök halál az bűnnek hazna, solgia es
gümdölczé, Roma 5.6. Valami azért az Adam ver-
kemia az emberi nemzetnek romlására be iőt, ezt
örök halálnak meltan nevezhetjük, melinek az te-
sti halál csak kezdeti. Az első ember az ő engedet-
len segeuel vesztis, niereis: El vezte az Isten ke-
pet, az igazságot. Szent seget, epleget, minden egieb
Lelki es testi kazdag saggal egietemben, meliben re-
remtetet

137.
remteret vala. Ezek heliebe niere az bűn mia, halal
nem csak testnek penig, hanem Lőleknekis örökke
valo halalat.

Ezt touabba tanitasnak okart imez niolcz do-
logban foglalhattiuk: Először az örök halal, nem
egieb, hanem az Istennek igaz haragianak meg eme-
sző bene, mert az mint az Mozes mongia Deut. 4.
Az mi Istenőnk bosu allo Isten es meg emeztő ben,
melliel az hitetlenek mint pozdoriakat meg emeszi.

Miert hog az Istennek Szentsege, igazsaga, eple-
ge ellen vagion tellies az mi eletőnk, annakokaiert
minden emberekre igazsaga szerent haragzik, es meg
ront mindeneket. Ennel kememb es suliosb dolog
semmi nem lehet, mert mikor ő meg haragzik az
föld es minden teremtet allatok ő előtt rezketnek
Esa. 40. Ierem. 10. Ezert kőniergenek nag' giakorra
az Szentek, hog az Isten az ő meg busult haragiaban
őker ne büntelse, es ne perellien ő velek az ő keme-
ri iteleti szerent Psal. 6. Masodzor, az örök halal, az
Istének országabol valo ki rekeztetefek minden em-
bereknek, kik Adamban el estenek, es az Istennek
minden iozagitol valo meg fozrasok, az Szent An-
gialoknakis tarsasagokbol valo samki veretefek.

Harmadzor: Az Istennek töruenienek sententi-
azo atka, ki mind örökke büntelen ezt kialtia az mi
fileink-

feleinben, atkozor vag, mert nem töltötted be azo-
kar, mellick az törüeniben meg vadnak iraruan.

Mert az törüeni mint eg ados leuel, Col. 2. Ket-
tör keuan: Auag hog meg fizeld az tökelleres Szet-
leger es igalsagor, auag hog senuegied az atkor,
bünteret, örökke valo karhozator. Miert hog pe-
nig el vezertük, az epleget, melliet az törüeni ke-
uan, az engedetlensegert örökke minker sententiaz.

Negiedzer, morsus horribilis conscientiarum, az
az, az mi Lelki esmeretönknek izonio es Rettenetes
furdalasa, kinek ferge soha meg nem hal, es tüze
meg nem alulzik: Kinek nehez sulios voltat rez se-
rent ez ielen valo vilagonnis az bünben heuerök
meg kesertik, mikoron az Istennek raitok valo ha-
ragiat meg erzik. Vtolzor: Az Lelekben es test-
ben valo vegheterlen ken, gidtrelem, gehennenak
tüze, az ördögökkel eggiut valo rettenetes karhozar
löretseg, faidalom, es meg fogharatlan siralom, ke-
ferőség &c. Kersegben eses, Isten ellen valo karom-
las: zidalom.

Masodzor, Mond meg miert neuezterik ez örök
halalnak? Felelet. Né azért neuezterik ez örök halal-
nak, mint origenes, ses ez vran sokan hamisan itel-
tek, hog az haragnak edeni fel nem ramadnanak, ha
nem mind örökke az halalban maradnanak: Mert
ez rudo-

138.
ez tudomani előző ellené vāgion az Istennek nil-
uan való Igeiének Ioa. 5. Az halottak meg halliak
az Isten fiának zavart, es elő időnek az kik iot czeleket-
tenek az elernek fel tamadafára, az kik gonozokat,
az karhozarnak fel tamadafára Dan. 9. 12. Az kik az
földnek poraban aluznak fel tamadnak, nemellick
az eletre, nemellick az karhozarra 1. Cor 15 Mat. 25.
Ellene vagiō az Istennek igazsaganak, meli ezt mu-
tattia, hog az ő ellen segin mind örökre boljut alliō,
es azokat meg roncza. Ha penig fel nem tama-
dnanak, mikeppen maradhatna meg az Istennek igaz
itileri es büntetese? Harmadzor, ellene vāgion az
IESVS CHRISTVS NA K diczősege-
nek es tiztinek, mert ő rendeltet, hog ez vilagnak
biria legien, meg itellien minden testet igazsagban,
es az ő ellen segit laba alla vesse Acto 17 Roma. 14.
Plal. 110. 1. Cor. 15. Neuezterik annakokaiert ha-
lálnak az rettenetes kenokert, bünteteskert, veghe-
terlen karhozartert, Lelekben es testben való gidere-
lemert, mellicknek szenuedese nem elet, hanem ha-
lal lezen: Mert az hitetlenek akkor vetternek az kül
ső löretsegre, holot lezen az siras, es fagaknak czi-
korgatasa. Mikeppen az halakra sentētiāztatot em-
ber akkor hal, mikoron az sententiat erti, az reaia
következő kent előtte lattia, elmeieben, ziuében bü-

H

lul

ful, es haborog : Azonkeppen az haragnak edeni
noha fel tamadnak, mind az által azoknak eletek nem
elet, hanem halál : Kiknek iob volt volna nem zű-
letetniek, mint az Christus Iudasról mongia, es az
tefti halálból fel nem tamadniok. Erőkke valonak
neuezterik ez halál, mert mikeppen az hiuek elete-
knek, bodogságoknak soha vege nem lezen : Azon-
keppen loha az hitetlenek karhozattioknak, es ke-
noknak vege nem lattatik meg. Math 25. Mennie-
tek el en attiamtol meg atkoztator emberek az ő-
rőkke való tűzre, meli kezitetet tinektek, az őrdög-
nek es az ő Angialinak.

Harmadzor, eztis mond meg, minemő neuekkel
neuezi főkeppen az irasz halalt? Felelet. Nag sok
neuezeteket az az Szent iras ennek, mellick annak
termezerit nem iriak meg tökelletesseggel, hanem
külső hasonlatóságok által rez berent annak rette-
netes izonio voltat, es süliosagat tamaztiak előnk-
ben. Először : Köszönleges keppen hia az iras halál-
nak, kinek okat ez előt meg mondok Ioan 8. Az ki
az en bebedemet meg tartia, soha halalt nem kostol
Rom. 5. Az bűn által be idue az halál Roma. 6. Az
bűnnek solgia az halál es 7. Cap. Meg szabadultok
az halálnak töruenietől. 2. Cor. 2. Az Euangelium
az hitetleneknek halálának illattia az halálra Heb. 2.
Destru-

159.
Destruxit tūm, qui habebat mortis imperium.
Osee 13. 1. Cor. 15. Masodzor neuezretik Masodik
halálnak: Apoc. 20. Az pokol es az halál be vette-
tenek az tűznek tauaba, ez az masodik halál Apo 21.
Az felelmeleknek, baluaniozoknak, arkozatra mel-
toknak, paraznaknak, gilkosoknak, etetőknek, es min-
den hazugoknak reszek lezen az egőzenbé, es ken-
kőben, meli az masodik halál Mert neha az irasczak
az két halált veti őzue, az testit, es az örökke valor,
es az elsőre nezue, az Lelki örökke valor, masodik
halálnak hia.

Harmadzor, Giakorra hiuattatik gehennanak,
Math. 5. 10. 18. 23. Mar. 9. Luc. 12. Iacob. 3. Az ge-
henna penig vala regen az benniamin nemzetse-
genek tartomaniaban eg völgy, meliben az Istente-
len baluaniozok az ő fiokat az Molochnak meg al-
dozzak vala, es tűzzel meg egetik vala Iosu. 18.
2. Reg 23. Ezert ez heli felette igen vndok es vta-
latos vala, melire nezue az örökke valo karhozatis
gehennanak neuezretik, mert az űenben egettetnek
az hitetlenek, meli soha meg nem aluzik. Negied-
zer, hiuattatik tűznek, es olij űennek ki soha meg nē
aluszik Math. 18. Az poliuakat meg egeri oli űenuel,
ki soha meg nem aluszik. Math. 18. Iob te neked az
cleire be menned űantan, es czionkan, hog nem mint

H ij ep kezel

ep kezel es labbal verterned az örökke valo tűzre.
Lásd meg ezek felet Luc. 3. Iude. Apo. 19. 20. 21.
Neueuezterik penig tűznek az Istennek haragiara,
es rettenetes iteletire nezue, mert az mi Istenünk
meg emeztő bene annak felette az Istenteleneknek
Lelki es testi gőrtrelmekre nezue, kiknek rettenetes
suliolsagar az embernek meg elmeie sem gondolhat
meg, noha azokat mostan csak mőuetik es cziufol-
liak, de Farkasmőuetesre fordul dolgok. Ezert ken-
seritetnek ezt akkor kialtani Luc. 23. Hegiek esse-
tek mi reank, vőlgiek buriczatok el minket. Apo. 6.
Es ezt mongiak vala az karhozta az hegieknek es
kőziklaknak: Essetek mi reank reiczetek el minket
annak beme elől, az ki az ő sekibenől, es az baran-
nak haragia elől Osee 10. Esa. 2. Ezen hasonlatos-
saggal neuezterik kenikőues tűznek, Apoc. 20. 21.
Mert mikeppen Isten Sodomát es Gomorat ken-
kőues tűzzel fel forgara, azonkeppen az ő rettene-
tes izonio haragiat az Istenteleneken akkor meg fo-
gia mutatni.

Etődzör, neuezterik külső sőrteseknek, es fogak-
nak czikorgalanak Math. 8. Az orzagnak fiai, ki ű-
zetternek az külső sőrtesegekre, or leben siras, es fo-
gaknak czikorgatasa Mat. 22. 25. V essetek ki az kül-
lő sőrtesegre. Mert mikeppen az őrdög orzaga ső-
rteseg,

190
tetseg, es ezért őt Szent Pal Eph. 6. hia sötetseg-
nek vranak, feiedelmenek : azonkeppen az őrdög
Kabiai meg foghatatlan sötetsegbe lesznek, soha az
Istének igaz elmeretire, felelmere, es tizteletire nem
jutnak. Ig ízol az Szent Pal Col. 1. Halakat aggiók
az Accianak, az ki minket az sötetsegeknek birodal-
mabol ki uőrt, es be vit az ő zerelmes fianak orzaga-
ban : Mert az á nap, sötetsegnek es homaliossagnak
napia, kődnek es szelueznek napia Ioel. 2. Hatod.
Neuezterik eleuen feregnek, es oli szennnek ki soha
meg nem hal, es az ő tűzők soha meg nem aluzik.
Mert az Istentelen baluaniozoknak, tuduan az cze-
geresbűnben heuerőknek az ő gonoz Lelki esmere-
tek ollian leszen, mint eg kegietlen hoher, ki soha ő-
rőkke meg nem nyugzik, minemő az Saul. Cain. Iu-
das, spira Ferencz, es ezekhez hasonlok. Az több ne-
uezeretek mostan elő nem szamlalom, mert ezekből
bősséggel mindenek meg erthesik, miczoda legien
örőkke meg halni, es az karhozatba be menni.

Negiedzer, rettenetes dolgok ezek: De kiczodak
hálnak meg ez halallal? Felelet. Miert hog az halal
az bűnnek solga es iutalma, valakik az bűnben meg
holtanak, vgian azok mindniaian az őrdök halallalis
meg holtanak Minden emberek penig meg holtak
az bűnben, mint ennekelőtte bősséggel meg bizoni-

H ii j tok,

rok, azért az örök halálnak is minden emberek aláia
vettettenek az ő első bűletek zerent az Adamnak
életinek vranna. Mikeppen az hituan fanak güm-
mölczek hituan, es el vettetik azonkeppen az bün-
nek halalat követi az örökre való halat. Ig tanit az
Szent Iános Math. 3. Minden hituan, roz fa ki va-
gattatik, es az tűzre vettetik loan. 8. Az ti bűneirek-
ben meghaltok, az az: Miert hog bűnösök vartok,
örökre el kel karhoznotok, es meg kel halnotok.
Rom. 5. Eg embernek vetkeiert lokan meg holta-
nak, tudni illik az örökre való karhozattal. Az bün
altal be idue az halat mindenekre Adamtol fogua
Rom. 8. Prudentia carnis, mors est. Az testnek e-
zelsege, minden indulattia halat.

Ezekből meg tecczik: Hog meg az szentek is az
ő természetek szerent mindniaian kötelesek az Isten
haragiara, az karhozatnak, es az örök halálnak aláia
Mikeppen Szent Pál Eph. 2. Niluan iria, hog min-
dniaian természet szerent haragnak, karhozatnak vol-
tonk fiu, ezért mert mindenek az bün alatt vadnak.

Hat mit bolondoskottok ti szegeni vakok, kik az
bűnből, Isten haragiabol, halalbol való meg saba-
dulast az megholt szentektől, variatok, el haguan
az eg igaz szabaditot, az ki csak egiedől nielte el az
mi halalonkat? Esa. 2.

Erdzer,

141
Erdőzör, mi módon szabadulhatunk har meg az
örök halálból? Felelet. Az Sidos az ő sok aldoza-
tok által, es egieb sok Ceremoniak által akartanak
az halálból meg zabudulni: De az Szent Pal. He. 9.
Niluan mongia, hog az tuloknak es baranioknak
vere azt el nem törölhetre. Az Antichristus az sok
emberi szerzessek által velte ebből valo meg zaba-
dulast, de ezek nem ertik, miczoda legien az örökke
valo halál, es karhozat, melinek el rontasara az I-
stennek emberre kellett lenni. Mert ha fillicrez-
zessel, misuel, es egieb frascaual ellene alhattonk
volna az örök halálnak, es karhozatnak, niluan az
Istennek fia az rettenetes es isonio halálra es keno-
kra nem arra volna magat. Azert ez halálbólis hog
meg zabudulnak az hiuek, imez három oka vagion:
mint rendel az Szent Irasbol meg halliuk.

Elő oka, az Attia Istennek kegielme, az ki min-
ket ingien az mi fizetesönknekül, es erdemönkne-
kül az bünnel egietemben meg zabaditor az örökke
valo haláltól, pokoltól, es karhozattól. Ig tanit Szent
Pal Rom. 7. Kiczoda szabadit meg engemet ez ha-
lálnak resteből? Az Isten kegielme, az mi Vronk
Iesus Christus által. Rom. 4. 2. Cor. 1. Az Isten ta-
maztia fel, es eleueniti meg az holtakat.

Malodik oka: Az Iesus Christusnak tökelleres
enge-

engedelmessége, az ki az örökké való halál három keppen mi eretünk, es mi kepeünkben el rontotta. Először, fizetéssel, mikoron meg holt mi eretünk, es be töltötte az Isten igazságát ki azt mondta, vala Adamnak: Halálnak halálaua hal meg. Ő azért meg hala, hog az mi örökké való halálunkat meg ronczia, az ördöggel egyetemben, az kinek birtoka vala az halalon Hebr. 2. Ig bol az Isten fia Osee 13. 1. Cor. 15. Hol vagion o halál az te gőzedelmed? Te halolod leszek o halál, es te vezedelmed, te rontod lezek o pokol. Az halálnak kezéből meg zabadirom az en hiueimet, az halalbol Arron, meg valtom őket. Ezert mongia az Christus Apoc. 1. En kezemben vagion az halálnak, es az pokolnak kulczia.

Malodzor, el rontotta Isteni hatalmaual es erieuel: Mert Istenre nezue fizetéssel váltott meg, az ördögnek penig semmir nem fizetet, hanem hatalommal vő ki vő mint erős fel seguerkezet viteznek kezéből Esa. 25. Az Iehoua Isten nag gőzedellemmel el nieli az halalt, es el törli az Siralmat, es kőni hullatast minden szemekről Heb 2. Az halal által el rontta az halalt es az ördögöt, es meg zabadita azokat, kik az halálnak felelmében valanak.

Harmadzor, meg vitalsal es meg eleuenitessel,
mert

142.
mert v'g rontotta el az mi halálonkat, es karhoza-
ronkat, hog' minket ezek helyet e' élettel, es örökre
valo diczőséggel aiádekozor meg Rom 8. 1. Cor. 15.
Ioan. 5.

Harmadik oka : Az Szent Lelek, az ki minket
meg eleüenit az vy életre, es igaz hitet geriezt mi
bennönk, hog' az Iesus Christusnak halalat es aldo-
zatit el higgiük lenni az mi halálonknak es karho-
zatónknak el rontásának. Ig' tanit Szent Pal Rom 8.
Hog' ha annak Leike lakozik ti bennetek, az ki föl-
tamaztotta az Iesust az halalbol, meg eleüeniti az ti
halando testeteketis.

^{Hatodszor}
Harmadszor, honnan Lehetek en ebbe bizonio-
sa, hog' Isten engemet el nem vezethet, az örökre
valo halalba, karhozatba nem verhet? Felelet. Né-
felek en sem az örökre valo halaltól, sem az pokol-
tól, sem az Isten haragiatól, es imez három dolog-
gal vigasztalom magamat. Először. Mert sem irgal-
masága, sem igazsága Istent erre nem vihetik, hog'
az hiüeket el karhoztassa, kinek bűnöket meg bo-
czatta. Irgalmasága nem boczatta erre, mert min-
ket ez vilagnak fundamentómanak fel vetése előt
kegyelméből el hijot az életre, ecczer meg kegyel-
mezet, el hijot, bűneinket meg boczatta, es azzal
öröc az bűn solgatis el vörte. Az mit penig Isten
I ecczer

écczer el végezet, az mit meg ígert, meg adot, soha
fel nem bontia, soha azt meg nem malollia. Igas-
sága sem engedi, hog engemet, ki az Christus Iesus-
ban hizek, elkarhoztathasson, mert ecczer az Iesus
Christus meg fizetet en erettem tőkellefesen, min-
den fogiatkozasnekül, tahat igazsága sem mutatja,
hog eg adolsagot kecczer fizessek, hog eg huson ket
bört vonnijon. Masodzor: Mert ha Isten engemet
el karhoztatna, az Iesus Christusnak tiztinek, dicz-
segemek, fogadasanak, esküfelenek ellene lenne.

Az Iesus Christus tizti, diczsege ez, hog el ron-
cza az ördög munkaiat, az bünt, az halalt, az poklot,
az karhozatot. Megis esküt ezen, hog a ki ő benne
hizen, soha meg nem kostollia az halalt, hanem az
halalbol az életre megien Ioan. 6 8 12. Hat az Szent
Pallal ezt mögiuk Rom. 8. Semmi karhozattiok nin-
czen azoknak, kik az Iesus Christusban vadnak.

Harmadzor, ezert hizem, hog Isten engemet el
nem karhoztathat, mert en immar az Szent Lelek-
nek temploma vagiok. meli Szent Lelek az mi ör-
ökksegönknek zalaga mi bennünk. Hog hog vez-
thetne el, hog hog ronthatna el Isten az ő Szent
Lelkenek lako hazat.

Hetedzer, mikor rontia el Isten en bennem az
örökre valo halalt es karhozatot? Felelet. Miheli-
en Isten

143.
en Isten bűneinket meg bocsátja és el törli, azonnal
az örökke való haláltól és karhozattól is meg szabad-
dit. De az bűnnek el törése itt ez világon kezdetik
el, mert az időendő világon az poenitentianak nin-
czen helye. Annakokaert az mi halálonkat és kar-
hozatonkat meg itt ez világ az bűnnel egyetemben
el vőtte, iollehet az tökéletes meg szabadulás az el
időendő világon viterik véghez. Azert mongia
az Apostol Roma. 8. Semmi karhozatiok ninczen
azoknak, kik az Christusban vadrak. Ioan. 8 Az ki
az en befedemet meg tartja, soha halált nem kóstol
Ioa ó. Az ti Attiaitok Mannat őttenek az puztabā,
és meg holtanak. De en vagiok az eleuenitő kenier,
az kenier, az ki az egből le szállottam, az ki en ben-
nem hiszen soha meg nem hal.

Miert kellett tudnunk? Kert okaert. Először. Hóg
azoknak bo'ondfagok meg hamissításek, kik azt
mongiak, hóg az Istennek fia el rontotta az bűnt, de
az karhozatot és az örökke való halált nem rontotta
el, hanem az purgatoriomból az Leleket meg kel
szabadítani alamtáual, buczuual, és egyéb Cere-
moniakkal. Destructa causa, destruitur effectus:
Ha az alma fat ki vagod, az giűmőleze sem marad-
hat meg. De az bűnt az halálnak giőkeret meg ron-
totta, azért az haláltis.

I ij Masod-

Malodzor, hog ez vigazralasonkra legien telles
eleronknek renditen, es kiualkheppen halalonknak
idsien: Es az Szent Pal Apostollal ezt mongiuk
Roma. 8. Ezt bizonnial el hittem, hog sem az ha-
lal, sem az elet, sem Angialok, sem feiedelemsegek,
sem vrasagok, sem ielen valok, sem iduedok, el nem
zakazhatnak minker az Istennek szerelmerol, melij
vagon az Iesus Christusban.

Niolczadzor, honnan elmerem en meg kik hol-
tanak meg orok halallal, es kik nem holtanak, va-
gione ezeknek valami iegiek? Felelet. Senkirol
nem kel vakmerokeppen iteletet tennok, mert it ez
vilagon az mig elonk az pocni eianak helie vagio,
es az Isten az o hozza teroket soha meg nem veti,
mint meg muratta ezt Magdalenaba, az toluaiban,
es egiebekben giakorta.

Mind az által az karhoztatnak ezek bizonios ie-
gei es czegeri. Először: Valakik soha az Euange-
lium által el nem hiuataranak, hanem az hitetlenség-
ben mind halalok oraiaig meg maradnak, az Isten
frigiének Sacramentomit meg vtalliak, azokkal so-
ha nem elnek mert vtalliak, bizonnial el higgied
hog az orokke valo halalban es karhozatban mara-
dnak, mint az Törökök, es több Istentelenek az igaz
Ecclesianak kiudle.

Malod-

144
Masodzor, kik az meg hallot igazsagra be dugiak
fülöket, az Isten kegielmer meg vetik, meg kemeni-
tik biueket, hog' latuan ne lasanak, es haluan ne hal-
lianak, mint az Phariseusok, Hypocritak, az eretne-
kek, kik noha irasbol meg giözettenek, mind az'al-
tal az ő reuelgésekben vgian vakmerőkeppen meg
maradnak.

Harmadzor, kik Szent Lelek ellen verkeznek,
az meg esmert igazsagot tuduan, zanzandekkel go-
nozul Lelkek esmereti ellen mind vegig rontiak, es
az hamisagot, az őrdög alkormaniat epitik, mint
Iulianus Apostata, Arius, Samosatenus, Valentinus
Gentilis, Blandrata, David Ferencz, Helrai Gaspar
cum cæteris sæcibus, kiknek iob volt volna soha az
igazsagnak vtar meg nem esmerni: hog' nem mint
dizno modra az fertőre terti. Ezekről szól az Chri-
stus Luc. 12. Szent Pal Heb. 6. 10.

Negiedszer, kik az Istennek kegielmeiben kerseg-
ben esnek, nem hiszik hog' Isten kegielme nagio b az
ő bűnökkel, hog' Gratia abundat supra peccatum:
Ebben az kersegben halnak meg, auag meg őlik ő
magokat, mint Iudas, Cain, Spira Ferécz, tot miclos.

Ez ellé könjő immar meg itelned, kiczodak nin-
ezenek az karhozatban es az őrdök halalban: Tudni
illik, az kiker Isten el hijot, Szent Lelke által, hiter

es remenseget plantalt, kik ha el esnekis fel kelnek,
Isten kegielmehez ramazkodnak az Christusban, so-
ha az bűnökben keulegben nem esnek, mert tuggiak
es el hiszik, hog az Vrnak kegielme fellieb bőüöl-
kedik az bűnnel Rom 7 Ezeri mongia az Apostol
Rom. 8. Semmi karhozattiok ninczen azoknak, kik
az Christusban vadnak. Ez Iesus Christusnak legie
diczőség, tizteleg, birodalom ma es mind örökkön
örökke: Amem.

HATODIK KERDES.

AZ TESTI TALALROL,
MICZODA AZ TESTI HA-
lal, kik halnak meg ez halallal, es mi modon za-
badulhatonk meg ez halalbol?

FELLELET.

Noha az Pogan bölcsek az halalrol nag sok dol-
gokat irnak, mellickek ő magokat az ellen vi-
gaztalni akariak: Mind az altal sem azt nem tugg-
giak, miczoda legien, sem azt honnan legien, sem
azt mi modon kellien ebből meg szabadulnonk. Mi-
keppen azért az Poganok, sem az bűnben valo ha-
lalrol, sem az örök halalrol semmit nem errettenek,
azonkeppen az testi halalrol igaz tudomaniok nem
volt, mert ennek igazan valo értelme csak az I-
sten

145.
Isten igeie vezere minden benteke. Ezt summa be-
rent ez öt dologban foglalliuk be.

Elő. Az testi halál semmi nem egiéb, hanem az
Leleknek az testől való el valása, meliben az Le-
lek halhatatlan maraduan az test az földben aluszik
mig az Istennek fia az vtolso napon minden testet
fel ramaszt hog az hiueknek kegielméből örök életet
aggion, az hitetleneket az örökke való karhozattal
az ő erdemek beent igaz iteletiből meg büntesse.
Erről szól az Christus Ioan. 5. Az kik az koporsók-
ban vадnak meg halliak az Isten fiának szauat az ha-
lottak, es elő időnek az kik iokat czelekettenek az e-
letnek fel ramadasara, az kik penig gonozokat cze-
lekettenek, az karhozatnak fel ramadasara.

Ebből meg tecczik, hog mikeppen az egez em-
beri nemzet két karban vagion, mert auág az hara-
gnak edenie auág az kegielemnek edenies. Azon-
keppen ez testi halalis két fele ez két rendbeli em-
berekre nezue. Mert külömb az testi halál az hiuek-
ben, külömb az hitetlenekben, melliet szükleg az
mi vigasztalasonkra esőnkhen vennők. Az hiuek-
nek testi halalok, az Leleknek az testől való el va-
lasok, meliben Isten kegielméből az Christusert Lel-
kek az Abraham kebeleben nyugzik, testek az föld-
ben czendesegben aluszik, mig az Istennek fia az v.
tolso

első napon esmet az testet az Lelket özne szerke-
zeti, es az örök életnek tökéletes bodoglagat fogá-
dása szerint meg aggja : mikoron azt mongia : let-
tek el en Attiamról meg aldatot hiuek, hog biria-
tok az örök életet, meli nekrek meg kezittek.

Az hitetleneknek testi haláluk, az ő Lelkeknek
az testektől való elszakadása, meliben Lelkek az ső-
retsegnek Lanczauál meg kötöttek, testek az föld-
ben aluszik, mig az Istennek fia el id, hog az ő igalsa-
ga szerint nekik meg fizessen, örökre való halállal
es kenokkal. Az hiuek halála azért az örök életnek
rejszerent való el kezdése, es arra való kapu : Az
hitetlenek halála az örökre való kenoknak rez se-
rent való meg erzése, es arra való aito. Ez két fe-
le halálról szól az Christus Luc. 16. Meg halála az La-
zar, es az Angyaloktól az Abraham kebelebe vittet-
tek : Meg halála az kazdagis, es el temettettek : es az
poklokban fel emeluen az ő szemet, mikoron vol-
na az kenokban, lata az Abrahamot tauol, es az La-
zart az ő kebeleben.

Másodszor, miképpen neuezi az iras ez halált ?
Felelet. Először : Naggiakorra neuezi halálnak ke-
okaiert, tudni illik az ő természetire nezue, es az hi-
tetlenekre nezue. Mert az ő természetiben vgian
valóban halál volna, es az örök halálnak első kez-
deti

146
deri es része, de az Iesus Christus fordította az ő al-
dozattá, hogy az hiuekben az örök életnek kezdete
legyen. Az hitetleneknek pedig vgyan valóban
halal ez, mert ez által szabadulnak reménye-
kül az örök halálra be mennek. Másodszor: Az
Szent Iános ezt nevezi első halálnak, mert az harag
edeniben ez után következik második halális, tudni
illik, az örökre való, kiről ennek előtte írtam.
Harmadszor: Neveztetik alomnak Ioan. 11. Az La-
zar az mi barátunk aluzik 1. Cor. 15. Az leány nem
holt meg, hanem aluszik 1. Cor. 15. Az Christus az
elaluttnak első Sengeiek Actor. 13. Az Dávid el-
alut, es eltemettetet. 1. Thessa. 4. Nem akarom
hogy tudatlanok legietek azok felől kik elaluttnak.
Neveztetik pedig Alomnak két okaiert. Első:
Mert miképpen az alom cziak ideig való, melinek
általá az test nyugzik, es vgyan meg vijul, azonké-
ppen az testi halál ideig való, melinek általá meg vi-
ratók, es az örök élettel meg vidámitatunk. Másod.
Mert miképpen az Alom iauara, eppóletire vagió
az embernek, es valameli beteg igen alhatik, igeie
hogy meggyogiul: Azonképpen az testi halál nem
veszedelmere, nem ártalmara vagion, hanem haz-
nara az hiueknek.

Negyedzer: Neveztetik az testből való kioldó-
K zefőnk-

testőnknek, így szól Szent Pál 2. Cor. 5. Iób az test-
ből ki kőköznőnk, és az Vrhoz menni laknők. Mert
itt ez világon budólonk, de az mi lakó hazonk, me-
libe megionk az halál által, az Vrnal vagion. Etőd-
zör: El valasnak, az az, az testnek az Lelektől va-
lo el szakadásának hiuattatik. Philip. 1. Cupio di-
solui, & esse cum Christo: Kenanok el szakadni az
testől, és eggyőrt lenni az Christussal. Hatodzor: Ne
vezterik az mi földi hazonknak, satoronknak el ro-
mlásának: Mert az testi halál által meg romol az mi
testőnk, hog az halhatatlanságot vegie fel 2. Cor. 5.
Tuggiuk hog ha az mi földi hazonknak satora el
romol, Istentől ismeret fel eppitterik, nem kezzel cze-
nalt hailek, hanem örökke valo az egekben. Így szól
az Szent Peteris 2. Pet. 1. Rőuid napon le verem az
en satoromat, miképpen az Vr Iesus ennekem meg
jelentette. Meli nevezetekkel az Vrnak Leleke az
hiueket vigasztallia az testi halál ellen, hog attól
semmit ne rettegiének, mert ez csak nyugodalom,
és addig valo alom, mig az Istennek fia el idő, hog az
tökellertes bodogságnak örökseget kezőnkhez aggia.

Harmadzor. Kiczodak halnak meg ez halálnak?
Felelet. Az Szent Pál Apostol Hebr. 9. Azt mon-
gia: El vagion rendeltetuen, hog minden emberek
ecczer meg hallianak. Ez mondasból annakokaiert
kőnijő

147.
könyv az felelet: Hogy mind hiueknek es hitetlenek-
nek ecczer az testi halalt meg kel költeniök.

De három kiualtkeppen való külömbfeg vagion az
hiueknek es hitetleneknek halalok közöt. Első.

Mert az haragnak edeni nem csak testben, hanem
Lelekbennis meg halnak, örökre el vesznek es kar-
hoznak. De az hiuek nem halnak meg Lelekben,
mert Lelkek vitétik az Abraham kebeleiben, az pa-
radisomban. Másod. Mert az hitetlenek halála eg-
gik része es kezdeti az örökre való halálnak, kinek
loha vege nem leszen, es ezért mongia az David,
hog az Istentelen embereknek halalok igen gonoz.
Az hiueknek penig halalok az diczőségnek es bo-
dogfagnak kezdeti, es ez az örök életre való menes.
Ezért mongia az Christus Ioan 5. Bizoni bizoni
mondom ti nektek, az ki az en beszédemet halgattia,
es hiszen annak az ki engemet el boczator az örök
életet el vezi, es az karhozatban nem megien, de az
halalbol az életre megien. Harmad. Mert az hire-
tlenek az halalbā Isten ellen zugodnak, beketelenek,
kersegben esnek mint Cain, Saul, Iudas, nag' rettege-
ssel, Lelki furdulással mennek az halálra. Az hiuek
penig noha meg erzik az erőtelenesget benne, mind
az által Isten akarattara ramaztiak magokat, es az
ő Lelkeket csendessegben, Isten kegyelmében való

bizodalomban az I E S V S Christusnak meg ag-
giak mikeppen az Szent Pal mongia vala : Keua-
nok el valni az testől, es az Christussal eggiőrt lenni:
Mert ennekem az Christus mind eletemben, mind
halalomban nierefeg Phil. 1.

Negied. Mi módon szabadulhatok meg az te-
sti halaltól? Felelet. Ket keppen szabadulnak meg
az biuek, hog az testi halál ő nekik karos, artalmos
veszedelmes ne legien. Először: Az Iesus Christu-
snak tökelleres aldozattal, meli által meg ronra-
tor az halálnak artalma, fulakia, es az halál elette
valtoztator. Mert mikeppen az Christus meg holt,
el temettetet, es fel tamador az halaltól, azonkep-
pen az kik az Iesus Christusban hisznek, azoknak ha-
lál az aldozattal meg rontator, hog ne legien ar-
talmas, hanem csak ideig valo aló es nyugodalom.
Mies annakokaert immar nag batorfaggal ezt mód
hattiuk: halál hol vagion az te giőzedelmed: hol
az te fulakod o pokol? El nielettet az halál nag
giőzedelemmel. Osee 13. 1. Cor. 15.

Masodzor meg szabadulok az iőuendő fel rama-
dának általa, mikoron az Isten tökelleresen elő hoz
za az eletet, es az mi testőnk az Iesus Christus ha-
sonloua testi az ő diczőseges testehez Phil. 3. Miko-
ron az Angyalokhoz hasonlatosok lesőnk, es tündő-

148
klő fenicssegeben lešőnk mint az nap. Ez reméseg-
ben nag őrmmel nyugottanak el az Szent patriar-
chak, Abraham, Ilaac, Iacob, az Prophetak az A-
postolok, es Martyromok, kik iol tuttak, hog az ő
halalok az testnek ideig valo nyugodalma, es hog
az vtolso napon az meg heruadatlan coronat az I-
sten nekik meg aggia.

ET őd: Honnan lehetőnk mi ezekben bizonyos-
sokka? Felelet. Előzőr: meg bizonyittia es meg e-
rősiti ezt az Iesus Christusnak halala, el temetese,
es diczőseges fel tamadala. Mert lehetetlen dolog,
hog az fő az tagoknekül lehessen, de az mi feiőnk-
nek nem arthatot sem az halal, sem az koporsóban
valo el temetteres: Hat lehetetlen dolog, hog mi
nekőnkis semmit arthasson. Sőt inkab haznos lešő
az hiueknek, mikeppen az Christus szol Ioan. 12. Ha
az Buza az földben meg nem rodhad, el vel es
semmi hazna ninczen, de ha el vetretik az földben,
sok giümőlazót terem. Az Iesus Christusban va-
lo hit annakokaiert bizonyossokka teszen minker,
hog noha meg rodhadonk, mind az által, nem ka-
ronkra, hanem ez haznonkra lezen.

Malodzor: Ezis meg erősiti ez dolgot, mert mi
az Istennek vagionk Templomi, es az Szent Lelek
lakozik bennőnk. 1. Cor. 6. 2. Cor. 6.

dolog' pedig' hog' az Istennek lako Templomanak
az halál arthaszon, mert az Isten eleueneknek Isten,
nem meg holtaknak Math. 22.

Harmadzor : bizonyosá tesszen minket ezekről
az Istennek igaz mondata az Prophetaknak es A-
postoloknak irasokban : meliben soha semmi hiba
es fogiatkozás nem talaltator: Mert az eg es az föld
el mulnak , de az Vrnak bebede mind örökre meg
marad. Negiedzer : Azoknakis peldaiok meg mu-
tattiak, kik Istentől el ragattatanak, es immar az ha-
lálnak igaia alól ki vetetennek, mint illies Prophe-
ta, Enoch Patriarcha.

H E T E D I K K E R D E S.

Meg hala az embernek Lelke eggiör az testel ?

F E L E L E T.

A Z több Istentelen eretnek legek között, mellicke
az Satan az ő edeni által Blandrata es Danid
Ferencz által az mi időnkben fel tamazta : Ez tu-
domantis az ő tanitواني tot Miclos es Schomerus
Ianos eg' nehany hozzaik hasonló bolond es resze-
ges emberekkel fel inditak, hog' az embernek Lelke
nem valami Lelki allat, es hog' az testel egietem-
ben itiler napiaig meg hal. Ez vndoklagnak hami-
saga hog' ni uan legien, rend serent előzőr azt bi-
zonicziuk

149.
zonicziuk meg hog az embernek okos Lelke valo-
sagos Lelki allat legien, es hog soha meg nem hal.
Masodzor : Az ellenkezo hamis hitu tornak ellen-
zesit es bizonyagit hamisicziuk meg.

Első. Summaia az tot Miclos tudomanianak ez,
hog az embernek Lelke semmi nem egieb, hanem
az ő elere az para, es szel, mikeppen az oktalán al-
latokban, csak hog az okolsaggal meg valasztatik
az barmoktol : es hog ecczerfmind az testel eggiuc
meg hal az itelet napiaig. Mi ez ellen ezt valluk
az Iras szerent, hog az ember, kettőből al testből es
Lelekből, mikeppen az testnek valosaga, allattia,
substantiaia vagion, azőkeppen az Leleknekis. Mc-
li az testel egietemben meg nem hal, hanem halha-
ratlan, es mind örökke meg marad. Ezeket illien
dolgokkal bizonyittiuk meg.

Első bi-
zonylagonk legien az Christus mondasa Math. 10.
Luc. 12. Ne fellietek azoktol, kik testeteket meg
ölhetik, Lelketeiket meg nem ölhetik, hanem fellic-
tek attol, ki mind Lelketeiket es testeteket az gehen-
nának tűzere uetheri. Ez mondasban először az
Christus az egez embert ket resre osztia, tudni illik
az Lelekre es testre, hat az embernek Lelke nem
el mulando szel es para, mint az oktalán barmoke,
hanem annak valosagos allattia vagion. Masodzor
hog

hog az embernek Lelke halhatatlan, es annak feji-
uerrel az kegyetlenek semmit nem arharnak.

Iol tudom mit felelnek ez niluan valo bizony-
sagra az igazsagnak ellenségi, tudni illik, hog az örök
eletnek bodogsagat az kegyetlenek az hiuekről el né
vehetik. De ez magiarazt olij niluan valo es meg
tapasztalható bolondság, hog ennek hamisagat meg
az vakis lattia. Először. Mert azt mongia Christus
hog az kegyetlenek az testet meg ölhetik, de az Lel-
ket nem : Az örök eletnek bodogsagabol penig az
kegyetlenek az testet sem rekeszthetik kij. Másodszor
Soha hasonlo Irasal perfidus es periurus totus Mi-
clos meg nem bizonyithattia, hog az Leleknek neue
valahol örökre valo bodogsagot iegzene. Mert it
az testet az Lelket özueueti, az testet halandonak, az
Lelket az emberben halhatatlannak mongia. Har-
madszor : Azt mongia az Christus, hog az Isten az
Lelketis az gehennanak tűzere vetheti : Az örök
eletet penig es bodogsagot Isten nem vetheti az ge-
hennara : Hat mit bolondoskodol te resseges schō-
merus, es te bolond tot Miclos ?

Malodik bizonyág. Másodszor ezis niluan valo
bizonyág, hog az Iras az Sadduceusokat szidalmazza
es karhoztattia ezert, hog az Lelkeknek valóságos
allattiokat, es azoknak halhatatlanságokat tagadiak.

mert

155
Mert az Szent Lukacz Actor. 23. Azokrol ig bol:
Az Sadduceusok tagaggiak az felramadalt, aztis
mongiak, hog sem Angial, sem Lelk ninczen. Ha
az Szent Iras Sadduceusok teuelijg senck mongia
az Lelkeknek tagadasat, melijnek Pal Apostolis v-
gian or prædical ellene, bizoniara tahat tagadni az
Lelkeket az embercknek halalok vran, az Iras el en
valo teuelijges.

Harmad bizonlag. Annak felette az Christus Ie-
susnak es az Szenteknek peldaiok vgian ezt bizonit-
tiak, kik halalok ideien Lelkeket Istennek kezeben
aianliak. Az Christus Math. 27. Ig bol: Attiam az
te kezeidben aianlom az en Lelkemet. Szent Ista
Acto. 7. hasonlatos keppen: Vram ved hozza az
en Lelkemet. Mert miert aianlanak illien nag aita-
ralsagga Istennek kezeben Lelkeket, ha azok az te-
stekkel eggiot semmiue lennemek? Mert iollehet az
mi restekinkis az halalnak vranra I S T E N o l a ma,
es gondviselése alatt vadnak es ennekokaert azoka-
tis I S T E N kezeben aianliak az Szentek mind az
altai, főkeppen az Lelkről restnek emlékeztet,
mert az ez vilaghi niomoru sagok vran az diczőség-
ben, az Abraham kebeleben be vittetik. Noha pe-
nig itt is azt forgiattiak, hog az Lelkeknek neue ieg-
si az Szenteknek bodogsagokat, mind az altal ez
L magiara-

magiarazat helien semmikeppen nem maradhat.
Mert miczoda bolasnak moggia volna, ha ezt mon-
danad? Attiam az en diczosegemet ved az te keze-
idben? Vram I S T E N az örök eleter az te ke-
zedben aianlom? De az kiker ez vilagnak Istene az
Satan meg vakit, süksleg hog azok meg vakollianak,
hog latuan ne lasanak, es haluan ne hallianak.

Negiedik bizonylag. Söt az Szent Ianos Apoc. 6.
az Lelkeknek köniörgestis tulaidonit, mikoron azt
mongia: Latam az oltar alat az Istennek beszediert
meg öletteter embereknek Lelkeket, es kialtnak va-
la nag fel szoual ezt monduan: Vram, ki Szent vag
es igaz, miért nem iteled meg es nem allaz bolzur
az mi verönkert az kik az földön lakoznak? Es adat-
taranak mindeniknek feier köntösök, es önekik meg
piranczolak, hog lennenek czendelsegben eg keues
ideig. Először. Az Lelkeknek köniörgest tulaidonit
az Szent Ianos, melij semmikeppen nem leherne, ha
azok alunnanak, es az testel eggiöt meg holrak vol-
na. Masodszor. Feier ruha adattatik ö reaiok, meli
semmi nem egieb, hanem az el isuendö diczosegnek
első sengeie, es kezdeti, melliel I S T E N az Lelke-
ket meg aiandekozza, mig az tökelleres bodoglag
elő nem idő. Mert giakorta az feier ruhanak abra-
zattian, az öröm. Bodoglag, es diczoseg peldazzatik.
Enneko-

Ennekokaiert Dani. 7. Az Angial Danielnek fe-
ier ruhába jelenik meg: Az Christus is az Thabor
hegyen feier időzetben lártatek. Math. 17. Az Vr-
nak Angiala az koporsónal feier időzetben jelenik
meg Math. 28. Az Angialok az Vrnak menieghen
valo felmenele vran feier ruhába lártatek Act 1.
Harmadszor: Az Lelkeknek Isten meg paranczolla
hog az testnek iſuendő fel tamadalaig czendelegh-
ben legienek, es elegeggiének meg addig az feier
ruhakkal. Az oltar peng nem egieb, hanem az Lel-
keknek az Christus gongia viselete alatt valo eletk,
kinek aldozattaiert az érómben es diczöſlegben rez-
serent ISTE N be vitte.

Erödik bizon. Az Szent Lukacirak huszon har-
madik relzeben az fel fessittetet toluainak ig ſol az
CHRISTVS: Bizoni mondom te neked, ma
en velem lesz Paradilomban. Nem ragadhattiak
meg semmikeppen, hog az Paradilom it nem egieb,
hanem az hiueknök Istentöl rendelteter bodoglagok
es diczöſlegek. Melliet it ez vilagon mi hitnek es re-
menlegnek általa bíronk es varork, az mas vilagon
meg ada erik minékönk. De az toluai test serent
az Paradilomban nem ment, mert az, az földben el-
temetteter. Hat niluan vagion, hog Lelke ment az
CHRISTVSAL az Paradilomban. Es ebből

meg tecczik, hog az embernek Lelke halhatatlan.

Harodik B. Menniönk immar az kazdagnak es az Lazarnak Historiaira, meli meg vagion irua Luc. 16 Az Lazarrol azt mongia az Christus: Meg hala az koldus, es az Angialoktol az Abraham kebelebe vittettek. Az kazdagrol pedig ig szol: Meg hala az kazdag, es eltemertetek, es az pokolban mikoron az kenokban volna fel emele az ő semer, es lata tauol föld az Abrahamot, es az Lazart az ő kebelebe. Iollehet pedig nag sokan azt alitriak, hog ez nem Historia, hanem csak pelda beszéd: Mind az által miert hog az koldusnak neuet ad az Christus, meg tecczik, hog lőrt dolog legien. Ez erzelemben vadnak nagjob reszre az regi Doctorokis, Tertullianus, Szent Ambrus, Irenæus, Cyrillus, Hilarius, es az mostaniak közzőlis nag sokan, hog ez Historia legien. De ha szinte meg engednőkis, hogy p. lda beszéd, vgian meg tecczik mind az által innen, hog az hiueknek Lelkek Isten Angialitol az Abraham kebelebe viternek: Az hitetlenek pedig az ő giötrelmeknek kezdetit mindiarast halalok vtan Lelkben meg erzik:

Hetedik B. Az Szent Peter Apostol első leuelenck harmadik reszeben azt iria, hog az Christus Lelkben prædicallot Nôè ideieben azoknak az hitetlenek

terleneknek, kiknek Lelkek mostan az tömlőczben
vadnak. Meli irást iollehet nag sok külömb külömb
Magiarazatokkal ideftoua hantanak, mind az által
ez értelme: Hóg az IESVS CHRISTVS
Lelekben, az az, isten sege szerent regennis prædicale
az hirteleneknek kik Noé ideieiben eltenek, kiknek
Lelkek mostan az tömlőczben az giőtrelemnek
helien vadnak.

Ha penig azoknak Lel-
kek mostannis az tömlőczben vadnak, meg tecczik,
hóg bolondab tudomani nem lehet ennel, meli ezt
vallia, hóg az Lelek eggiut meg hal az embernek
romlando testeuel.

Niolczadik B. Az Salomon az bölcsesegről írt
kőninek harmadik részében így tanít: Az igazaknak
Lelkek Istennek kezében vadnak, es azokat giőtre-
lem nem illeti: Az Bolondok azt itelik, hóg meg
halnak es hóg azoknak tölönk való el tauozások
veszedelmes, maga azok nag bodoglagban es giő-
niőrósegben elnek. Meli mondasban meg mutatja,
hóg csak azok ragaggiak az Lelkeknek halhatatlan-
ságar, az kik bolondok, es az Vrnak igazságot el
szakattanak: mint tot Miclos, Cozoluari, Schom-
merus. Azon Salomon Ecclesiastę 12. Az ember
miert hóg por az ő földébe ter, az meliből vetetet
volt: Lelke penig az Istenhez megien, az ki őtet re-

remette es arra. Hasonlatoskeppen szól Eldras 4. Eld. 2. Az föld, vg mond, meg aggja az testeket, mellick ő benne alusznak, es csendelsegben nyugoznak: Es az tarhazak meg aggiak az Lelkeket, mellick reaiok bizattattanak.

Kilenczedik, Ezechiel Prophetanak harmincz heredik részében az lsten mikorő az mezőbeli czon-
tokat fel ramastra, leg vtolssor hia elő az Leike, es
vg eleueniti meg az meg sárat czon okat es teste-
ket. Azonkeppen Ioan. 11. Az Lazarnak Leike vi-
ssa hivatratik az testben, meli hiaba valo volna, ha
eggiő az testel mint ég para, es szel semmiue len-
ne. Ig szól az Christus Luc. 12. Te bolond, ez eiel
meg kerik az te Lelkedet. Szent Pál is Heb. 12. Azt
mongia, hog az mennici Ierusalembe lakoznak az
Angyalok, es az igazaknak Lelkek.

Tizedik, vgian ezen dolgot bizonyitia mator-
tis az Apostol, mikoron ig szól: Cupio dissolui, &
esse cum Christo keuanok el szakadni, el valni az
testől, es eggiő lenni az Christussal. Mercha az em-
bernek Lelkenek semmi valóságos allattia ninczen,
es az testel eggiő semmiue lenni, miczoda el va-
las az, kiől az Apostol emlekezik. Mi módon le-
het eggiú az Christussal az dicősegeben, hog ha az
Lelekis az testel egyetemben meg hal? Bizonyára,
oly

453
oly igen meg tapasztalható bolondság ezeknek tudomaniok, az kik ellen mostan szólók, hogy niluan meg tecczik, hogy ezek csak ez világbi hírt és nevet akarnak magoknak keresni, mint amaz látor Hierostrata, kiaz Ephesusbeli kazdag Templomot fel gúíta, hogy magat meg hírelzicze.

Tizeneggyedik : Az CHRISTUS Iesus Math. 22. Mar. 12. Az Sadduceusok ellen azt mongia : Hogy az Isten nem holtaknak, hanem eleueneknek Istene. Meli mondasal két dolgot bizonyít meg. Először: Hogy az Abraham, Isaac, Iacob, meg nem holtanak, mert az Isten előknek Istene. De mimodon elnek? Test szerent bizonyára meg holtanak, taha Lelekben elnek, varuan az közönséges testnek fel tamadasat. Ha penig az Abraham Leleke meg nem holt, taha az ő maguainakis Lelek nem hal meg. Másodszor, bizonyittia az iduendő fel tamadaft, mellijet az előuel egietemben az Sadduceusok ragaggiak vala. Ezt niluan valo czelekedetiuelis meg bizonyítja az Christus, mikoron az hegien Moseles és illies Prophetauál beszél Math. 17.

Tizenkettedik : Ennekokaiert az Szent Iras az mi testönket hia Satornak, Haileknak, földhaznak: Mert az test meg romol, az kiben az Lelek lakozik, az Lelek penig vő mint halhatatlan mind örökke
meg

meg marad. Az Iobnak Irafanak negyedik részében
azt olvassuk, hogy mi földből csinált házat lakotok,
ezért, mert testünk földből, porból készítettet. Az
Szent Peter, második leuelének első részében azt mon-
gia, hogy az Satort rövid napon le veti, mint az vr
IESVS Christus neki meg jelentette. Szent Pal
2. Corin. 4. Azt írja, hogy ha az mi földi hazónknak
satorat le vetiük, az egekben Isten öltöztet fel min-
ket, mert Istenhez megidnk lakni. Ha az Lelek csak
szól, para, hat az test minek satora es haileka? Ha
meg hal az Lelek, hat minodon megidnk Istenhez
lakni halalunk után? O bolond tocius, meli igen
tök az agiad.

Tizenharmadik, Ezis viluan vagion, hogy mindē
Lelki allatok halhatatlanok, mert nem Romlando
földből vagy elterd allatokból, elementumokból va-
dnak, hanem azokat Isten teremtetten ihlissevel, es
ezért Szent Pal. Heb. 12 az Istent Lelkeknek attia-
nak hja. Az io Angyalok miért hog Lelki allatok,
soha örökke meg nem halnak, es meg sem halhat-
nak. Az ördögök noha el esznek, es Istentől el sa-
karranak, mind az által soha el nem romolhatnak
halal által, hanem halhatatlanok. Annakokaiert az
embernekis Lelke halhatatlan es meg romolhatat-
lan, mert Lelki allat Istentől ihlissel teremtetten, mi-
képpen

154
keppen az Adamrol Moses Gene. 2. iria. Ezért
meg az Pogan bölcziekis az Epicuræusoktól meg
valua mindniaian az embernek Lelket halhatatlan-
nak mongiak, mint Plato, Aristoteles, Socrates, Py-
thagoras, Cicero,

Tizennegyedik. Sőt meg az Alomis ez tudomá-
nak igaz voltát meg mutatja. Semmi az halálhoz
hasonlatosb ninczen az Alomnal, ennekokaért az
hiueknek, halalokat az Irasalomnak hia: Az alom-
ban pedig az test nyugszik, es vég mint meg hal, az
Lelek vigia: Neha disputal, neha el múlt dolgok-
rol emlékezik, neha iőuendő dolgokalis meg lát, ne-
ha oly drága dolgokat forgar, mellicről az előt in-
gien sem gondolkodot. Ezenkeppen bizoniara no-
ha az test meg hal, mind az által az Lelek halhatatlā,
es auag az diczőségnek, auag az kenoknak kezdetit
meg kottollia. Mert ezt keuānia az Istennekis mind
igalsaga az harag edeni ellen, mind irgalmasaga az
kegyelemnek edenihez.

Masod. Iol'het niluan valo Irasokkal meg bi-
zonitok az embereknek Lelkeknek halhatatlansago-
kat, es valóságos allattiokat az test kiűölis az halál
vtan: Mind az által hog' ez tudomani vilagosb le-
gien, feicziuk meg rövideden az ellenzésekertis, mel-
liekkel akariak bizonítani, hog' az Lelek, Szel, para,
es halando legien.

M

Előzőr

Először azért ezt forgatták: Az Isten az egész A-
damról mondja: Halálnak halálával hal meg, por
vagy eszme porra lesz. Gen. 2. Szent Pál azt mő-
gja: Hogy az bűnnek szolgál az halál Róm. 6. Azért
az ember meg hal mind Lélekétől, testétől. Felelet.
Semmiképpen nem következik: Mert az első Sen-
tencia, és az Szent Pál Regulaia az örökké való ha-
lálról szól főképpen, meli mind az Lélekre, és mind
az testre elhat. De ebből nem következik hogy
az Lélekis semmié lenne, és az Romlásnak alá
vetetnek. Az ördögök is az örökké való halálban
vadnak, mert igaz az Szent Pál monda, az bűnnek
jutalma az halál, de azért nem következik, hogy azok
az külső halálnak romlása alá vetessenek, mert min-
denkor vigiának, és mint egy élő Oroszlánok ke-
rőlnek keresven kit be nyelhesenek. Vég végion
azért, hogy az testies ember hal meg, de illik módon,
hogy az test az romlásnak és idő szerent való halál-
nak alá vetessenek, az Lélek pedig az örökké való
halálnak. Az Lélek testi halállal meg nem halhat,
mert az bűn szolgának örökké valónak kel lenni, ha
pedig meg halna, nem lenne örökké való. Az ma-
sik Sentenciába, meliben azt mondja Isten, por vagy
eszme porra kel lenned, és maga meg Magiarazza hogy
az hal meg, az meli porból vétet: De csak az
test

155
test veretert porból, az Lelek nem porból teremte-
ret, azért az üdö szerent való halállal meg nem hal-
hat.

Malodzor ezt forgattiak: nem csak az test ver-
kezet, hanem az Lelekis: Azert az Leleknekis meg
kel halni. Felelet. Meg felelenk ez okoskodasra en
nek elötte, de megis est felelliuk erre: Ha az örök
halalrol erted, vg vagion, hog az bünert az eser
vtan az egez ember mind Lelkeltől es testestől meg
hal: Mert az Isten haragia, az örökke való kenok,
az atok az egez emberre ki teriedtenek mig Isten
kegielméből Christus által meg nem eleuenitetnek,

De az testi halál csak az testre nez, az meli az por
ból teremtetet, nem az Lelekre. Azert sem az hi-
terleneknek sem az hiueknek Lelkek ig meg nem
halnak: Az hitetlenek Lelkek meg nem halnak,
mert ezeknek kennijok örökke való, azért az keno-
knak reszet meg kel senuedniek az vtolso napighis
az hiuek Lelkek sem hal, mert CHRISTVS
alral meg eleuenitetet, es az diczölegnek első senge-
iebe be kel menni.

Harmadzor ezt mögia rot Miclos: Az Salomon
Ecclesiastę 3. aszt iria: Az embereknek es az Bar-
moknak eg halalok vagion, es egienlő allapattok.
Mikeppen meg hal az ember, azonkeppen azokis

M ij meg

meg halnak. Kiczoda ruggia ha az Adam fiainak
Lelek fel megien, es az barmoknak Lelke oda ala
megien? Azert az emberben ollian Lelek vagion,
mint az baromban, es vg meg hal, mint az oktalan
allat. Felelet. Meg tecczik ebből, hog tot Miclos-
nak minden értelme, esse az barmokhoz illik, holot
az Salomon mondasat az ő maga vezedelmere for-
ditia. Az Solomon az Epicuræuloknak, es Isten-
telen embereknek kepekben szol, kiknek hasok Iste-
nek, es az iduendő örök elerre semmi gongiók nin-
czen, hanem azt mongia, eggiönk es igiönk, mert
holnap meg kel halnonk. Az Poganok az Ania-
zenteghaz kiuól, aszitalitottak, hog mikeppan az o-
ktalan allatok az földből veretennek, es mindene-
stől foguan földbe lesznek, azonkeppen az embere-
kis csak porbol valok, es vg el vesznek Remense-
gnekül mint az barmok. Ezeknek hitlagos bese-
deket hozza elő az Salomon, hog az ő bolondlago-
kat meg mutassa, es minket az Isten igeiere vigien,
meli meg tanit, hog noha az test meg hal, mind az
altal az Lelek ahoz megien, az ki őtet attra. Spiritus
redit ad eum, qui dedit illum. Nem igazan mongia
hat tot Miclos, hog somogi kis Mathenak olliā Lel-
ke vagió, mint az ő Louanak, iollechert értelme mind
az kettőnek alab valo az barmok értelmenei.

Negied-

156.
Negiedzer, az Szent Dávid Pál. 145. Ig szól: Ki
megien az ő Lelke, és vissza tér az ő földébe: Azert
az Lelke az testtel eggyütt meg hal, és porra lesz.
Felelet. Hamisan tekerik ez Epicuræusok az Szent
Dávid mondatát az ő bolondilagoknak erősítésére:
Mert nem az Lelkről mongia, hogy porra, és földé
leszen, hanem az testről, kiből az Lelke ki megien.
Né bizzarok végmond az fejedelmekben, és az Adá
fiaba, mert ezeknek Lelke ki megien, és ő magok
földé lesznek, és az után semmit nekőnk nem használ
hatnak. Nemeliek az Lelkről Magiarazak, hogy
vissza tér az ő földébe, az az, Istenhez az meniorzag
ban, de az első Magiarazat igazb.

Öredzer: Az Szent Dávid Pál 87. 113. 29. Esa. 38.
Ig szólnak: Nem diczernek tegeder az halottak, ha
nem mi kik előnk algiuk az Vrat mind örökké: A
zert az Lelke az halál után meg halnak, és azok I
stent nem diczeznek. Felelet. Ez mondatok nem ron
tiak el az Lelkeknek halhatatlanságokat hanem csak
azt jelentik, hogy it ez vilagon az Aniazeneghaznak
tatárságában nem diczerik Istent azok, kik meg hal
nak. Másod. szor: Szólnak ez Irsok, az ördögökről
és az harag edeniről, kik Istentől el vettették, és
minden Léki iokrol meg fosztattanak. Mert ezek
karomliak inkább és szidalmaznak az Istent, az hiuek

penig mindigaságát mind kegielmer Istennek ma-
gasralliak es diczerik. Ertelme azért ez mondaso-
knak ez: Vram I S T E N ne ves el az te orczad
elől, es ne ved el rolam az te kegielmeder, mert az
holrak, kiker te el verettel, mint Cain, Saul, Iudas,
nem diczernek tegedet.

Harodzor: Ha az hiueknek Lelkek az bodog-
sagba, Paradisumban mennek mindiarast, az hitet-
lenek Lelkek penig az kenokra hat nem szükség az
iteletnek lenni, meliben az Isten mindennek meg fi-
zet. Sőt ha az vtolso napon fizet meg mindennek,
hat addig senkinek sem ior sem gonozt nem fizet.
Felelet. Ez okoskodas binte ollian, mint ha azt mő-
danad, Az ki nem hiszen, immar meg iteltet, azért
az iteletnek nem szükség lenni. De ez semmikeppen
nem köuerkezik: Mert noha meg it ez vilagon az
hiuek hitnek általa biriak az örökleget, az hitetlenek
penig el karhoztnak es Isten Sententiaia vagion
feiken: Mind az által az köszönséges iteletnek szük-
ség meg lenni mind ez vilag hallasara, hogy az
Istennek mindigasaga, mind irgalmasaga meg re-
ssek. Azonkeppen az halál vran iollehet az Lelkek
meg nem halnak, es auag az Paradisomba, auag az
gödrelembé vadnak, mind az által szükség az itelet-
nek lenni, hog mind az bodogság mind az gödrelem
tökel-

157.
tökellés: legyen. Nem elég csak az Lelkeknek meg
bodogítani, auag meg iteltetni, hanem az testne-
kis fel kel tamadni az iteletre.

Hetedzer: Ha az CHRISTVS meg nem
holt Lelkeben, tehát Lelkünkert nem fizetet, es I-
sten igazságanak eleget nem tőrt. Felelet. Az Chri-
stus iollehet csak testben holt meg, es abban temet-
tetet be az koporsóba, mind az által Lelkeben sok-
kal nagobbakat, benuedet, tudni illik, az Istennek
meg emeltő haragianak bener, az örökre való ha-
lalt, az törüeni atkar, es minden Lelki saidalmakat,
mellick az testnek halalanal nehezbek voltak. No
ha azért Lelkeben meg nem holt, mind az által, az
örök halalt benuerte Lelkebennis, azért meg baba-
ditotta es meg tisztította az mi Lelkünkertis.

Niolczadzor: Iob 7. Emlekezzel meg, mert szel
az en eleted: Azért az embernek Lelke csak szel,
para, es el mulando semmie leiendő. Felelet. Nem
az Lelket neuezi ő magaban az Iob szelnek, hanem
az ő eleted hasonlittia az el mulando szelhez, ha az
Isten ő raita nem kőniöröl. Mint ha azt mondana:
Vram Isten te mind örökre ellz, az en eleted penig
rőuid, es el mulando, es az te haragod engemet meg
emezt, hog semmiue legiek, ha en raitam nem kő-
niörölz. Az több okoskodásokat hatra hagiom mo-
stan,

stan, mert ezekből kőnijő az többit meg feirendők,
es minekőnk az Apostoli Credo mellől nem kel el
mennők, meliben ezt valliuk. hissem az testnek fel
tamadasat. Amen.

N I O L C Z A D I K K E R D E S.

Miert kel minden embernek meg halni?

F E L E L E T.

Első az Szent Pal Apostol Sidoknak irt Leuele-
nek kilenczedik részében azt mongia, hog felbo-
molhatatlan tanaczauak Istennel el vegesíteret do-
log, hog ecczer minden ember meg hallion. Ez
niluan vagion annakokaert, hog az testi halalt so-
ha senki el nem kerőlhetre, es ennek vtānaisel nem
kerőlheti: Ezert az Daud 1. Reg. 2. az halalt ne-
uezi minden testnek vtanak, ezt monduan: Ime en-
nekem el kel mennem az minden testnek vtara, mert
minden embernek ez vtān ecczer által kel menni.

Ezt iollehet meg az Poganokis iol tuggiak, mert
szemekkel iol lattiak, mind az által ket dologban ver-
keznek. Először. Mert az embereknek halalokat
csak törtenernek tulaidonittiak, es az természetnek
foliasanak. Másodszor: Mert nem tuggiak mioka-
ert kellien minden embereknek meg halniok.

Ezek ellen annakokaert mi Először ezt vegiuk
ezők

158.
ezönkben, hog minden embereknek eleteknek ha-
rart veret az Isten, es senki az ő tanaczia, el vegezet
Decretomanekül meg nem halhat. Mikeppen a-
zert bűlefednek bizonios orat rendelt az Isten, a-
zonkeppen halalodnak el vegezte mind napiat,
mind Oraiat, mind sempillantafat, melliet
soha senki által nem haghaz. Erről az Irasban sok
bizonsagink vадnak, először az CHRISTVS
Math. 10. azt mongia, hog meeg csak az kiczin ala-
valo verebekis meg nem halhatnak az mi Attiank
akarattianekül, sokkal inkább hat mi meg nem hal-
hatonk, kiknek haioknak salatis meg samlalta.
Masodszor, Iob 14. Tökellerefen el rendelted az em-
ber eletenek Napiait, es az ő holnapinak sama te-
nalad vagion, es ő nekie harart vetettel, melliet
senki által nem haghaz. Ha meg az holnapitis
megzamlalta es el rendelte Isten az ember eletenek,
es ő neki bizonios harart veret, hat bizoniaba senki
Istennek Decretoma, es el rendelt akarattianekül
meg nem halhat. Harmadszor: Az Szent David
Psal. 56. azt iria, hog az Isten az ő lepesi is meg za-
mlalta, azert ha saman vадnak Istennek előtte az
mieletönkben meg lepelünkis, sokkal inkább eletönk
nek vege, lasd meg Esa. 40. 43. 54.

N

Obiectio

Obiectio.

De ic ezt mondhatnad : azt mongia az Salomon Ecclesiastę 7 Ne legy hamis, ne ely czegeres bűnben, hog meg ne haly az te nem napodon, auag az te napodnak elötte meg ne halij. Hat az Istenöl el rēdeltetet orat el kerölhetie ember, es eleb vagy vtolbā meg halhatanna. Felelet Kettő az embernek eletenek oraia es napia : Eggik az Istennek titkos tanaczaban es Decretomaban vegezteret nap, masik az természetöl rendeltetet nap az életnek v-
tanna. Az Istenöl el rendeltetet napot es orat soha senki által nem haghattia, es el nem kerölheti, mert ig az Isten az ő tanaczaban változo volna, es mindenható sem volna. Vag seguer mia hal meg azért valaki, vag kor agiaban, vag dög halallal, vag az akasztófara viretik, vag kerekben töretik, de vgiā az volt annak halalanak oraia. Az bűn es az gonofsag nem Istenöl vagion, hanem az őrdög es az ember annak oka, de Isten vonsa az büntetelre, ő hatart vetet az gonoszoknakis, hog az ő Istentelen-
segekben eleb ne mehesenek. Az természetnek napia az igen görbe vonseg, mint mostan heuen auag niolezuan elstendő. Erről szól az Salomon, hog nemeliek meg rőviditik az ő eleteket az ő gonofsagokkal, es czegeres bűnökkel. Mint sokakat igen
iffu

159
iffiu korokban vonsnak az büntetésre, vag' niasba
vonznak, vag' fel akaznak, kik az természetnek fo-
liala es rendi szerent több ideig elhettenek volna: de
azert vgian az volt az Isten ől rendeltetett nap, es
az oraban akaria Isten őket az büntetésre vonni,
melliet semmikeppen által nem haghatarak. Ez
tudomani penig nag' vigasztalásokra vagion az hi-
ueknek. Mert az hitetleneknek eleteknek Isten ve-
tet hatart, tovább nem mehetnek, hanem csak az mig
Isten boczattia. Annakokaiert fellieb nem artha-
tnak, mint egy Herodes az Christusnak, hanem csak
addig, mig az Istentől elrendeltetett halál reaiok szal.

Annak felette, az mi halálunk nem tör enetből
vagian, hanem Istennek vegezeseből, es ő bizonyos
hatart vetet az mi életünknek, azert az halaltól Po-
gani modra ne rettegiönk. Ne elliönk Istentől meg-
tiltot oruóságokkal es czkőzőkkel, mert Isten ellen
senki az ő életet meg nem hozza bithattia.

Malodszor: De miczoda az oka, hog' senki az ha-
lalt el nem kerülheti. Felelet. Ennek tanításnak o-
kaert negi okat számlalhattiuk elő. Első oka az bűn,
meli mind ez egez vilagra Adam életinek általa be-
iőue, miképpen az Szent Pal Apostol tanit Rom 5.
Eg ember által be iőue az bűn ez vilagra, es az bűn
által az halál 1. Corin. 15. Miképpen az Adamban

N ij mindni-

mindniaian meg halonk, azonkeppen az Christusba
meg eleuenitend. / Masodik oka ez, hog az Isten-
nek igaz mondasá be tellielseggiek, meliben azt mō-
da Adamnak, Gen. 3. Porbol lōrtel, es ilmet porra
kel lenned. / Harmadik oka, hog az hiuek abrazol-
rasanak az Christus abrazattiahoz hog mīkeppen
az Christus meg holt ecczer, es fel tamaduan az ō-
rōk diczōsege be ment, es soha tōbbē meg nem hal,
azonkeppen az ragokis meg kōstolliak ecczer az ha-
lalt, es az halal által az ōrōkke valo diczōsege be
mēnienek, hog annakutanna mind ōrōkke ellienek.
1 Negiedik oka, hog az Romlandosagor le velsek az
halal által, es az meg romolhatatlan életbe menni-
enek. Azt mongia az Szent Pál: Cor 15. hog az test
es ver az Istennek orzagat nem birhattia. azért hog
az meniorzagnak diczōseget el vehelsūk, az bűnös
testnek Satorat bűkleg le vetend. Az Christus Je-
sus Ioan. 12. Bizoni bizoni mondom tinektek, ha az
buza mag, meli az földbe vetterik, meg nem rodhar,
csak ō maga marad hasonnekül: Ha pedig meg
rodhad, sok giūmōlczet terem. Annakokaert hog
nūjs giūmōlczōt terēhelsōnk, hog az diczōsege be
vehelsōnk, az mi testōnknek meg kel halni es rod-
hadni.

Quæstio. K E R D E S.

Ha minden embernek meg kel halni, hat meg hol-
te illies

160
te illies Propheta es Enoch kik eleuenen el ragat-
tattanak? Annak felette, az vtolso naponnis sokan
talaltatnak eleuenen?

F E L E L E T.

Az illies Propheta es Enoch Patriarcha eleuenen
el ragattattanak Istentől, ker okaiert. Először: hog
ezeknek peldaiokban mint egy tükörben Isten meg
bizonyitana az meg holtaknak fel tamadassokat, es
az kegielem edeninek örökke valo eleteket es di-
czősegeket. Masodszor, hog ezek Typusok, arnieki
lennenek az Iesus Christusnak diczőségben valo fel
tamadasanak, es örökke valo Vrakodasának. Iol-
lehet ezek közönseges mod szerent az testi halalt
meg nem kostoltak, hog az Lelek az testől el valt
volna, mind az által, az el ragadasban meg változ-
tanak, es az á változas halalt gianant volt ő nekik.
Azonkeppen az vtolso napon sokan lesznek eleue-
nek, mikeppen az Credoban valliuk, hog az Isten-
nek fia eleueneket es holtakat meg itel. Ezekis no-
ha meg nem halnak testi halallal, hog az Lelek az
testől el valnek, mind az által egy szem pillantasban
el ragattarnak, es meg változnak, meli ő nekik ha-
lalt gianat lesz. Annak okaiert az közönseges re-
gular ez peldak fel nem bontiak, mert azokis az ő

möggiok szerint meg halnak 1. Corin. 15. 1. The 4.

K I L É N C Z E D I K K E R D E S.

Szabade Kereztien embernek oruofsaggal az hal ellen elni?

F E L E L E T.

Ml keppen az oruoflasknak tudomania Istennek draga aiandeka az emberek közdöt: Azonkeppen az oruos Doctorok Isten aiandeki, az embereknek elereknek meg maradasara ezközdöl adatiattak.

Annakokaier az mi niomorusaginkban, es minden betegsegben Istentől rendeltet io oruos agokkal io Lelki esmerettel elherönk. Az Iosephnek oruosi voltanak, kiknek meg paranczollia, hog az Iacob testet meg kenniek Gen 50 Az Isten Exo. 21. meg paranczollia, hog ha valaki felebarattiat meg veri, es meg nem hal az veresegbe, az oruosoknak meg fizessen. Ecclesiastici 38. Tisstellied az oruost az sükssegert, mert az felseges Isten teremtetie öret.

Az Istentől vagion minden io oruofsag, es az oruos az K I R A L L tól aiandekot veszen.

Az felseges Isten teremtetie az földből az oruofsagot, es az elkes ember azt m-g nem vtallia. Mat. 9. Mar. 2 Luc 5. Az Christusis azt mongia: Az egessegbeli embernek nem kel az oruos, de az betegnek
Gukleg

161
bűnség. Ez nyilván való bizonyosságokból meg tecczik,
hog az oruofsagokat, mint Istennek gongia vifele-
senek ezközi, az keresztien embernek nem kel meg
vtalni, mert azokkal szabad elni. De it imez neg
Conditiokat es Regulakat kel elsőnkbe venni.

Elő conditio ez, hog az mi belső es külső beteg-
ségőnknek fő fundamentomat, es annak oruofsagát
keressük meg. Mert miképpen az külső giogitásban
bolond oruos az, az ki az betegségek okát, es né-
met meg nem erti, es vga oruofsagot az esmeret-
len betegleg ellen: Azonképpen bolond emberek a-
zok, kik betegségekben csak az külső oruofsagnak
keresésében szorgalmazatos, annak pedig fő es belső
okairól es oruofagirol nem tudakoznak. Az beteg-
ségnek pedig es minden romlásnak első oka az bűn,
azert tartz penitentiát, ragazkodgial Isten kegiel-
mehez az Christus által, keried az te bűnődnék bo-
czanatiát, es minden alnokságidnak el törleset.
Második oka ez, hog Isten az te fel fuvalkodot ke-
uelisegedet, es fel emelt szaruadat le törle, azert a-
lazz meg magadat az ő hatalmas keze alatt, es az ő
Szent akaratiara tamazzad magadat. Harmadzer
azert boczatiára read, hog tegedet meg proballion,
azert az Szent iobbal ezt mongiad: Ha Istenből el
vőttük az iokat, miért ne vennők el az nyomorúsá-
gokat?

gokat? Negiedzer: Hog' neuellie benned az igaz
hiter, az kőniörgeft, es az hala adaft: Azert ſenued
bekeuel az betegſeger, az te hi űdnek ſemeiuel ne
Iſten kegielmere, űneki kőniörűgi, es agy halat az
read boczatatot haboruſagert, tuduan ezt, hog' Iſten
az te haznodert czelekette ezt.

Mafod. Conditio: Hog' az betegſegnek giogita-
ſaban minden bizodalmodat csak az oruofagnak
Iſteneben helihezteſed, az ki az oruofagoknak ha-
ſnat es foganattiat aggia. Az oruos Doctorokat
penig eſmeried lenni csak ezkűűeknek, minden or-
uofagokkal egieremben, azert Iſteneder harra ha-
guan azokban bizodalmodat es remenſegedet ne
helihezteſed. Az ala Kiralt az Iras 2 Paral 16. no-
ha egieb dolgokban diczeri, mind az altal ebben i-
gen ſidalmazza, hog' az ű betegſegben nem kerette
az Iehoua Iſtent, es hog' az oruofoknak meſterle-
gben helihezrette minden bizodalmat. Hog' ha
mies ez moſtani vilagnak természetit meg tekintűűk,
ha az emberck betegſegben eſnek: erűűſen nag' ſor-
galmaroſſaggal keresnek űű Doctorokat es borbeli-
okat cantaires oruolokat, es nag' ſok kilűmb kilűmb
oruofagokat, az Iſtenre penig az ki űű oruos ingiű
ſem tekintnek, es ű tűle nem variak az giogiűűlaſt.

Harmad. Conditio ez, ha az Iſten az oruofagot
haſon-

162.
haszonralana tetsi, es egy ideig nem aggia foganar-
riat: Mind az által nem kelte neked Isten ellen zu-
golodnod, hanem remenségarat, es Isten kegyelmé-
ben való bizodalom a'at variad az vrnak segítség-
get. Mert nag' giakorta el halaztia az segítségget, hog'
meg taniczon erie, hog' emberekbe ne bizzonk, es
az oruofsagokban ne helyheztesük az mi remen-
ségönket. Mikeppen azok czelekeznek kik azt mor-
giak: Bizoni nem hal vala meg, ha eret vagnak va-
la raita, nem hal vala meg, ha pillulat attak volna:
Az Isten akarattiar penig es gongia visseleset csak
ingien sem emlirik.

Negied. conditio: Hog' meg tiltor, Isten ellen
való oruofsagokkal, ördögi baborakkal, varasla-
sokkal, bú baiolasokkal ne elli. Mer. nem illendő
kerezten embernek az ördöggel lenni, es ő öle var-
ni segítségget. Annak felette, lehetetlen, hog' Isten
ellen egelseget, giogiulast talali magadnak. Ezis i-
gen sokor Istentelenleg az emberek között, hog' a-
zonnal az betegsegekben ketlegbe esnek, es ördön-
ges babonas babaknak oruofsagokhoz foliamnak.
Hideg leles ellen ég nehani kerezteket irnak, es er-
telennekül való babonas igeket, meli merő sült
baluaniozas. Azonkeppen betegsegekben onba ke-
peket meg öntetik, es abban helyheztesük giogiula-
lokat.

sokat. Nemellick mester kötelesséket, sugo imarlago-
kat, es egieb szantalan ördöghi babonákat találnak,
mellick az Istennek haragját csak ingerlik.

Mondhatsz: Lam nemellicknek az fele oruo-
ságok használnak? Igen ritka dolog ez, es mikor le-
benis, Istennek iteletiből vagion, es büntető hara-
giabol. Mert az kik Istentől el szakadnak az ördögi
legitleghez, azokat meg vakítja Isten, hog ha az i-
galságnak nem hittének, higgienek az hazugságnak:
Es meg erőseggienek az el hit hazugságban, holot
az Istentől tuduan el szakattanak: Mikeppen az Po-
ganok között, es az Antichristus országaba sok cziu-
dakart törtenek az ördögök, mellicket Isten az ő ite-
letiből az Istenelen embereknek meg büntetésekre
engedet.

Vtolzor itt ezt forgattiak nemellick: Ha az Isten
mindé embernek haragt vetet, kit alra nem hagyhat,
mi szükség az oruósággal elni? Hiszem, ha Isten el
nem hozta az orat, vgian nem halharok meg, ha pe-
nig el hozta, az oruóság nem használ? Felelet. Ha
ez okoskodásnak helie volna, hat sem az kenierrel
sem az borral nem kellene elniek, mert ezeknekül
Isten eleredet meg tarthattia, es ezekis az halál ellé
semmie nem használnak. De megis hog niuan meg
selellidnk, ig ved est elsedbe. Az Isten az mi ele-
tőnknek

163.
tőnknek taplalására ezkőzőket rendelt, mellickek
minekőnk elnőnk kel. Ha azokat meg Golgal artia
Isten te neked, ved hala adassal, es elij vele: az fő
gondviselest ő rea bizuan. Te nem tudod az Isten
az ő titkos tanaczabā mit vegetet az te halalod fe-
lől, ha meg giogire tegedet, vag nem. Ezt azért az
titkos dolgot had Istenre, te azőközbe ne vrad meg
az Isten gongia viselesenek ezkőzic, hog az te vrad.
Istenedet meg ne keserczied. Ig czelekedik az E-
saia, Prophecia az E Z Echiass Kirallial, Esaie 38.
2. Reg. 20. 2. Par. 32. Az Ezechias Kirali meg be-
regszik halatra, Istenhez foliamik, es nag keserues si-
rassal kőniőrőg az falhoz forduluan. Az Isten az E-
saiaist küldi hozza, meg igeri, hog az ő eletet tize-
nőre estendőuel meg hosszabbittia, mellicet meg con-
firmal cziuda terellel. Ez vran el megien Esaia, az
figeből emphlastromot, massat, irer czinal, es az se-
bre kőti, es meg giogittia az Kiralt. Melij pelda-
ban nag sepen meg tecczik, mikeppen kel az kerez-
tien embernek magat az betegsegeben viselni, es ha
kelle oruossagal elni, es mi módon kel: auag nem
kel. () ()

T I Z E D I K K E R D E S.

D E P E S T E,

O ij

Szabade

S Z Á B A D E K E R E Z T I E N E M-
bernek az dög halál előt el menni?

F E L E L E T.

Miert bog az mi időnkben is az Istennek több o-
ltori közt, az dög halál naggiakran vialkodik,
erről is holok rövideden illien rendel az keresztie-
neknek épöletekre es haznokra.

Először. honnan vagion az dög halál? Felelet.
Az amos Propheta harmadik rebeben azt mongia,
hog az Varosba semmi gonoz ninczen, az az, sem-
mi haborusag, niomorulag, es vezedelem, mellet
az Iehoua Isten nem czelekednek. Mikeppen azért
minden haborusagok es niomorulagok Isten tana-
czabol lesznek, es vegezet akaratiabol, azonkep-
pen az dög halallis nem történetből, vagi az Vak ze-
rencéből, hanem Istennek vegezeseből es akarat-
iabol tamad az emberek közt, meli dolog niuan
valo bizonylagokból meg recczik, hog igaz legien.
Exo. 9. az Pharaonak Isten ezt mongia: Ime az en
kezemet te raitad ki niuituan meg verlek tegedet,
az te nepedet en meg verem döggel, es el ves te
ez földről. Ierem. 14. En meg emeztem őket feguer-
rel, ehseggel, es dög halallal. Ierem. 27. Ehseggel
es dög halallal en meg latogatlak. Lásd meg annak
felette Ezechielnél Cap. 5. 6 7 33. 38. Azonkeppen
az Mo-

164.
az Mozesnél Leviticus 26. Írja az Isten: Ha az en pa-
ranczolatimat nem czelekeditek, dög halalt bocza-
tok ti közöttökben. Bolondoskodnak azért az Philo-
sophusok, es az több Istentelen emberek, kik az dög
halalt tulajdonitják auag az czillagoknak forgála-
nak, napnak es holdnak fogiatkozásának, auag az
egnek dögletességének, es egyéb külső okoknak.
Mert noha az Isten külső eszközök által czelekedik,
mind az által az Isten az fő ok, fő szerzőie ennek, az
ki az eszközöket az ő akarattia szerent igazgattia. Ha
az eg meg dögletetikis, honan vagion ez? Nem de
az Istennek tanaczabole, az ki mindeneke bir es i-
gazgat? Ha eggik az másiktól meg dögletetikis,
nem de ez nem Isten akarattiból vagione, kinck
gongia vételese alatt mindenek vadnak.

2 Másod. Mi okaert boczattia Isten az dög halalt
ez emberekre? Felelet. Nag sokan az dög halálnak
okat, mongiak lenni az Euangelionnak tudoma-
niát, es ennek igazán való hirdeteset. Mert azt mő-
giak, hog miolra az Euangelionnak tudomania
hirdettesik, az oka szallor reank mind seguer mind
ehseg mind dög halat, mind egyéb nyomorusag. Mi
keppen az Irenniafnak Cap 44. Azt mongiak va-
la: Mig szolgalonk vala az egnek alkortmaninak es
őneki aldozonk vala, minden eleseggel beuóike-

165
8 paranczolattiar, atkozor lesz az Varosban, es atko-
zor lez az mezön, az Isten dög halalt boczar te read,
miglen meg emezt az földről, melibe tegeder be a-
kar vinni.

1 Kiualtkeppen penig es neuczet szerent az dög
halalnak első okat az Irasban talalliuk az baluani I-
steneknek Faragot kepeknek, meg holt szenteknek,
es egieb teremtetet allatoknak imadasokat es tisz-
teleket. Mert melto, es Isten igazsagahoz illendő
dolog, hog az kik az baluaniokat, meg holt allaro-
kat tisztelik, ismet halalnak, dögnek általa büntetelse
meg. Erről sok bizonyagink vадnak az Szent Iras-
ban: Ierem. 15. Ezt mongia az lehova Isten, az kit
en halatra rendeltem, halatra mennijen, az kit ehse-
gre, mennien az ehsegre, az kit foglagra, mennijen
az foglagra, az Manasses baluaniozalaiert. Azon-
keppen Ieremie 21. mikor Zedechias Kirali Iere-
miashoz küldöt volna, hog meg tudakozzek, mi le-
gien vege az hadnak, miért hog Nabuchodonozor
Ierusalemert immar rea szállotta vala, azt felele:
Hog az 8 baluaniozalsaiert meg veri az Varosban
az embereket feguerrel, es dög halallal. Hasonla-
tos keppen tanit az Isten Lelke Ierem. 44. es Eze. 5.
7. 12. 14. 28.

1 Malodik oka, nem hinni, es nem engedni az I-
stennek

Istennek szauanak nem halgarni, es meg nem bűczöl-
leni az Istennek igeiet, mi keppen numero 14. az I-
sten azt mongia Mozesnek : Meddig gerietti ez nép
az en haragomat, es meddig nem hiznek ennek m,
es az iegieknek mellicket en czelekedem ? Meg ve-
rem őtet dög halallal, es el törölöm őtet. Miert hog-
azert mostannis minden embereknel bűcztelen az
Isten szaua, nem halgarnak, nem hisznek neki, nem
cziuda, ha az Isten dög halallal emezt minkeris.

Harmadik oka : Az keuelifeg, fel fuua kodas, es
Istennek vakmerő keppen valo kesertesse : Mikep-
pen ez meg tette az David Historiaiba 1 Reg. 24.
1. Par. 21. ki mikor keuelifegből meg szamlaltatta
volna az Isten nepet, huszon harom ezer embert e-
mesztette meg dög halallal, mellicet az Angialnak al-
tala reaiok boczata.

Negiedik oka, az kegyetlenség, hamis aiandeker
valo törueni tetelek, aruaknak őzugieknek meg
niomoritasok, kikert az hitetleneket az Vr herce-
len valo halallal ki törli ez földnek sziniről, mint az
Szent David mongia, Impij non dimidiabunt dies
suos, az Istenelen gonoz emberek felet sem elik
meg ideieknek. Erdik oka : Az Istenből szrezteter
Sacramentomoknak meg vtalasa, es azokkal valo
gonosul eles, mint Szent Pal 1. Cor. 11. tanit, hog
az Cor :

az Corintusba sok betegek, sok erőtlenek vadnak,
hog az Vr Vaczoraiaual nem iol elnek vala.

Harmad. vgian ezen okokert büntetie Isten az
hiueketis dög halallal? Felelet. Iol lehet az kegie-
lem edenibennis meg talaltarnak giakorra ez Lün ök,
mind az által főkeppen azokrais rea Loczattia az
dög halalt ez okokert.

Először: Az hiueket ki zedegeti Isten ez vilag-
bol, hog azoknak halalokkal ez vilagnak haladat-
lanlagat meg büntesse. Mert Istennek draga aian-
deka, mikoron iambor, es Istenfelő embereket ad
minden renden, melliet miért hog ez vilag nem tud
meg bűczölleni, az Isten az ő aiandekait ilmet el ve-
sz az haladatlanokrol. Mikor azért vag iambor, ke-
reztien feiedelmet veszen ki ez vilagtól, vag igaz
keresztien prædicatorokat, vag io elbes tanaczolso-
kat, meg emlekezzönk, hog ez Isten haragia legien
az mi haladatlanlagonknak meg büntetése re.

Másodszor: Ki zedegeti Isten az hiueket, hog ez
vilagra következendő haborusagokat, feguert, eh-
seget, rablagot meg ne kostollianak: Ig izol az Isten
Eia. 26. En hiueim mennietek be az ti reitek haza-
tokban, es aitorokat eg keuesse zariatok be, mig az
Vrnak nag haragia el mulik, meli az földre követ-
kezendő. Mikoron az Sarracenusok meg salottak

P

volna

volna hippo varasat, meliben Szent Agoston fő ra-
nito vala, kőniörge Istennek, hog ne iutna az rabla-
gra, azért az Varosnak meg verele előt Isten őtet
az örök életre ki hiua. Harmadszor: Az hirtelen
valo dög halallal az pænitiariara vonza Isten az
kegyelemnek edenit, hog ez vilaggal eggiut el ne
veizenek. Meg vtaltattia ő velek ez vilagot min-
den frissegeuel egietemben, hog az el iöuendö örök
eletnek meg nierefere viselliének gódor. Negied-
zer: boczat az Isten dögöt az éueireis, hog ezeknek
hiteket, rökellerefsegeket. es alhatatósagokat meg
proballia, mint az Iobot, es az Ezechias Kiralt Istē
meg probala. Etdösör: Int minket az vigiazafra
az mi hiuatalonkban, es az sünetlen valo kőniör-
gesre mind mi magonkert, es hazonk nepeiért, mind
az mi felebaratinkert. Harodszor: Hog az Isten az
Actiaffuij szeretetét meg proballia mi bennönk az
mi beteg niomorult attiankfiaihoz.)

Negied Szabade az dög halal előt elmenni?
Felelet. Iollehert tudom, hog nag sok emberek kü-
lőmb erelenben vadnak ez dolog felöl, mind az
aktal az en Sententiam es ertermem ez. Mikeppen
az bűdös, dögös hazbol szabad az tiszta egre, es tiszta
hazba be menni, hog az betegseget el tauozralsad,
azonkeppen az dögös helijről szabad io Lelki esme-
rettel

167
rettel kerezti en embernek el menni. Az dög halál
neha egez tartomant el follij, neha csak ég vag ker
varost, az többi üresék az dögöl és tilak, mikép-
pen az ellensegnek segijüere nem mindenkoron kö-
zönleges. Azert miképpen az seguer előt szabad o-
da menned, hol az ellenseg següere ninczen: Az
ehseg előt, szabad oli Varosba, es tartomaniba men-
ned hol eletednek taplalasara valo ezközt találhacsz:
Azonképpen az dögös Varosbol, auag tartomani-
bol szabad az tilta egre el menned mas Varosba, a-
uag tartomaniba. De it előzőr ezt forgattiak nag
sokan: Ha Isten oltora az dög halál, hat nem sza-
bad el futni előle? Nem következik, hog Isten o-
ltora, azert nem szabad el menni: Mert az Pogan
seguercis Isten oltora, de ha Isten el boczat előtte,
ne keserczed meg őtet. Az ehsegis Istennek oltora,
de ha Isten te neked modor ad annak el tauoztatasa-
ra, ne vtald meg az Istentől rendeltetet ezközt: E-
zenképpen vg vagion az dög halál Isten oltora. De
ha te neked alkolmarolsagot es erőrad az el mene-
sre, ne vtald meg az ő gongia vifeleset. Mint az se-
guer előt az kik el futnak, sokakat az Istē vi za von-
son büntetesre, de azert vgian szabad az seguer e-
lőt el futni, azonképpen az kiker Isten dög halál al-
tal akar ki hini ez vilagbol iollehet vgian meg ta-

P ij lal min-

lal mindenőre de azért, szabad io Lelki esmerettel az
dög előtt el menni. Malodzor ezt forgattak : Ha
az Isten határt vetet az en eletednek mellet által
nem haghatok, hat vgian nem kerülhetem el az ha-
lalt ha Isten az orat el hozza, vag futok, vag nem
futok. Felelet. Ha ez okoskodas helien marad,
hat oruolsaggal se elij az betegségbe, mert hatart
vetet Isten eletednek, mellet által nem haghat hat
az Pogan fegjuere előtt se menni el, az ehseg előtt
se meni masuua, mert ha Isten el hozza oradat, ha-
zontalan az te el futasod. De te boliokas ki ezt for-
gatod, igi ved ezt eszedbe : Vg vagion hog az Isten
hatart vetet minden embereknek eletednek, mellet
által nem haghatnak : De ezt az ő titkos tanaczaba
vegezte el te naladnekül, mellet te neked meg nem
ielenter, meg sem akar ielentenij : Hat bolondlag
arrol tudakoznod, az mit ő el akart magaban titkol-
ni. Te ellij az eszközökkel mellicket az ő igeie se-
rent te elődbe adot, es rendelt az te eletednek tapla-
lasara, az többit bizzad Isten gongia vilcselere. Ha
kenieret adot az te taplalasodra, eli vele, ne mond
azt, hatart vetet Isten az en eletednek, mellet által
nem haghatok, hat vag esem vag nem, de az orat
vgian nem kerülhetem el. Ha modor ad benne,
hog io moddal el mehecz az ellenseg feguere előtt,
ellij

168.
ellij az Istentől adarot ezközzel, es meg ne keferced
őter.

Harmadzor ezt forgattiak: Nem ragad el az ha-
lal, mert Isten az, az ki az mi életönket tartia es ta-
plallia? Felelet. Az halál meg Adamrol ragadot
reank, de miért hog te az te halalodnak moggiat es
oraiat nem tudod, melliet Isten vegezet felőled, a-
zett az mit lacz artalmasnak lenni az te természet-
dnek, szabad attol meg őrizned magadar. Nem ra-
gad el az halál, de azért szabad az Franczus ember-
től magadad meg őrizned, es annak niaiasagarol
meg vonnod magadar. Szabad az dög előtt az Ar-
niek sekből ki menned az tiszta egre, hog egesege-
det meg okalmazad. Szabad vezedelmes, betegség
szerző eledelektől magadar meg tartoztatnod egge-
ssegednek meg tartasara. Mind az által it imez negi
conditior ved esedbe: Először, hog Pogan modra
hitetlenségből ne menniel az dög halál előtt, mint ha
az te eleted az el furaő allana, hanem Isteni felelem-
mel az te eletedet az Istennek gongia viselesere bi-
zzad, es vg ellij az őtőle rendelteret, es engetteret
ezközzel. Masod. Hog az köszönleges dög halál-
bā az dögől valo felelőbē az Istentől reāk bizarrat
köszönleges tiszter harra ne haggiuk. Ha feiede'em
vag, az dög halálnak ideiben alattad valokat nem

szabad az ellenség kezében el hadnod, mert Isten
ellen és az te tiszted ellen verkezel. Ha tanító vag,
az dög halaltól való felelemben nem szabad az Ec-
clesiat el hadnod mellinek gongia viselesére ez fele
szükségnek ideien inkább kötelez vag, hog szolgálj ta-
nítalsoddal, feddelseddel, es vigasztalásoddal.

Harmadszor: hog az Attiafiuj szeretének ellene
ne verkezzel. Ha látod az dög halalba niomorusa-
gat, betegségét, szűleidnek, felesgednek, sógaidnak,
felebarátidnak, gongiokat viseld, el ne fus mellőlök,
mert az szeretének Regulaiat fel bontod. Ha la-
tod, hog ninczen ki el temesse segeni felebarátodat,
ne fus el mellőle, temeld el tisztelettel.

Negedzer: ha látod hog az te el menesed soka-
knak botrankozására, aralmara, karara vagion, nem
szabad te neked el menned.

Erdőder: Mikeppen kel embernek magat visel-
ni az dög halálnak ideiben? Felelet. Először: ha az
Isten mi reánk bocsátia az dögöt: bizzuk mi mago-
kat Isteni felelemmel az ő akarattára, es gögia vise-
lésére. Ha meggiogit az betegségből, aggionk ha-
lat neki erette: Ha pedig ki akar az örök életre hi-
ni, az ő akarattára bizzuk magonkat, tegidnk val-
last az mi bűnőinkről, es erősen el higgiük, hog az
Isten IES VS CHRIST VSER T meg ke-
gyelmec-

169
gielmezet minckönk, es ez bizodalombā variuk ha-
lalonknak oraiar.

Masodzor: Miert hog az Isten az dög halalban
iteletit mutattia meg az bün ellen, azert pænitenti-
ar rarczonk, es eletönknec meg iobbitalual az ő ha-
ragiar engeztelliuk. Es az Szent Pal Apostolnak
intese berent kegelsen, igazan, iozan, merreklertes
eletben foglalliuk mi magonkar.

Harmadzor: Vigiazzonk süntelen valo köniör-
gessel, hog az Isten köniörölliön meg az ő nepen, es
az ő ostorat lagiccza mi raitonk. Mikor az Isten az
tüzes kigiokat boczatta volna az Izraelitakra, Nu-
mero 21. Az Mososel egietemben köniörgenek I-
stennek es meg szabadittatanak.

Negieszer: Az mi szegeni niomorolt, erötelen
attiankhait vigasztalliuk, taplalliuk, es minden segít-
leggel az attiasui bereteter meg mutatjuk.

T I Z E N E G G I E D I K K E R D E S:

Mikeppen kel Kereztien embernek az halalhoz
kezőlni?

F E L E L E T.

A Z Pogan bölcz Socratest mikoron kerdenek,
miczoda volna az Philosophia, az az, az embe-
ri természet berent valo bölczeleg, azt felele, hog
nem

nem egiéb, hanē az halálról való elmelkedes. Hó-
ha az Pogan, kiben az Istennek meg szentelē Lel-
ke nem lakor, az embereknek bölcseségeket helihc-
zette az halálról való gondolkodásban, es ahhoz va-
lo későletben, sokkal inkább az keresztien embernek
igaz bölcsesége ez, hóg későbbliēn az halálhoz, es
arrol giakorra elmelkeggick, kik ruggiak, hóg ő ne-
kik sok harczok es tusakodások vagion az testel,
az őrdöggel, es ez vilaggal, minekelőtte az őrdök e-
letnek Coronaiat el vehetik.

Az Szent Iob azt mongia, hóg az embernek élē-
te vitelség it ez földön: Azert mint az vizezeknek
vgy kel feguerekkel fel későlnick, hóg az pallia fu-
tas vtan az iuralmat el vehetsék. Meliből ezis meg
tecczik, hóg az halálról nem cziak akkor kel elmel-
kedni, es nem csak akkor kel hozza későlni, miko-
ron az halálnak oraia igen közel vagion, auag mi-
koron az harangozo penzt az orrodba viseled, es az
fel labod az koporsóba vagion: Ha nem tellies e-
lertednek rendibe keznek kell lēned, hóg meg ne nio-
mion, mikoron ingien sem remenlened. Bolond vi-
tez az, az ki csak akkor hizlallia louat, mikor fel kel
űlni, auag akkor késől az harczra, mikor az kopiat
az orraba hozzak. De sokkal bolondabbak azok, kik
tellies elerteknek rendibe loha nem későlnek kereszt-
tieni

170
iení modra az halálhoz, és ez okaiért látniuk, meli
keuelen mulnak ki ez világból io Lelkiismeretben,
és czenésségben, és az kik az ördögnek tűzes, mer-
ges nílainak ellene tudnának állani.

Első Reguliad azért ez legien, hog mindenkoron
az halált előted tarczad mint egy tűkért, és minden
dondolatidban, tanaczidban, czelekedesidben elsed-
be iusson, hog ez Romlando restet le kel vetned, és
az halálnak alaia kel vetetned.

Annak okaiért először ez allion előted, hog az
Istennek el vegezet tanaczia szerent meg kel az ha-
lalt kófolnod, és az Iesus Christusnak itelő szeki e-
leiben kel menned, hog minden czelekedesidről sa-
moragj: Mikeppen Szent Pál tanit Rom 14. 2. Cor 5.
Mindniaian az Iesus Christusnak szeki eleiben kel
mennők, hog ki ki mind el vegie az iuralmat, vag
ior vag gonozt czelekedet az ő testeben. Mert iol-
lehet minden emberek valiaik, hog az halált el nem
kerőlhetik, de czelekedetekkel meg mutatiaik, hog
nem hiszik, hog valaha samor kellien az halálnak
vtanna minden dolgokrol adni.

Masodszor: ez legien mindenkoron it előted,
hog az te halálodnak oraia bizonytalan, nem tudod
sem napiat, sem oraiat, sem az sem pillatast, miko-
ron az te Lelkedet meg kerik. Azért az te halálod-

Q

nak

nak napiat ne vedd meg, mert ha ma annak nemalám
holnap nem fogiak adni. Ha ez két dolgot soha e-
szedből nem veded ki, bizoniara jól leszen az te dol-
god: Mert igij Isteni felelemben rendelkez elre-
det, es magadat meg tartoztatod az bűnből, peni-
tentiát tartaz, meg vialod ez vilagot, es Isten tör-
venie szerent rendezed eleredet. Vaj ha ez két dol-
got eszekben tartanak az emberek, bizoniara enni-
tok bűnök ez vilagon el nem arattanak volna. E-
zert mongia az Iesus Syrach Ecclesiastici 7. Emle-
kezzel meg az te vtollo oradrol, es soha nem vet-
kezel. Hieronymus Doctor ő maga felől ezt mon-
gia: Vág eszem, vág iszom, vág egiebet czelekedem,
mindenkor ez szó zeng az en fülemben: Kellietek
fel halottak iertek el az itelethe.

Masod Kezölered Legien az Istennek Szent ige-
ienek borgalmazatsaggal es nag berettel valo hal-
gatasa, tanolasa, es gondolkodasa. Elözör ezert:
mert az Isten az ő akarattiat csak az ő Szent igeie-
ben ielentette ki, es nem akar külömben tiszteltetni,
hanem az mint ő magát az Propheciaknak es Apo-
stoloknak Irasaban ki ielentette. Ebben mutatta
meg Isten, miképpen akar minket iduözíteni, mi-
keuan mi tölönk, mit akar adni az hiueknek, mikép-
pen igalsaga szerent meg akaria az haragnak edenit
bűntet.

171
büntetni. Hog annakokaiert tuggiad az Isten aka-
rattat, hog tuggiad az te iduósegednek moggiat, az
te iduendő állapotodat halgassad es tanolliad nag
szorgalmazson az Istennek igeiet, mig az Isten al-
kolmarolsagor ad rea. Melij igen sok emberek va-
dnak vgian az keresztieneknek giúlekezetekbennis,
kik barom modra mulnak ki ez vilagbol, mert so-
ha az Istennek igeiet nem halgattak, melliből az i-
duóseg felől, es az iduendő vilag felől tanolhatta-
nak volna.

Masodzor ezert: Hog az Istennek igeie segiue-
red legien te neked, meliel az ördögnek tüzes mi-
lait, erős alnok ostromlasit, kesertetit meg giózhé-
lised, es meg ronthassad. Az Istennek fia Math. 9.
Luc. 4. az Satannak merges kesertetit Irassal az i-
sten igeieből gióze meg nekönkis peldat aduan hog
hasonlatos keppen czelekeggiönk. Az Szent Pal
Apostol es ezt neuzei Eph. 5. Lelki seguernek, mel-
liel az mi ellensegönknek ellene alhatonk Gono-
sol czelekeznek azért az Papistak kik az Istennek
Szent igeiet az szegeni kólségről el tickoltak volt, es
csak az breuiarokat, misse mondo, szololmaratto
kőniucket forgattak, es seguernekül vetettek az
ördög torkaban az Papok, barátok, mind ő mago-
kat, mind az szegenij kólséget. De ezekis gonolbol

Qij

czele-

czelekeznek, kik tellics életnek rendiben csak ez világi hiúságos dolgokban foglalják életüket, niulazasba, vadazasba, kereskedesbe, az Isten igéinek halgatására, tanolására, semmi gődot nem viselnek. Mikoron az Lelek az testől el akar valni, akkor kiáltiak: Giorfan csak az Papot, mert majd meg halok, mint ha elég volna ez, az Satannak kelertetnek meg rontására. Harmadzor ezért: Mert csak az Istennek igéie ad te neked drága vigasztalásokat, mellyel magadar mind tellics életedben, mind főképpen halalodnak oraian vigasztalhatod. Negyed. Mert ebből jobbitarod meg naponként életedet, hog az vő legyenek az Iesus Christusnak elidővel vigan varhassad Plal. 119. Math. 25.

Harmad. Készlet ez, hog az Istennek igaz esmeretiben napról napra nevednedi es épőlni ügyelkezzőnk. Mert az örök élet az Istennek igaz esmeretiben al, es lehetetlen, hog annak az örök életnek boldogsága adassék, az ki az igaz Istennek esmeretire nem iutor, es abban nem nevededik. Mert az Isten it ez vilagon mint az több aiandekit, azonképpen az ő esmeretire nem tökéletességgel reszelteti velőnk, hanem azt naponként építi miglen az Isten mindenekben minden leszen. Mostan mint egy meleken, eg tükör által nezzük, akkor penig mikor
el idő

172.
el is az idkellerelesség sinről sinre meg lattiuk, az
mint vagion, mint az Pal Apostol tanit 1. Cor. 13.
Ez penig az esmeret, nem csak ebben al, hog' őr
esmeriuk Attianak, Fiunak, es Szent Leleknek len-
ni, mint ő magat az mi keresztsegünkben ki ielen-
te, hanem hog' őr meg esmeriuk mi teremőnknek,
gondviselőnknek, iduőzítőnknek, meg valtonknak,
es az mi hitőnkkel csak ő benne helyhezetsük. Ez
esmeretis mi bennők nevedik belső keppen az vr-
nak Lelke által, külső keppen az Ige által, azért az
Vrnak igeienek halgatásaba, es tanolásaba figiel-
mereseknek kel mindenkoron lennők.

Negied: Készliők az halalhoz Keresztieni vi-
giazással. Az Iob Historiaia viresegek mōngia
az embernek eleter ez földön: Mikeppen azért az
iambor strasan allo Vitez nem szuniad, nem rob-
zodik, nem reszegekedik, hanem varia az ellenseg-
nek el iduelet: Azonkeppen az Keresztien ember-
nek az őr fan kel strasar allani, vigiazni kel, varni
kel az Vr Iesus Christusnak el iduelet. Ez vigiazas
penig főkeppen három dologban al. Előzör: hog'
az keresztien ember foglalja ő magat Istenes, kegies
eletben, hog' az miuel az ő Istenenek tartozik, azt
meg aggia sin muratásnelkül. Halgassa az Vr sa-
uar, ellien Isteni felelemben, alazatosagban, kőnier-

gesben, haladnak az Vrnak neuenek tiszteletiben.
Masod. hog emberek kozot ellien igazan, senkit meg
ne cziallion, ne legien vsuras, meg ne niomoriczon
senkit se erduel, se toruennék szine alar.

Harmadsor : hog o magat foglalja iozan, mer-
teklertes eletbe, hatra haggia az tobzodast, reszegse-
get, duska italt, buia, tisztatala eletet, mellick az em-
bernek eseteris el veszik, resteteris meg rontiak. Ez ha-
rom dologban heliheteti az Szent Pal az keresztien
embernek eletet, mikoron ig sol Tit. 2. Meg iele-
nek mint eg fenies nap az Istennek iduozito kegiel-
me minden embereknek, tanituan minket, hog meg
ragaduan az Istentelesen eletet, es ez vilagi gonoz
keuanlagot, iozanon, igazan, es kegies Istenes elet-
ben ellionk ez ielen valo vilagon, varua amaz bo-
dog remeseger, es az nag Istennek az Vt Iesus Chri-
stulnak fenielseges diczosegben valo el idueset. Ig
tanit az Szent Peter Apostolis 1. Pet. 5. Iozanok
legietek, es vigiazzatok, mert az ti ellensegnek az
Pokolbeli ordog keres titeket mint egy ordito suo
oroßlan, hog be niellien. Az Iesus Christus Math.
24. 25. Marc. 13. Luc. 21. Ezenkeppen int, vigiaz-
zatok, mert nem tuggiatok az udot, sem az orat, me-
liben az embernek fia el id. Meg lalsatok, hog az ti
biueiteket meg ne nehezicczetek tobzodassal, es re-
zegseg-

179
zégseggel. Lásd meg Colosen. 4. Apocalip. 3. 16.

Erdők, Keresztlők az halálhoz az Iesus Christus
ban való igaz hittel, es bizodalommal, ki az mi ha-
lalonkat, karhozatokat el rontotta, es az eleter meg
szerzuen elő hozta. Mert az mint Szent Iános az ő
leveleben tanit, ez az mi gőzedelmők, meliel ez
világot meg gőzzük, az mi hitők meli vagion az
Vr Iesus Christusban. Ha erős hittel ragazkod-
uan ő hozza el hiszük, hog mi eretők vőtte fel az
solgai format, mikoron Istennek formaiaban vol-
na, az testben mi eretők vitte magat az aldozatra,
mi eretők meg holt es fel tamador, el rontotta az
halalt, es meg szerzette az eleter, batorlaggal men-
nők az testi halakra. Igj tanit az Szent Pal Eph. 6.
Mindeneknek felette vegietek fel az hitnek paisat,
hog meg olthalsatok az gonoz őrdögnek minden
tűzes nilat. Erre nézuen, mongia azon Szent Pal
Roma. 8. Kiczoda vadollia az Istennek valasztottit?
Isten az, az ki meg igazit. Kiczoda az, az ki minket
karhozat? Christus az ki meg holt eretők, es az
ki felis tamador, sőt az ki Istennek iobian ülven e-
sedezik mi eretők. Kiczoda szakazhat el minket
az Istennek szerelmeről?

Hatod. Az halálhoz keresztlők büntelen es min-
den Napon való igaz Keresztieni Isin mutatásnekül
való

valo pænitentiaual, mellic az mi kegielmes Istenõn
knck haragiat az mi bûneink ellen engesztelliuk.
Meg az igaz emberis el essik herczer egi nap, mert
az bûnnek ez meg romlot természetben alia vetter-
tõnk: bûnben vagion fogantatasonk, az bûnben va-
lo születesõnk, es az Istennek semie elõr csak bûnök
vagiok mi magonkban rettenktõl foguan mind tal-
piglan.

Annakokaiert miért hog minden sem pillantas-
ba vetkezõnk, szükség meg esmernõnk az mi bûnein-
ket, es az Isten haragiat is az bûn ellen, meg retten-
niõnk, az Isten kegielmehez foliamnonk, ker-
nõnk az bûnnek boczanattiar, es az mi életõnket
Kereztieni modra meg iobbitanõk. Az igaz pæni-
tentiar penig az iras ket dologban helihezreti.

Elõször, az testnek meg öldökleleben, az bûnnek
meg esmeretiben, azon valo bankodásban, es az o
Adamnak minden gonoz czelekedetinek harra ha-
giasaban. Az ki azért baluaniozo volt, ez vitan ne
legien baluaniozo, az ki kegietlen dulo, foztó, ko-
borlo, segeni ember niuzo volt, ez vitan ne legen,
az ki cobzodo, resleges, tisztalan, vltaras parazna, So-
domita volt, ez vitan vesse harra.

Masodszor: Az Vij kereztieni Szent elernek kő-
ueteleben, mikeppen sok helien igi tanit az iras:

Zün-

174.
Zúnniel meg az gonozrol, es czelekeggiel ior Ne
variad azért pænitentianekül az re halalodat, mint
Saul, Iudas, Herodes, Iulianus Apostara.

Hetedik, kezdölly az re halalodhoz Attiafiuj be-
retettel, es meg bántatot felebaratodnak meg kőue-
tesuel. Azt mongia az Szent Ianos, hog az ki azt
mongia, hog az Istent szereti, felebarattat penig
giúloli, hazug az. Felebaratodat azért meg ne ron-
czad, meg ne czialliad, ha kit meg czaltal meg nio-
moritottal, engeszteld meg, es az el vőrt marhat ad
meg, mert az bűn meg nem boczattatik addig, mig
tuduan, san sandekkel, Lelked esmereti ellen az mas
ember marhaiat hamissan meg tartod. Ezert mő-
gia az meg terti Zachæus: Vram iofzagomnak felet
az begenieknek adom, es ha valakit meg czaltam,
ket annit adok erette. Hasonlokeppen meg lertet
felebaratodat engeszteld meg, mig az vton vag ve-
le, hog az biro kezebe ne aggion, az biro penig az
hoherok kezebe. Math. 5.

Niolczadik, Kezdölly halalodhoz bűnetlen valo
kőniörgeffel, hog az Isten az meg esmert igazsagban
tarczon meg mind vegiglen, Szent Lelkeuel segij-
uerkeziesen fel, aggia az bölcsesegnek, Szentlegnek,
iozanlagnak Lelket, hog mikoron el iő az vő legien
az Iesus Christus, ő vele eggiört az meniegzőbe me-

R

helsőnk

hefőnk be. Mind ezeket az Szent Pal Eph:6. Nag
szepen be foglallia, mikor ő igi szol. Előzzetek fel ti
magatokra az Istennek minden feguerit, hog' elle-
ne alhassatok az őrdögnek az gonoz napon, es fen
alhassatok nag' gőzedelemmel az viadalnak vtan-
na. Az ti agiektokat őuedzettek fel az igaz tudomā-
nial, es Istennek esmeretiuel, es az igazsagnak melij
vasat vegietek fel, es sarutokat vonniatok fel, hog'
kessék legietek az bekességek Euāgeliomara: Min-
denek felet az hitnek pailat vegietek fel, hog' amaz
gonoszak minden tűzes nilait meg olthassatok. Az
idősségek silakiat vegietek fel, es az Lelki feg-
uert meli az Istennek igeie, minden kőniőrgesben es
esedezesben, imarkozuan minden űdőben, Lelekben,
es vigiazuan minden szorgalmatossaggal es kőniőr-
gessel.

Kilenczedik, Az te hiuatalodban, melire Isten
valaztot, nag' szorgalmatossaggal Isteni felelemben
iarij el, munkalkoggial vigiazassal, es az idegen hi-
uatalba magadat ne egjeliczed, se hiuolkodassal ele-
tednek iob rešet el ne mulassad. Ha feiedelem
vag', legi őrizdie az két tablanak, oltalmazd meg az
iokat, es büntesd meg az gonoszokat.

Az kőzőnséges bokességek es igazsagnak legi ő-
rizdie, ne bancz az Naborisőleiet, ne legi kegietlen,
Dulo,

175
Dulo, foztó az szegényi szüegieken, aruakon, es nio-
morultakon. Ha tanito renden vag præd calliad
szorgalmazással az Vrnak Szent igeiet, rorcz
meg az hamis tudomaniokat, feggied az bűnben he-
uerőket: Ne legien eggik labod az Istenhez kibe, ma-
sik az vduarba, ne legi hízeltkedő, ne haitogasd az I-
sten igeiet emberek kedueiert: Ne legi vlturas, re-
zeges, robzodo, tiszralan, hanem tarcz hatarodba ma-
gadat. Ha biro vag teegi iteleter, es igazsagot, ne
szereid az aiandekot, es ne legi szemelij valogato,
hog az te hiuatalodrol szamot adhas. Vtollo dolog
az Testamentom tetel, meliről ennek vtanna kiualt
keppen szolonk az Vrnak segitsegeből.

TIZENKETTÖDIK KERDES.

Miert reitette el Isten az halálnak oraiat minden
emberekről?

F E L E L E T.

S Emmi bizonyosb dolog ninczen az halálnal: De
bizontalamb ninczen az halálnak oraianal, es az
Iesus Christusnak el iſueſsenek ideienel. Mert en-
nek tudasar az Isten csak maganak akarta tartani, es
ezert minden emberekről el akarta reiteni. Enne-
kokaiert az iras mind az mi halalonknak terminu-
sar, mind az Isten fianak el iſueſsenek vtollo ora-

R ij iat

iat hasonlittia az lopohoz, melijakkor iſ el az ha-
znak meg aſára, mikoron az czalados ember in-
gien ſem gondolna. Ezt pedig az Iſtentelenek az ő
magok veſedelmere fordittiak, mert azt mongiak:
Egionk, igionk, lakozzonk, mert nem tuggiuk me-
li oraban halonk meg. De az Iſten az ő czodalaros
bölcszeſeges tanacza ſzerent az embereknek hazno-
kert czelekette mind az mi halalonknak, mind az
Chriſtus el iſuelenek oraianak el ritkolafat.

Először : hog az mi oranknak bizontalan volta-
ual meg taniczon, hog ez vilaghoz, es az gonoz
keuanlaghoz ne ragazkoggionk, mert nem tuggiuk
meli ſzem pillatasban ezeknek minden hiű dicőſe-
getől meg foſzratonk : Ha nem inkab az menniei
dolgokra viſelliönk gődot, az meli őrkke meg ma-
rad, es ſoha tőlönk el nem vetetik. Nemeli ember
el ſelerkezuen, az ő halalok oraianak bizontalan
voltarol annira fel ſuualkodnak ez vilagi birodal-
mokkal es vrasagokkal, hog ő magokat fel Iſten
gianant tartiak, es imattatni akariak, az őközbe nem
velik eſekbe, hog nag hirtelen meg fozratnak tőle
az halal által.

Az Alexandernek immar nem elég vala ez vi-
lag, hanem több vilagot is keuan vala hog volna az
ő birodalma alatt, fel ſuualkoduan imattattia vala
magat,

176.
magat, de mikoron ingien sem gondolna halalanak
vtanna ket singni földel meg elegendek. Nemellick
penig ez vilagi kazdagfagokhoz vñ ragazkottanak,
mint ha soha azokat el nem kellene hadniok, nemel
lick nag' giõniõrõfegbe merõlnek be, nemellick ken-
cznek eiel nappal valo keresefebe, mint ha soha e-
zeket masnak nem kellene hadniok, azonközbe mi-
koron ingien nem varnak, akkor id' el az lopo. Er-
rõl nag' szep pelda bezedet mond az Christus Lu. 12.
Vala, vñ mond, eg' kazdag ember, kinek mezeie nag'
bõfegelsen termet valo minden fele giümõlczet: es
gondolkodik valo õ magaba, ezt monduan: mit mi-
uelliek, mert ninczen houa rakiam az en sok takar-
maniomat, sok buzamat, zabomat, arpamat? Es mō-
da, ezt miuelem, el rontom az en cziüreimet, es nag'
giubbakat czinaltatok, es oda rakom minden iõsa-
gomat, es az vñ azt mondom az en Lelkemnek:
en Lelkem, lam nag' sok elstendeig valo kazdagfag-
gor giuitõrttem, niugoggial, egiel, igial, lakozzal giõ-
niõrõfegben. Monda penig az Isten õ neki: Te bo-
lond, ez eiel meg kerik tõled az te Lelkeder, az sok
giuitõrt kazdagfag kie leszen? Vaiha ez pelda nag'
giakorra ez vilagi emberek elõt allana, kik vñ ra-
gazkottanak ez vilaghoz mint ha tulaidonok volna,
nem tuduan, hog' bizonytalan eleteknek oraia. Az

bőr giuitók, szegény vargáknak, szőczeknek keniere-
ket el vőttek, kegyetlenek, vgi zomihozzak az ara-
niát, kázdagságot mint az víz korlagbeli ember az
italt, nem gondolliak meg, hog ő nekikis azt mon-
giak: Te bolond, ez ciél meg kerik az te Lelkedet.
Ezen Istentelen eleret üzik tiztartók, kereskedők, v-
surások, es minden rendbeli nepek. De az kegyele-
mnek edenit inti az Isten, hog latuan eleteknek ti-
zontalan ideiet az mindennapi kenierrel eleggie-
nek meg, es az örökke valo iokrol visellienek fő
gondot.

Masodzor: Az Isten ez által int az pænitentiara,
az vigiazastra, iozan, meretekletes eleire, es az szünte-
len valo kőniörgefre. Miert hog nem tuggiuk me-
li oraban, auag siempillantaiban ez vilagbol kihi-
uattatonk, annakokaiert kezen kel lennőnk mint io-
vitczeknek, hog az Vr Iesus Christus minket az a-
lomba ne talallion. Ezt peldazza vala az Isten az
o Testamentomban, mikoron meg paranczolta va-
la, hog az husueti Barant vgi ennek meg, mint ha
vtra akarnanak indulni, agiekokat fel öveznek, bo-
rok kezekben volna, ruhaiokat fel aggarnak: De az
Vr Iesus Christus főkeppen sokszor int erre az E-
uangelistak irasokban. Szent Mathenak huzon ö-
tödik rebeben azt mongia, hog hasonlatos az men-
nieknek

177.
nieknek országa az tíz szűzekhez, kik az ő lampasok-
kat vőuen az vő legennek eleibe menenek. Az őre
bolond vala, az őre pedig eszes: az bolondok olait
nem vőttenek vala lápasokba, az eszesek pedig meg-
raktak vala olajjal lampasokat. Mikoron kélnék
az vő legeni, mindniaian el sunniadanak, es el alua-
nak, azonközbe effelkor kiáltas lőn, hog az vő le-
geni eleibe mennienek. Az bolondoknak lampa-
sok olainekül vala, es mig iaranak hog olait szerz-
zenek, ki rekelzetenek az meniegyzöből. Hasonla-
teskeppen int Cap. 24 Legietek kezen, es vigiazza-
tok, mert az meli oraban nem velnerek, akkor id el
az embernek fia vgian ottan nag szep pelda beszed-
del meg magiarazza ezt, az verekedő szolganak ha-
sonlatossagaua, kinek az vra akkor id haza, miko-
ron azt gondolna az szolga, hog keli. Az Szent
Pal Apostolis 1. Telsa. 5. azt mongia: Hog az vr-
nak napia ollian mint az lopo. Akkor id el, miko-
ron az emberek azt mongiak, bekesseg es ezendel-
leg.

TIZENHARMADIK KERDES.

Mivel kel Kereztien embernek magat az halál
ellen vigasztalni?

F E L E L E T.

Semmi

S Emmi az hitetlen Embernek izoniob ninczen az halálnal, es ennekokaert az halálnak csak emlékezetireis igen meg rettennek. Sokkalinkab penig dihőskődnek, es haragoznak, ha valaki őket inu az elkövetkezendő halálnak emlékezetire, es arról való gondolkodásra. Mert auag hazugsagnak itelik mind azokat, mellicet Isten az más világ felől az Prophetáknak es Apostoloknak Iratokban ki ielentet, es azt ruggiak, hog az emberek csak ez vilagra születertenek: auag az ő gonoz Lelki elmeretek retenti őket amaz el iduendő rettenetes itelettel. Innen vagion, noğ nemellick azt mongiak, hog bator az menioršagnak bodogsaga Istene lenne, csak hog ő nekik ez földön lehetne maradasok: Nemellick azt mongiak, hog ezüstön es aranion meg valtanak eleterket, ha lehetseges volna. Sőt nemellick az halál ellen bolondul atkozodnak, es az halált szidalmazzak, az ő magok bűneit penig, mellic az halálnak oka, nem vadolliak, es oruofsagot az ellen ő magoknak nem keresnek.

De meeg az keresztienekis nag giakorra mikor on az restnek tanaczan iarnak, az halálról való emlékezetet szuőkbből nag őrdmest ki vėrnének. Kiualtkeppen mikoron lattiak, hog ielen vagion az ora, meliben Isten ki hia őket ez vilagbol, meg izoniodnak,

178.
nak, es meg rettennek, noha az kegielem edeninek
akkor kellene inkab örölniek, mert akkor kezdetik
el derek berent az ő meg szabadulások. hog anna-
kokaert az halaltol Pogan modra meg ne retten-
niönk, ez köuerkező dolgokkal vigasztalljuk, batori-
czuk, es erősicziuk mind mi magonkar, mind az
mi felebaratinkar.

Először ezzel vigasztalljuk mi magonkar, hog az
mi halalonk nem törtenerből vagion, sem az vak
berenczenek forgasabol, hanem az mi kegieles
Istenönknek gongia viseleseből, az ki fel bono ha-
tatlan tanaczaban el vegeszte, hog minden emberek
erczer az halalt meg kostolliak, miképpen az Szent
Pal Heb. 9. mongia: El rögzőrt dolog, hog minden
ember erczer meg hallion. Ha csak haionk sala-
is az mi feiönkről el nem eshetik, Math 10. Sokkal
inkab életönknek vége nem lehet az mi kegieles
Istenönknek gongia viselesenekül, es akarattiane-
kül. Mert ő az, a ki harart veter az mi életönknek,
melliet semmikeppen által nem hagharonk, ő az ki
el rögzőrt tanaczaban el reldelte, hog senki az halalt
el ne kerülhelse. Igi szol az Davidrol Szent Pal
Aktor. 13. Az David mikoron szolgalt volna az ő
ideienek, Isten tanaczabol elaluek, es az Attiainak
koporsoiaban el temettetek, es rodhadaft lara. Eb-

ből immar ez két dolgot végiük elsőnkben az mi
vigasztalásunkra. Először: Hogy lehetetlen, hogy mi
az Istennek tanácsát fel bonthassuk, azért az ellen
bölcsőlag mi nekünk rugoldozunk. Annak felette
köreles minden teremtet által, hogy az ő teremtető I-
stennek engedjien, de az teremtető Isten akarattia
ez, hogy ez adótságot ő nekie őrizer még fizessük. Az
közönleges imárlagban ezt mongiuk: Legien az te
akaradod, hat miért nem boczad az te Istenednek
gongia vifelese ala te magadat, hogy az ő akarattia
tellesseggiek be, es nem az tied? Másodszor: hogy
lehetetlen dolog, hogy az mi halálunk nekünk vesze-
delmőnkre, es bántásokra lehessen: Mert az Isten
minekünk kegielmes attiank, az kieleitől fogva min-
dent az ő diczőlegere, es az Aniazenreghaznak e-
pőletire rendelt, azért az mi halálunkis, nem karon-
kra, hanem iauonkra, es haznonkra leßen mi nekünk
mikeppen Szent Pal Rom 8. tanit: Tuggiuk, vő
mond, hogy az kik Istent szeretik, azoknak mindenek
iauokra szerzetnek.

Te Kerestien ember azért ezt mongiad: o Ie-
houa Istenem, te teremtetel engemet, nem en te-
remtettem magamat, te találal az en Aniam me-
hebe, te hoztal ki az életre, te rendeltel ennekem
szerelmedből mas el romolhatatlan életet, azért le-
gien

179.
gien az te akarod, az ki ennekem ez el mulando
cleter attad volt, ad meg az örök élettetis.

M A S O D I K V I G A Z T A L A S.

MAsodszor vigaztalluk magonkat ez egez vila-
gnak példa iaua, meli semeli valogatasnekül
közönséges keppen az bünert az halálnak alaia vet-
tetet. Ha csak egi vag két ember vettetet volna
az halál ala, meltan panaszkodhatnánk az mi rom-
lásunk felől, de holot ez egez emberi nemzet nagi-
ról foguan kiczinig az halál alát legien, bolondság
egiedől te neked iob állapotot keuannod ez egez vi-
lagnak állapotianal. Az Pogan bölcziekis errettek
ezt, kik azt mondotrak, hog az halál egi arant iar az
Királiok palotaiában es az szegeni emberek füstös
házokban. De az Aniazentegházban az Szentekis
vigaztaltak ezzel magokat, mint az Dáuid az halált
minden testnek vtanak neuezi, ezért, mert minden
embereknek ez vtra etczer rea kel menniek 1. Re. 2.
Ego ingredior viam vniuersę terre. Igi szol az Iesus
Syrach Cap. 41. Ne feli az haláltól, meli el kerül-
hetetlen, mert ez az Istentől minden emberekre rea
vettetet: Mi módon karhoztathatod, auag még
verheted, az mit az felséges Isten el vegezet? Te is
annakokaert ez egez világot vesd semeid eleiben,

S ij es ezzel

es ezzel vigasztalliad, erősícczed magadat, hog világ kezdetitől foguan minden ember az halálnak aláia vetteter, mert meg mondotta vala Isten Adamnak: Porból való vagy, és porra kel lenned. Kiczoda vagy azért te, ki világ teremtetéstől foguan embereknek számok között ki akarnad magadat vőni, és vég mint meg tagadnad magadat embernek lenni? Mert az halhatatlanlag Istennek tulajdonsága, az halandóság pedig immar az romlásnak utanna, az emberektől el valhatatlan dolog. Isten seget keuanhat magának, az ki az emberek között halhatatlanlagot keuan, mert az emberi természettel az halál eggyütt jár.

HARMADIK VIGAZTALAS.

Harmadzor főkeppen veld zemed eleihen példaköveket az Istennek Szent emberinek, az Patriarcháknak, Prophetáknak, Apostoloknak, és több főemberinek, kik az Istennek noha szerelmes emberi, baráti voltak, mind az által az testi halálnak után ertzer által mentenek. Mert iollehet ezek között nagy sokakat hosszú élettel az Isten meg látogator, hog ezek által az ő dicsősége, és az ő Szent igeie inkább terjedne, mind az által vgian mindniaian meg holtanak. Először az ki meg halt Abel lén, az kit Ca.
in meg

180
in meg öle, az ki nem sok esztendeig elhete az ő ar-
tiasának gilkosagaiert. Az vran Adam el kilencz
szaz harmincz esztendeig, mind az által ez űdőknek
vtāna, vgian meg kellett az halalt kostolni. Adam
vran seth mindenestől foguan ele kilencz szaz, es ti-
zenker esztendeig: Enos kilencz szaz, es öt esztende-
ig. Az Enos fia kenan ele kilencz szaz es tiz ezren-
deig, es meg hala. Mahalaleel kenan fia elc niolcz
szaz kiléczuen kilécz eztengeig, es meg hala. Jared
ennek fia ele kilécz szaz es haruāker eztēdeig, es meg
hala. Enoch Jarednek fia ele harō szaz haruan öt e-
szendōt, es az vtā az Istē ötet el ragada. Mathusalah
ele kilécz szaz, es haruā kilécz eztēdeig, es meg hala.
Ennek fia Lamech ele het szaz, es hetuē hetēzrendōt:
Noe ennek fia ele ötuē eztēdō hian ezer eztēdeig, es
az vtā meg hala. Abrahā ele szaz, es hetuē öt eztēde-
ig, es meg hala. Ezēkeppē az tōb szēteket rakd mind
elődbe, es ig vigasztalliad magadat: bizoniara ezek
Istennek draga szenti voltak, Istennek Lelkenek tē-
plomi voltanak, mind az által, ez földön nem lehet-
tet meg marado varosok, hanem ez romlalnak v-
ranna az örök életnek bodogsagaba be mentenek:
Hat ezeknek tarsasagok közzől en sem vonzom ki
magamat, mert tudom, hog az örök életnek bodog-
sagaba ezekkel eg örōmbe, es niaiasagba leszek. Le-

heretlen dolog, hog ezek el veszenek, noha elalut-
tanak az testben: Ezek nag örömmel meg attak az
8 Lelkeket az Istennek, hat enis örömet akarom
ezeknek peldaiokat követnem.

Sőt az Vr Iesus Christus az testben meg holt
mi erettünk, es engedelmes lör az 8 attianak mind
az keresztnek halalaig hat mi miért szugodunk I-
sten ellen, es miért keuanonk iob állapotot az 8
Szent fiatal, kinek abrahiához mi nekünk hason-
latosoknak kel lennünk? Az Simeon mikor az
iduözitő Christust meg latta volna, azt monda nag
örömmel: Vram boczsd el immar az te szolgadat,
mert latak az en semeim az te iduözitődöt. Az Szent
Pál is Phil. azt mongia: Keuannék az testől el val-
nom es eggiör lennem az Christussal.

NEGIEDIK VIGAZTALAS.

NEgiedzér immar vigaztald ezzel magadat kiualt
keppen, hog az Iesus Christus az Szenteknek ha-
lalokat örök életre fordította, es ezeknek halalok,
csak az testnek ideig valo nyugodalma, mint az La-
zarrol mongia az Christus: Az mi attiank fia az La-
zar aluszik. Mert iollehet az 8 természetiben az ha-
lal veszedelmes volna, es meltan izonio volna, de
immar az hiueknek halalokat iora fordította az
Chri-

181
Christus, hog' ne legien az bűnnek solgia, ha nem az
örök életre valo kapu, es aito. Mikeppen azért az
szép illatu draga keribe, auag' hazba az Zauaros ai-
ron megibe, azonkeppen az hiuek az halálnak al-
tala mint egi kapun vgi mennek be az örök életbe.

Annakokaiert az kegyelemnek edeni nem meg-
hálnak, hanem az kapun az halál által mennek be
az Istentől meg keszítettet örök életben. Ig' tanít
az Iesus Christus Ioan. 5. Bizon bizon mondom ti-
nektek, az ki az en beszédemet hallia, es hiszen annak,
az ki engemet el boczator, annak örök életre vagiō,
es az karhozatba nem megien, hanem az halálból al-
tal megien az életre. Ha azért az testi halál, az ele-
tre valo menes, kiczoda az, az ki nem örömet men-
ne az életre? Lehetetlen penig, hog' az kegyelem-
nek edeni masoua menni nek, mert ezeknek ha'a-
lokat meg rontotta az Isten fia, es az halált életre for-
ditotta. Mikeppē az oruos Doctorok az merges al-
latokat, es gonoz keserű süueket oruosagra fordít-
nak sok töreessel, es főzéssel, azonkeppen az mi mer-
ges halálonkat oruosagra fordította az hiueknek
az Isten fia az ő aldozattianak' általa: hog' immar
az halál az testnek ideig valo nyugodalma legien, es
az mi Lelkőnknek az örök életre valo menesse. Ez
keppen tanít az Szent Pal 2. Cor. 5. Tuggiuk ezt,
vg' mond

vég mond, hogy ha az mi földi hazonknak sárcra el-
rontatik, Istentől legyen épőletünk örökké való az
menniegben. Noha pedig az föld alatt nyugzik re-
stünk egy ideig, hogy az Isten sententiaia be teljessé-
giek, mind az által ez csak egy keves ideig legyen,
mint az Isten szól Esa. 26. En nepem mennierek be,
egy kevesse az ti reitek hazatokban, míg az Vrnak
haragia el mulik, meli szal ez földön lakozokra.

Ö T Ö D I K V I G A Z T A L A S.

E Tódzör ezzel batoriczad magadat: Hogy az ha-
lálnak általa meg szabadulz az bűntől, ez vilagnak
Istentelensegetől, az testnek gonosz keuanfagitol, I-
sten ellen való gonosz czelekedetektől, haborusag-
tól, es minden fele niomorusagtol, mellicznek az
ember alaia vetteruen vagion. Ha ez vilagnak al-
lapattiar meg tekinted, es iol el nezed valoba, mit
lacz egiebet az nagi sok Istentelen elernel, tisztalan-
sagnal, baluaniozasnal, czialardsagnal, hazugsagnal,
mellickek lehetetlen dolog, hogi valami reszserent
meg az bentekis meg ne fertcztesenek, es mennel
eleb megie elerebe, annival több gonoszsagokkal la-
tni. De az testi halálnak általa tökellerességgel c-
zektől meg szabadulnak az kegielem edeni, es az sa-
ron araniai valtnak: az bűn helieben igazságot nyer-
nek,

nek, az halál helében örök életet, az Istenesség helie-
be világosságot, az nemorúság, es keserűség helébe
örökre való vigasságot, mert az Isten elűzi az mi-
orczainkrol az siralmat, es mirolonk minden gyalá-
zatot elűsz. Az meli embert az Isten bűdös tö-
mlőczbe vetnek, igen örömet kívánna az szabadu-
last es az világosságot: De mi bizoniara vagion k-
ez vilagnak bűdös vndok tömlőczbe, az bűnbe, nio-
morúságba, hat miért nem kívánkozunk az örökre
való szabadságra es világosságra, meli minékünk az
IESVS CHRISTVS által meg szerzettet.
Ezert az Szent Pál az Christusban való halált nie-
rűsegnek nevezzi Philip. 1. mert ez halál vran drága
iokat nyernek meg az hitűek. Ezert mongia az Szent
Ianosz az mēnei ielenelekről ír könyűbe: Bodo-
gok azok, kik az vrbā meg halnak. Micsoda bo-
lond ember, az ki az bűnt meg nem szerelne Szent-
sēgen, az halált életen, az Istenesēget világosságon,
az tömlőczöt szabadságon? De ez világból való ki-
mulásoknak vtanna, ez iokat nyerik meg minden
kerűsegetkül az hitűek.

HATODIK VIGAZTALAS.

HAtodzor ezis fő vigasztalások az Szentűeknek, hog-
az kik az vrbā el nyugoznak el nē vesűnek, mint

T

az

az Poganok alitottak, hanem testek az földben nyug-
szik egy keves ideig Isten gongia viselese alatt, es ol-
talmaban. Lelkek pedig az Abraham kebelebe az
Iesus Christussal vagion, mind addig, mig az testel
egietemben az halhatatlan örömben, es bodogsagba
be vitetik. Az Szenteknek testekről azt írja az Szent
David Psal. 34. Hogy az Isten megg cziontiokatis e-
zeknek meg őrizi, hogy csak eggisabban el ne vessen.
Az Esaiainak 26. részében is azt mondja az Isten,
elnek az en halottaim, es fel támadnak az en ragaim:
En nepem menibe az te kamoradba, zard be az te
aitodat, reitessel el egy keveset, csak egy sem pillan-
tatig mig haragó el mulik: Meli mondasokkal meg
mutattia, hogy az Szentek halalok után is Isten ol-
talma, es őrizése alatt vadnak.

Az Lelkekről pedig azt írja Salomon, hogy azok
Isten kezében vadnak, es az gőrtrelem azokat nem
illeti, es nem bántja Sapient. 3. Az Christus Iesus is
azt mondja Luc 16. Meg hala az Lazar, es az A-
braham kebelebe vitetek az Lelké. Az toluainak is
azt mondja, ma en velem les az Paradisomban.
Annakokaiert holot ez niluan valo dolog legien,
hog az kegyelemnek edeni el nem vessnek, hanem
eziendesegeben, bodogsagban, nyugodalomban I-
sten olalma alatt legienek, nem kel mi nekőnk az
halaltól

183.
halaltól meg rettennünk, meli mi nekünk iauonkra
es haszonokra vagion. Vag feguer mia lezen ha-
lalonk, vag viz mia, vag egieb fele halálnak neme
altal, de vgian nem vezhet el csak egi cziontonk is,
mert Istennek gongia vilelese alat vadnak.

HETEDIK VIGAZTALAS.

H Eredzer vigasztalluk mi magonkat ezzel, hog ez
vilagbol valo ki mulasoknak vana az Angia-
loknek, Patriarchaknak, Prophetaknak es Aposto-
loknek, Sot az Iesus Christusnak is tarsasagokba es
naisasagokba megidnk. Kiczioda az, az ki nem o-
romesben laknek az Istennek scholaiaban az Szent
Angialokkal eggidt, az Patriarchakkal, es az Pro-
phetakkal, hog nem mint ez vilagi Istentelen vilag
koddit, holot egiebet bunnel nem latonk? De mi
Attiam fiai keresztienek az halal altal az IESVS
CHRISTVSHOZ koldozonk, kit sinrol
sinre meg latonk: Az Bodog Angialokkal egi tar-
sasagba megidnk: Az Istennek Szent emberuel az
Adammal, az igaz Abellel, Noeual, Abrahammal,
Illieszel, Moleszel eggiut diczeriuk az mi kegielmes
Istenonket, eggidt ordlonk az bodogsagban, kinck
loha vege nem leszen.

NIOLCZADIK VIGAZTALAS.

T ij Eze

EZeknek vtanna batoricczad te magadat az idő-
uendő fel tamadással: Mert iollehet az földnek
porában aluzik testünk egy keues ideig, míg az va-
lazottaknak izamok be telliesedik, mind az által az
vtolso napon az porból Isten nagy hatalmaual fel
költ minket. Mikeppen az Iesus Christus Szent la-
nosnak harodik részében mongia: Ez az en Attiam-
nak akarattia, hog minden valaki az fiat lattia, es hi-
szen ő benne, el ne vessen, hanem örök elete legyen:
Es en azt fel tamoztom az vtolso napon. Ez re-
mensegbe vala az Iob Capi. 19. mikoron így szolna
tudom, hog az en iduözitömmel, az vtolso napon
az földből fel tamadok, es ismer körnől vetejem
az en bőrömmel, es az en testemben meg latom az
Istent, melliet meg latok en magam, es az en seme-
im meg neznek, es nem mas. Ezech. 37. Ime en meg
nitom az ti koporsoitokat, es ki hozlak titeket Ioa. 5.
Bizoni hizoni mondom ti nektek, hog el idő az ora,
meliben az halottak halliak az ember fiának szauar,
es elbőnek az koporsokból az kik iokat czielekettek
az eletnek fel tamadasara, az kik gonozokat, az kar-
hozatra.

KILENCZEDIK VIGAZTALAS.

VTollo es fő Vigasztalásod ez: Mert az Isten az
Szenieknék ez eletnek vtanna az örök eletnek
bodog-

184.
Bodogságat aggia, kinek soha öröke vege nem lesz.
Ez bodogságról azt írja az Elaias és az Szent
Pál Apostol, hogy az embernek seme nem látta, se
nem hallotta, sive meg nem gondolta, minemő
iokat szerzet az Isten azoknak, kik őtet szeretik. Mo-
stan az Istent homaliba, és rez szeretet elmeriük, de
akkor tökéletességgel meg láttuk, az mint vagion:
Mostan az Romlásnak, bűnnek, niomoruságnak a-
laia vettettünk, de akkor az bodogságnak, Szentse-
gnek, nyugodalomnak soha vege nem lezen. Amen.

TIZENNEGYEDIK KERDES.

AZ SATANNAK KESERTESIRŐL,

ELSŐ KESERTES.

Miuel keserti az embert először az Satan?

FELELET.

Ollehet az Satan az mi ellenségnk az Kereztien
ember körnől mint az suo oróslantellies elerebe
forgodik, és sokkeppen ostromlia, mind az által so-
ha nem inkább mint niomoruságaban, beteglegeben,
és fő keppen halalanak oraian. Azert az fő keser-
tettek elő samlalom, mind az feleletekkel egic-
temben, melliekkal meg kel gőzni az Satannak ha-
zugságic.

Először azert kesert az bűnnek nag és isonio vol-

T iij raul,

raual, es az bűn ellen az Istennek rettenetes haragia-
ual. Ezt forgattia azért az te niomorusagidnak ide-
ieken: Tudode te ember, hog az bűnben vagion az
te fogantarasod, es ez vilagra valo születed. Tu-
dode meli sok Rettenetes bűnökkel indítottad hara-
gra az Istent, baluaniozo voltal, nem szeretted az I-
sten igeiet, parazna, gilkos, fertelmes életű, tobzodo
voltal, reszeges, el vesztetted magadat. Azert Isten
haragia alatt, az örökke valo halal alatt, az karhozat
alatt vag, es elkel te neked vezned, mint Saulnak,
Iudasnak.

De te ez ellen igi feleli, es ig Roncz meg az ör-
dögnek első merges nilat: Te Satan, gilkos vag te,
hazug vag, es az hazugsagnak attia, ver onto vagi,
az emberi nemzetnek veszedelmet örülöd, mint A-
damot es Euat az Paradisomban meg czialad, es
hazugsagoddal meg öld. Azert tudom hog enge-
metis hazugsagoddal, czialardiagoddal, alnok me-
stersegekkel el akarnal vezteni, es ezert az en Lel-
kembe sok keserteteket, es furdalasokat vecz, de te
nicked en raitam semmi hatalmod ninczen, mert te-
gedet meg rontor az Iesus Christus, tegedet az Isten
az szeretsegnek Lanczaual meg kötözöt, es vgi tart
az iteletre es büntetésre: Inkab hiszek en az Istennek
igaz mondo beszedenek, hog nem mint az te hazug-
sagidnak.

hog

185.
Hog' pedig az en bűncimet forgatod es az Isten
haragiat, v'g vagion, hog' en bűnben fogantattam,
es bűntettem, telles természetem meg romlot, es
melto vagiok az Isten haragiara, az karhözatra az
en természetem kerent. De ez ellen ennekem ha-
rom rendbeli oruolsagom vagion: Első az Atia
Istennek kegielme, ki engemet fiaban az örök életre
el valasztot, elhiuot, es az en bűncimet ingien ke-
gielméből meg boczatta. Meg esküt az Isten hog'
az őveinek minden alnoksagokat meg boczattia, es
minden bűndket el törli ő magaiert, leheretlen hat,
hog' Isten meg masolhatna, az mit e'czet kegielme-
ből igert. Ennek bizonylagara fiat boczatta ez vila-
gra, hog' az en bűneimnek el romtoia legien, es az i-
galsagnak meg zérzdie. Ioan. 3. Annira kerette az
I S T E N ez vilagot, hog' az ő eggietlen egi fiat at-
ta erette, hog' minden valaki ő benne hiszen, el ne
veszen, hanem örök elere legien. Titum 2. 3. Meg
ielenek az Istennek iduőzitő kegielme minden em-
bereken, nem az mi czelekedetönkert, hanem az ő
irgalmassagabol.

De it ezt forgattia az Satan: Először: Felette
nagiok az te bűneid, nem verkezet igi Abraham,
Noé, Abel es az több szentek: De erre ezt felelled,
hog' az Isten kegielme Christust nem csak az ki-
czin

ezin bűnőket törölte el, hanem minden bűneinket
az Christus vallara rakta, es mint az Suró kődőt el
törölte minden alnokságinkat. Esa. 26. Hazug az
Cain az ki azt mongia vala: Nagiob az en bűnöm,
hog nem mint az Isten kegielme, mert azt mongia
Szent Pal Roman. 5. Az hol az bűn bővelkedik, or
az Istennek kegielme fellieb bővülkedik. Esa. 1. Ha
az ti bűneitek ollianok lesznekis, mint az fekete ter-
ta, olli feierek lesztek mint az hó. Ioan. 1. Ihon ez az
Istennek barania, ki el veszi ez vilagnak bűnet.

Malódzor ezt forgattia: Vgi vagion, meg ke-
gielmezet volt etczer az Isten, de ismer ki vetet ke-
gielmeből, mert ismer verkezte ő ellene, haragra
inditottad őtet: Hallade te Satan, hazugság az mit
te forgacz, mert az kinck Isten ecczer meg kegiel-
mez fiaban, soha azt többbe sreme elől el nem veti,
mikeppen az Mosefnek mongia: Az kin en ecczer
kőniörölők, vgian mind örökke kőniörölők azon.
Az Esaiafnakis 54. részében azt mongia: Hog örök-
ke valo Kegielmeuel vőrt minket hozza, az he-
giek, es az vőlgiek meg indulnak, de az Isten frigié,
es kegielme soha tőlőnk el nem rauozik.

Noha azért en ez giarlo testben el esem, es giakorra
verkezem, de az Isten kegielme vgian fel emel en-
gemet, es soha el nem vezhetek. El eiek Szent Da-
uid,

186
vid, el esek Peter Apostol, de azért az Isten kegyel-
me tőlök el nem tauozek.

Masod. az mit az bűn ellen vetek : az Vr Iesus
Christusnak hozzam valo szerelme, ki en erettem
emberc leuen ez vilagra idue, izonio halalt, es nio-
morusagokat seuede, hog az en bűncimer el törle-
ne. Ő maga azt mongia: Nem az igazakert idttem
en, hanem az bűnösökert : mert nem kel az oruos
az egessegbeli embereknek. Az Szent Pal 1. Tim. 1.
azt mongia: Bizoni bezed ez, es hitelre melto, hog
az Iesus Christus az bűnösökert idt ez vilagra, kik
közzöl en ellő vagick. Valakik azért ez Iesus Chri-
stusban hisznek, azoknak mindeu bűnök boczanatbā
vacion, es ezeknek örök eletek vacion. Azt mon-
gia Szent Peter Actor. 10. Erről minden Prophetak
tano bizonylagot tesznek, hog az bűnnek boczanattiat
mindenek el veszik, valakik hiznek ő benne. Az
Iesus Christus igi hij ő magahoz : Iertek en hozzā,
kik munkalkottok, es az bűnnel meg vartok terhel-
tetuen, en titeket meg könnyebitlek. Az Szent Pal
ismer azt mongia Roman. 8. Semmi karhozattiok
ninczen azoknak, kik az Christusban vadnak. La-
tode azért te alnok, hazug, gilkos Satan, hog az Isten
az en bűncimer az Iesus Christusra rakra volt, es
etczer valo aldozattiaual minden bűncimer el tör-
lőre.

V

Harmad-

Harmadzor, az Sarā hazugsága ellen vetem az Isten-
nek meg szentelő Lelkenek bennem való lakozását,
melliet az Isten zalagol adót en belem, meli által
engemet meg szentelt, meg tisztított, vionnan szűlt,
es meg eleuenitet az örök életnek boldogságára. Ezt
penig loha az Isten en tölem többbe el nem veheti,
mint az Esaias Prophetának őruen kilenczedik re-
sében meg igerte.

TIZENÖTÖDIK KERDES.

Mellik az Sarannak másik kesertese?

ELELETT.

MAfodzor az Saran ezek ellen forgattia az Isten-
nek igazsága, Szentseget, es tökelleres tisztasá-
gát illien módon: Nem lehet az, hog az Isten te-
gedet szerethelsen, mert ő Szent, es tiszta, es ő vele
eggyur nem lakik az Istentelen ember, mint az Da-
uid mőgia: Nem szereted te Ichouah az alnokságot,
es az gonosz bűnös ember te veled nem lakik. Nem
lehet hog te el ne vez, mert az Isten igaz, valahol
az bűnt találja, de meg kel rontani, hat tenekedis
meg kel halnod, örökre el kel vezned: Mert hog
hog kegyelmezhetne meg az Isten igazsága ellen?

Ez Sarannak tűzes Nilait imez három dologgal
olcz meg. Először: Az Iesus Christusnak tökelleres
aldozat-

aldozattiaual, es engedelmessegeuel, mellyel az Isten-
nek igazsaganak fogiatkozasnek üleget tön es meg
fizete.

Vég vagion azért, 'hog az Isten igaz, es az bűn-
giűlöli, de valamit az bűnert keller fizetni, es vala-
mit az Istenek igazsaga kéuāt, azokat mind meg fizet-
te az Iesus Christus. Meg fizette penig né ő magaert
hanem en erettem, es az több bűtekkert, azért az Isten
eztől neuē veszi en tőlem, mint ha en fizettem vol-
na.

Mikeppen ha valameli ember mának nag Som-
maual ados, es eg penze sinczen, ha mas meg fizet-
erette, binte vgi tartia, mint ha az ő adossa fizetet
volna meg erette. Azonkeppen az mi Atciánk fia az
Iesus Christus en eretté az nagi sommat meg fizet-
te, tahat en raitam az adossagot immar senki nem
kerheti. Sőt az miuel te engemet kesertez gonoz,
alnok Satan, azzal giőzlek meg tegedet: Az Isten
igaz, hat az adossagot raitam nem kerheti, mellyet
erczer en ertem az ő szerelmes fia meg fizetet, mert
semmikeppen az Istennek igazsagához nem ferne,
hog engemetis el karhozzatna, es az en bűneimert
fiatis meg verte, es izonio halakra boczatta. Az em-
beri nemzetnek valtságaba cziudalatos tempera-
mentoma lör az Isten irgalmasaganak, es igazsaga-

V ij nak,

nak, miképpen az Szent David tanit Psal. 85. Hogy
az igazság és az bekecség özve találkoztanak, és meg
cziokoltak egymást. Mert mind irgalmasága, mind
igazsága helyen maradot, és immar sem irgalmasa-
ga, sem igazsága nem boczattia erre, hogy az ő fiaban
bizokat el vezershele. Egi felől azért vesd elődbe
az Isten kegyelmének kazdaglagat, és nagy voltat, és
meg látod, hogy semmiképpen az karhozatba nem
mehecz, mert nem bocziattia az ő kegyelme őtet ar-
ra. Azért ha fontba veti Isten az en bűneimet,
és meg meri, vgian nem veztherel, mert kegyelme
nagjób, mert kegyelméhez kepest az en bűnöm ol-
lian csak mint egi mak szem, auag az tenger vizéhez
kepest, egi kalan viz ezert mögia az David Psal 103.
Meli igen fel emeltetett az ég az föld felet, ollian
igen fel emeltetett Isten az te kegyelmed az mi bű-
neink felet. Meli mese az nap tamadat nap niu-
gathoz, ollian mese verette az mi alnoklaginkat mi
tőlünk. Mas felől vesd elődbe az Christus aldozat-
tat, mellicel meg fizetett tökéletesen az Isten igazsa-
gának, esigis semmiképpen el nem karhoztathat I-
sten regedet. Ig feleli azért az Satannak: Te ver-
ontó, gilkos Satan, hazug vagy, mert Isten soha im-
mar engemet el nem vezther. Mert ha el vezrene
eskővese ellen, irgalmasága ellen, igazsága ellen
czeleke-

188.
czelekednek, es igi Isten nem leherne: Inkab hissek
hat en Isten sauanak, hog nem mint az te cziganij
hazug haloidnak.

Malodzor ezt olcz meg az IESVS CHRI-
STVS NAK Igalsagaua, Szentsegeuel, artat-
lanlagaua, es maculanekul valo tokelleressegeuel,
mert vgi vagion, hog az meg igazulastnak vtannais
az bun meg marad bennunk, es tisztak mi magonk-
ban nem vagionk, de az Iesus Christus az mi rutla-
gonkat az o tisztalagaua be fedezi az mi buncinket,
es alnoksaginkat tokelleresigalsagaua el fedezi, hog
mi az o Szentsegeuel Isten eleibe meghelsunk, es az
karhozatba ne iulsonk.

Hallade azert te vndok Satan: Az Iesus Christus
az o igalsaganak, es Szentlegenek ruhaiaba oltozie-
tet fel engemet, es azzal sebbe tot engemet az o
Szent artianak elotte: az o igalsaga, en igalsagom,
az o Szentlege en Szentlegem, az o artatlanlaga, en
artatlanlagom, mert Isten oter rendelte, hog legien
mi boldzelegunk, Szentsegunk, igalsagunk, es valt-
sagunk. 1. Cor. 1.

Harmadzor alli ellene az Szent Leleknek meg
Szentsegeuel, mert immar minketis az Vrnak Lel-
ke az o Adamrol meg mentet, es fel epitet vy ke-
reztien elotre, meli iollehet it ez vilagon nem to-

kellertes, mind az által az mi fogiatkozás vagion benne, Isten az Christulert az Szenteknek meg boczartia. Roma. 8.

TIZENHATODIK KERDES.

Mellik az Satannak harmadik kesertele?

F E L E L E T.

MEgis ezek ellen forgattia az mi ellenszögnök az Istennek töröznier, meli minden embereket köteles auag az tökellertes engedelmelegre, auag az örökke valo halatra, es karhozatra.

Ezkeppen ostromlia meg azért az hiueket: Te regen el karhoztal mint Saul, es Iudas, es az Isten Sententiaia vagion feieden: Mert lehetetlen dolog, hog az Isten belöde hiaba valo legien, de azt mondta az Isten: Arkozor minden ember, valaki be nem tölti, mind azokat, mellick az törüenibe meg vadnak irua. De te be nem töltötted, mert idegen Isteneket imattal, hamisan sokszor esküttel, faragot kepeket imattal, az innep napot meg nem Szentelted, attiadar, es aniadar nem tisztelted, parazna, gilkos, ragalmazó, vsuras vokal, tobzodo, reszeges, azért nem lehet te neked rezed Isten Kegielmeben, mert annak adatik az élet, az ki az törüent be tölti.

De

189.
De te neked keresztien ember ez ellenis iniez ket
fele oruolsagod es paisod vagion, mellicellen al-
hacz az Satannak merges kefertettinek. Elso: Mert
az I E S V S C H R I S T V S tokelletesen mi-
crettonk az toruent be toltette, ki nem azért irt va-
la, hog az toruent fel seicze, hanem hog be tolcze.
Math. 5. Vg vagion azért, hog az torueni tokelle-
tes engedelmesseget keuan, es minden embereket
Sententiaz, de nem azért adator az torueni hog min-
ket iduoziczon, sem penig nem azért paranczol le-
hetetlen dolgot, hog minket Isten meg cziufolna,
hanem hog az mi giarlosaginkat meg mutassa, es az
oruos Christushoz mind kezen fogua vigien. Ezt
felellied azért az Satannak: Te kefertő alnok kigio,
az Isten toruenieuel te engemet nem vadolhacz es
nem Sententiazhacz, es te nem lehecz en hoherom:
Mert valami az toruennek keuanfaga volt, az Iesus
Christus azt en erettem, es en kepemben be toltor-
te. Igitamit az Szent Pal Roma. 8. Mikoron lehe-
tetlen volna az testnek erőtelensége miat, hog az
torueni által iduozolhetnek, az Isten az ő saját fiat
boczata el az bűnös testnek hasonlatossagaba, es az
ő aldozatiaual el karhozratta az bűnt, hog az toruen-
nek igazsaga be telliesednek mi bennönk, kik nem
test berent, hanem Lelek berent iaronk.

Ig ta-

Ig tanit az Szent peteris Actor. 15. Mit keletti-
tek az Isten, hog az tanituanokra az törüeni igaiat
vetitek, mellic sem mi, sem az atiaink el nem vi-
selhetrenek: De hiszük, hog mi az Vr Iesus Chri-
stus kegie' me alral iduözölönk, miképpen az atiakis.

Az törüent penig mi erettönk be töltötte az I-
stennek fia kékeppen. Előzőr tökelleres igazsag-
gal, Szentseggel, es attatlanlaggal: Mert az fel vör
emkeri természetbennis bünnekül, es fogiatkozal-
nekül volt, valamit azért mi tölönk az törüeni ke-
uanharot volna, azt mi erettönk ő meg fizette.

Az Isten törüeniének sommaia ez vala, szeressed
az te vradat Istenedet, tellies szüedből, tellies elmed
ből, tellies teherlegedből: Es az te felebaratodat se-
ressed mint te magadat. Ezt minden hibánakül be
töltötte az Iesus Christus mi erettönk, es az ő iga-
lsagaua inmar minketis igazakka tör.

De it ezt forgattia az Satan: Hog lehet az, hog
te az mas ember igazsagaua iduözöli, hog lehet, hog
az mas ember tökelleressege te neked haznallion?
Hiszem az törüeni minden embernek tulaidon iga-
sagar keuannia? De ez ellen ezt felellied: Te gil-
kos Satan hazug vag, mert az Christus igazsaga nem
mas igazsaga, hanem eniem, mert azt az ő benne va-
lo hitnek alrala Saiatomma törtém', miert hog őis
nem

190.
nem magának töltötte be az törüent, hanem enne-
kem : Az ő igasága azért en igazságom, az, ő Szent-
sege enim az hitnek általa, mert azt en velemis
közölte, es az Atia Isténis nem különbben veszi, mint
ha enim, Saiatom volna. Másodszor be töltötte
az törüent, mert az törüennek atkar ő magara vötte,
es mi erettönk atokka lön, hog az aldas mi reank
ballana. Az Istén törüenie nekönk ezt mongia va-
la : Atkozor valaki be tölti az mi az törüenbe meg
vagian irua : Az Christus imez atkor vöue maga-
ra : Atkozor valaki fan fűg, hog az törüeni atkarol
minket meg szabadíthatna. Galat. 3. 4.

Másod. Paisod ez ellen, az Szent Lelek által va-
lo meg Szenteketésönk, ki mi bennönk az Istennek
törüenier el kezdi it ez vilagonnis, es az mas vilagő
tökelleresen el vegezi. Ezt felellied azért másod-
zor : Te Satan, nem felek az törüentől, mellier te
forgacz, mert az Iesus Christusba enis be töltöttém:
Sőt az ő Szent Lelke által meg ölte en bennem az o
Adamot, az bűnt, az tisztalan életet, es el kezderte en
bennem az Szent életet az Istén törüenie szerent, me-
li noha nem tökelleres it ez vilagon, de az Istén az
fogiátkozást nem tulaidonirtia nekem karhozatom-
ra, mert azt az Iesus Christus igazsága es Szentsege
el fedezi. Roma. 8. Esai. 61.

Ha pedig mégis ezt forgattia: Vgian el kel ve-
zned, meg kel hainod, mert Isten etczer meg teriter
volt, de az vran ismer sokszor verkeztel, lemmi re-
bet az Isten törvenienek be nem rórtótted, csak Hy-
pocrita, bin mutato volta, ezt felellied. Vg va-
gion, hog az meg teres vtannis estem le, mint Szent
David, es Szent Peter, mert az igaz emberis hetczet
el esik egi nap, de hazug vag, hog azt mondod, hog
ezert Isten kegielméből ki estem volna. Mert nem
verkeztem szanbandekkel vegnekül, poenitencian-
kúl, nem giőniörköttem az bűnnek czelekedetiben,
hanem ismer fel költtem, ha erőtlenségből el estem
meg sirattam az en bűneimet, poenitenciar tartor-
tam, es az keresztieni Szent eletet követtem. Vala-
meniezer pedig az keresztien ember meg ter igazan,
annisor kez az Isten az bűnnek boczanattara.

Vg vagion azért, hog Angialy eletben nem el-
tem, mert az test az Lelek ellen mindenkor rusako-
dik, de az Vrakodo, vakmerő bűnben, paraznasag-
ban, baluaniozasban, reszeglegben vegnekül nem
eltem : azért az en fogiatkozasimat Isten kegielme
az Iesus Christusert bizoni meg boczattia es el fe-
dazi.

T I Z E N H E T E D I K K E R D E S.

Miuel

MIVEL KESERT NEGIEDZER

az Satan?

FELELET.

NEgiedik este az niakon czapdoso Angialnak,
ez Vilagon valo sok keserusegek, haborulagok,
hoszu betegsegek, segenseg, samki veres, es minden
fele niaualiak. Mert az Isten az o Aniazenteghazat
az haboru alatt, es niomorusagnak alatta akaria bi-
zonios okokert it ez vilagon tartani. Ezt forgat-
ta azért az Satan: Bezzeg igen szeret az Isten tege-
det, bezzeg kep iegie az Istennek kegielmenek ez,
hog tegedet ver, ostoroz, vag, tomlodczzel, segver-
rel, ehleggel, kozuenniel, colicaual, korlaggal, sok
kar vallalsal. Lam az kiker Isten szeret, azokat ka-
zdasaggal, egelseggel, io erduel, vrasaggal szeret.

Te gedet el veret elöle, meg vtalt, felesegeditöl,
giermekidöl meg szottor, vndok betegleggel meg
vert, hat mit remekez egiebet az örök karhozarnal?

Erre ig feleli: Elöször, noha az Isten engemet
meg ostorozot, mint egi Szent lobot, Daidot, E-
zechiaft, rut fekellietekkel, varakkal, hoszu betegleg-
gel, mind az által vgian lehetetlen hog az Isten en-
gemet el veszhelsen. Elöször ezért, mert Isten ke-
gielméből etczer el valasztot az életre az Iesus Chri-
stusbol, az o tanaczar, kegielmet, soha en tolem el

X ij nem

nem veheti, ha egi szem pillata sig es fordittia orczai-
atis en tölem. O maga azt mögia az en Istenem
Esa. 54. Egi szem pillantasban el hattalak tegedet, de
az en lok irgalmalsagomban ismer hozzam veslek.

Egi szem pillantasiig meg haraguttam vala te re-
ad, es el forditorram vala az en orczamat, de örök-
ke valo kegielemmel kőniöröktem raitad. Mikep-
pen az Noénak meg esküttem vala, hog többbe viz-
zel el nem vesstem ez vilagot, azonkeppen meg e-
sküttem te neked, hog en tegedet el nem veszlek.

Azert az Szent Iobbal azt mondom: Ha meg o-
lis az Iehouah Isten, megis o benne bizom. Ha pe-
nig ezt forgattia: No, csak egi szem pillata sig veri
Isten az dueit, ostorral veri penig mint az attia, tege-
der immar sok üdötöl fogua valo rut fekellickek,
ehseggel, zegenseggel ver, mindenek pőnek, fele-
segedet, io baratidat read tamaztotta, ezt felellied:
Te atkozor Satan az lobotis ezen dologgal ke-
ferted vala, ki mind az altal meg nem czialhatal, vg
ennekemis te lemmir nem arthacz. Mert noha az
teinek hobunak tarczik, de az örök elethez kepest
eg szem pillantasiig valo, es ha restemben ver, Lel-
kemben meg giogit, es vigaztal. Malódzor: Ezert
nem vezthet, mert immar az Iesus Christusnak ador
az attia, hog meg őrizen, sőt az hitnek alatala o bele
plantalt,

192.
plantalt, mint egy szőlő vessőt az tőkebe, ha az Iesus
Christus el vezne, enis vgi vezhernek el. Ezert
mongia az IESVS CHRISTVS Esai. 43.
Ne feli semmit, mert en tegedet meg váltottalak,
az te neueden hittalak, hog te eniem lennel: Miko-
ron az vizeken által meg, en te veled vagiok: Mi-
korő az folio vizeken által meg, el nem buritanak,
mikorön az tűzön iarz, meg nem eger.

Harmadzor ezert, mert az Isten az ő Szent Lel-
ket arra nekem, es az Vr Lelkenek temploma va-
giok, melliet soha en tőlem el nem veszen. Esa. 59.
Az en igem, melliet en az te szadba attam, es az en
Lelkem, ki te benned vagion, soha te tőled el nem
tauozik.

Masodszor ezt felellied: Hogi noha az Isten ver,
ostoroz, saitol, mind az által az te iodra, iduőlszege-
dre czelekedi. Prouer. 3. Az Attia az meli fiat lye-
reti, meg ostorozza. Mert az Isten az niomorusa-
gok által tisztit minker, mint az szenbe tisztittiak az
araniat, az pænitiara hiu, az kőniőrgesre, es ha-
ladafra geriezt, az testi barorsaggal Isten felelemre
es alazaróssagra vonson. Azert az Szent David-
dal ezt mongiad: Io ennekem Vr isten hog meg o-
storoza engemet, hog az te iduőziő vraidat meg ra-
nolnam. Isteni felelemnekül csak az nagi testi ba-

rosságban heverek, csak az testnek gonosz keuan-
gietől való, de ez niomoruságok által az Isten
kezehez tanita, keveli fel sualkodor valek, nem
esmerem vala sem en magamat, sem felebaratomat,
de alazarosságra tanita, rezeges, robzodo, duskas
voltam, de iozan, meretekleres cietre tanitor enge-
met: Rest, runia voltam az kőniörgesben, az ha-
dasban, de Isten ő magat meg esmertete en velem.

Harmadzor ezt felellied, hog az Isten nem csak
tegedet oltoroz, hanem eleitől fogvan minden sen-
teknek ez volt allapartio. Az igaz Abelt az Cain
meg öle, az Prophetakat kergettek, es nag sokakat
meg öltenek: Az Iobor haza nepebe, marhaiaba,
testebé izoniokeppen meg oltoroza, de azért el nem
vete tőle. Mert akaria az Isten, hog hasonlatosok
legiönk az ő fiamak abrazattiahoz, hog senueggiönk
először, es az vitan mēniönk be az diczőségbe. Ro.8.

TIZENNIOLCZADIK KERDES.

Miuel kesert őrdőzör az Satan?

F E L E L E T.

Et őrdőzör: nem csak niluan valo haloi es kesertesi
vadnak az Satannak, hanem alatomban az Chri-
stus aldozattiatol es erdemetől akaria az embereket
el vonni

193.
el vonni, es az karhozatban eiteni. Ezt forgattia
annakokaiert: Vg vagion, hog az Isten felette igen
kegielmes, es az ő irgalmalsaganak ninczen vege,
sem hoza. Ez ő magaba eleg az te bűneidnek boeza
nattiara, es az örök életnek meg adasara, hat mit tesz
az Christussal, az ő aldozatiaual, es engedelme-
segeuel? Lam azt mongia Elai. 43. En el tórlóm az
te bűneidet, en magamert. Ha ő magaiert tórlí el,
hat nem az Christusert, hagi beket hat te az Chri-
stusnak, mert eleg az Atia Istennek szerelme te ne-
ked. Felelet.

Te szepen hangiczalo hazudozo Satan, mostan
immar vilagossagnak Angialaua túntetted maga-
dat, de mereggel, es alnoklaggal rakuak az te besze-
did. Az te alnok halodat azért ig feitem meg: Az
Isten kegielme nem ellenkezik az Christus aldozat-
tiaual, es engedelme-segeuel, Sőt az Isten meg nem
kegielmezhetet volna az Iesus Christus aldozattia
es tókelleres engedelme-segeenekül.

Előzőr ezért, mert engemet az ő szerelmes eg-
gietlen ég fiaban valasztot el az örök életnek bodog
sagara, es ő benne igazitormeg, rahat az ő tanaciat
es el vegezet Decretomat fel nem bonthattia. So-
ha az Isten senkit nem szeretet, senkit az örök életre
nem valasztot, senkit nem iduőzitet, hanem csak az
ő ég

és egi fiaban, és az ő fiaiert. Hat hazucz te Satan,
hog az Isten kegielme iduőzithetne engemet az Ie-
sus Christusnekül, mert az Isten ő benne és ő erette
szeretet, és kegielmezet meg, ennekem. Hazudnak
az te edenidis, az Szekeli Piopherak, és az David
Ferencznek egi nehani tanituan, kik azt mongiak,
hog az iduőlssegre semmit nem haznal az Christus
erdeme, hanem csak az Attia Isten kegelme.

Masodzor ezert, mert az Isten kegielme nem el-
lenkezik igazsagauval, hat mind kegielmenek, mind
igazsaganak helye keller maradni, és vő iduőzithet
minker. Egi felől azért előttem allanak az en bűne
im, mas felől az Istennek igazsaga az bűn ellen: Az
bűn ellen oruofsagot keresek az Istennek hozam va-
lo szerelmében, és meg mondhatatlan kegelmeben,
és az Isten kegelmeuel elő ő kőrdőzöm-be az en se-
beimet: Mert en ream nezue, csak ingien kegiel-
meből iduőzitő, és igazitor meg engemet az en er-
dememnekül.

De miért hog Isten meg nem kegielmezhetet
volna fizetelnekül, it az Christus Iesushoz soliamő,
ki az Isten igazsaganak eleger tő, ki meg fizetet en
erertem, el rontotta az bűnt, és az halalt, és elő hoz-
ta az igazsagot, és az eletet.

Hog pedig ez igaz legyen nagó szepen meg ma-
giaraz-

104

y

Előjegie: Mert az kiker Isten el választot, azok
nak Szent Lelket aggia, ki az ő siuekben bizonyosá
teszi őket, hog az Isten őket az Iesus Christusban el
választotta. Ezt nevezzék belső hívatalnak, mert az
Vr Lelke belől az mi siueinkbe el hiteti mi velőnk
hog Istennek fiai legiónk, es mienk legien az örök c
letnek bodogsága.

Először azért ezt seellied: Te Sátán, hog hog
kerelkedhetnem en az en választatásban, ha az I
sten ennekem Szer Lelket attá, meg eleuenitet, meg
vitot engemet, el hitette en velem, hog en Istennek
örökös vagiok, az Christulnak penig örökös tarla.
Roma. 8. Az Szent Lelek tanubizonlagot tezen az
mi Lelkőnknek hog mi Istennek fiai vagionk. Ha
penig ezt forgattia, Attá volt Isten eizer az ő Lel
ket, de ismer ki űzted az te bűneiddel, ezt seellied:
Hog miképpen az mi választatásonkar az eleire so
ha Isten, se nem bönchattia, es meg nem masolhat
tia, azonképpen toha az ő meg szentelő Lelket örök
ke el nem veheti tőlőnk. Mert ha el véne, az Iste ta
nacza es Decretoma fel bomlana az választás felől,
meli lehetetlen dolog. Vég vagion, hog az mi bű
neinkel meg somorittuk az Vrnak Lelket, es az ő
aiandekir egi ideig vgi mint meg fojrtuk bennőnk,
de az Isten ismer talponkra allat, es az ő Szent Lel

ket finaliter, vég keppen soha tőlünk el nem veszi,
mint az Dávidba, és Péterben ez meg tetszik mond
hatnád: Lám az Saulból, Iudából el vőve Isten az
ő Lelek, hat te tőled is el veheti? Az Saulba, és Iu-
dasba nem volt soha az fogadó fűsagnak Lelke,
az meg Szentelésnek Lelke soha ezekben nem lako-
zott, hanem az Szent Leleknek csak külső aiandeki
voltak benne, mellicet Isten az harag edeniuelis
közől vizontag ezt mondhatnak: Talam te benne-
dis csak vgi vagion, mint Saulba, és Iudasban: Erre
ezt felelled: Bizonnial tudom, hog en bennem kü-
lőmben vagion, mert igaz hit őt plantalt en belem,
meg szentelt engemet, be oltot az Iesus Christusba,
honnán soha en ki nem esherem. Ioan. 10. 15. 17.

Masod iegie: Mert az kiker Isten el valaztor, azokat
az Euāgeliō által külső keppēnis el hitra az ő nepe-
nek tarsasagaba, az ő esmeretire es az ő akarattia-
nak tudasara vitte. Ezert vagiok azért masodzor bi-
zonios, hog Istē engemet el valaztor, mert az ige
által el hit engemet, meg ielērette magat nekē, az ő
fiának esmeretire vit, meg mutatta az Iduōssegnek
vtat, es be plātalt az ő nepenek tarsasagabā. de it ker-
tőt forgar az sarā. Első: hog az Istē igeiethidegē halgat-
tuk, nē bōczōllettük, fellicb szerettük ez vilagot, hog
nē mint az ő Szēti geiet, erre azért igi felelőnk. Vgi
vagian

194
vagiō, hog' az test, az o Adā el vōr neha, meli az test
ellen mindenkor tusakodik, de ismer az Isten Lelke
az ő igeiehez való szereteter geriezter bennem, es az
en fogiatkozasomat az Isten kegielme Christuser
el fedezi. Masodzor, hog' kesōn hijtel Isten, mert ne-
mellicker csak halalok elōt hi el, de az Istennek ke-
sō hiuatallia meg nem bantia az mi iduōssegōnker,
csak hog' valoba, sinmuratasnekul engeggionk az
mi Istennōnk szauanak, mint az toluai czelekedek az
kereztan.

Harmad. iegie az meg igazitas, mert az kiker I-
sten el valasztot, es az ige által el hiut, azokat megis
igazittia Rom. 8. Miert hog' azert Isten engemet bi-
zoniossa tōt ebben, es el hitette en velem, hog' az en
būneimet el tōrlōtte, az Iesus Christus által meg i-
gazitor, ebenis azert bizonyos vagiok, hog' az örök
eletreis el vagiok Istentől valasztatuan. Honnan
vagi te ebbe bizonyos? Először ebből, mert az Isten
Lelke az en szuembe bizonyossa tōt engemet ebbe,
hog' az en alnoksagimar el tōrlōtte, es az ő fiaba meg
igazitor. Masodszor, mert az igaz hitnek általa Isten
engemet az Iesus Christusba be plantalt, honnan
bizonyos vagiok ebbeis, hog' az ő igasagaua enis
igaz vagiok.

Negiedik iegie az igaz iduōzitō hit: Mert vala-

Y iij

kiker

kiket Isten el valaszt az életre, azoknak igaz hitet ad,
hog nem csak köszönetes keppen higgiék igaznak
lenni az mit Isten mond, hanem hog ő magokhozis
kapcsolliak, az mit Isten iger az Euangelionban az
bűnnek boczanattia felől, es az örök élet felől.
Te is azért ez hitnek pártat ved fel, es ezt felelied
az te ellenségednek: Az Isten engemet bizoni el va-
lasztot az örök életre, es oli bizonyos vagiék az en
idűségemben, meli igen niluan tudom Satan ezt,
hog tegedet Isten el vetet, es soha idűzeni nem
akar.

Mert az Isten Szent Lelke által az valasztotak-
nak hititatta ennekem is, meli által vgi ragazkodom
Isten kegyelméhez, es az Christus aldozatiahoz,
mint egi köziklahoz, hog vgian lehetetlennek val-
lom lenni, hog Isten engemet el karhoztasson. Az
Isten nem lehetne fogadalaban igaz, ranaczaba tö-
kelleres, nem lehetne czelekedetibe irgalmas ha en-
gement el vesztene, es az örök életet ennekem meg
nem adna. Noha penig gyakorta az en hitöm gien-
ge, es erőtelen, mind az által, az igaz hit keuanratik
az idűségre, nem az tökelleres.

Erődik iegie az en valasztatásomnak az örök ele-
tre az meg benteles, mert az Isten Lelke meg Szent-
relt engemet, giűdölöm az bűnt, segienlem azokat,
mellic

198.
mellicket ez elõtt bolondul czelekettem, szeretem az
Isten igeit, az Szent eleted, felebaratomat szeretem
meg ellenlegemnekis meg boczarok, az nap az en
haragomon el nem enieszik. Ezekbõl bizonynial el
hittem, hog en az valasztottak szama kozzõl vagiok,
meg aggia Isten az eleted, es meg diczõit engemet.

H V SZ AD I K K E R D E S.
Mikeppen kel kereszteni embernek Testamentom-
tot tenni?

F E L E L E T.

I O l l e h e t n a g s o k a n b a b a k h o z i l l e n d õ d o l o g n a k i -
t e l i k l e n n i a z T e s t a m e n t o m o t , n e m e l l i c k s u p e r s t i -
c i o b o l i s , b a b o n a s a g b o l e l k e r õ l i k , m i n t h a h a m a r e b
m e g h a l n a n a k a z T e s t a m e n t o m t e t e l v t a n : M i n d
a z a l t a l e z e k e t m e g h a m i s i t t i a k s o k S z e n t , I s t e n f e -
l õ P a t r i a r c h a k n a k , e s K i r a l i o k n a k p e l d a i o k . A z
I a c o b P a t r i a r c h a G e n e . 4 9 . m i n e k e l õ t t e k i m u l n e k
e z v i l a g b o l , õ z u e g i ű i t e a z õ t i z e n k e t f i a i t , e s T e s t a -
m e n t o m o t t e t e n . A z I o s e p h T e s t a m e n t o m o t t e -
t e n , e s m e g p a r a n c z o l l i a , h o g a z õ t e s t e t A E g y p t õ -
b o l k i v i g i e k a z C a n a a m n a k f õ l d e b e G e n e . 5 0 . A z
M o s e s h a l a n a k e l õ t t e a z I z r a e l f i a i t m i n d õ z u e g i -
u i t i , e s õ e l õ t t e k n a g s z e p T e s t a m e n t o m o t t e t e n , i n t i
õ k e r

őket Isteni felelemre, haladásra, Szűz életre: Deu. 32.
Az David halála előtt nagy sok dolgokrol Testamentomot telen, mellick országának allapattianak megmaradására nezek vala. 1. Reg 2. Az Ezechias kiralnak meg paranczollia Isten Esaias által hog Testamentomot tegien, es haza neper io rendel hagyia, mert meg kellene halni. Esa 38. Sőt az IESVS CHR Istusis halalanak előtte Testamentomot telen az Apostolok előtt, meliből meg teczik, hog nem hasonalan, sem nem gonoz dolog legien az Testamentum. De az Testamentum tetel kiualtképpen illien rendel legien az Iras berent.

Előzőr. Miert hog szükség meg ielentendnk az keresztienek előtt az mi hitönkert es remenségönkert, es az meg holt ember Testamentomanak, vtolso bezedenek nagy böczöletes meltosagot serzet az Isten, annakokaert tegiönk vallast az mi keresztieni hitönkrol halalonknak előtte, hog senki ne ketelkedhesek arrol, minemő giülekezetnek taggiai legiönk.

Rövid Somnaban penig ketteről tegiönk vallast, az Istenről, es mi magonkrol. Az Isten felől valo igaz vallasnak illien formaia lehet. En szerelmes Iehouah Istené, tegeder vallak es hislek egy örökke valo Istennek lenni, ki az egeket, es az földet teremtetted semmiből az te nag hatalmasagodból,
ki az

200.

201.

202.

203.

205

206

207.

200

210.

241.
ba, hanem, vgian az meniorſagba vadnak, holot az
Ieſus Chriſtus vagion.

Masod. Szent Pal Apoftol 2. Cor. 5. iſmet igi
ſol: Inkab ſzerettiuk, hog az teſtből ki költőzzőnk
esaz Vrhoz menniőnk lakni. Hog ha minekutana
az teſtből ki költőzzőnk az Vr Ieſus Chriſtushoz
megiőnk, hat mindiarast az egre megien Leikőnk,
es az Iſtentől meg ſzeretētet bodogſagban reſze ſite-
rik. Mikeppen vgian ot azt mongia az Apoftol:
Tuggiuk hog ha ez mi földi hazonknak ſat ora el
rontatik, Iſtentől veſőnk epőleter, de nem kezből
czinaltatot epőleter, hanem őrkke valor az egre.

Harmad. Az Ieſus Chriſtus Luc 16. Igi ſol: Sze-
rezzetek ti magatoknak barátokat, hog mikorő meg
fogiátkoztok, be fogaggianak az őrkke valo hai-
lekban. Melij mondasban három dolgot kel mine-
kőnk ezőnkbe venniőnk: Először, hog nem mongia
azt az Chriſtus, mikor fel tamattok, hanem, mikor
meg fogiátkoztok, meli ſolafnak moggiaual az Le-
leknek az teſtből valo el ſakadalar vagi el valafat
erci. Masodſor, az be fogadaſnak igeien iclenti
az Chriſtus, hog mi előttőnk mentenek be ſokan az
letben, kik az ő tarſaſagokba be fogadnak minket
z ő tano bizonylag tetelekkel. Harmadſor, hogi ő-
rkke valo hailekor neuez, mellien bizoniara egie-

bet nem érhetők, hanem az meniorfogor, meli az
bodoglagra rendelteret es valasztator.

Negied. Apoc. 6. az Szent Iános azt írja, hogy az
meg holt Szentek az oltar alatt vannak, kik az Isten-
nek igeiért meg öltetettek. Ez oltar az Iesus
Christus, kinek birodalma, oltalma, es gondviselése
alatt vannak az Szenteknek Lelkek, es kiül vannak
rebesek az örök életnek bodoglagában az ő mo-
giok es rendek szerint.

Ötöd: Az Christus Iesus az tolvainak azt mon-
gia: Ma velem lesz az Paradilomban. Meg magia-
razza pedig Szent Pál 2. Cor. 12. hogy az Paradilom
az egh, hova ő Istentől el ragattator vala. Vgian e-
zent igzi az Abraham kebeleis, mert miképpen az
Abraham mostan Lelkekben rebesült az örökke va-
lo bodoglagban, azonképpen az ő fiaies azon bo-
doglagba rebesütnének az menniegeben, miképpen
Christus magiarazza Matth. 8. Le telepednek vég-
mond az Abrahammal Isaacal, es Iacobbal az me-
niorzagban, meliekből meg terczik, hogy az Szent-
eknek Lelkek mindiarast az testől valo el valasnak
vranna, valóban az egeben rebesütnének az örök bo-
doglagban az Iesus Christussal, míg tokkellertel
restel egietemben meg dicőitnek.

Malodzor: Ezt vallom es hiszem az Szent Ira-
sna

212
Inak foliasa szerint, hog' noha az egbe vadnak az Ie-
sus Christussal Isten kezében, az nyugodalomban:
Mind az által variak még az több Szenteknek ösue-
giurefeket, es az ő testekkel egyetemben az meg
mondhatatlan dicőseggnek complementomat, es be-
relliesiretet többkellerefen Apocal. 6. Meg paranczo-
la Isten az Lelkeknek, kik az Szenteknek vereknék
ki ontalaert az hitetlenek ellen köniörge nek vala,
hog' egy keues ideig nyugodnanak, miglen az ő kol-
ga tarsoknak es attiokfainak szamok be relliesednek.
Mikeppen azért az gyermek vag' iff u az ki tutorlag
alat vagion benne vagion az öröksebben, de meg
varia, hog' az tutor Derek keppen minden rez se-
rent az öröksebbe be boczalsa: Az őkeppen az Iesus
Christus, hog' meg mutassa hog' miék az öröksegg. Lel-
kőnket hozza szedi, az bodoglagbā, az örökseggé reze-
sse testé. De az többkelleres birala az örökseggnek ama z
vtolso napō leszé, mikorō az Istē mindenekl ē minden
lezen. Ha azért ezt kerded en tőlem: Az többkelleres
bodoglagban benne vadnake az Lelkek? Ezt fele-
lem, hog' az Lelkeknek bodoglagokat többkelleresnek
nem mondhattiuk, ket okaiert: Először: Mert meg
Varasnak alatta vadnak, hog' az Isten őket az testel
szue szerkezrele: Masodszor: Mert az bodoglag
az egez enberre nez, ki testből es Lelkből al, ak-

A a ij kor

kor leszen har az bodogsagnak derék complemento-
ma, mikoron az testel őzue szerkezterik, mikor az ő-
rökleg tökelleresen meg adattatik.

Az ki feiedelemsegre valasztatik, az valasztasnak
vtanna benne vagion országaban, az Czarlasagban,
Kiralisagban, feiedelemsegben: De meg varia hog
az Coronat feiebe tegiek, mert az coronazas vtan
biria tellies iussal, az feiedelemseget. Az mi Lel-
keinkis az bodogsagban az egben vadnak, de meg
variak az coronat, variak az tökelleres meg saba-
dulast, meli az felramadasnak vtana adattatik meg.

Ez ertelemenben volt Agoston Doctor, ki in 20.
Cap. Leuit. Cap. 9. ezkeppen szol: Az hiuek ha
meg hálnakis Christus tagjai. Iollechert azert meg
az ő testekkel eggiört ninczenek, mind az által az ő
Lelkek eggiört Vrakodik az Christussal. Igi szol a-
zon Agoston in Ioanneni tractatu 49. Habent om-
nes anime, cum de seculo exierunt, diuerlas recep-
tiones suas, habent gaudium boni, habent mali tor-
menta. Sed cum facta fuerit Resurrectio, & bono-
rum gaudium amplius erit, & malorum tormenta
grauiora, quando cum corpora torquebuntur. Re-
cepti sunt in pace Sancti Patriarchae, Prophete, A-
postoli, Martyres, boni fideles, omnes tamen in fi-
ne recepturi sunt complete quod promisit Deus
promi-

promissa est enim etiam resurrectio carnis, mortis
consumptio, vita æterna cum Angelis, hoc omnes
simul accepturi sumus. Nam requiem quæ conti-
nuo post mortem datur, tunc accipit quisq; cum
moritur. Ez ertelemen vagion Calvinus, Theo-
dorus Beza, es az mostani üdöben valo rudos em-
berek.

Ket dologrol vagion azért az kérdés ez rudo-
manban, első az Lelkeknek heliekről, másod, azon
Lelkeknek bodogságok felől. Az helire nezve, ezt
valliuk, hog az menniege vadnak az Iesus Chri-
stussal, az bodogság felől azt mongiuk, hog az diczö-
séggel reszelülnek de az tökelleres meg diczöirest az
tellet egieremben meg variak, meliről Szent Pal
2. Timoth. 4. Az igalsagnak Coronaiat meg aggia
ennekem az Christus amaz vtolso napon.

H V Z O N K E T T Ö D I K K E R D E S.

Miczoda értelmed vagion az temetéről, es
az halotaknak siratalok felől.

Előzőr: Szabadé az halotakar siratni? Felelet. Iol-
lehet sokan, szidalmazsak az halottakon valo siral-
mat, de miért hog ez indulatot az természetnek l-
ne oltotta belenk, azt mondom, hog az halotta-

A a iij kon

kon valo merckletes siralom ninczen sem Istének,
sem az ő igeiének ellene. Gene 49. Az Iacob mikor-
on meg holt volna, Ioseph nag keseruesen sirattia,
es cziokollia. Deut. 34. Az Izrael nepe az Moses ha-
lalat harmincz napig sirattia. Az Szent Daud nag
keserőleggel sirattia az sault, Ionathast, Absolont, es
az ő fiat, melliet az Vrias felesgető fogadot vala,
mikeppen az kiraliokrol irt könyvek erről tanobi-
zonlagot reznek.

Sőt az Vi Testamentomban valo irasok is ezen
dolgot meg mutatják, mert az Christus az meg
holt Lazart keseruesen sirattia. Ioan. 11. Azonkep-
pen Luc. 7. 8. Sirattiak az halotakat. Vagione mo-
gia az sirasnak? Először, főkeppen ezt kel mi nekőnk
siratnunk, hogi az bűnek es az őrdögnek illien nag
hatalma vagion rajtuk, hog az bűnert minden em-
berek etczer az halálnak aláia vettettenek. Mikep-
pen az Iesus Christus minden kesegnekül mikoron
az Lazart sirattia, ezen sir kiultkeppen, hog az bűn-
nek illien nag hatalma vagion az Istennek illien dra-
ga teremtet allattian. Masodzor: Hogi az sira-
lomnak moggia es vege legien, hog se Istenünket,
se mi magonkat, se felebaratonkat gonoz peldaul
meg ne bancziuk. Erről szól az Szent Pál. Thes. 4.
Ne bankoggyatok vgi mint az Poganok, kik ne
nincze

ninczen semmi remenységünk. Az mi siralmunkban
azert először mezzünk az Istennek akarattára, es mi
magonkat engedelmesen az ő akarattia alá vessük.
Másodszor, meg emlekezzünk, hog az mi atyiankfiait
nem el vezettük, hanem cziak előttünk az életre
boczáttuk: Mikeppen az Dáuid mongia vala: Mi
nekünk kel ő vanna mennünk, nem ő neki mi hoz-
zánk 2. Sam. 12.

Másodszor: Kelle tiszteleggel temetni az halorá-
kat? felelet. Iolleh az Poganok között nagj ob rez
az halottaknak temeteseben oktalan barom modra
elt, mert nemellick az vízbe vetettek, nemellick az
eghi madaraknak, nemellick meg egerecek. Mid az
által azoknak példaiokat nem kel mi nekünk köve-
rnünk, hanem az mi atyiankfiait tiszteleggel kel te-
metnünk. Mikeppen az Abraham Gen. 23 az ő fe-
leségének el temetefere penzen vezen mezőt, es vgi
tisztelettel takaria el. Az Ioseph az ő Atyiat Iaco-
bor A Egyptombol ki vizi, es az Canaam földébe
tiszteleggel el keleri, es el temeti. Ge. 50. Az Chri-
stus Iesust az Ioseph es Nicodemus vi koporsóban
tiszteleggel temetik, az őkeppen az keresztel ő lancst
az ő tanituan, Math 14.

Miert kel tiszteleggel temetni az halorakat? Fe-
lelet. Először: Mert az mi keresztien atyiankfiai az
Szene

Szent Lelek Templomi, nem illik azért, hogy azokat okralan modra mind egy barmokat el vessük.

Másodszor, az íduendő fel tamadasnak es testőnknek meg dicőiteseinek remenlegeiért, hogy meg mutassuk, hogy az mi meg hol artiankfiai nem el vez tenek, hanem csak mint egy Agias hazokba mentenek be, honnan Isten ki hja őket az örök életnek bódóságára. Esa. 26

Harmadszor: Hogy az mi meg holt artiankfiainak példaiokkal az mi halalonkrol meg emlekezzünk; es ahoz késicziuk mi magonkat az igaz pænitentia-nak általa. Mi módon kel tiszteleggel remerni? Az mi felebaratinknak tiszteleges remetelek nem ebben al, hogy az feiek felibe sduernekeket giuiczők, hogy az barátok, Papok soltart enekellienek, hogy miset mondalsők érettők, hogy az oltart kerullivk: mert ezek Isten igeie ellen valo rettenetes baluaniozasok, es emberektől talaltator bolond iatekok, mellet soha az Szentek nem czelekettenek.

Soha az Szenteket harangoknak rettenetes zengésekkel el nem remettek, soha feiek felibe giertiat nem giuitottak, soha bizonyi miset nem mondottak erettek, mert ez csak az barátoknak complarkodo cziganfagi, mellet kereskednek az segeni nep közt. De tiszteleggel remettiuk el az mi Artiankfiait, ha tizte-

246

248.

L. 604/c.

A kör. 174. és 175. k. levelek
a

Görög György:

Ennek Könyvének 1616-iki
debreceni kiadásából
változ, (P. M. K. I. 463.),
amelynek egészén teljes mel-
lánya a marosvásárhelyi ref.
coll. tulajdona.

L. 7

Nota: Urnak fogai no dicsir:

Szent vagy örökre Atya Ur Isten az magas Men-
nyegben, ki teremtetel es meg tartottal ez nyo-
morult testben.

Szent az mi Urunk Ur Iesus Christus, kit értünk
bocsattal, kivel meg váltal hogy testünk mia lel-
künk elne vessen.

Szent az Szent Lelek, ki az Atyával egy es az Fi-
uval, az ki vigasztal es tanit minket az örök életre.

Szentleg dicsőleg legyen tisztességg az Szent Harom-
sagnak, ki uralkodik egy Istensegben most es mind
örökre.

TE DEUM LAUDAMUS SUMMA SZERINT.

Nota, Fölseges Istenhózzad.

TEged Ur Isten mi Keresztyenek dicsirünk es al-
dunk, Atya es Fiu bent Leleknek vallunk.

Neked az tiszta es nagy hatalmu Angyalok fogal-
nak, büntelen valo föl fölval kialtnak.

Szent, Szent, Szent Isten, te seregeknek vagy Ura,
Istene, tellyes az Meny, s-föld, nagy dicsősegeddel.

Apostoloknak es Prophetaknak dicső bent serege,
Martyromoknak dicsirnek seregi.

Teged ez földön Keresztyeneknek szent gyüleke-
zeti, Atya Ur Isten mindenkoron dicsir.

Esti teleteste bent Fiadat, az Ur Iesus Christust,
es vigasztalo Szent Lelek Ur Istent.

Vv 2

Te

Te dicsőffegnek Ur Iesus Christus vagy örök Kirallya, Atya Istennek egyetlen egy Fia.

Oltalmazd meg védelemtől az te nepeidet, oltalmaz bűntől mindenkoron minket.

Dicsirünk teged Mennyci Atyánk az te fent Fiaddal, es mind örökke szent Lelek Istennel.

ETEL UTAN VALO HALA-ADAS.

Adgyunk halat az Urnak mert erdemli,
Mert minden gazdagfogat velünk közli.
Es mint bű irgalmu kegyelmes Atya,
Fiait testben lelekben meg adgya.
Enekellyünk ennek egy akarattal,
Dicsőffeg Atya Isten fent Fiaddal.
Ki etelt adtal alkolmas üdöben,
Meg ruhazal meztelensegünkben.
Adgyad hogy tegedet meg elmerhessünk,
Szent Fiad által tüled meg nyerhessünk.
Hogy fent Iged hirdetteflek közöttünk,
Hogy ehel meg ne hallyon az mi lelkiünk.
Halat adgyunk ezekert mint Atyánknek,
Iesus Christusnak mint közben jaronknak.
Szent Lelek Istennel egyenlőkepen,
Ki minket vigasztallyon, mondgyuk Amen.

P S A L. 149.

Dicsiretet mondgyatok Istennek az Szenteknek gyülekezetiben.

AN-

ANTIPHONA PRO PACE,
ex Latino.

171

ADgy bekéseger Ur Isten, az mi időnkben ez földön, mert nincsen nekünk több fenki bay-vonk, hadakozonk, hanem csak te Ur Isten.

ANTIPHONA PRO REMISSIONE
peccatorum, ex Latino.

NE emlekezzel meg Ur Isten az mi bűneinkről, se Atyainknak vetkekről, ne ály bossút mi rajtunk, sent Fiadnak kedvejert.

REGGELI DICSIRET.

IESUS Christus sepe fenyeshaynal, ki földet és tengeret, és megáldá minden jokkal.

Te vagy nekünk egy reményünk, Isten előtt Procatorunk, sepe Koronánk, ekeségünk.

Világosíts az mi szívünket, ismerhessünk meg tegedet, tanulhassuk sent Igédet.

Az öröknek családságatul, lelki testi nyavalyak-
tul, őrizz hamis tudománytul.

Az Atyával és Szent Lelekkel, hogy tegedet tiszta
szíved, mind örökké aldigyunk, Amen.

HYMNUS AD VESPERAS,
ex Latino.

CHRISTUS ki vagy Nap és világ, Minket szeret-
ségben ne hadgy, igaz világgal te vagy, Kar-
hozatra mennünk ne hadgy, Karhozatra men:

Teged Kerünk Szent Ur Isten, Oltaalmaz mink.

Vv 3

ez egyje

*Opp. lista 1612
136. lap.*

cyjel, Nyugodalmunk benned legyen, Az mi lel-
künk el ne vessen, Az mi.

Nehez alom el ne nyomjon, Az ellenfeg meg ne
csallyon, testünk hozza ne hajollyon, Es haragod-
ban ne hozzon, Es haragod:

Mi feneink ha alusznak, Szivünk read vigyazza-
nak, Te hatalmadnak ereje, Legyen hiveknek őrző-
je, Legyen hiv:

Ur Isten hozza dkiáltunk, Legy kegyelmes gond-
viselőnk, őriz megh ellenfeginkül, őrdögnek csa-
lardfagatul, őrdögnek csal:

Parancsollyad Angyalidnak, Hogy minket megh
őrizzenek, Az mi gonof ellenfegünk, hogy tavol jar-
jon mi tülünk, Hogy tavol.

Emlekezzel meg mi rolunk, Ioltudod mely gyar-
lok vagyunk, Kiket vcreddelemeg valtal, Ur Isten
kerünk ne hadgy el, Ur Isten:

Dicsőfleg legyen Aryanak, ű fent Fianak Chri-
stusnak, Szent Lelekkel egyetemben, őrk-
kőn őrkke, Amen, őrkőn őrk-
ke, Amen.

cyjel, Nyugodalmunk benned legyen, Az mi lel-
künk el ne vessen, Az mi.

Nehez alom el ne nyomjon, Az ellenseg meg ne
csallyon, testünk hozza ne hajollyon, Es haragod-
ban ne hozzon, Es haragod:

Mi feneink ha alusznak, Szivünk read vigyazza-
nak, Te hatalmadnak ereje, Legyen hiveknek őrző-
je, Legyen hiv:

Ur Isten hozza dkiáltunk, Legy kegyelmes gond-
viselőnk, őriz megh ellenseginkül, őrdögnek csa-
lardsagatul, őrdögnek csal:

Parancsollyad Angyalidnak, Hogy minket megh
őrizzenek, Az mi gonof ellensegünk, hogy tavol jar-
jon mi tülünk, Hogy tavol.

Emlekezzel meg mi rolunk, Ioltudod mely gyar-
lok vagyunk, Kiket vgreddel meg valtal, Ur Isten
kerünk ne hadgy el, Ur Isten:

Dicsőfleg legyen Atyanak, ű fent Fianak Chri-
stusnak, Szent Lelekkel egyetemben, őrk-
kőn őrkke, Amen, őrkőn őrk-
ke, Amen.

221

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

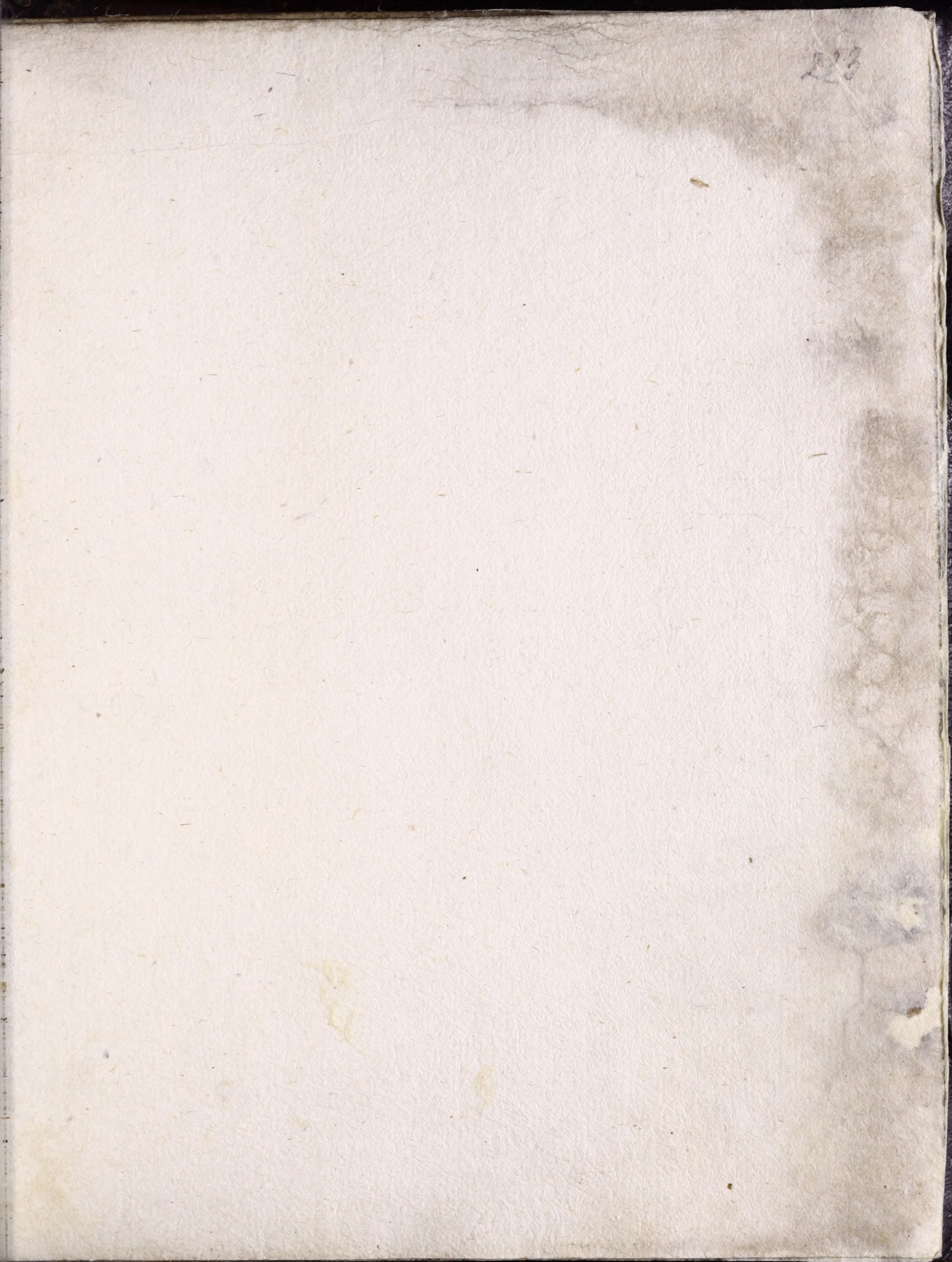
15

16

17

18

19

224

Lucas Marton Erasmus Lucianus alibb valónak mon-
dotta, azért hogy két népe kapló volt. Caroli Pet. az egy igaz
Ismeret. V.B.

Egledi György előző Várad, azután Tarzali Predikátor.
1570ben látott Tarzalon. — ~~Ugyanott~~ Caroli Pet. ugyan azon
mindaják. Ee. ij.

Vetési János Várad Predikátor. 1570ben. Ugyan ott.
Heltai Gáspár David Ferenc tudománya mellé állott
1568. tájban. Ahonnan Karoli Péter forrás diffusál
elléne. Ugyanott Z. II. Z III. Ee III. III. A Várad diffu-
sát nem egészen helyesen nyomozta ki. Ee. III.

Basilus István David Ferenc társa. Ugyanott és egy társ István
H. II. K. III. Könyv és írt. Z. III.

Gataki Esik. Uán ott. Z. III.

Mandram, David Ferenc, Heltai Gáspár cum ceteris facibus.
Caroli Pet. az Halálról. I. III.

És Miklós azt állította, hogy a lelek meghal. Uán ott. K. III.
M. II.

Caroli Péter, 1575ben azt tartotta, hogy még az egész Bittin
minden részei Magyarra nem voltak fordítva. És az Hal-
álról való munkájának Ajánlását. B. I. És így, ugy nem
látta a Heltai kiadásának minden részét; vagy ezt az
Apokrifusokat.

Dobó István Felelőse volt Sulyok Sára, Csab. Pet.
ar Halálán. B. II.

Deinde cum de his depromit, quod aquas quia hostis tunc manatum est
quoniam via dicitur, p[ro]batum illa in iudicio nec ex hoc hujus rei et similes. In primis
virescit. Felix huiusmodi et alii et alii.

4 Vaggion tisteleres is paelme, Anna
 ar Anna Cathor christina. Cald. Per.
 Hilite B. II.

